

ВЕСНІК ФІПУ

**ЛЮДМИЛА
НАВАСЁЛАВА**

**КАМПЕНСАЦЫЯ ЗА ПАРУШЭННЕ
ВЫКЛЮЧНЫХ ПРАЎ: АСНОЎНЫЯ
ТЭНДЭНЦЫІ РАЗВІЦЦА**

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬнай
УЛАСНАСЦІ (РАСПАТЭНТ)

ФЕДЭРАЛЬНАЯ ДЗЯРЖАўная БЮДЖЭТная ўСТАНОВА
«ФЕДЭРАЛЬНЫ ІНСТЫТУТ ПРАМЫСЛОВАй УЛАСНАСЦІ»

ВЕСНІК ФІПУ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 3 (9)

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦІ (РАСПАТЭНТ)
Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Вестник ФИПУ
Т. 3 № 3 (9)
Москва 2024

Зарэгістраваны:

у Федэральнай службе па наглядзе ў сферы сувязі, інфармацыйных тэхналогій і масавых камунікацый (ПІ № ФС77-85468; серыя Эл № ФС77-85469 ад 13 чэрвеня 2023 г.)

Зоны распаўсюджання:

Расія (усе зоны), краіны СНД, краіны блізкага і далёкага замежжа.

Перыядычнасць выдання:

4 нумары ў год з магчымасцю дадатковых спецвыпускаў.

Падпісны індэкс – 85599

«Вестник ФИПС» заснаваны

у 2022 годзе для асвятлення вынікаў навуковай дзейнасці ў сферы інтэлектуальнай уласнасці па наступных галінах навукі: Дзяржава і права. Юрыдычныя навукі; Эканоміка. Эканамічныя навукі; Патэнтнае права. Вынаходніцтва; Рацыяналізатарства; Прыродазнаўчыя навукі. Агульныя і комплексныя праблемы; Статыстыка; Кібернетыка.

Чытацкая аўдыторыя:

спецыялісты ў вобласці інтэлектуальнай уласнасці, патэнтныя павераныя, юрысты, адвакаты, кіраўнікі, аспіранты, студэнты, вынаходнікі і іншыя чытачы.

«Вестник ФИПУ» прапаноўвае непасрэдна адкрыты доступ да свайго кантэнту, грунтуючыся на наступным прынцыпе:

свабодны адкрыты доступ да вынікаў даследаванняў спрыяе павелічэнню глабальнага абмену ведамі. Выпускі часопіса размешчаныя на электронным рэсурсе сайта ФИПУ www.vestnikfips.ru (электронная версія часопіса).

Усе матэрыялы даступны для карыстальнікаў адразу пасля апублікавання.

Перыяд эмбарга не прадугледжаны. Рэгістрацыя на сайце часопіса для атрымання бясплатнага свабоднага доступу да матэрыялаў не патрабуецца. Публікацыя бясплатная для ўсіх аўтараў.

З’яўляецца часопісам адкрытага доступу (open access), г. зн. увесь змест знаходзіцца ў свабодным доступе бясплатна для карыстальнікаў у адпаведнасці з азначэннем адкрытага доступу.

Усе матэрыялы, якія паступаюць у рэдакцыю, праходзяць працэдуру дваінога сляпога рэцэнзавання

Рэцэнзаванне ажыццяўляецца незалежнымі экспертамі і ў адпаведнасці з этычнымі прынцыпамі.

Электронны архіў часопіса

даступны пасля публікацыі ў наступных нацыянальных рэпазіторыях: «Навуковая электронная бібліятэка» ў рамках бібліяграфічнай базы даных «Расійскі індэкс навуковага цытавання» (РІНЦ) – для зарэгістраваных карыстальнікаў (рэгістрацыя ў сістэме і доступ да часопіса бясплатныя); «КіберЛенінка» – бясплатна для ўсіх чытачоў без рэгістрацыі.

Адрас заснавальніка, рэдакцыі і выдаўца часопіса «Вестник ФИПУ»:

125993, Москва, Г-59, ГСП-3,
Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.

Электронная пошта часопіса:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Сайт: vestnikfips.ru

Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Bulletin of Federal Institute of Industrial Property
Vol. 3 No. 3 (9)
Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):
State and Law. Juridical Sciences
Economics. Economic Sciences
Patent Law. Inventive Activities.
Innovative Activities Natural Sciences.
General and Complex Problems
Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period. No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal, i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Website: vestnikfips.ru

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Галоўны рэдактар
НЯРЭЦІН Алег Пятровіч
д-р экан. навук, дырэктар Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ), Масква

ЗУБАЎ Юрый Сяргеевіч	канд. пед. навук, кіраўнік Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці, Масква
ІЎЛІЕЎ Рыгор Пятровіч	намеснік галоўнага рэдактара, канд. юрыд. навук, прэзідэнт Еўразійскага патэнтнага ведамства, навуковы кіраўнік ФІПУ, Масква
ГАРУШКІНА Святлана Мікалаеўна	намеснік галоўнага рэдактара, канд. сацыял. навук, навуковы сакратар ФІПУ, Масква
АБАНКІНА Таццяна Усеваладаўна	канд. экан. навук, прафесар, дырэктар Цэнтра крэатыўнай эканомікі факультэта гарадскога і рэгіянальнага развіцця НДУ ВШЭ, Масква
АЛЯКСАНДРАВА Ганна Уладзіміраўна	канд. тэхн. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік – начальнік Аналітычнага цэнтра ФІПУ, Масква
АЛЯКСЕЕВА Вольга Лянараўна	канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра маніторынгу якасці ФІПУ, Масква
БЛІЗНЕЦ Іван Анатольевіч	д-р юрыд. навук, прафесар, дэкан юрыдычнага факультэта, заг. кафедры інтэлектуальнай уласнасці Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, Масква
БАРОЎСКАЯ Марына Аляксандраўна	д-р экан. навук, прафесар, член-карэспандэнт Расійскай акадэміі адукацыі, прэзідэнт Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта, Растоў-на-Доне
БЫЧКОЎ Дзмітрый Уладзіміравіч	канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Аддзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква
ГЛАЗЬЕЎ Сяргей Юр’евіч	д-р экан. навук, прафесар, акадэмік Расійскай акадэміі навук, старшыня Навуковай рады РАН па комплексных праблемах еўразійскай эканамічнай інтэграцыі, мадэрнізацыі і ўстойлівага развіцця, Масква
ГРЫБ Уладзіслаў Валер’евіч	д-р юрыд. навук, прафесар, заслужаны юрыст РФ, акадэмік Расійскай акадэміі адукацыі, рэктар Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, старшыня Расійскага прафесарскага сходу, Масква
ЕНА Алег Валер’евіч	кіраўнік навуковага напрамку «Патэнтная аналітыка» ФІПУ, Масква
ЖУРАЎЛЁЎ Андрэй Львовіч	канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі ФІПУ, Масква
ЗАЛАТЫХ Наталля Іванаўна	канд. экан. навук, віцэ-прэзідэнт Агульнарасійскай грамадскай арганізацыі малога і сярэдняга прадпрымальніцтва «Апора Расіі», Масква

ІВАНОВА Марына Германаўна	д-р сацыял. навук, канд. экан. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Навуковага-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква
ІВАНОЎ Раман Аляксеевіч	PhD па спецыяльнасці «малекулярная імуналогія», дырэктар Навуковага цэнтра трансляцыйнай медыцыны, навуковы кіраўнік напрамку «Медыцынская біятэхналогія» Універсітэта «Сірыус», Сочы
ІЛЛІНА Ірына Яўгенаўна	д-р экан. навук, дацэнт, дырэктар Расійскага навукова-даследчага інстытута эканомікі, палітыкі і права ў навукова-тэхнічнай сферы, Масква
КАЛЯЦІН Віталь Алегавіч	канд. юрыд. навук, дацэнт, прафесар кафедры інтэлектуальных праў і кансультант аддзела заканадаўства аб інтэлектуальных правах Даследчага цэнтра прыватнага права ім. С. С. Аляксеева пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі, Масква
КЛІМАНАЎ Уладзімір Віктаравіч	д-р экан. навук, канд. геагр. навук, дацэнт, дырэктар АНА «Інстытута рэфармавання грамадскіх фінансаў», Масква
КУЗНЯЦОВА Таццяна Віктараўна	д-р пед. навук, прафесар, начальнік Цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка», Масква
ЛАПАЦІНА Наталля Віктараўна	д-р пед. навук, прафесар, вядучы навуковы супрацоўнік Навукова-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква
ЛЫСКОЎ Мікалай Барысавіч	начальнік Цэнтра хіміі, біялогіі і медыцыны ФІПУ, Масква
ПРАКОФ’ЕЎ Станіслаў Яўгенавіч	д-р экан. навук, прафесар, рэктар Фінансавага ўніверсітэта пры Урадзе Расійскай Федэрацыі, Масква
САЛЬНІКАЎ Міхал Юр’евіч	начальнік Цэнтра фізікі і прыкладной механікі ФІПУ, Масква
СІРАЦЮК Уладзімір Алегавіч	д-р тэх. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута праблем кіравання РАН, Масква
СМІРНОЎ Міхаіл Барысавіч	канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Аддзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква
СУКОНКІН Аляксандр Уладзіміравіч	канд. тэх. навук, галоўны навуковы супрацоўнік ФІПУ, Масква
ФАБРЫЧНЫ Сяргей Юр’евіч	д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар ФДБУ «Федэральнае агенцтва па прававой абароне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці ваеннага, спецыяльнага і дваінога прызначэння», Масква
ФЯДОТАЎ Міхаіл Аляксандравіч	д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар Міжнароднага навукова-адукацыйнага цэнтра «Кафедра ЮНЭСКА па аўтарскім праве, сумежным, культурным і інфармацыйным правам» НДУ ВШЭ, Масква
ШОРЫН Алег Мікалаевіч	канд. тэх. навук, Масква

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief
Oleg P. NERETIN

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV	Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow
Grigory P. IVLIEV	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow
Svetlana N. GORUSHKINA	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow
Tatiana V. ABANKINA	Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow
Anna V. ALEKSANDROVA	Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher—Head of the FIPS Analytical Center, Moscow
Olga L. ALEKSEEVA	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow
Ivan A. BLIZNETS	Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow
Marina A. BOROVSKAIA	Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don
Dmitry V. BYCHKOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Sergey Yu. GLAZIEV	Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow
Vladislav V. GRIB	Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education «Moscow University named after A.S. Griboyedov», Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow
Oleg V. ENA	Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow
Andrey L. ZHURAVLEV	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow
Natalia I. ZOLOTYKH	Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Moscow
Marina G. IVANOVA	Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV	PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi
Irina E. ILYINA	Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow
Vitaly O. KALYATIN	Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow
Vladimir V. KLIMANOV	Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow
Tatiana V. KUZNETSOVA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the «All-Russian Patent and Technical Library» Center, FIPS, Moscow
Natalia V. LOPATINA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow
Nikolai B. LYSKOV	Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow
Stanislav E. PROKOFIEV	Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow
Mikhail Yu. SALNIKOV	Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow
Vladimir O. SIROTYUK	Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow
Mikhail B. SMIRNOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Alexander V. SUKONKIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow
Sergey Yu. FABRICHNY	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow
Mikhail A. FEDOTOV	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow
Oleg N. SHORIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

Калонка галоўнага рэдактара

Паважаныя чытачы, калегі, сябры!

Напярэдадні традыцыйнай вясеньскай канферэнцыі Распатэнта, якая сёлета прысвечаная ролі інтэлектуальнай уласнасці ў інавацыйнай эканоміцы, мы прадставілі на старонках новага нумара часопіса ключавыя пытанні, звязаныя з прыярытэтамі і механізмамі навукова-тэхналагічнага развіцця. Гэта пытанні экспертызы, аховы, абароны аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, трансферу тэхналогій і выкарыстання ў эканамічным абароце вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці; падыходы да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах Расійскай Федэрацыі; тэндэнцыі ўплыву дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі на рост патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці навуковых і адукацыйных арганізацый.

У фокусе ўвагі дадзенага нумара – шматбаковы навуковы аналіз праблем праваўжывальнай практыкі ў сферы інтэлектуальнай уласнасці.

Так, адным з ключавых пытанняў з'яўляецца ацэнка эфектыўнасці папярэдніх і сучасных прававых

падыходаў да механізма кампенсацыі ў сістэме мер грамадзянска-прававой адказнасці. Разгорнуты аналіз дадзенай праблемы чытач знойдзе ў артыкуле старшыні Суда па інтэлектуальных правах Л. А. Навасёлавай.

Іншы блок пытанняў праваўжывання датычыцца праблемы гарманізацыі падыходу да экспертызы патэнтных заявак. Калектыў аўтараў ФИПУ прапанаваў дапамогу заяўнікам і спецыялістам-патэнтазнаўцам аналіз дапаможнікаў асноўных патэнтных ведамстваў свету па правядзенні экспертызы заявак з формуламі Маркуша, а таксама адмысловай працэдуры паскоранай экспертызы, прызначанай галоўным чынам для заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, у тым ліку ў сферы зялёных тэхналогій.

Аб ролі інтэлектуальнай уласнасці ў паскарэнні тэхналагічнага развіцця прадстаўлена даследаванне, якое датычыцца механізмаў развіцця крэдытавання пад залог інтэлектуальнай уласнасці. Для яго атрымання патрэбна не толькі зарэгістраваць правы на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці, але і дакладна ацаніць кошт гэтых праў. Прычым падчас вызначэння кошту інтэлектуальнай уласнасці важна прыняць да ўвагі мноства зменных фактараў, якія ўплываюць на яго ацэнку. Ці зможам дапамагчы ў гэтым штучны інтэлект? Адказ на гэта пытанне заснаваны на выніках аналізу існых падыходаў да ацэнкі і вопыту ўжывання штучнага інтэлекту ў ацэначнай дзейнасці. Вызначаны магчымыя функцыі праграмнага прадукту ў адпаведнасці з патрэбамі ўдзельнікаў рынку.

У кожным нумары нашага часопіса мы імкнёмся прадставіць

шматаспектны падыход да пытанняў інтэлектуальнай уласнасці. Таму акрамя пытанняў патэнтавання чытачы знойдуць на старонках часопіса дослед асобных асаблівасцей выкарыстання вытворцамі рэгіянальных тавараў географічных указанняў, назваў месцаў паходжання тавараў і таварных знакаў.

Фарміраванне культуры абыходжання з інтэлектуальнай уласнасцю неразрыўна звязанае не толькі з разглядам сучасных тэндэнцый патэнтавання, але і з яго гісторыяй. Роўна 100 гадоў таму выйшаў у свет «Вестник Камітэта па справах вынаходак» – першае афіцыйнае выданне Кампадзіза, дзе на рэгулярнай аснове публікаваліся звесткі пра ўсе зарэгістраваныя ў СССР аб'екты прамысловай уласнасці. Пра гэта выданне, якое адзначыла новы этап у сістэме публікацый айчынай патэнтнай дакументацыі і стала важнай вяхой у гісторыі айчынага вынаходніцтва, чытайце на старонках новага нумара нашага часопіса.

Відавочна, што рашэнне шматаспектных пытанняў развіцця інтэлектуальнай уласнасці патрабуе наяўнасці спецыялістаў, якія валодаюць адпаведнымі ведамі і навыкамі. Таму з мэтай развіцця кампетэнцый у галіне інтэлектуальнай уласнасці мы не толькі адбіраем публікацыі, якія закранаюць найбольш актуальныя і вострыя пытанні, але і падбіраем для нашых чытачоў найлепшыя навуковыя выданні і навіны замежных патэнтных ведамстваў.

Працуючы над кожным выпускам, мы імкнёмся не толькі быць цікавымі, але і прыносіць карысць.

*З павагай, А. П. Нярэцін,
галоўны рэдактар часопіса,
доктар эканамічных навук*

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

On the threshold of the traditional autumn conference of Rospatent, which this year is devoted to the role of intellectual property in the innovative economy, we gave in the columns of the new issue of the journal the key issues related to the priorities and mechanisms of scientific and technological development. These are issues of examination, protection, enforcement of objects of intellectual property, technology transfer and involvement in economic turnover of the results of intellectual activity; approaches to intellectual property management in the regions of the Russian Federation; trends in the effect of state scientific and technical policy on the growth of patent and publication activity of scientific and educational organizations.

The focus of this issue is a multifaceted scientific analysis of the problems of law enforcement practice in the field of intellectual property.

Thus, one of the key issues is the assessment of the efficiency of the existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures. The reader will find a detailed analysis of this problem in the article by L. A. Novoselova, the Chairman of the Court for Intellectual Rights.

Another set of law enforcement issues concerns the problem of a harmonized approach to the

examination of patent applications. The FIPS team of authors offers in aid of the applicants and patent experts an analysis of the guidelines of the world's leading patent offices for conducting examination of applications with Markush claims, as well as a special procedure for accelerated examination, intended mainly for applications in the priority areas of technology, including in the field of green technologies.

The role of intellectual property in accelerating technological development is the subject of a study concerning the mechanisms for developing intellectual property based lending. To obtain it, it is necessary not only to register the rights to the results of intellectual activity, but also to correctly assess the value of these rights. Moreover, when assessing the value of intellectual property, it is important to take into account many changing factors that affect its assessment. Can artificial intelligence help with this? The answer to this question is based on the results of an analysis of existing approaches to assessment and the experience of using artificial intelligence in assessment activities. Possible functions of the software product are determined in accordance with the needs of market participants.

In each issue of our journal, we strive to present a multifaceted approach to intellectual property issues. Therefore, in addition to patenting issues, the readers will find in the columns of the journal a study of special features of

the use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by manufacturers of regional products.

The formation of a culture of handling intellectual property is inextricably linked not only with the consideration of modern patenting trends, but also its history. Exactly one hundred years ago, the «Bulletin of the Committee for Inventions» came out – the first official publication of Kompodiz, where information on all objects of industrial property registered in the USSR was regularly published. Read on the pages of the new issue of our journal about this edition which marked a new stage in the system of publishing domestic patent documentation and became an important milestone in the history of the national inventive activity.

It is obvious that the solution of multifaceted issues of intellectual property development requires specialists with the relevant knowledge and skills. Therefore, in order to develop competencies in the field of intellectual property, we not only select publications that touch upon the most relevant and pressing issues, but also select for our readers the best scientific publications and news from foreign patent offices.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

*Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)*

ЗМЕСТ

Калонка галоўнага рэдактара

А. П. Нярэцін
216

1. Пытанні аховы і абароны праў інтэлектуальнай уласнасці

Л. А. Навасёлава
Кампенсация за нарушение исключительных прав: основные тенденции развития
L. A. Novoselova
Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends
220

Г. А. Палякова, М. Б. Лыскоў, М. В. Заранаў
Асаблівасці разгляду заявак на вынаходкі, якія змяшчаюць структуры Маркуша, з улікам вопыту замежных юрысдыкцый (частка 1)
A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov
Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1)
232

Д. А. Ражнова
Уплыў дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі на рост патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці
D. A. Rozhnova
The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting
242

Г. А. Негуляеў
Паскораны разгляд патэнтных заявак па зялёных тэхналогіях у Расіі: перспектывы і ўмовы прымянення
G. A. Negouliaev
Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use
Negouliaev Gennady Anatolievich
252

Л. Я. Капылава, А. У. Масленікаў, А. Л. Жураўлеў, В. М. Дарына
Аналіз практык прымянення зялёных тэхналогій расійскімі кампаніямі
L. E. Kopylova, A. V. Maslennikov, A. L. Zhuravlev, O. N. Darina
Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies
266

А. Я. Сычаў, М. М. Рагожына
Асаблівасці выкарыстання расійскімі вытворцамі тавараў геаграфічных указанняў, назваў месцаў паходжання тавараў, таварных знакаў

А. Е. Sychev, М. М. Rogozhina
Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by russian manufacturers of goods
276

У дапамогу вынаходніку
288

2. Рэгіянальная эканоміка

М. Г. Іванова
Новыя падыходы да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі
M. G. Ivanova
New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation
292

3. Падзея

А. П. Калеснікаў
Да 100-годдзя выхаду першага нумара Патэнтнага бюлетэня «Веснік Камітэта па справах вынаходак»
A. P. Kolesnikov
To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin «Inventions Committee Herald»
300

4. Штучны інтэлект

В. А. Кляменцьеў
Прымяненне штучнага інтэлекту ў ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці
V. A. Klementev
Artificial Intelligence in Intellectual Property Valuation
308

5. Навіны замежных патэнтных ведамстваў

А. А. Ламакіна
Агляд галоўных падзей патэнтных ведамстваў Усходняй Азіі
A. A. Lomakina
East Asia intellectual property offices main events review
314

6. Кніжная паліца

Р. П. Іўліеў, А. Л. Жураўлеў, Д. Ю. Рагожын, В. М. Дарына
Анонс манаграфіі «Асновы фарміравання сучаснай агульнай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»
G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina
Review for monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»
322

І. Я. Ілліна
Рэцэнзія на манаграфію «Асновы фарміравання сучаснай агульнай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»
I. E. Ilyina
Review for monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»
323

У. А. Рабаволаў
Рэцэнзія на манаграфію «Асновы фарміравання сучаснай агульнай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»
V. A. Ryabovolov
Review for monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»
325

1. ПЫТАННІ АХОВЫ І АБАРОНЫ ПРАЎ ІНТЭЛЕКТУАЛЬнай УЛАСНАСЦІ

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77

Кампенсация за нарушение исключных прав: основные тенденции развития

Людмила Александровна Навасёлова

Суд по интеллектуальным правам

Sip.press@arbitr.ru

Анотацыя: мэтай гэтага артыкула з’яўляецца разгляд тэндэнцый развіцця кампенсаций як адной з мер адказнасці за парушэнне выключных прав пад уплывам практыкі яе прымянення. Даныя судовай статыстыкі дэманструюць, што патрабаванні праваўладальнікаў аб спагнанні кампенсацийі з’яўляюцца самымі распаўсюджанымі спосабамі абароны выключных прав. Падчас доследу праведзены аналіз прававых падыходаў, выпрацаваных у шэрагу пастаноў Канстытуцыйнага Суда РФ, а таксама замацаваных у пастанове Пленума Вярхоўнага Суда РФ № 10. Разгледжана, якое адлюстраванне яны знайшлі ў судовай практыцы, у прыватнасці – практыцы Суда па інтэлектуальных правах. У выніку доследу была выяўлена тэндэнцыя, якая сведчыць аб зніжэнні колькасці іскавых патрабаванняў, дзе ў аснове ляжыць разлік кампенсацийі, грунтуючыся на двухкратным кошце тавараў, на карысць патрабаванняў аб спагнанні кампенсацийі – грунтуючыся на двухкратным кошце выкарыстання. Аднак пры адсутнасці развітога рынку пры даказванні памеру кошту права выкарыстання праваўладальнікі сутыкаюцца з пэўнымі цяжкасцямі. У сваю чаргу, ацэнка прыведзеных довадаў такога кошту стварае вялікія цяжкасці і для судова. На аснове праведзенага вывучэння дадзена ацэнка эфектыўнасці папярэдніх і сучасных прававых падыходаў да механізма кампенсацийі ў сістэме мер грамадзянска-прававой адказнасці. Тлумачэнні вышэйшых судовых інстанцый падштурхоўваюць суды да больш стараннага аналізу фактычных акалічнасцей пэўнай спрэчкі, што, у сваю чаргу, прыводзіць да ўскладнення спраў аб спагнанні кампенсацийі. У выніку цяпер механізм кампенсацийі перастае быць «простым» спосабам абароны выключных прав у параўнанні з патрабаваннямі аб спагнанні страт, дзе заканадаўца знізіў стандарты даказвання. Актуальныя прапановы па змене дзейнага заканадаўства, якое рэгулюе правілы прымянення кампенсацийі, разглядаюцца з пункту гледжання іх абумоўленасці складанасцямі, з якімі сутыкнулася праваўжывальная практыка.

Ключавыя словы: выключныя правы, кампенсация, грамадзянска-прававая адказнасць, кошт права выкарыстання, судовая практыка

Для цытавання: Навасёлава, Л. А. Кампенсация за нарушение исключных прав: основные тенденции развития / Л. А. Навасёлова // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 220-231.

Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends

Ludmila A. Novoselova

Intellectual Property Court

Sip.press@arbitr.ru

Abstract: the purpose of this article is to examine the trends in the development of compensation as a measure of liability for infringement of exclusive rights, under the influence of its practical application. Judicial statistics indicate that claims for compensation by copyright holders are the most common way to protect exclusive rights. This study analyzes legal approaches developed through a number of decisions of the Constitutional Court of Russia and the Plenum of the Supreme Court, No. 10, as well as their impact on judicial practice, particularly that of the Intellectual Property Court. As a result of the study, a trend has been identified indicating a decrease in the number of claims based on calculating compensation twice the cost of the goods in favor

of claims for compensation twice the cost of use. However, due to the lack of a developed market, copyright holders face difficulties in proving the value of their rights. This, in turn, creates significant challenges for courts in assessing the evidence presented regarding this value. Based on the study conducted, an assessment of the effectiveness of existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures was given. The clarifications from higher courts encourage courts to more thoroughly analyze the factual circumstances of a particular dispute, which in turn leads to more complicated compensation cases. As a result, the compensation mechanism has become a more complex way to protect exclusive rights compared to claims for damages, as the legislator has lowered the standards of proof for these claims. Current proposals to amend the legislation governing the application of compensation from the perspective of difficulties faced by law enforcement practice are also considered.

Keywords: exclusive rights, compensation, civil liability, cost of the right of use, judicial practice

For citation: Novoselova, L. A. Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends / L. A. Novoselova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 220–231.

Механізм кампенсацийі за парушэнне выключных прав, прадугледжаны часткай чацвёртай ГК РФ, традыцыйна выклікаў шматлікія тэарэтычныя дыскусіі аб яе месцы ў сістэме грамадзянска-прававой адказнасці, аб падставах яе прымянення і правілах разліку, якія адлюстроўваліся і ў праваўжывальнай практыцы.

Кампенсация з’яўляецца мерай грамадзянска-прававой адказнасці, паколькі прымяняецца:

- (1) паміж юрыдычна роўнымі суб’ектамі;
- (2) па патрабаванні і на карысць пацярпелага боку;
- (3) для абароны прыватнага маёмаснага права пацярпелага;
- (4) мае пераважнай мэтай пакрыццё маёмасных страт праваўладальніка (кампенсатарная, аднаўленчая функцыя).

Пра вялікую колькасць прынцыповых праблем, звязаных з прымяненнем кампенсацийі, сведчыць шэраг пастаноў Канстытуцыйнага Суда РФ, мэтай якіх была ацэнка справядлівасці і эфектыўнасці адпаведных палажэнняў аб кампенсацийі часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса РФ (далей – ГК РФ, Кодэкс). Як справядліва адзначыў Канстытуцыйны Суд РФ у пастанове ад 24.07.2020 № 40-П [1], на практыцы істцы-праваўладальнікі схіляюцца да найбольш жорсткага для парушальніка варыянту з дапушчальных спосабаў разліку кампенсацийі, што ператварае іх у эканамічна мацнейшых асоб у споры. Таму ўжо ўпамынутая пастанова, а таксама пастановы Канстытуцыйнага Суда РФ ад 13.12.2016 № 28-П [2], ад 13.02.2018 № 8-П [3] і ад 14.12.2023 № 57-П [4] замацоўваюць за судамі правамоцтвы па зніжэнні памеру кампенсацийі і нават адмове ў яе спагнанні з улікам фактычных акалічнасцей справы і ў адпаведнасці з патрабаваннямі справядлівасці і разумнасці. Напачатку 2019 года высновы Канстытуцыйнага Суда РФ у частцы пытанняў спагнання кампенсацийі знайшлі сваё замацаванне ў пастанове Пленума Вярхоўнага Суда РФ ад 23.04.2019 № 10 «Аб прымяненні часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі».

Кампенсация як асаблівая мера адказнасці за парушэнне выключных прав на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі прадугледжаная часткай чацвёртай ГК РФ. Кампенсация можа

прымяняцца разам з іншымі агульнымі або спецыяльнымі мерамі абароны выключных прав. Аднак, як прама прадугледжана ў абз. 1 п. 3 арт. 1252 Кодэкса, адначасовая заява патрабаванняў і аб спагнанні страт, і аб спагнанні кампенсацийі не дапускаецца. Кампенсация не прымяняецца пры парушэнні выключных прав на сакрэт вытворчасці.

Умовай прымянення дадзенай меры адказнасці з’яўляецца супрацьпраўнасць паводзін.

На выбар кампенсацийі ў якасці меры адказнасці аказала ўплыў практыка разгляду расійскімі судамі іскаў аб спагнанні страт з вельмі жорсткімі стандартамі даказвання іх факта і памеру [5].

Праваўладальнік, заяўляючы патрабаванне аб спагнанні кампенсацийі, не павінен даказваць факт прычынення і памер страт (пры гэтым кампенсация можа быць спагнана незалежна ад наяўнасці шкоды (страт)). Таму праваўладальніку няма патрэбы даказваць гэтыя акалічнасці, дастаткова толькі даказаць факт парушэння свайго выключнага права. Памер прычыненых страт можа мець значэнне ў якасці падлеглай уліку акалічнасці справы пры вызначэнні судом памеру кампенсацийі [6]. Урэшце прызначаная судом сума кампенсацийі ў шэрагу выпадкаў можа перавысіць сапраўды прычыненыя праваўладальніку страты.

Нарматыўнае рэгуляванне кампенсацийі ў той частцы, у якой не выключаецца яе прымяненне незалежна ад прычыненых страт, асобных прэтэнзій і папрокаў не выклікае, паколькі дазваляе забяспечыць баланс інтарэсаў праваўладальніка і грамадства ўвогуле (зацікаўленага ў абароне інтэлектуальнай уласнасці як умове яго развіцця) і суразмернасць адказнасці наступствам дапушчанага парушэння.

Як указаў Канстытуцыйны Суд РФ у пастанове № 28-П, прававое рэгуляванне, якое дазваляе спаганяць на карысць асобы, чыё выключнае права на аб’ект інтэлектуальнай уласнасці было парушана, кампенсацию ў памеры, які можа і перавышаць памер фактычна прычыненых ёй страт, нельга прызнаць мерай, несумяшчальнай з асноўнымі пачаткамі грамадзянскага заканадаўства, якое не выключае, у прыватнасці, пры вызначэнні адказнасці за парушэнне абавязацельстваў спагнанне з даўжніка страт у поўнай суме звыш няўстойкі

(п. 1 арт. 394 ГК РФ) і якое прадугледжвае ў якасці аднаго са спосабаў абароны парушаных грамадзянскіх праў апроч пакрыцця страт магчымасць вызначэння законам або дагаворам абавязку асобы, якая прычыніла шкоду, выплаціць пацярпелым кампенсацию звыш пакрыцця шкоды (п. 1 арт. 1064 ГК РФ).

Канстытуцыйны Суд РФ таксама прызнаў, што, уводзячы штрафную па сваёй прыродзе адказнасць за парушэнне праў на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі, федэральны заканадаўца не толькі ўлічваў аб'ектыўныя цяжасці ў ацэнцы прычыненых праваўладальніку страт, але і кіраваўся патрэбай – у кантэксце прававой палітыкі дзяржавы па ахове інтэлектуальнай уласнасці – агульнай прэвенцыі адпаведных правапарушэнняў [7].

Паводле думкі аўтараў ГК, кампенсация павінна была спрасціць пакрыццё маёмасных страт праваўладальніка ва ўмовах, калі дакладны памер, а ў некаторых выпадках – нават факт нясення страт (напрыклад, калі кантрафактныя экзэмпляры распаўсюджваюцца на тэрыторыі, дзе праваўладальнік іх не распаўсюджвае) не можа быць вызначаны.

Механізм кампенсацийі быў выбраны заканадаўцам перш за ўсё грунтуючыся на яго гіпатэтычна высокай эфектыўнасці: прымяненне адказнасці значна палегчанае і паскоранае, патэнцыяльныя працэсуальныя расходы істотна зніжаныя, прававая рызыка для праваўладальніка набліжана да нуля. Эксцэсамі, якія прагназаваліся, калі бягучая санкцыя можа аказацца празмернай (значна перавысіць памер страт), пры фармуляванні норм аб кампенсацийі, відавочна, занядбалі, відаць, у разліку на судовое меркаванне як гарантыю ўстаранення несуразмернасці адказнасці наступствам парушэння.

Памер спагнанных кампенсаций можна прасачыць па статыстычных даных арбітражных судаў у перыяд з 2014 па 2023 год.¹

Год	Сума (у тыс. рублёў)
2014	1 419 849
2015	3 474 776
2016	2 086 678
2017	3 264 026
2018	994 465
2019	536 111
2020	398 081
2021	349 851
2022	134 174
2023	322 183

¹ Табліца складзеная на аснове даных статыстыкі Судовага дэпартамента пры Вярхоўным Судзе РФ. Гл. падрабязней: сайт Судовага дэпартамента пры Вярхоўным Судзе Расійскай Федэрацыі (<http://www.cdep.ru/?id=79>).

Даныя судовай статыстыкі паказваюць, што гэта мера адказнасці прымянялася ў перыяд з 2014 па 2017 год дастаткова актыўна, а сумы, якія спаганяліся, мелі тэндэнцыю да росту. У гэты перыяд у пераважнай большасці выпадкаў праваўладальнікамі выстаўляліся патрабаванні аб спагнанні кампенсацийі ў цвёрдай суме, у памеры ад 10 тыс. да 5 млн рублёў. У наступныя перыяды праваўладальнікі змянілі падыход да выбару спосабу разліку кампенсацийі: яна стала пераважна разлічвацца грунтуючыся на двайным кошце права выкарыстання адпаведнага аб'екта.

Пры выстаўленні патрабаванняў аб спагнанні кампенсацийі ў цвёрдай суме канкрэтны памер у вызначаных законам рамках суды ўстанаўлівалі з улікам цэлага шэрага фактараў: акалічнасцей, звязаных з аб'ектам парушаных праў (напрыклад, яго вядомасць публіцы), характару дапушчанага парушэння (у прыватнасці, ці размешчаны таварны знак на тавары самім праваўладальнікам або трэцімі асобамі без яго згоды, ці здзейснена ўзнаўленне экзэмпляра самім праваўладальнікам або трэцімі асобамі і да т. п.), тэрміну незаконнага выкарыстання выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, наяўнасці і ступені віны парушальніка (у тым ліку, ці насіла парушэнне грубы характар, ці дапускалася яно неаднаразова), імаверных маёмасных страт праваўладальніка, даных аб тым, ці з'яўлялася выкарыстанне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі, правы на якія належаць іншым асобам, істотнай часткай гаспадарчай дзейнасці парушальніка. З улікам гэтых акалічнасцей суд прымае рашэнне, грунтуючыся на прынцыпах разумнасці і справядлівасці, а таксама суразмернасці кампенсацийі наступствам парушэння [8].

Нягледзячы на патрабаванне ўліку характару парушэння пры вызначэнні памеру кампенсацийі ў вызначаных законам межах, у цэлым шэрагу выпадкаў спагнаныя нават у мінімальным памеры – 10 тыс. рублёў за кожнае парушэнне, – памер сумы аказваўся вельмі значным.

Некаторыя закладзеныя ў нормах ГК РФ палажэнні аб кампенсацийі стваралі падставы для незбалансаванага і нават несправядлівага падыходу, які выклікае здабыванне несумленнымі праваўладальнікамі празмернай маёмаснай выгады.

Так, першапачаткова закладзены ў палажэннях ГК РФ механізм разліку кампенсацийі ніяк не абмяжоўваў *мультыплікацыю адказнасці*. Пры парушэнні адным дзеяннем выключных праў на некалькі вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі памер кампенсацийі вызначаўся судом за кожны неправамерна выкарыстаны вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі.

Напрыклад, у выпадку, калі на адну адзінку тавару было нанесена некалькі таварных знакаў, колькасць парушэнняў вызначалася па колькасці выкарыстаных таварных знакаў аднаго праваўладальніка.

У выніку аднаго дзеяння парушальніка маглі быць парушаны правы на значную колькасць аб'ектаў, што ў выніку вяло да шматразовага павелічэння кампенсацийі, якая нават разлічвалася ў цвёрдай суме па мінімальным памеры.

Эканамічныя абгрунтаванні мультыплікацыі кампенсацийі, у адрозненне ад разлікаў, пакладзеных у аснове базавых ставак кампенсацийі, нідзе не прыводзіліся. У выніку практычна страцілася сувязь з панесенымі пры парушэнні выключнага права стратамі, асабліва ў выпадку парушэння праў адначасова на некалькі аб'ектаў, якія належалі аднаму праваўладальніку.

Акрамя таго, пры вызначэнні колькасці парушэнняў прымалася да ўвагі і колькасць спосабаў выкарыстання аб'екта інтэлектуальных праў, што таксама павялічвала кампенсацию, паколькі кожны асобны спосаб выкарыстання разглядаўся як самастойнае парушэнне.

На падставе рэдакцыі ГК РФ, якая дзейнічала раней, складалася судовая практыка, якая не дапускала магчымасці выхаду суда пры вызначэнні памеру кампенсацийі за межы памеру кампенсацийі, вызначанага законам, у тым ліку зніжэння памеру кампенсацийі ніжэй за мінімальную суму, нават пры малазначным характары парушэння [9]. У тлумачэннях вышэйшых судаў таксама ўказвалася на недапушчальнасць зніжэння кампенсацийі ніжэй за самую нізкую мяжу, вызначаную ў законе. Апошняе абмежаванне, відавочна, было абумоўлена патрэбай выключэння сітуацыі, калі пры наяўнасці факта парушэння праваўладальнік будзе пазбаўлены магчымасці пакрыць шкоду, што маецца на ўвазе.

Сімптаматычна, што адначасова ўзнікла і зваротная рэакцыя: суды са спасылкай на арт. 10 ГК РФ пачалі адмаўляць у спагнанні кампенсацийі цалкам або ў частцы ў сітуацыі, калі заяўленая да спагнання праваўладальнікам сума была, па іх меркаванні, празмерна вялікая, а прымяненне кампенсацийі да парушальніка ў заяўленым мінімальным памеры – несправядлівым.

У 2014 годзе былі ўнесены змены ў п. 3 арт. 1252 ГК РФ, якія сталі спробай зняць вастрыню праблемы: магчымасць зніжэння кампенсацийі прадугледжваецца для выпадкаў, калі мае месца парушэнне праў на некалькі вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі і адпаведныя правы або сродкі належаць аднаму праваўладальніку.

Агульны памер кампенсацийі можа быць зніжаны з улікам характару і наступстваў парушэння ніжэй за межы, вызначаныя Кодэксам, але не можа складаць меней 50% сумы мінімальнага памераў усіх кампенсаций за дапушчаныя парушэнні.

Растлумачыць гэта рашэнне заканадаўца можна толькі патрэбай захаваць жорсткую штрафную санкцыю за парушэнне інтэлектуальных праў як меру перш за ўсё прэвентыўную, закліканую «ахаладзіць» патэнцыяльнага парушальніка. Аднак у сітуацыі «памнажэння» адказнасці становяцца відавочнымі празмернасць і

несправядлівасць такой санкцыі, асабліва ў выпадках яўна нязначнага характару парушэння, адсутнасці віны парушальніка і г. д.

Менавіта гэта акалічнасць абумовіла выснову Канстытуцыйнага Суда РФ аб тым, што кампенсация, налічаная за парушэнне праў адным дзеяннем на некалькі аб'ектаў інтэлектуальных праў пад аховай, з'яўляецца штрафной па сваім характары і выконвае публічную функцыю прэвенцыі [7], што абумоўлівае патрэбу прымянення да яе правіл, якія прадугледжваюць патрэбу ўліку ступені віны, памеру і характару прычыненай шкоды, якія прымаюцца да ўвагі пры ўжыванні мер дзяржаўнага прымусу (публічнага характару). Адзначым, аднак, што спасылка на функцыю як падстава прымянення прынцыпаў публічна-прававой адказнасці ўяўляецца памылковай, паколькі дазваляе ставіць пад сумненне канстытуцыйнасць усіх норм грамадзянскага заканадаўства, якія дапускаюць магчымасць спагнання санкцый, прымяненне якіх не звязанае са стратамі, асабліва калі яны ўжываюцца незалежна ад віны парушальніка.

Тым не менш Канстытуцыйны Суд РФ (далей – КС РФ) дапусціў магчымасць зніжэння памеру кампенсацийі, якая вылічаецца ў цвёрдай суме, ніжэй за мінімальны памер толькі ў выпадках, калі адначасова парушаны правы на некалькі аб'ектаў пад аховай. КС РФ прапанаваў судам прымаць да ўвагі пры вырашэнні пытання аб зніжэнні кампенсацийі ніжэй мінімальнага ўзроўню наступныя акалічнасці:

- памер прычыненых страт (шматразовае перавышэнне іх памеру павінна быць даказана адказчыкам);
- факт здзяйснення парушэння ўпершыню (акалічнасць, якая, па агульным правіле, не прымаецца да ўвагі пры прымяненні грамадзянска-прававой адказнасці);
- парушэнне інтэлектуальных праў не з'яўлялася істотнай часткай прадпрымальніцкай дзейнасці (акалічнасць, якая сама па сабе не ўлічваецца пры прымяненні грамадзянска-прававой адказнасці);
- парушэнне не насіла грубы характар (напрыклад, прадаўцу не было загадзя вядома пра кантрафактны характар прадукцыі на рэалізацыі).

У пастанове № 40-П Канстытуцыйны Суд РФ указаў, што пры вызначэнні памеру кампенсацийі суды павінны кіравацца межамі, вызначанымі ГК РФ, у залежнасці ад характару парушэння і іншых акалічнасцей справы з улікам патрабаванняў разумнасці і справядлівасці. Пад тэрмінам «характар парушэння» Канстытуцыйны Суд РФ разумее тыя, што адносяцца да цяжару ўчыненага, прытым звычайна прымаюцца да ўвагі акалічнасці, што характарызуюць наступствы парушэння, паводзіны асобы, што прычыніла шкоду, і наяўнасць яе віны. Пры гэтым варта ўлічваць, што нормы ГК РФ пра абарону выключных праў прадугледжваюць прэзумцыю віны парушальніка пры ажыццяўленні ім прадпрымальніцкай дзейнасці, калі не будзе даказана, што парушэнне адбылося з прычыны непераадольнай сілы, то бок надзвычайных і непазбежных пры дадзеных умовах акалічнасцей (абз. 3 п. 3 арт. 1250).

Але дзейнае заканадаўства дапускае розныя прававыя ацэнкі ў залежнасці ад таго, хто з’яўляецца праваўладальнікам і парушальнікам, а таксама ад спосабу парушэння. Пры вызначэнні пэўнай справы суд павінен ажыццяўляць ацэнку супастаўнасці ўмоў выкарыстання з акалічнасцямі парушэння. У п. 4.3 пастановы Канстытуцыйнага Суда РФ № 40-П ацэньваецца дзеянне пп. 2 п. 4 арт. 1515 ГК РФ да сітуацый, калі права на таварны знак парушана індывідуальным прадпрымальнікам, які займаецца рознічным гандлем і прадае тавары пад маркай таварных знакаў праваўладальніка, які, у сваю чаргу, не вырабляе тавараў, а заключае ліцэнзійныя дагаворы з вытворцамі.

Надалей пытанне пра магчымасць і парадак зніжэння кампенсцыі, ніжэйшы за мінімальны памер, прадугледжаны ГК РФ, было разгледжана Вярхоўным Судом РФ.

У п. 63 пастановы Пленума № 10 тлумачылася, што прымяненне палажэнняў абз. 3 п. 3 арт. 1252 ГК РФ дапускаецца пры множнасці парушэнняў (калі адным дзеяннем парушаны правы на некалькі вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі) і калі адказчык заявіў аб прымяненні адпаведнага парадку зніжэння кампенсцыі. Пад многымі парушэннямі Вярхоўны суд РФ прапаноўвае разумець:

- парушэнне праў на некалькі вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі, звязаных паміж сабой: музычны твор і яго фанэграма; твор і таварны знак, у якім выкарыстаны гэты твор; таварны знак і назва месца паходжання тавару; таварны знак і прамысловы ўзор;
- парушэнне праў на некалькі вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці або сродкаў індывідуалізацыі, не звязаных паміж сабой (напрыклад, у выпадку продажу адной асобай тавару з незаконна нанесенымі на яго рознымі таварнымі знакамі або распаўсюджвання матэрыяльнага носьбіта, у якім адлюстравана некалькі розных экзэмпляраў твораў);
- калі маюць месца некалькі правапарушэнняў, якія былі здзейснены адной асобай у дачыненні да аднаго выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі і якія складаюць адзіны працэс выкарыстання аб’екта (напрыклад, узнаўленне твора і наступнае яго распаўсюджванне).

Патрэба рашэння праблемы мультыплікацыі адказнасці у сувязі з улікам розных спосабаў выкарыстання аб’екта пры вызначэнні колькасці парушэнняў выклікала фарміраванне ў судовай практыцы, а залік і замацаванне на ўзроўні тлумачэнняў УС РФ дзвюх новых канцэпцый.

Так, у п. 65 пастановы Пленума № 10 знайшла адлюстраванне выпрацаваная практыкай судоў канцэпцыя **адзінага парушэння**, якая зыходзіць з адсутнасці падстаў для падзелу на асобныя склады сітуацый, у якіх намер правапарушальніка відавочна зводзіўся

да адначасовага выкарыстання шэрага аб’ектаў, і гэтыя дзеянні ахапляліся адзіным намерам. У такой сітуацыі суды зыходзілі з таго, што няма падстаў для разгляду кожнага асобнага дзеяння ізалявана, патрэбна зыходзіць з агульнай накіраванасці дзеянняў, якія выконвае парушальнік.

Адпаведна ў п. 65 пастановы Пленума № 10 растлумачана, што кампенсация з’яўляецца мерай адказнасці за факт парушэння, якое ахопліваецца **адзінствам намераў правапарушальніка**.

Калі ісцэц-праваўладальнік звярнуўся ў суд з патрабаваннем аб спагнанні кампенсцыі ў цвёрдым памеры на падставе адпаведных норм ГК РФ у сувязі са стварэннем адказчыкам кантрафактных экзэмпляраў (тавараў), новыя патрабаванні аб спагнанні кампенсцыі да той жа асобы ў дачыненні да тавару з той жа партыі (тыражу, серыі і да т. п.) не падлягаюць разгляду.

Суд пры разглядзе першай справы аб спагнанні кампенсцыі ў цвёрдым памеры вызначае суму кампенсцыі, сувымерную парушэнню ўвогуле. У сувязі з гэтым паўторны зварот істца ў суд аб спагнанні яшчэ адной сумы кампенсцыі за тое ж парушэнне накіраваны на перагляд зробленых па раней разгледжанай справе і грунтуючыся на прыведзеных у гэту справу доказах высноў суда, які вызначыў суму кампенсцыі, сувымерную гэтаму дапушчанаму парушэнню ўвогуле. Адпаведна, суд у такім выпадку адмаўляе ў прыняцці іскавай заявы або спыняе вытворчасць, калі заява была прынята (п. 2 ч. 1 арт. 134 ГПК РФ, п. 2 ч. 1 арт. 127.1 АПК РФ; абз. трэці артыкула 220 ГПК РФ, п. 2 ч. 1 арт. 150 АПК РФ).

Распаўсюджванне некалькіх матэрыяльных носьбітаў пры неправамерным выкарыстанні аднаго выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі складае адно правапарушэнне, калі такое парушэнне ахапляецца адзінствам намераў правапарушальніка (напрыклад, адзіны намер парушальніка – распаўсюдзіць партыю кантрафактных экзэмпляраў аднаго твора або кантрафактных тавараў). Пры гэтым кожная здзелка куплі-продажу (мены, дарэння) матэрыяльных носьбітаў (як ідэнтычных, гэтак і не) кваліфікуецца як самастойнае парушэнне выключнага права, калі не даказана адзінства намераў правапарушальніка пры здзяйсненні некалькіх здзелак.

Пры даказаным адзінстве намераў правапарушальніка колькасць кантрафактных экзэмпляраў, тавараў (памер партыі, тыражу, серыі і гэтак далей) можа сведчыць пра характар правапарушэння ўвогуле і падлягае ўліку судом пры вызначэнні канкрэтнага памеру кампенсцыі.

У выпадку калі асоба, прыцягнутая да адказнасці за правапарушэнне, працягвае пасля гэтага ажыццяўляць супрацьпраўныя дзеянні таго ж характару, яна зноў можа быць прыцягнута да адказнасці за тыя ўчынкi, якія здзейснены пасля прыцягнення да адказнасці.

Дадзены падыход цяперашнім часам актыўна прымяняецца ў судовай практыцы².

Яшчэ адзін прававы падыход, што дазваляе больш справядліва вырашыць пытанне пра памер кампенсцыі, – разгляд судамі з мэтай вызначэння колькасці парушэнняў факта выкананага парушальнікам шэрага дзеянняў з пункту гледжання самастойнага іх эканамічнага значэння. Калі некаторыя са спосабаў выкарыстання з’яўляюцца толькі падрыхтоўчым этапам да дзеяння, непасрэдна накіраванае на стварэнне эканамічных наступстваў, то колькасць парушэнняў вызначаецца з улікам гэтай акалічнасці: падрыхтоўчыя, самастойныя дзеянні разглядаюцца ў сукупнасці з завяршальнымі актам і ўсе разам кваліфікуюцца як адно парушэнне. Безумоўна, гэта ўплывае на выніковы памер кампенсцыі, якая была раней разлічана з улікам кожнага спосабу выкарыстання, без разгляду яго сувязі з іншымі.

Грунтуючыся на гэтым, у п. 56 пастановы Пленума № 10 растлумачана, што выкарыстанне выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі адной асобай рознымі спосабамі, накіраванымі на дасягненне адной эканамічнай мэты, складае адно парушэнне выключнага права. Напрыклад, узнаўленне фатаграфій з інфаграфікай і давядзенне іх да ўсеагульнага ведама на трох старонках сайта ў сетцы Інтэрнэт накіраванае на дасягненне адной эканамічнай мэты – прыцягненне ўвагі патэнцыяльных пакупнікоў да тавару [10].

Такім чынам, згодна з судовай практыкай, якая складаецца цяперашнім часам, для прызнання наяўнасці адной эканамічнай мэты ў дзеяннях аднаго адказчыка патрэбна вызначыць, што ён паслядоўна ажыццяўляў узаемазвязаныя дзеянні, кожнае з якіх уяўляе сабою самастойны спосаб выкарыстання аб’екта інтэлектуальных праў, пры гэтым адно дзеянне аб’ектыўна патрэбнае для выканання іншага і само па сабе не мае самастойнага эканамічнага значэння для праваўладальніка (не выклікае дадатковых маёмасных страт для праваўладальніка)³.

Пасля прыняцця пастаной КС РФ, якія прывялі да ўзмацнення жорсткасці падыходаў судоў да мультыплікацыі адказнасці і якія распачынаюць тэндэнцыю да зніжэння кампенсцыі, што разлічваецца ў цвёрдым памеры, істотна павялічылася колькасць спрэчак, дзе

разлік кампенсцыі выконваўся на аснове кошту права выкарыстання адпаведнага аб’екта.

У гэтых выпадках суду патрэбна перш за ўсё вызначыць кошт права выкарыстання, які пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне адпаведнага выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі тым спосабам, які выкарыстоўваў парушальнік. Затым пры наяўнасці абгрунтаваных довадаў адказчыка памер кампенсцыі, вызначаны з улікам устаноўленага кошту права выкарыстання, можа быць зніжаны судом, калі ўстаноўленыя акалічнасці для зніжэння, указаныя ў пастанове Канстытуцыйнага Суда РФ № 40-П.

Для вызначэння цаны, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, праваўладальнік павінен падаць разлік і абгрунтаванне сумы, якая спаганяецца, а таксама дакументы, што пацвярджаюць кошт права выкарыстання. Напрыклад, ліцэнзійны дагавор, бо кошт права выкарыстання з’яўляецца яго істотнай умовай. Памер кампенсцыі таксама разлічваецца на аснове цаны, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за выкарыстанне канкрэтнага аб’екта, а не іншых аб’ектаў [11].

Паколькі кожны аб’ект аўтарскіх праў унікальны, заканадавец устанавіў, што кошт права выкарыстання з’яўляецца істотнай умовай ліцэнзійнага дагавора, і правілы п. 3 арт. 424 ГК РФ аб вызначэнні цаны на аснове аналагічных тавараў не прымяняюцца (п. 3 арт. 1234 ГК РФ).

Так, у адной са спраў Суд па інтэлектуальных правах указаў, што, паколькі фатаграфічныя творы, аналагічныя таму, у абарону якога выстаўлены адпаведныя патрабаванні, не з’яўляюцца прадметам канкрэтнай спрэчкі, кошт права іх выкарыстання, пазначаны на інтэрнэт-рэсурсах, не можа быць прыняты да ўвагі судом пры вызначэнні кошту права выкарыстання спрэчнай фатаграфіі [12].

Калі праваўладальнікам заяўлена патрабаванне аб выплаце кампенсцыі ў двухразовым памеры кошту права выкарыстання таварнага знака, то вызначэнне памеру кампенсцыі ажыццяўляецца на аснове цаны, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне тым спосабам, да якога звярнуўся парушальнік права (абз. пяты п. 61 пастановы № 10).

Вызначаны такім чынам памер па сэнсе п. 3 арт. 1252 ГК РФ з’яўляецца адзіным (адначасова і мінімальным, і максімальным) памерам кампенсцыі, прадугледжаным законам, у сувязі з чым суд не мае права зніжаць яе памер па сваёй ініцыятыве.

Пры вызначэнні кошту, які пры параўнальных абставінах звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, варта ўлічыць, што ісцэц павінен падаць разлік і абгрунтаванне сумы, якая спаганяецца, а таксама дакументы, што пацвярджаюць кошт права

² Гл. напр.: пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 07.08.2024 па справе № А01-2309/2023, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 01.08.2024 па справе № А13-8332/2023, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 15.03.2024 па справе № А43-32446/2022 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт – URL: <https://www.consultant.ru> (дата звароту: 18.09.2024).

³ Гл. напрыклад: пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 28.03.2023 па справе № А78-3375/2022, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 21.06.2023 па справе № А40-212541/2022, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 18.09.2023 па справе № А71-19112/2022, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 13.02.2024 па справе № А41-43898/2023, пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 29.05.2024 па справе № А56-3702/2023 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: <https://www.consultant.ru> (дата звароту: 18.09.2024).

выкарыстання. Пры невыкананні ўказаных патрабаванняў суд мае права вынесці пастанову аб пакіданні адпаведнай іскавай заявы без прасоўвання (абз. другі п. 61 пастановы № 10). Адказчык можа аспрэчыць кошт права выкарыстання адпаведнага аб'екта інтэлектуальнай уласнасці, на аснове якога ісцёц разлічыў памер кампенсцыі. У выпадку калі адказчык не аспрэчыць разлічанага істцом памеру кампенсцыі (не заявіць адпаведнага доваду і не абгрунтуе яго), іскавыя патрабаванні падлягаюць задавальненню ў заяўленым памеры.

З улікам прынцыпу спаборнасці адказчык нясе рызыку наступстваў невыканання працэсуальных дзеянняў (арт. 9 АПК РФ).

Пры гэтым суду на аснове патрабавання аб устаўленні акалічнасцей з улікам довадаў і прырэчанняў асоб, якія ўдзельнічаюць у справе, належыць таксама вызначаць, на што канкрэтна накіраваныя довады адказчыка аб патрэбе спагнання кампенсцыі ў памеры меншым за заяўлены істцом: на аспрэчванне цаны, якая даказваецца істцом і пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне адпаведнага выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, альбо на ўстаўленне акалічнасцей, што дазваляюць зрабіць памер кампенсцыі меншым за вызначаны памер.

Вызначэнне памеру кампенсцыі адносіцца да прэрагатывы суда, які разглядае спрэчку па сутнасці і які вызначае памер кампенсцыі ў межах, вызначаных ГК РФ, у залежнасці ад характару парушэння і іншых акалічнасцей справы з улікам патрабаванняў разумення і справядлівасці.

Паколькі формула разліку памеру кампенсцыі, які вызначаецца на аснове двухразовага кошту права выкарыстання адпаведнага таварнага знака, імператыўна вызначана законам, довады адказчыка аб нязгодзе з заяўленым істцом разлікам памеру кампенсцыі могуць грунтавацца на аспрэчванні ўказанай істцом цаны, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне права, і пацвярджацца адпаведнымі доказамі, якія абгрунтоўваюць іншы памер кошту гэтага права.

Вызначэнне акалічнасцей, якія маюць значэнне для правільнага разгляду справы, з'яўляецца абавязкам арбітражнага суда на аснове ч. 2 арт. 65 АПК РФ.

Вызначэнне судом сумы кампенсцыі ў памеры двухразовага кошту права ў меншым памеры ў параўнанні з заяўленым патрабаваннем, калі суд вызначае памер кампенсцыі на аснове ўстаноўленага ім кошту права, які аказаўся менш як заяўлена істцом, не з'яўляецца зніжэннем памеру кампенсцыі.

Цана, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна ўлічваецца за правамернае выкарыстанне аб'екта інтэлектуальных праў, можа вызначацца ў тым ліку з улікам раней заключаных праваўладальнікам ліцэнзійных дагавораў на падаванне права выкарыстання таго ж выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку

індывідуалізацыі (арт. 1489 ГК РФ). Само па сабе адрозненне акалічнасцей дапушчанага парушэння ад умоў ліцэнзійнага дагавора не з'яўляецца падставай для прызнання ўказанага дагавора неадпаведным доказам.

Могуць таксама ўлічвацца субліцэнзійны дагавор (арт. 1238 ГК РФ), дагавор камерцыйнай канцэсіі (арт. 1027 ГК РФ), дагавор камерцыйнай субканцэсіі (арт. 1029 ГК РФ), якія прадугледжваюць выкарыстанне аб'екта інтэлектуальных праў як часткі комплексу выключных праў.

Падаванне ў суд ліцэнзійнага дагавора (іншых дагавораў) не прадугледжвае, што кампенсцыя ўва ўсіх выпадках павінна быць вызначаная судом у двухразовым памеры цаны ўказанага дагавора (кошту права выкарыстання), паколькі з улікам норм арт. 1301, 1311, 1406.1, п. 4 арт. 1515 ГК РФ за аснову кампенсцыі, якая разлічваецца, павінна прымацца цана, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне адпаведнага выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі тым спосабам, які выкарыстоўваў парушальнік.

Адказчык мае права аспрэчыць разлічаны на аснове ліцэнзійнага дагавора памер кампенсцыі шляхам абгрунтавання іншага кошту права выкарыстання адпаведнага таварнага знака, грунтуючыся на сутнасці парушэння, умовах гэтага дагавора або іншых доказах, у тым ліку іншых ліцэнзійных дагаворах і заключэнні незалежнага ацэншчыка.

У якасці доказу кошту права выкарыстання можа быць пададзена заключэнне незалежнага ацэншчыка – як істцом (як абгрунтаванне сваіх патрабаванняў), гэтак і адказчыкам (як абгрунтаванне сваіх прырэчанняў).

Такім чынам, арбітражны суд можа вызначыць іншы кошт права выкарыстання таварнага знака тым спосабам і ў тым аб'ёме, у якім яго выкарыстоўваў парушальнік, і адпаведна іншы памер кампенсцыі ў параўнанні з памерам, заяўленым істцом (пастанова Судовай калегіі па эканамічных справах Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 26.01.2021 № 310-ЭС20-9768 па справе № А48-7579/2019).

Напрыклад, істцом заяўлена патрабаванне аб спагнанні 120 000 рублёў кампенсцыі за парушэнне выключнага права на адзін аб'ект інтэлектуальных праў. Сума кампенсцыі разлічана істцом у двухразовым памеры кошту права выкарыстання аб'екта інтэлектуальных праў. У якасці абгрунтавання заяўленага памеру кампенсцыі істцом пададзены ліцэнзійны дагавор, паводле якога кошт права складае 60 тыс. рублёў. Вызначэнне судом на аснове наяўных у матэрыялах справы доказах і довадаў асоб, якія ўдзельнічаюць у справе, кошту права ў памеры 10 тыс. рублёў і спагнанне двухразовага кошту гэтага права (20 тыс. рублёў) не з'яўляецца зніжэннем памеру кампенсцыі.

Такім чынам, пры іншым вызначэнні судом цаны, якая пры параўнальных акалічнасцях звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне адпаведнага выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі

тым спосабам, які выкарыстоўваў парушальнік, суд устаўляе іншы памер кампенсцыі за парушэнне выключных праў істца. У гэтым выпадку частковае задавальненне патрабаванняў з'яўляецца вынікам не «зніжэння» памеру кампенсцыі, а спагнання кампенсцыі на аснове ўстаноўленага памеру кошту права выкарыстання.

У такім выпадку спагнанне судом кампенсцыі на аснове ўстаноўленага ім іншага кошту права выкарыстання ў параўнанні з заяўленым, які быў усталёваны на аснове наяўных у матэрыялах справы доказаў і довадаў асоб, якія ўдзельнічаюць у справе, з'яўляецца частковым задавальненнем іскавых патрабаванняў і адмовай у задавальненні неабгрунтавана пададзеных патрабаванняў у частцы розніцы паміж заяўленым істцом памерам кампенсцыі і памерам спагнанай судом кампенсцыі.

У выпадку калі памер кампенсцыі разлічаны істцом на аснове ліцэнзійнага дагавора, суд суадносіць умовы ўказанага дагавора і акалічнасці дапушчанага парушэння: тэрмін дзеяння ліцэнзійнага дагавора; аб'ём пададзенага права; спосабы выкарыстання права па дагаворы і спосаб дапушчанага парушэння; пералік тавараў і паслуг, у дачыненні да якіх пададзена права выкарыстання і ў дачыненні да якіх дапушчана парушэнне (адносна таварных знакаў); тэрыторыя, на якой дапускаецца выкарыстанне (Расійская Федэрацыя, суб'ект Расійскай Федэрацыі або іншая тэрыторыя); іншыя акалічнасці.

Досыць часта стала спаганяцца праваўладальнікам і кампенсцыя, што разлічваецца на аснове кошту кантрафактных экзэмпляраў (тавараў).

У абз. 6 п. 61 пастановы Пленума № 10 растлумачвалася, што калі праваўладальнікам заяўлена патрабаванне аб выплаце кампенсцыі ў двухразовым памеры кошту кантрафактных экзэмпляраў (тавараў), то пры вызначэнні памеру кампенсцыі за аснову патрэбна прымаць той кошт гэтых экзэмпляраў (тавараў), па якім яны фактычна прадаюцца або прапаноўваюцца да продажу трэцім асобам. Так, калі кантрафактныя экзэмпляры (тавары) прададзены або прапаноўваюцца да продажу парушальнікам на аснове дагавораў аптовых куплі-продажу, павінна ўлічвацца менавіта аптовая цана экзэмпляраў (тавараў).

Пры гэтым важна ўлічваць, што кампенсцыя ў двухразовым памеры кошту тавараў, на якіх незаконна размешчаны таварны знак, разлічваецца на аснове кошту кантрафактнага тавару, а не арыгінальнага тавару.

Нават прыведзеных вышэй падыходаў дастаткова, каб зразумець, наколькі ўскладніліся спрэчкі па спагнанні кампенсцыі – па складанасці даказвання, колькасці фактараў, якія прымаюцца да ўвагі, яны практычна перавысілі спрэчкі па спагнанні страт. Акрамя таго, многія прынцыповыя пазіцыі, на якіх засноўваецца судовая практыка, абапіраючыся на пастановы Канстытуцыйнага Суда РФ, гэтак і не знайшлі адлюстравання ў законе, нягледзячы на прамое

ўказанне аб патрэбе змены норм ГК РФ, якія падпалі пад рэвізію.

Адносна нядаўна прадметам разгляду КС РФ стала яшчэ адна сітуацыя, звязаная з прымяненнем кампенсцыі – калі патрабаванні да парушальніка заяўляюцца звязанымі (афіяванымі) асобамі, што спасылаюцца на наяўнасць у іх падобных таварных знакаў.

Пастановай Канстытуцыйнага Суда РФ № 57-П прызнаны неканстытуцыйнымі п. 3 арт. 1252 і пп. 2 п. 4 арт. 1515 ГК РФ у той меры, у якой яны ў сістэме дзейнага прававога рэгулявання, у тым ліку ва ўзаемасувязі з іншымі палажэннямі ГК РФ, пры разглядзе судом патрабавання аб спагнанні кампенсцыі за парушэнне выключнага права на таварны знак у двухразовым памеры кошту тавараў, на якіх незаконна размешчаны таварны знак, калі раней паводле іску іншага праваўладальніка з парушальніка ў сувязі з размяшчэннем на тавары той жа адзнакі была спагнана кампенсцыя за парушэнне выключнага права на падобны да ступені блытаніны таварны знак, разлічаная ў двухразовым памеры кошту тых жа тавараў, не дазваляюць, у тым ліку пры афіяванасці такіх праваўладальнікаў, знізіць памер кампенсцыі або адмовіць у яе спагнанні.

Такім чынам, п. 3 арт. 1252 і п. 4 арт. 1515 ГК РФ з улікам пастановы Канстытуцыйнага Суда РФ № 57-П не дазваляе неаднаразова спаганяць афіяваным праваўладальнікам кампенсцыю ў памеры двухразовага кошту кантрафактнага тавару з асобы, якая парушыла выключныя правы гэтых асоб, калі выкарыстаная на гэтым тавары адзнака адначасова выклікае рызыку блытаніны з некалькімі таварнымі знакамі, якія належаць гэтым асобам.

Суд вызначае акалічнасці афіяванасці праваўладальнікаў выключна з улікам довадаў адказчыка на аснове прыведзеных ім у матэрыялы справы доказаў. Гэта акалічнасць улічваецца пры ацэнцы падстаў зніжэння памеру кампенсцыі, а зніжэнне кампенсцыі магчымае толькі па заяве адказчыка.

З улікам гэтага, калі адказчыкам даказана афіяванасць істца-праваўладальніка з праваўладальнікам падобнага да ступені блытаніны таварнага знака, на карысць якому ў рамках раней вырашанай спрэчкі ўжо спагнана кампенсцыя ў памеры двухразовага кошту таго ж тавару, неправамерна ўведзенага ў абарот гэтым адказчыкам, суд можа адмовіць у спагнанні кампенсцыі на аснове пастановы Канстытуцыйнага Суда РФ № 57-П, калі кампенсцыя заяўлена ў рамках іншай справы.

Калі патрабаванні афіяваных праваўладальнікаў аб спагнанні кампенсцыі ў памеры двухразовага кошту аднаго і таго ж тавару заяўлены ў рамках адной справы, суд вызначае агульны памер кампенсцыі ў памеры, які не перавышае двухразовы кошт тавару, і размяркоўвае яе сярод усіх праваўладальнікаў у роўных частках.

Пры гэтым не можа быць адначасовае парушэнне праў на некалькі таварных знакаў, узаўяўленне дызайну (упакоўкі) прызнанае як адно парушэнне, якое

ахопліваецца адзінствам намераў, бо п. 65 пастановы № 10 аб адзінстве намераў разглядае сітуацыю, калі здзейснена некалькі аналагічных дзеянняў па выкарыстанні аднаго выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, адным спосабам.

Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ № 57-П прымяняецца не толькі ў выпадку парушэння выключных праў афіяваных асоб шляхам рэалізацыі адказчыкам аднаго тавару з адзнакай, якая выклікае рызыку блытаніны з некалькімі таварнымі знакамі, якія належаць гэтым асобам. Аналагічны падыход таксама падлягае прымяненню, калі адзнака, якую выкарыстоўвае адказчык, ахоўваецца ў некалькіх рэжымах (у якасці таварнага знака і твора) [13].

Прымаючы да ўвагі гэту пастанову Канстытуцыйнага Суда РФ, пры вызначэнні памеру кампенсцыі ў памеры двухразовага кошту тавару важна ўлічваць, што за продаж аднаго кантрафактнага тавару, на якім размешчана некалькі таварных знакаў і твораў, якія належаць адной або некалькім асобам, агульны памер кампенсцыі не можа перавышаць двухразовы кошт тавару. Гэты памер з’яўляецца максімальным, і нянясенне на адзін тавар некалькіх таварных знакаў і (ці) твораў ужо абумовіла кошт гэтага тавару, на аснове якога ажыццяўляецца разлік кампенсцыі [14].

Калі некалькі праваўладальнікаў звяртаюцца ў суд з патрабаваннем аб спагнанні кампенсцыі ў якасці суістцоў, то суд вызначае агульны памер кампенсцыі, які падлягае спагнанню на іх карысць (двухразовы кошт тавару).

Тлумачэнні вышэйшых судовых інстанцый падштурхоўваюць суды да больш стараннага аналізу фактычных акалічнасцей пэўнай спрэчкі, што, у сваю чаргу, прыводзіць да ўскладнення спрэчак аб спагнанні кампенсцыі. У выніку цяпер механізм кампенсцыі перастае быць «простым» спосабам абароны выключных праў у параўнанні з патрабаваннямі аб спагнанні страт, дзе заканадаўца знізіў стандарты даказвання.

На практыцы магчымасць зніжэння памеру кампенсцыі ніжэй за мінімальны вызначаны памер, з аднаго боку, адказвае патрабаванням справядлівасці, з іншага – прыводзіць да ўзнікнення прыватных пытанняў у судовай практыцы, выклікае падаражэнне судовых працэдур, павелічэнне судовых расходаў для бакоў.

Для вырашэння праблем, якія ўзнікаюць у судовай практыцы, і ў мэтах рэалізацыі пастаноў Канстытуцыйнага Суда РФ № 28-П і № 40-П у 2023 годзе ў Дзяржаўную Думу РФ быў унесены законапраект, што прадугледжвае ўнясенне змен у чацвёртую частку ГК РФ [15], у якім прапанавана ўключыць у ГК РФ спецыяльны артыкул, прысвечаны кампенсцыі як меры грамадзянска-прававой адказнасці (арт. 1252), а п. 3 арт. 1252 ГК РФ выключыць.

У новым артыкуле прапаноўваецца замацаваць агульнае правіла аб тым, што парушэннем выключнага права лічыцца незаконнае выкарыстанне **аднаго**

выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі якім-небудзь адным спосабам.

Разам з тым прапаноўваецца вызначыць, што для мэт спагнання кампенсцыі адным парушэннем выключнага права можа быць прызнана сукупнасць дзеянняў, якая заключаецца ў незаконным выкарыстанні адной асобай аднаго або некалькіх вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці (сродкаў індывідуалізацыі), якія належаць аднаму або некалькім праваўладальнікам, адным або некалькімі рознымі спосабамі, пры ўмове, што ўсе гэтыя дзеянні ўзаемазвязаныя і прыводзяць да агульнага эканамічнага выніку. У гэтым выпадку пры вызначэнні памеру кампенсцыі суд прымае да ўвагі незаконнае выкарыстанне парушальнікам выніку або сродку індывідуалізацыі рознымі спосабамі, незаконнае выкарыстанне некалькіх вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці (сродкаў індывідуалізацыі), а таксама незаконнае выкарыстанне вынікаў (сродкаў індывідуалізацыі), якія належаць некалькім праваўладальнікам.

Такім чынам, прапаноўваецца замацаваць магчымасць разглядаць множнасць парушэнняў як адно парушэнне для мэт вызначэння кампенсцыі – на заканадаўчым узроўні замацаваць паняцце адзінай эканамічнай мэты.

Аўтары законапраекта прапаноўваюць адступіць ад існага правіла, паводле якога праваўладальнік выбірае спосаб разліку кампенсцыі. У дакуменце прадугледжанае права суда ў пэўных выпадках вызначаць кампенсцыю ў цвёрдым памеры. Гэта магчыма, калі:

1) абраны праваўладальнікам выгляд (спосаб разліку) кампенсцыі непрыдатны да акалічнасцей парушэння выключнага права;

2) праваўладальнік не змог абгрунтаваць памер кампенсцыі з дапамогай выбранага ім спосабу разліку з разумнай ступенню верагоднасці. Цяперашнім часам у падобных выпадках суд вымушаны адмаўляць заяўніку ў іску.

Таксама законапраект вызначае выпадкі, пры якіх дапускаецца зніжэнне памеру кампенсцыі ніжэй за мінімальныя межы:

1) парушальнік не ведаў і не павінен быў ведаць, што ён дапускае парушэнне выключнага права (г. зн. парушэнне здзейснена без віны);

2) парушэнне было здзейснена парушальнікам упершыню;

3) парушэнне было здзейснена парушальнікам не падчас ажыццяўлення ім прадпрымальніцкай дзейнасці.

Пры гэтым для кампенсцыі, якая вызначаецца ў цвёрдым памеры, у гэтых выпадках прапаноўваецца ўстанавіць мяжу ад 10 да 100 тыс. рублёў, а для кампенсцыі, якая вызначаецца ў памеры, кратным кошту кантрафактных экзэмпляраў або кошту права выкарыстання выніку інтэлектуальнай дзейнасці ці сродку індывідуалізацыі, прапаноўваецца ўстанавіць мяжу ад аднаразовага да двухразовага кошту такіх экзэмпляраў або кошту праў.

Істотнай і важнай з’яўляецца прапанова аб тым, што памер кампенсцыі вызначаецца судом ў межах, вызначаных гэтым Кодэксам, у залежнасці ад аб’ёму і характару парушэння і іншых акалічнасцей справы з улікам патрабаванняў разумнасці і справядлівасці.

Цяперашнім часам законапраект быў ухвалены Дзяржаўнай Думай РФ у першым чытанні 27 чэрвеня 2023 г.

У мэтах рэалізацыі пастановы КС РФ № 57-П у Дзярждуму таксама ўнесены праект Федэральнага закона № 638828-8 «Аб унясенні змены ў артыкул 1515 часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» (рэд., унесена ў ДД ФС РФ, тэкст па стане на 01.06.2024) [16]. Разам з тым яго самастойны разгляд наўрад ці мэтазгодны, больш рацыянальным было б яго ўзгадненне з раней унесеным законапраектам для ўстаранення магчымых калізій.

У сілу асаблівасцей аб’ектаў інтэлектуальных праў – іх нематэрыяльнай прыроды і магчымасці крайне хуткага ўзнаўлення і распаўсюджвання кантрафактных экзэмпляраў твораў, фанаграм, кантрафактных тавараў, а таксама велізарнай колькасці латэнтных парушэнняў – для забеспячэння канстытуцыйнага патрабавання аб абароне інтэлектуальнай уласнасці патрэбна прымяненне адмысловых мер абароны інтарэсаў праваўладальнікаў, адной з якіх з’яўляецца кампенсация. Устараненне няўдалых элементаў яе механізма дазволіць захаваць яе як элемент справядлівай і эфектыўнай абароны інтэлектуальных праў.

Спіс нарматыўна-прававых крыніц

1. Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ ад 24.07.2020 № 40-П «Па справе аб правярцы канстытуцыйнасці падпункта 2 пункта 4 артыкула 1515 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі ў сувязі з запытам Пятнацатага арбітражнага апеляцыйнага суда» // Сістэма забеспячэння заканадаўчай дзейнасці: сайт. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8?ysclid=m17uhsptle440967988> (дата звароту: 02.08.2024).
2. Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ ад 13.12.2016 № 28-П «Па справе аб правярцы канстытуцыйнасці падпункта 1 артыкула 1301, падпункта 1 артыкула 1311 і падпункта 1 пункта 4 артыкула 1515 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі ў сувязі з запытамі Арбітражнага суда Алтайскага краю» // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m1907foo1c778552255 (дата звароту: 02.08.2024).
3. Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ ад 13.02.2018 № 8-П «Па справе аб правярцы канстытуцыйнасці палажэнняў пункта 4 артыкула 1252, артыкулы 1487 і пунктаў 1, 2 і 4 артыкула 1515 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі ў сувязі са скаргай таварыства з абмежаванай адказнасцю «ПАГ» // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909/?ysclid=m19098xo51942189043 (дата звароту: 02.08.2024).

4. Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ ад 14.12.2023 № 57-П «Па справе аб правярцы канстытуцыйнасці пункта 3 артыкула 1252 і падпункта 2 пункта 4 артыкула 1515 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі ў сувязі з запытам Суда па інтэлектуальных правах» // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376/?ysclid=m190e7qcg4615595738 (дата звароту: 02.08.2024).
5. Канцэпцыя развіцця грамадзянскага заканадаўства Расійскай Федэрацыі (ухвалена рашэннем Рады пры Прэзідэнце РФ па кадэфікацыі і ўдасканаленню грамадзянскага заканадаўства ад 07.10.2009) // Вестнік Вышэйшага Арбітражнага Суда Расійскай Федэрацыі. – 2009. – № 11. – С. 20.
6. Інфармацыйны ліст Прэзідыума Вышэйшага Арбітражнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 13 снежня 2007 г. № 122 «Агляд практыкі разгляду арбітражнымі судамі спраў, звязаных з прымяненнем заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці» // Вестнік Вышэйшага Арбітражнага Суда Расійскай Федэрацыі. – 2008. – № 2. – С. 79-99.
7. Пастанова Канстытуцыйнага Суда РФ ад 13 снежня 2016 г. № 28-П // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m190fci2on233215956 (дата звароту: 02.08.2024).
8. Пастанова Пленума Вярхоўнага Суда РФ ад 23.04.2019 № 10 «Аб прымяненні часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Вярхоўны Суд Расійскай Федэрацыі: сайт. – URL: <https://www.vsr.ru/documents/own/27773/?ysclid=m190g78o2p684064458> (дата звароту: 02.08.2024).
9. Пастанова Прэзідыума Вышэйшага Арбітражнага Суда РФ ад 30 лістапада 2010 г. № 10521 /10 // Федэральныя арбітражныя суды: сайт. – URL: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pre%2F&ysclid=m190i9aqaq664353602 (дата звароту: 02.08.2024).
10. Пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 24.06.2024 па справе № А53-39679/2023 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190kvqrtz19362072#Yf32oOUzmQog4xl5> (дата звароту: 02.08.2024).
11. Інфармацыйная даведка, падрыхтаваная па выніках абагульнення судовай практыкі Суда па інтэлектуальных правах у якасці суда касацыйнай інстанцыі з улікам практыкі Канстытуцыйнага Суда Расійскай Федэрацыі і Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі па некаторых пытаннях, якія ўзнікаюць пры спагнанні кампенсцыі за парушэнне аўтарскіх і сумежных праў, зацверджанай пастановай прэзідыума Суда па інтэлектуальных правах ад 05.04.2017 № СП-23/10 па выніках абмеркавання з удзелам членаў Навукова-кансультацыйнай рады пры Судзе па інтэлектуальных правах // Суд па інтэлектуальных правах: сайт. – URL: <https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/>

- ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (дата звароту: 02.08.2024).
12. Пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 05.04.2022 па справе № А32-36309/2020 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTbPp> (дата звароту: 02.08.2024).
 13. Пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 26.01.2024 па справе № А56-81463/2022 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerdv1789540391#KLY2oOU7AtEDXt06> (дата звароту: 02.08.2024).
 14. Пастанова Суда па інтэлектуальных правах ад 09.04.2024 па справе № А40-121808/2023 // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUUnZNI0xeb> (дата звароту: 02.08.2024).
 15. Пашпарт законапраекта № 348960-8 «Аб унясенні змен у частку чацвёртую Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Сістэма забеспячэння заканадаўчай дзейнасці: сайт. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8> (дата звароту: 02.08.2024).
 16. Праект Федэральнага закона № 638828-8 «Аб унясенні змены ў артыкул 1515 часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Сістэма забеспячэння заканадаўчай дзейнасці: сайт. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/> (дата звароту: 02.08.2024).

Інфармацыя аб аўтару

Людміла Аляксандраўна Навасёлава, доктар юрыдычных навук, прафесар, старшыня Суда па інтэлектуальных правах (Масква, Агародны праезд, д. 5 буд. 2), ORCID: 000-0001-8463-178X; sip.press@arbitr.ru

List of regulatory and legal sources

1. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 07/24/2020 No. 40-P «On the case of checking the constitutionality of subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Fifteenth Arbitration Court of Appeal», [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8?ysclid=m17uhsptle440967988> (Accessed 2 Aug. 2024).
2. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-P «In the case of checking the constitutionality of subparagraph 1 of Article 1301, subparagraph 1 of Article 1311 and subparagraph 1 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with requests from the Arbitration Court of the Altai Territory», [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m1907fo01c778552255 (Accessed: 02.08.2024).
3. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 02/13/2018 No. 8-P «On the case of checking the Constitutionality of the provisions of paragraph 4 of Article 1252, Article 1487 and paragraphs 1, 2 and 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the complaint of the PAG Limited Liability Company», [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909/?ysclid=m19098xo51942189043 (Accessed 2 Aug. 2024).
4. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 12/14/2023 No. 57-P «In the case of checking the constitutionality of paragraph 3 of Article 1252 and subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Intellectual Property Court», [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376/?ysclid=m190e7qcg4615595738 (Accessed 2 Aug. 2024).
5. The concept of the development of civil legislation of the Russian Federation (approved by the decision of the Council under the President of the Russian Federation on Codification and Improvement of Civil Legislation dated 07.10.2009) (2009), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 11, p. 20.
6. Information Letter of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated December 13, 2007 No. 122 «Review of the practice of arbitration courts in cases related to the application of intellectual property legislation» (2008), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 2, pp. 79-99.
7. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-П, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m190fci2on233215956 (Accessed: 02.08.2024).
8. Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Russian Federation dated 04/23/2019 No. 10 «On the application of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation», [Online], available at: <https://www.vsrp.ru/documents/own/27773/?ysclid=m190g78o2p684064458> (Accessed 2 Aug. 2024).
9. Resolution of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated November 30, 2010 No. 10521/10, [Online], available at: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pres%2F&ysclid=m190i9aaq664353602 (Accessed 2 Aug. 2024).
10. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 06/24/2024 in case no. A53-39679/2023, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190kvqrtz-19362072#Yf32oOUzmQog4xl5> (Accessed 2 Aug. 2024).
11. An information note prepared based on the results of summarizing the judicial practice of the Intellectual Property Rights Court as a court of cassation, taking into account the practice of the Constitutional Court of the Russian Federation and the Supreme Court of

- the Russian Federation on certain issues arising when collecting compensation for copyright and related rights violations, approved by Resolution of the Presidium of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2017 No. СП-23/10 based on the results discussions with the participation of members of the Scientific Advisory Council at the Intellectual Property Rights Court, [Online], available at: https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (Accessed 2 Aug. 2024).
12. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2022 in case no. A32-36309/2020, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTbPp> (Accessed 2 Aug. 2024).
 13. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 26/01/2024 in case no. A56-81463/2022, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerdv1789540391#KLY2oOU7AtEDXt06> (Accessed 2 Aug. 2024).
 14. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 09/04/2024 in case no. A40-121808/2023,

[Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUUnZNI0xeb> (Accessed 2 Aug. 2024).

15. Passport of Draft Law No. 348960-8 «On Amendments to Part Four of the Civil Code of the Russian Federation», [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8> (Accessed 2 Aug. 2024).
16. Draft Federal Law No. 638828-8 «On Amendments to Article 1515 of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation», [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru> (Accessed 2 Aug. 2024).

Information about the author

Ludmila A. Novoselova, Dr. Sci. (Law), Professor, President of the Intellectual Property Court (Moscow, Ogorodny dr-way, 5 bld. 2), ORCID: 0000-0001-8463-178X; sip.press@arbitr.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю: 02.08.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання: 22.08.2024
Прыняты да публікацыі: 28.08.2024

Аглядны артыкул

Review

УДК 347.771

Асаблівасці разгляду заявак на вынаходкі, якія змяшчаюць структуры Маркуша, з улікам вопыту замежных юрысдыкцый (частка 1)

Ганна Анатолеўна Палякова[✉], Мікалай Барысавіч Лыскоў, Мікалай Вадзімавіч Заранаў
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
[✉]apolyakova@rupto.ru

Анатацыя: нацыянальныя патэнтныя ведамствы маюць розныя інструменты экспертызы заявак з формуламі Маркуша, што выклікае патрэбу стварэння ўніверсальных падыходаў экспертызы такіх заявак. Мэта доследу – аналіз падыходаў да экспертызы патэнтнага ведамства ЗША, а таксама Еўразійскага і Еўрапейскага патэнтных ведамстваў у дачыненні да заявак са структурамі Маркуша. Шляхам вывучэння дапаможнікаў па правядзенні экспертызы ўказаных патэнтных ведамстваў праведзены аналіз падыходаў патэнтных ведамстваў у дачыненні да такіх заявак. Вызначана, што патэнтнае ведамства ЗША, а таксама Еўразійскае і Еўрапейскае патэнтныя ведамствы маюць розныя інструменты ацэнкі дастатковасці раскрыцця, патэнтаздольнасці, яснасці і адзінства формул са структурамі Маркуша, што патрабуе гарманізацыі іх дзейнасці. Аналіз падыходаў да экспертызы іншых патэнтных ведамстваў, а таксама прыклады разгляду рознымі патэнтнымі ведамствамі адных і тых жа заявак будуць прыведзеныя ў другой частцы гэтай працы.

Ключавыя словы: структура Маркуша, патэнт, заяўка, вынаходка, патэнтаздольнасць, дастатковасць раскрыцця, адзінства вынаходкі.

Для цытавання: Палякова, Г. А. Асаблівасці разгляду заявак на вынаходкі, якія змяшчаюць структуры Маркуша, з улікам вопыту замежных юрысдыкцый (частка 1) / Г. А. Палякова, М. Б. Лыскоў, М. В. Заранаў // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 232–241.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны па матэрыялах навукова-даследчай працы ФІПУ «Распрацоўка метадалогіі выкарыстання адзнак, перададзеных агульным паняццем або інтэрвалам колькасных значэнняў параметраў, пры характарыстыцы вынаходак і карысных мадэлей».

Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1)

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov
Federal Institute of Industrial Property
[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: national patent offices have various tools for examining applications with Markush claims, which necessitates the creation of universal approaches for the examination of such applications. The purpose of the study is to analyze approaches to examination by the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices in relation to applications with Markush structures. By studying the guidelines for conducting examinations of these patent offices, an analysis of the approaches of patent offices in relation to such applications was carried out. It has been established that the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices, have different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures, which requires harmonization of their activities. An analysis of approaches to examination by other patent offices, as well as examples of consideration of the same applications by different patent offices will be given in the second part of this work.

Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity of the invention

For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 232–241.

Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

УВОДЗІНЫ

Пры складанні формулы вынаходкі заяўнікі часта сутыкаюцца з цяжкасцямі ў выкладзе сутнасці вынаходкі ў сціслым і адначасова ёмістым фармаце. З аднаго боку, у формуле вынаходкі павінны быць прыведзеныя ўсе істотныя адзнакі вынаходкі, якія дазваляюць дасягнуць заяўленага тэхнічнага выніку. З іншага боку, уключэнне «залішніх» і больш падрабязных адзнак звужае абсяг аховы інтэлектуальнай уласнасці, што надалей можа прывесці, напрыклад, да рызыкі страты ўнікальнасці таго ці іншага доследу пасля публікацыі патэнта.

У патэнтах з галіны хіміі і фармацэўтыкі не рэдкасць сустраць формулы вынаходкі, якія змяшчаюць індывідуальныя хімічныя формулы новых рэчываў, кампазіцый на іх аснове або спосабаў іх атрымання ці прымянення. Калі вынаходка адносіцца не да аднаго спалучэння, а да цэлага шэрага, зручнай формай для яе прадстаўлення з’яўляюцца «структуры Маркуша» (або «формулы Маркуша») [1]. Такі спосаб перадачы адзнак формулы, якія адносяцца да будовы хімічных спалучэнняў, названы ў гонар заяўніка, які ўдзельнічаў ў прэцэдэнтным судовым разборы па гэтым выглядзе формулы ў Злучаных Штатах Амерыкі (US 1506316, 26.08.1924).

Формула Маркуша мае на ўвазе выклад спіса альтэрнатыўных адзнак у адным пункце формулы, з якіх метадам камбінаторыкі робіцца выбар для атрымання канкрэтных варыянтаў рэалізацыі. Спіс альтэрнатыў называецца групай або групоўкай Маркуша. Групоўка Маркуша часта выкарыстоўваецца для вызначэння вынаходак не толькі ў галіне хіміі, але і ў металургіі і біялогіі. Вынаходкі, звязаныя з механікай і не звязаныя з выкладзенымі вышэй, таксама могуць быць заяўленыя ў выглядзе формулы Маркуша [1].

Паколькі формула Маркуша дазваляе заявіць вялікі спіс хімічных спалучэнняў, перададзеных агульнай структурнай формулай, дзе пад кожным замяшчальнікам магчымыя розныя альтэрнатыўныя варыянты [1], то яна ўяўляе сабою выраз адзнак формулы ў выглядзе агульнага паняцця (функцыянальнага ядра), якое дапаўняецца камбінацыяй асобных характарыстык дадзенага агульнага паняцця, перададзеных у выглядзе асобных альтэрнатыў. Такі выраз адзнак вынаходкі значна спрашчае падаванне інфармацыі аб вынаходцы і мае шэраг іншых пераваг, але пры гэтым выклікае пэўныя цяжкасці як пры інфармацыйным пошуку, гэтак і пры вынясенні рашэння аб выдачы або аб адмове ў выдачы патэнта.

Формула Маркуша прынятая ў шмат якіх краінах. Патэнтныя ведамствы распрацоўваюць асобныя метадалогіі экспертызы заявак, якія змяшчаюць структуры Маркуша. Сам тэрмін «структура Маркуша» не сустракаецца ў заканадаўчых дакументах, па якіх працуюць патэнтныя ведамствы, а ўводзіцца ў дапаможніках (Manuals, Guidelines) па правядзенні экспертызы па сутнасці. У такіх дапаможніках звычайна ўказваюць на алгарытм праверкі формулы Маркуша і прадпісваюць падставы для прызнання парушэнняў па ўжо рэгламентаваных заканадаўчымі дакументамі палажэннях. Як паказвае практыка міжнародных заяўнікаў, пры пераходзе да нацыянальных фаз нярэдка аказваецца патрэбнай карэкціроўка формулы вынаходкі. Прычым эксперты з розных краін патрабуюць ад заяўніка ўнесці змены на розных падставах, напрыклад з прычыны парушэння патрабавання адзінства або парушэння ўмовы дастатковасці раскрыцця. Гэта не толькі павялічвае тэрмін справаводства, але і ўводзіць у зман заяўніка, які «дэзарыентуецца»: у адной краіне яму выдаюць патэнт, а ў іншай ад яго патрабуюць дадатковых даных.

Мэта гэтай працы – аналіз падыходаў да экспертызы Ведамства па патэнтах і таварных знаках ЗША (USPTO), а таксама Еўразійскага і Еўрапейскага патэнтных ведамстваў у дачыненні да заявак на вынаходкі, перададзеных у выглядзе структур Маркуша.

МАТЭРЫЯЛЫ І МЕТАДЫ ДАСЛЕДАВАННЯ

Аналіз падыходаў ажыццяўляўся шляхам вывучэння дапаможнікаў па правядзенні экспертызы па сутнасці адпаведных патэнтных ведамстваў, даступных на афіцыйных сайтах нацыянальных патэнтных ведамстваў. Пошук заявак і аналіз справаводства па іх праводзіўся з дапамогай пошукавых сістэм Espacenet, Patentscope, Patent Centre, Google Patents. Пошук навуковай літаратуры,

Выкарыстанне формул Маркуша, несумненна, мае шэраг пераваг, аднак прадстаўленне альтэрнатыўных адзнак вынаходак у такім выглядзе таксама спалучанае з шэрагам праблем.

Звязанай з формулай Маркуша, выконваўся па ключавых словах «формула Маркуша», «структура Маркуша», «патэнты», «заяўкі», «праблемы», «добрыя якасці і недахопы», а таксама іх камбінацыях, сінонімах і англамоўных аналагах.

ВЫНІКІ ДАСЛЕДАВАННЯ

Добрыя якасці і недахопы формул Маркуша

Выкарыстанне формул Маркуша, несумненна, мае шэраг пераваг, аднак прадстаўленне альтэрнатыўных адзнак вынаходак у такім выглядзе таксама спалучанае з шэрагам праблем, якія могуць быць падзелены на праблемы ў рамках правядзення экспертызы і праблемы, што ўзнікаюць пасля выдачы патэнта.

У першую чаргу патрэбна адзначыць, што формулы Маркуша пазбаўляюць заяўнікаў ад падачы некалькіх патэнтных заявак на падобныя па структуры хімічныя спалучэнні, паколькі, напрыклад, для лекавых сродкаў маецца сувязь структуры спалучэння з біялагічнай актыўнасцю (SAR), якая праяўляецца, і слухна дапускаць наяўнасць падобнай актыўнасці ў спалучэнняў з агульным ядром і невялікімі зменамі ў структуры радыкалаў [2].

Заяўнік абавязаны падаць у матэрыялах заяўкі дастатковую колькасць прыкладаў, якія апісваюць заяўленую вынаходку. У які ж момант прыкладаў дастаткова? Адсутнасць адназначных указанняў у нарматыўных дакументах аб патрэбнай колькасці прыкладаў ажыццяўлення вынаходкі з'яўляецца адной з праблем у справаводстве па заяўках, што змяшчаюць структуры Маркуша [3].

Паколькі пры правядзенні экспертызы па сутнасці заявак, што змяшчаюць формулы Маркуша, праводзіцца праверка наяўнасці прыкладаў атрымання кожнага пэўнага спалучэння з заяўленай групы (шэрага), а група можа ўключаць у сябе спалучэнні з рознымі па хімічнай прыродзе радыкаламi, то прыкладаў, дастатковых для пацвярджэння магчымасці атрымання спалучэнняў, г. зн. прыкладаў спалучэнняў з усёй разнастайнасцю заяўленых радыкалаў, можа быць велізарная колькасць. Часта формула Маркуша можа ўключаць у сябе больш за тысячу спалучэнняў або сотню груп спалучэнняў [4].

Нягледзячы на тое, што пытанне дастатковасці колькасці прыкладаў для пацвярджэння вынаходак, што змяшчаюць формулы Маркуша, рэгулярна паўстае ў

доследах Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці (CAIU), пакуль яно вырашаецца толькі агульнымі рэкамендацыямі [1].

Аднак гэта пытанне стаіць не толькі перад заяўнікам. З пункту гледжання эксперта, пры падачы заяўкі з формулай Маркуша, якая ўключае ў сябе велізарны лік варыяцый вынаходкі, інфармацыйны пошук часцей за ўсё праводзіцца толькі ў аб'ёме прыведзеных прыкладаў, г. зн. канкрэтных варыянтаў ажыццяўлення вынаходкі. Такіх прыкладаў можа быць ад трохсот і больш, што ўскладняе правядзенне пошуку па ўсіх прыведзеных прыкладах. Пошук з папярэдняга ўзроўню тэхнікі дадаткова ўскладняецца тым фактам, што структуры Маркуша, якія перакрываюцца, у розных патэнтах часта амаль непазнавальныя, таму праца з літаратурай аднімае непараўнальна шмат часу і сродкаў. Больш за тое, часам немагчыма высветліць, ці ёсць які-небудзь варыянт рэалізацыі зноў заяўленай вынаходкі ў раней раскрытай структуры Маркуша, што можа паставіць пад сумнеў патэнтаздольнасць усёй заяўкі [2, 4, 5, 6].

Пры гэтым варта адзначыць, што з усіх магчымых спалучэнняў, што падпадаюць пад формулу Маркуша, клінічныя выпрабаванні звычайна праводзяцца патэнтаўладальнікам у дачыненні да толькі аднаго або максімум двух канкрэтных спалучэнняў з найлепшымі ўласцівасцямі, якія надалей атрымліваюць рэгістрацыйнае пасведчанне ў якасці лекавага прэпарату [7]. Адпаведна іншыя спалучэнні з заяўленага шэрага, па сутнасці, не плануюцца патэнтаўладальнікам да выкарыстання па першапачатковым прызначэнні, напрыклад, з прычыны меншай актыўнасці або наяўнасці іншых непажаданых уласцівасцей. У такім разе ці правамернае забеспячэнне такой шырокай аховы ў дачыненні да ўсёй формулы Маркуша?

Выклад альтэрнатыўных адзнак менавіта ў выглядзе шырокай формулы Маркуша дазваляе заяўніку абараніць ад канкурэнтаў уласныя даследы.

З іншага боку, выклад альтэрнатыўных адзнак менавіта ў выглядзе шырокай формулы Маркуша дазваляе заяўніку абараніць ад канкурэнтаў уласныя даследы, падчас якіх найболей актыўнае спалучэнне з доследнага шэрага можа быць выяўлена далёка не адразу [2, 4, 6, 8], бо часта патэнтныя заяўкі, звязаныя са структурамі Маркуша, падаюцца напачатку праекта па распрацоўцы лекаў.

Падчас даследаў кампаніі выберуць пэўнае спалучэнне з буйнейшага шэрага і змогуць падаць дадатковыя патэнты на гэтыя пэўныя спалучэнні. Дадзеныя патэнты

таксама вядомыя як селектыўныя вынаходкі, паколькі яны абараняюць пэўнае спалучэнне, выбранае з шэрагу набору. Фірмы звычайна спрабуюць атрымаць і другаразовыя патэнты на альтэрнатыўныя формы лекавых сродкаў: розныя кампазіцыі, дазіроўкі і склады і, апроч таго, на новыя спосабы ўжывання, выяўленыя па меры прасоўвання распрацоўкі лекаў на розных стадыях клінічных даследаў. Такую стратэгію звычайна называюць «патэнтнай агароджай» або «стратэгіяй абнаўлення» [9]. Распрацоўка стратэгіі патэнтавання для прадаўжэння тэрмінаў аховы – важны аспект кіравання жыццёвым цыклам у фармацэўтычнай прамысловасці, аднак гэта стварае яшчэ адну праблему ў дачыненні да патэнтаў з формулай Маркуша. Распрацоўка стратэгіі патэнтавання для прадаўжэння тэрмінаў аховы – важны аспект кіравання жыццёвым цыклам у фармацэўтычнай прамысловасці, аднак гэта стварае яшчэ адну праблему ў дачыненні да патэнтаў з формулай Маркуша. Звычайна другаразовыя патэнты падаюцца пазней за асноўны патэнт Маркуша, што патэнцыяльна можа прадоўжыць тэрмін выключнага права на спалучэнні, заяўленыя ў выглядзе формулы Маркуша ў першым патэнце [9], г. зн. выкарыстанне формул Маркуша дае заяўніку магчымасць штучна і неабгрунтавана прадаўжаць тэрмін дзеяння патэнта, па сутнасці, на адно і тое ж рэчыва, паколькі нават у рамках формулы Маркуша сапраўды рабочым з'яўляецца, як правіла, адно і тое ж рэчыва, на якое і запатэнтаецца прававая ахова ў другаразовым патэнце [2, 10, 11, 12, 13]. Такім чынам, формулы Маркуша могуць паўплываць на сацыяльны дабрабыт, павялічваючы працягласць рыначнай эксклюзіўнасці арыгінальных лекавых сродкаў.

Разглядаючы вынаходку з формулай Маркуша як прадукт навуковай працы і ацэньваючы яго ўнёсак у навуковы прагрэс, можна адзначыць наступныя моманты. З аднаго боку, заяўкі са структурай Маркуша змяшчаюць неабгрунтаваныя прэтэнзіі на спалучэнні, што рэальна не былі атрыманы і не меліся на ўвазе ў рамках заяўкі. Такія «неабгрунтаваныя» спалучэнні могуць быць атрыманы метадам камбінаторыкі з заяўленай формулы Маркуша, і іх наяўнасць у формуле «дыскрэдытуе» патэнты і заяўкі, пазбаўляючы іх статусу рэальнага навуковага дакумента. Заяўка на вялікую колькасць малекул праз структуру Маркуша дазваляе заяўнікам атрымліваць патэнты, што абараняюць шэраг спалучэнняў, якія могуць валодаць пажаданымі фармакалагічнымі ўласцівасцямі. Толькі пасля значнай колькасці даследаў уладальнік патэнта Маркуша вырашае, якое асобнае спалучэнне павінна прайсці ў наступную (і вельмі дарагую) стадыю клінічных выпрабаванняў. У выніку па-сапраўдному сумленныя даследчыкі могуць мець цяжкія пры патэнтаванні сапраўды патрэбных, рэальна сінтэзаваных і выпрабаваных спалучэнняў нават з улікам магчымасці патэнтавання селектыўных вынаходак [2, 14]. Гэта можа зрабіць наступныя распрацоўкі меней прывабнымі для канкурэнтаў. Любая спроба канкурэнтаў

дакладна вывучыць іншыя альтэрнатывы, акрамя аднаго спалучэння, выбранага трымальнікам патэнта Маркуша, на прадмет пажаданых фармакалагічных эфектаў рызыкуе парушыць першапачатковы патэнт Маркуша. Паколькі патэнты са структурамі Маркуша маюць на ўвазе шырошую сферу аховы, чым патэнты, што заяўляюць аб пэўных малекулах, можна чакаць, што яны будуць перашкаджаць наступным даследам і распрацоўкам, абмяжоўваючы патэнтаздольнасць вялікай колькасці спалучэнняў.

Заяўкі са структурай Маркуша змяшчаюць неабгрунтаваныя прэтэнзіі на спалучэнні, што рэальна не былі атрыманы і не меліся на ўвазе ў рамках заяўкі.

Акрамя таго, замена функцыянальных груп надае спалучэнням новыя ўласцівасці SAR, і з улікам велізарнай агульнай колькасці спалучэнняў у формуле Маркуша немагчыма вызначыць актыўнасці ўсіх рэчываў у рамках дадзенай формулы. Па-першае, сінтэз кожнага хімічнага спалучэння з'яўляецца індывідуальным і патрабуе падбору рэагентаў і ўмоў, і падаць спосабы атрымання ўсяго аб'ёму спалучэнняў, аб'яднаных формулай Маркуша, адной схемай – тэхнічна невыканальная задача. Па-другое, заяўнік часта падае толькі найлепшыя прыклады рэалізацыі па формуле Маркуша – у гэтым выпадку няма падстаў меркаваць, што іншыя структуры ў формуле таксама будуць валодаць уласцівасцямі, патрэбнымі для дасягнення заяўленага тэхнічнага выніку, і заяўленымі ўласцівасцямі ўвогуле [13]. Фізіялагічны і тэрапеўтычны ўплыў хімічнага рэчыва на арганізм можна прадказаць на аснове хімічнай структуры, але пацвердзіць яго можна толькі з дапамогай рэальных выпрабаванняў. Пакуль спалучэнне не будзе выраблена і пратэсціравана, немагчыма дакладна даведацца, як яно будзе ўплываць на жывы арганізм. Пры гэтым падчас тэсціравання біялагічнай актыўнасці могуць быць выяўленыя нечаканыя, гэтак і непажаданыя ўласцівасці. Аднак, калі гэтым не займаецца ўладальнік патэнта на формулу Маркуша, а старонні даследчык праявіць настойлівасць і сапраўды сінтэзуе і пратэстуе малекулу і ўпершыню выявіць такія нечаканыя ўласцівасці, існаванне ранейшага агульнага апісання ў патэнце папярэдняга ўзроўню тэхнікі (патэнта Маркуша) не павінна перашкодзіць гэтаму вынаходніку атрымаць патэнт [4, 15].

Пры гэтым, падаванне шырокай аховы дае стымул да інавацый іншага роду [2]. Напрыклад, распрацоўшчыкі-канкурэнты могуць звярнуцца да стратэгіі пошуку прынцыпова новага шэрага спалучэнняў, якія ўздзейнічаюць на тую ж малекулярную мішэнь, што і спалучэнні, аб'яднаныя формулай Маркуша ў папярэднім

узроўні тэхнікі. Акрамя таго, вядзеца распрацоўка камп’ютарных метадаў і алгарытмаў, што дазваляюць вырабляць счытванне з відарысаў і тэксту па формуле Маркуша, а таксама параўнанне па ўсіх альтэрнатывах формулы Маркуша, нават тым, якія ў яўным выглядзе не раскрываюцца ў якасці індывідуальных спалучэнняў у агульнай структурнай формуле [5, 6].

Такім чынам, патэнтная ахова структур Маркуша мае свае перавагі і недахопы. Над устараненнем апошніх працуюць патэнтныя ведамствы: для павелічэння эфектыўнасці пошуку распрацоўваюць новыя базы і алгарытмы пошуку, для развязку пытанняў дастатковасці раскрыцця па формуле Маркуша выпускаюць адпаведныя матэрыялы і рэкамендацыі ад спецыялістаў у галіне хіміі і інтэлектуальнай уласнасці [16, 17]. Уносяцца карэкціроўкі ў існае заканадаўства па пытаннях прадаўжэння патэнтаў. Аднак пакуль складанасці, што ўзнікаюць пры працы з заяўкамі, якія змяшчаюць формулы Маркуша, усё яшчэ актуальныя і патрабуюць пошуку рашэння, якое магло б выконвацца рознымі краінамі.

У рамках доследу, які праводзіцца, былі прааналізаваны ўнутраныя нарматыўныя дакументы, якімі кіруецца экспертыза пры аналізе заявак, што змяшчаюць структуры Маркуша. У якасці такіх дакументаў ува ўсіх юрысдыкцыях звычайна выступаюць дапаможнікі па правядзенні пошуку і экспертызы заявак на вынаходкі.

USPTO

USPTO наўпрост уводзіць паняцце «improper Markush grouping», г. зн. «няправільная групаванне Маркуша», якая з’яўляецца падставай для адмовы ў выдачы патэнта¹. Дадзенае паняцце складаецца з двух аспектаў – «адзінае структурнае падабенства» і «агульнае выкарыстанне з істотнага структурнага элемента».

Члены групы Маркуша маюць «адзінае структурнае падабенства», калі яны належаць да аднаго і таго ж прызнанага фізічнага або хімічнага класу. Прызнаны фізічны або хімічны клас уяўляе сабою клас, у якім на аснове ведаў у дадзенай галіне тэхнікі чакаецца, што члены класа будуць паводзіць сябе аднолькава ў кантэксце заяўленай вынаходкі: пры выкарыстанні любой з альтэрнатываў адзнак формулы Маркуша чакаецца дасягненне аднаго і таго ж выніку. Такім чынам, група Маркуша звычайна з’яўляецца дапушчальнай, калі ўсе члены групы належаць да прызнанага класа (фізічнага або хімічнага) і раскрытыя як тыя, што валодаюць хаця б адной агульнай уласцівасцю, якая выконвае адну і тую ж функцыю ў заяўленай вынаходцы, і з самой іх прыроды або з ўзроўню тэхнікі ясна, што ўсе члены шэрага валодаюць гэтай уласцівасцю.

Калі група Маркуша апісвае альтэрнатывыя хімічныя спалучэнні як словамі, гэтак і хімічнымі

USPTO наўпрост уводзіць паняцце «improper Markush grouping», г. зн. «няправільная групаванне Маркуша», якая з’яўляецца падставай для адмовы ў выдачы патэнта

формуламі і альтэрнатывы не належаць да прызнанага класа, члены групы Маркуша ўсё ж могуць лічыцца прыдатнымі, калі альтэрнатывы маюць адну істотную структурную асаблівасць, патрэбную для агульнага выкарыстання. Пры гэтым, паводле дапаможніка USPTO, калі эксперт вызначае, што групы Маркуша не маюць ніводнага структурнага падабенства і агульнага выкарыстання, прымаецца рашэнне аб адмове па заяўцы на той падставе, што заяўка змяшчае «няправільную групаванне Маркуша». Гэта адмова з’яўляецца адмовай па сутнасці і можа быць абскарджана ў Патэнтнай судова-апеляцыйнай радзе.

Апроч таго, у USPTO ёсць асобны падыход да ацэнкі патрабавання адзінства для структур Маркуша². Для формулы Маркуша, калі ў адной формуле вынаходкі вызначаюцца альтэрнатывы (хімічныя або нехімічныя), патрабаванне адзінства лічыцца выкананай, калі альтэрнатывы маюць аналагічную прыроду (similar nature). Калі група Маркуша прызначаная для альтэрнатываў хімічных спалучэнняў, іх варта разглядаць як тыя, што маюць аналагічную прыроду, калі выконваюцца наступныя крытэрыі:

- а) усе альтэрнатывы маюць агульную ўласцівасць або актыўнасць;
- б) прысутнічае агульная структура, г. зн. істотны структурны элемент з’яўляецца агульным для ўсіх альтэрнатываў; або ў выпадках, калі агульная структура не можа быць аб’яднальным крытэрыем, усе альтэрнатывы належаць да прызнанага класа хімічных спалучэнняў у галіне тэхнікі, да якой адносіцца вынаходка. Выраз «істотны структурны элемент з’яўляецца агульным для ўсіх альтэрнатываў» адносіцца да выпадкаў, у якіх спалучэнні маюць агульную хімічную структуру, што займае вялікую частку заяўленых структур, альбо ў выпадку калі спалучэнні маюць толькі невялікую агульную частку структур, то яна павінна ўяўляць сабою структурна адрозную частку з улікам існага ўзроўню тэхнікі і павінна быць патрэбная для праяўлення агульнай актыўнасці. Структурны элемент можа ўяўляць сабою асобны кампанент або камбінацыю асобных кампанентаў, злучаных разам.

Апроч таго, калі альтэрнатывы групы Маркуша могуць быць па-рознаму класіфікаваныя, гэтак не дае падставы для высновы аб адсутнасці адзінства вынаходкі. Калі пры разглядзе альтэрнатываў можна

паказаць, што хаця б адна альтэрнатыва Маркуша не з’яўляецца новай у параўнанні з вядомым узроўнем тэхнікі, эксперту трэба перагледзець пытанне адзінства вынаходкі (a posteriori).

Дапаможнік USPTO таксама змяшчае ўказанне на тое, што формула Маркуша можа выклікаць парушэнне, перададзенае як «нявызначанасць» заяўкі³. Група Маркуша можа складацца з вялікай колькасці альтэрнатываў, і ў выніку заяўка Маркуша можа ахопліваць шмат альтэрнатываў варыянтаў рэалізацыі. Пры пэўных абставінах група Маркуша можа быць настолькі шырокай, што спецыялісты ў дадзенай галіне не змогуць вызначыць межы заяўленай вынаходкі. Напрыклад, калі ў заяўцы хімічнае спалучэнне вызначаецца з выкарыстаннем адной або некалькіх груп Маркуша і гэтак заяўка ахоплівае велізарную колькасць розных альтэрнатываў варыянтаў, заяўка можа быць нявызначанай, калі спецыяліст у дадзенай галіне не можа вызначыць памеры і межы вынаходкі з-за няздольнасці ўявіць сабе ўсе спалучэнні, вызначаныя групай (групамі) Маркуша. У гэтым выпадку эксперты USPTO маюць права адмовіць у выдачы патэнта.

Праверка дастатковасці раскрыцця ў умоў патэнтаздольнасці ў дачыненні да формул Маркуша асобна не рэгламентуецца ў рамках дапаможніка USPTO і праводзіцца ў адпаведнасці з агульнымі патрабаваннямі, алгарытмамі і рэкамендацыямі для формул, што змяшчаюць альтэрнатывыя адзнакі і агульныя паняцці.

Еўрапейскае патэнтнае ведамства

Дапаможнік Еўрапейскага патэнтнага ведамства (ЕПО) па правядзенні экспертызы таксама змяшчае асобныя алгарытмы праверкі формулы Маркуша.

У дачыненні да патрабавання адзінства дапаможнік ЕПО, гэтак жа як і дапаможнік USPTO, прызнае яго выкананым у выпадку, калі альтэрнатывы маюць аналагічную прыроду (similar nature)⁴. Пры гэтым адносна істотнага структурнага элемента няма патрэбы, каб істотны структурны элемент быў новым у абсалютным выражэнні. Хутчэй за ўсё, тэрмін «істотны» азначае, што ў дачыненні да агульнай уласцівасці або актыўнасці павінна існаваць агульная частка хімічнай структуры, якая адрознівае заяўленыя спалучэнні ад любых вядомых спалучэнняў, што валодаюць такой жа ўласцівасцю або актыўнасцю. Іншымі словамі, істотны структурны элемент вызначае тэхнічны ўнёсак, які заяўленай вынаходка, што разглядаецца ўвогуле, уносіць у існы ўзровень тэхнікі. Калі можна будзе паказаць, што хаця б адна альтэрнатыва Маркуша не з’яўляецца новай, адзінства вынаходкі патрэбна перагледзець, у прыватнасці, калі вядомая структура хаця б аднаго са спалучэнняў, што ахопліваюцца формулай Маркуша, разам з уласцівасцю

або тэхнічным эфектам на разглядзе, што з’яўляецца адзнакай адсутнасці адзінства з іншымі спалучэннямі (альтэрнатывамі). Гэта звязана з тым, што альтэрнатывы Маркуша не змяшчаюць аднолькавых (агульная структура) або адпаведных (аднолькавая ўласцівасць або тэхнічны эфект) тэхнічных характарыстык, якія з’яўляюцца «адмысловымі». Формулы, што ахопліваюць розныя альтэрнатывыя нуклеінавыя кіслоты або бялкі, якія вызначаюцца рознымі паслядоўнасцямі, у роўнай ступені прадстаўляюць групу Маркуша і так жа аналізуюцца ў адпаведнасці з выкладзенымі вышэй прынцыпамі.

Што датычыцца патрабаванняў да састаўлення формулы, незалежны або залежны пункты могуць адносіцца да альтэрнатываў пры ўмове, што колькасць і прадстаўленне альтэрнатываў у адным пункце формулы не робяць гэтак сцверджанне незразумелым або цяжкім для тлумачэння⁵.

У дачыненні да патрабавання адзінства дапаможнік ЕПО, гэтак жа як і дапаможнік USPTO, прызнае яго выкананым у выпадку, калі альтэрнатывы маюць аналагічную прыроду.

Пры ацэнцы дастатковасці раскрыцця ўказана: той факт, што толькі варыянты вынаходкі, напрыклад адзін са шмат якіх яе варыянтаў ажыццяўлення, не можа быць рэалізаваны, не дае неадкладнай падставы для высновы аб тым, што прадмет вынаходкі ўвогуле не можа быць рэалізаваны, г. зн. вынаходка не здольная вырашыць праблемы, што ўзнікла, і, такім чынам, дасягнуць пажаданага тэхнічнага выніку. Тыя часткі апісання, якія адносяцца да варыянтаў вынаходкі, якія не могуць быць рэалізаваны, і адпаведная формула вынаходкі могуць быць выдалены па запыце падраздзялення або пазначаны як тыя, што не адносяцца да прадмета вынаходкі, калі недахоп не ўстаранены. У гэтым выпадку формула павінна быць сфармулявана так, каб яна адпавядала апісання і не адносілася да варыянтаў рэалізацыі, ажыццяўленне якіх аказалася немагчымым. У некаторых асобных выпадках (напрыклад, формула вынаходкі, што закранае камбінацыі дыяпазонаў, або формула Маркуша) аб’ём формулы вынаходкі можа ахопліваць вялікую колькасць альтэрнатываў, некаторыя з якіх адпавядаюць нерабочым варыянтам рэалізацыі. У такіх выпадках наяўнасць у формуле вынаходкі нерабочых варыянтаў не ўяўляе сабою ніякай шкоды пры ўмове, што формула змяшчае дастатковую інфармацыю па адпаведных крытэрыях

¹ Manual of patent examining procedure United States Patent and Trademark Office, 2023, Chapter 2117 (II) // USPTO: сайт. URL: <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/s21173.html> (дата звароту: 02.03.2024).

² Там жа Chapter 1850.

³ Там жа Chapter 2117 (II).

⁴ Guidelines for Examination in the European Patent Office European Patent Office, 2023, Chapter V-10 // European Patent Office: сайт. URL: сайт: https://link.epo.org/web/epo_guidelines_for_examination_2023_hyperlinked_en.pdf (дата звароту: 02.03.2024).

⁵ Там жа Chapter IV-8.

Наяўнасць у формуле вынаходкі нерабочых варыянтаў не уяўляе сабою ніякай шкоды пры ўмове, што формула змяшчае дастатковую інфармацыю па адпаведных крытэрыях для выяўлення рабочих варыянтаў.

для выяўлення рабочих варыянтаў у межах заяўленых альтэрнатыв⁶.

Праверка патэнтаздольнасці ў дачыненні да формулы Маркуша дадаткова асобна не рэгламентуецца ў рамках дапаможніка ЕРО і праводзіцца ў адпаведнасці з агульнымі патрабаваннямі і рэкамендацыямі для формул, што змяшчаюць альтэрнатывы адзнакі і агульныя паняцці.

Еўрапейскае патэнтнае ведамства

Дапаможнік Еўразійскага патэнтнага ведамства (ЕАПВ), у адрозненне ад дапаможнікаў ЕРО і USPTO, у яўным выглядзе змяшчае інфармацыю аб тым, што адносна формулы Маркуша заяўнік павінен падаваць дакладныя звесткі, якія пацвярджаюць магчымасць дасягнення тэхнічнага выніку пры рэалізацыі вынаходкі. Паводле дапаможніка ЕАПВ, такія даныя звычайна прыводзяцца ў раздзеле апісання «Звесткі, якія пацвярджаюць магчымасць ажыццяўлення вынаходкі». Гэта могуць быць як абгрунтаванні тэарэтычнага характару, заснаваныя на навуковых ведах (артыкулах з навуковых часопісаў, манаграфіях і да т. п.), гэтак і аб'ектыўныя даныя, атрыманыя ў выніку правядзення эксперыментаў, выпрабаванняў або ацэнак, прынятых у той галіне дзейнасці, да якой адносіцца вынаходка⁷ [18].

Алгарытмы дзеянняў, апісаныя ў кіраўніцтве ЕАПВ, у дачыненні да праверкі патрабавання адзінства па формуле Маркуша супадаюць з алгарытмамі, апісанымі ў дапаможніку ЕРО⁸.

Дапаможнік ЕАПВ, у адрозненне ад дапаможнікаў ЕРО і USPTO, у яўным выглядзе змяшчае алгарытмы для праверкі наяўнасці ў дачыненні да формулы Маркуша. Калі вынаходка адносіцца да хімічнага спалучэння Х, якое падпадае пад агульную структурную формулу (формулу Маркуша), вядомую з папярэдняга ўзроўню тэхнікі, то наяўнасць вынаходкі будзе прызнана

ў выпадку адсутнасці ў крыніцы інфармацыі звестак, якія раскрываюць яўным чынам заяўленае спалучэнне і (ці) спосаб яго атрымання. У адваротнай сітуацыі вядомасць з узроўню тэхнікі спалучэння Х знеслаўляе наяўнасць вынаходкі, заяўленай формулай Маркуша. Аднак калі ў крыніцы інфармацыі адсутнічае ўказанне аб выбраным спалучэнні, але пры гэтым раскрыты спосаб з указаннем зыходных рэчываў і этапаў яго ажыццяўлення, у выніку якога няўхільна атрымліваюць выбраное спалучэнне, то такое раскрыццё таксама знеслаўляе наяўнасць заяўленага спалучэння⁹.

Пры праверцы вынаходніцкага ўзроўню таксама можа ўлічвацца характарыстыка, звязаная з селектыўнымі вынаходкамі. Асноўная ўмова для прызнання вынаходніцкага ўзроўню селектыўных вынаходак заключаецца ў наступным: селектыўная вынаходка мае вынаходніцкі ўзровень у тым выпадку, калі яна забяспечвае дасягненне тэхнічнага выніку, які не з'яўляецца чаканым для вядомага шырэйшага шэрага параметраў або вядомай групы элементаў. Напрыклад, для індывідуальнага хімічнага спалучэння гэта можа быць лячэнне новага захворвання (тэхнічны вынік якаснага характару) або праява тэрапеўтычнай эфектыўнасці, вядомай для групы спалучэнняў, аб'яднанай формулай Маркуша, пэўным спалучэннем гэтай групы, але выяўленай у нечакана высокай ступені (тэхнічны вынік колькаснага характару)¹⁰.

Што датычыцца формулы Маркуша, заяўнік павінен падаваць дакладныя звесткі, што пацвярджаюць магчымасць дасягнення тэхнічнага выніку пры рэалізацыі вынаходкі.

Дадаткова дапаможнік ЕАПВ змяшчае тлумачэнні па праверцы змены заяўкі па сутнасці для формулы Маркуша. Дадаванне ў формулу вынаходкі адзнак не лічыцца выхадам за рамкі першапачатковых матэрыялаў толькі ў тым выпадку, калі першапачатковыя матэрыялы заяўкі змяшчаюць прамое ўказанне на такія адзнакі або яны яўным чынам могуць быць выведзены на аснове звестак, што пацвярджаюць магчымасць ажыццяўлення вынаходкі. Напрыклад, у першапачатковай формуле вынаходкі значэнне аднаго з радыкалаў у формуле Маркуша было пададзена як «С1-10 алкіл», а ў дадатковых матэрыялах заяўнік прапаноўвае ўдакладніць гэта значэнне як «С5-10 алкіл». Такое ўдакладненне можа быць прынята толькі пры ўмове, што дадзеная адзнака была ў першапачатковым апісанні да еўразійскай заяўкі або ў

⁶ Там жа Chapter III-3.
⁷ Дапаможнік па экспертызе заявак на выдачу еўразійскіх патэнтаў на вынаходкі Еўразійскага патэнтнага ведамства, частка 2.3.3 // Еўразійскае патэнтнае ведамства: сайт. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize-zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/> (дата звароту: 02.03.2024).
⁸ Там жа раздзел 4.8.

⁹ Там жа раздзелы 10.3.3 і 10.3.4.
¹⁰ Там жа раздзел 11.2.

прыкладзе атрымання аднаго са спалучэнняў значэнне ўказанага радыкала адпавядае алкілу з пяццю атамамі вугляроду (пентану). У іншым выпадку прапанаванае ўдакладненне не можа быць прынята, паколькі адзнакі «С5-алкіл» не было ў першапачатковых матэрыялах еўразійскай заяўкі¹¹.

Дадаванне ў формулу вынаходкі адзнак не лічыцца выхадам за рамкі першапачатковых матэрыялаў толькі ў тым выпадку, калі першапачатковыя матэрыялы заяўкі змяшчаюць прамое ўказанне на такія адзнакі.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Структура Маркуша – універсальны і распаўсюджаны спосаб перадачы аб'ёму прававой аховы формул вынаходак, які адначасова дазваляе дасягнуць адносна вялікага аб'ёму прававой аховы пры мінімальным аб'ёме эксперыментальных даных. Існуе мноства пераваг перадачы формулы вынаходкі ў выглядзе структур Маркуша для заяўнікаў, аднак такая форма перадачы спалучаная з шэрагам праблем пры экспертызе заявак на вынаходку па сутнасці. USPTO, а таксама ЕРО і ЕАПВ маюць розныя інструменты ацэнкі дастатковасці раскрыцця, патэнтаздольнасці, яснасці і адзінства структур Маркуша.

Аналіз падыходаў да экспертызы па сутнасці іншых патэнтных ведамстваў, а таксама канкрэтныя прыклады разгляду рознымі патэнтнымі ведамствамі адных і тых жа заявак будучы прыведзеныя ў другой частцы гэтай працы.

Спіс літаратуры

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16-20 October 2023 // CAIY: сайт. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (дата звароту: 04.04.2024).
2. Wagner, S. Mapping Markush / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Research Policy. – 2022. – Vol. 51, № 10. – P. 1-14.
3. Кірый, Л. Л. Праблемы патэнтавання, выкарыстання і абароны праў на вынаходкі ў галіне аховы здароўя / Л. Л. Кірый // VIII Форум па інтэлектуальнай уласнасці EXPOPRIORITY-2016 і навукова-практычная канферэнцыя Распатэнта «Інтэлектуальная ўласнасць – інавацыйны патэнцыял Расіі» – Масква:

ЦБК «Экспацэнтр», Краснапрэсненская набярэжная, 2016. – 14 с.
4. Holman, C.M. In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination / C. M. Holman // Indiana Law Review. – 2017. – Vol. 50, № 3. – P. 1-56.
5. Wang, P. – H. Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer / P. – H. Wang, J. – H. Chen, Y.J Tseng // Scientific Reports. – 2022. – Vol. 12, № 175. – P 1-8.
6. Прымяненне формул Маркуша ў сучасных хімічных інфармацыйных сістэмах: Метадычны і праграмна-тэхналагічныя сродкі/ А. К. Мартыросаў, Д. І. Ганчарэнка, У. М. Зацэпін, У. А. Іванчанка // Навукова-тэхнічная інфармацыя. Сер. 2. – 2004. – № 4. – С. 21–33.
7. Залесаў, А. В. Аб супярэчнасці прадаўжэння некалькіх патэнтаў, што адносяцца да аднаго лекавага сродку / А. В. Залесаў // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2022. – № 5. – С. 23–31.
8. Karshedt, D. The death of the genus claim / D. Karshedt, M. A. Lemley, S. B. Seymore, // Harvard Journal of Law & Technology. – 2021. – Vol. 35, № 1. – P 1-72.
9. Заяўкі на вынаходкі, якія адносяцца да вытворных вядомых рэчываў: новы погляд / В. Г. Галкоўская, М. Б. Лыскоў, Г. А. Палякова, Т. Я. Крываручка // Патэнты і ліцэнзіі. Інтэлектуальныя правы. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
10. Осіпаў, К. В. Прадаўжэнне тэрміну дзеяння патэнтнай абароны лекавых сродкаў у Расіі (агляд заканадаўчых змен) / К. В. Осіпаў // Распрацоўка і рэгістрацыя лекавых сродкаў. – 2016. – № 2. – С. 216–220.
11. Мешчаракоў, У. А. Крызіс расійскага патэнтнага права ў галіне фармацэўтыкі / У. А. Мешчаракоў // Часопіс Суда па інтэлектуальных правах. – 2016. – № 13. – С. 30–37.
12. Залесаў, А. В. Асаблівасці абароны патэнтных праў у галіне фармацэўтыкі ў Расіі / А. В. Залесаў // Інтэлектуальныя правы: выклікі XXI стагоддзя: Матэрыялы міжнароднай канферэнцыі, Томск, 14–16 лістапада 2019 г. / Пад рэдакцыяй Э. П. Гаўрылава, С. В. Бутэнка. – Томск: Выдавецкі дом Томскага дзяржаўнага ўніверсітэта, 2019. – С. 52–65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Леанідаў, М. Б. Асаблівасці патэнтнай абароны хімічных рэчываў / М. Б. Леанідаў, Н. В. Міхеева // Расійскі хімічны часопіс. – 2000. – Т. XLIV, № 5. – С. 34–41.
14. Міхайлаў, А. В. Міф аб міфе, або Нараджэнне селектыўных вынаходак з пены папярэдняй / А. В. Міхайлаў // Часопіс Суда па інтэлектуальных правах. – 2016. – № 14. – С. 58–70.
15. Susman, A. Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation / A. Susman // The John Marshall Review of Intellectual Property Law. – 2013. – № 12. – P 720–745.

¹¹ Там жа раздзел 12.

16. Асаблівасці вызначэння патэнтаздольнасці вынаходак, якія адносяцца да арганічных спалучэнняў / А. М. Лубянка і інш.; Інфарм.-выд. цэнтр Распатэнта. – Масква: Інфарм.-выд. цэнтр Распатэнта ІНВЦ, 2004. – 50 с.
17. Палякова, Г. А. Дастатковасць звестак, якія падаюцца ў матэрыялах заяўкі, для ацэнкі адпаведнасці вынаходкі ў галіне хіміі і медыцыны ўмовам патэнтаздольнасці: метада рэкамендацыі / Г. А. Палякова, А. А. Уткіна. – М.: ІНВЦ «Патэнт», 2007. – 44 с. – Бібліягр.: С. 41–43 (38 назв.).
18. Ігнатаў, М. Асаблівасці патэнтнай аховы хімічных спалучэнняў і спосабы іх атрымання ў Еўразійскім патэнтным ведамстве / М. Ігнатаў, М. Сярова // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2018. – № 4. – С. 57–66.

Інфармацыя аб аўтарах

Ганна Анатольеўна Палякова, намеснік дырэктара ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); apolyakova@rupto.ru.

Мікалай Барысавіч Лыскоў, начальнік Цэнтра хіміі, біятэхналогіі і медыцыны ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); otd1463@rupto.ru.

Мікалай Вадзімавіч Заранаў, вядучы дзяржаўны эксперт па інтэлектуальнай уласнасці ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак сааўтараў

Усе суаўтары зрабілі значны ўнёсак у распрацоўку канцэпцыі, правядзенне даследавання і падрыхтоўку артыкула, прачыталі і ўхвалілі фінальную версію перад публікацыяй.

Г. А. Палякова – распрацоўка плана і канцэпцыі даследавання і правядзенне апрацоўкі рэзультатаў.

М. Б. Лыскоў – распрацоўка плана і канцэпцыі даследавання і правядзенне апрацоўкі рэзультатаў.

М. В. Заранаў – ажыццяўленне інфармацыйнага пошуку і правядзенне апрацоўкі вынікаў.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 4 April 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), «Mapping Markush», *Research Policy*, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Kirij, L.L. (2016), «Problems of patenting, use and protection of invention rights in the field of healthcare», *VIII Forum on intellectual property EXPOPRORITY-2016 and scientific and practical conference of Rospatent «Intellectual Property – the innovative potential of Russia»*, Moscow, Expocentre Fairgrounds, Krasnopresnenskaya emb.
4. Holman, C.M. (2017) «In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines

for Pharmaceutical Patent Examination», *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. P. 1–56.

5. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), «Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer», *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
6. Martirosov, A. A. Martirosov, A.K., Goncharenko, D.I., Zachepin, V.M. and Ivanchenko, V. A. (2004), «Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools», *Sci. – Tech.I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
7. Zalesov, A.V. (2022), «On the contradiction of extending several patents related to the same drug», *Intellectual property. Industrial property*, no 5, pp. 23–31.
8. Karshedt, D., Lemley, M.A. and Seymore, S.B. (2021), «The death of the genus claim», *Harvard Journal of Law & Technology*, vol. 35, no 1, pp. 1–72.
9. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), «Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective», *Patent and licensies. IP rights*, no 8, pp. 24–37.
10. Osipov, K.V. (2016), «Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes)», *Razrabotka i registraciya lekarstvennyh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
11. Meshcheryakov, V.A. (2016), «Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere», *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
12. Zalesov, A.V. (2019), «Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia», *Proceedings of the International Conference «Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century»*, Tomsk, Publishing House of Tomsk State University, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), «Features of patent protection of chemicals», *Rossijskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
14. Mikhailov, A.V. (2016), «The myth about the myth, or the birth of selective inventions from the paper foam», *IPC Magazine*, no 14., pp. 58–70.
15. Susman, A. (2013), «Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation», *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, no 12, pp.720–745.
16. Lubjanko, E. N. et al. (2004), «Osobennosti opredeleniya patentospособnosti izobretenij, otnosyashchihsysa k organicheskim soedineniyam» [Features of determining the patentability of inventions related to organic compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia.
17. Polyakova, A.A. et al. (2007), «Dostatochnost» svedenij, predstavlyaemyh v materialah zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentospособnosti» [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry

and medicine with the conditions of patentability], INIC «Patent», Moscow, Russia.

18. Ignatov, M. E. et al. (2018), «Features of patent protection of chemical compounds and methods of obtaining them in the Eurasian Patent Office», *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 57–66.

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru.

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru.

Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. A. Polyakova – development of a research plan and concept and processing of the results.

N. B. Lyskov – development of a research plan and concept and processing of the results.

N. V. Zaryanov – development of a research plan and concept and processing of the results.

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў. The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 11.04.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 15.07.2024

Прыняты да публікацыі 17.07.2024

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77:338.24

Уплыў дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі на рост патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці

Дыяна Андрэеўна Ражнова
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
DRozhnova@rupto.ru

Анатацыя: у артыкуле разглядаюцца даныя праведзенага супастаўляльнага аналізу публікацый і заявак на выдачу патэнта як найбольш распаўсюджаных спосабаў падавання вынікаў даследаў навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі вышэйшай адукацыі за перыяд з 2012 па 2022 год. Мэта даследу заключаецца ў вызначэнні недахопаў навукаметрычнага падыходу, які ўжываецца да ацэнкі навуковай працы. Актуальнасць даследу абумоўленая патрэбай укаранення нацыянальнай сістэмы ацэнкі рэзультатыўнасці навуковых даследаў і распрацовак. Практычная каштоўнасць заключаецца ў тым, што ў артыкуле праводзіцца комплексны аналіз нарматыўных дакументаў, іх уплыву на дынаміку патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці ва ўказаны перыяд. Асноўнымі метадамі праведзенага даследу сталі аналіз і параўнанне. У даследзе робяцца высновы пра важнасць фарміравання нацыянальнай сістэмы ацэнкі рэзультатыўнасці навуковых даследаў і распрацовак, якая ўплывае на забеспячэнне дасягнення навуковай і тэхналагічнай незалежнасці краіны. Вынікі даследу могуць быць выкарыстаны пры правядзенні аналізу дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі і выяўленні прылад для яе ўдасканалення. Напрамкі далейшых даследаў заключаюцца ў аналізе ўдасканалення крытэрыяў ацэнкі эфектыўнасці дзейнасці НДІ і ВНУ ў самай блізкай перспектыве.

Ключавыя словы: інтэлектуальная ўласнасць, нацыянальныя праекты, навукова-тэхнічная палітыка, дзяржаўныя праграмы, публікацыйная актыўнасць, патэнтная актыўнасць, вынік інтэлектуальнай дзейнасці, трансфер тэхналогій.

Для цытавання: Ражнова, Д. А. Уплыў дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі на рост патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 242–251.

The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting

Diana A. Rozhnova
Federal Institute of Industrial Property
DRozhnova@rupto.ru

Abstract: the article summarizes some of the comparative analysis results between academic publishing and patenting as the most common results of scientific researches performed by higher education institutions and scientific organizations for the 2012 to 2022 period. A critical overview of the primary scientometric indicators used for the evaluation of scientific work and their flaws are provided in the research. The relevance of the research is determined by the need to implement the national system for evaluating the effectiveness of scientific research and development. The practical value of the research lies in the fact that normative legal acts as well as their impact on the patenting and publishing are analyzed during the period under review. The main methods of the study were analysis and comparison. The critical role of the national system which estimates the effectiveness of scientific researches and innovations that underpins the achievement of scientific and

technological sovereignty is substantiated in the research. The results of the research can be used to analyze the state scientific and technical policy and its further advancements. The directions for further research can involve analyzing some structural changes in the measuring of the effectiveness of higher education institutions and scientific organizations in the short term.

Keywords: intellectual property, national projects, science and technology policy, government programs, patent activity, publication activity, result of intellectual activity, technology transfer.

For citation: Rozhnova D. A. The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9)2. P. 242–251.

УВОДЗІНЫ

Галоўным крытэрыем эфектыўнасці навуковай і адукацыйнай дзейнасці ў перыяд з 2012 па 2022 год фактычна стала публікацыйная актыўнасць, «зашытая» ў эфектыўны кантракт навукова-педагагічнага работніка. Патрабаванне да павелічэння ліку публікацый у часопісах, якія індэксуюцца ў міжнародных базах Web of Science і Scopus, таксама стала асноўным пры вызначэнні эфектыўнасці выканання дзяржаўнага задання навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі вышэйшай адукацыі. У залежнасць ад ліку публікацый у ВНУ ставілася дзяржаўнае фінансаванне навучання ў аспірантуры і магістратуры, існаванне дысертацыйных рад і іншыя паказчыкі дзейнасці ВНУ. Негатыўны эфект ад прыярытэтнага патрабавання аб колькасці навуковых публікацый (у дачыненні да НДІ і ВНУ) складаўся не толькі ў працаёмкасці самога працэсу апублікавання артыкулаў у замежных часопісах, але і ў адцягненні рэсурсу даследнікаў ад патэнцыяльнай магчымасці трансферу вынікаў фундаментальных даследаў у прыкладную навуку.

Эфектыўнасць навуковай дзейнасці ў галіне фундаментальных даследаў ацэньваецца насамперш з прымяненнем бібліяметрычнага аналізу, заснаванага на колькасных метадах вымярэння навуковай прадукцыйнасці. Бібліяметрычны аналіз уключае ў сябе абсалютныя і адносныя паказчыкі, якія былі разлічаны на базе колькасці публікацый, цытавання навуковых прац і якія адлюстроўваюць не толькі эфектыўнасць навуковых публікацый, але і навуковы патэнцыял краіны

Негатыўны эфект ад прыярытэтнага патрабавання аб колькасці навуковых публікацый (у дачыненні да НДІ і ВНУ) складаўся не толькі ў працаёмкасці самога працэсу апублікавання артыкулаў у замежных часопісах, але і ў адцягненні рэсурсу даследнікаў ад патэнцыяльнай магчымасці трансферу вынікаў фундаментальных даследаў у прыкладную навуку.

Галоўным крытэрыем эфектыўнасці навуковай і адукацыйнай дзейнасці ў перыяд з 2012 па 2022 год фактычна стала публікацыйная актыўнасць, «зашытая» ў эфектыўны кантракт навукова-педагагічнага работніка.

ўвогуле. Аднак выкарыстанне метадаў бібліяметрычнага аналізу пры ацэнцы эфектыўнасці выканання навуковых даследаў часта прыводзіла да зніжэння якасці саміх даследаў і да такіх з’яў, як добра вядомае ў навуковай супольнасці перакрываючае цытаванне і salami slicing¹ [1].

Вынікі прыкладных даследаў выражаюцца ў такіх абсалютных паказчыках, як лік пададзеных заявак на выдачу патэнтаў, лік выдадзеных патэнтаў на вынаходкі і інш. Ацэнка рэзультатыўнасці выканання прыкладных даследаў, акрамя іншага, павінна ўлічваць і «прыкладны вынік», які мае на ўвазе ўкараненне навуковых распрацовак у эканоміку.

Нягледзячы на тое, што праграмныя дакументы 2012–2022 гадоў накіраваныя на павышэнне публікацыйнай і патэнтнай актыўнасці ў краіне, тым не менш актыўнае спрыянне эфектыўнаму трансферу вынаходкаў і тэхналогій у рэальную эканоміку і іх паспяховай камерцыялізацыі з боку НДІ і ВНУ назіралася не часта. Не спрыяла выкананню гэтых задач і разрозненасць мер дзяржаўнай падтрымкі прыкладных навуковых даследаў і распрацовак, размеркаваных па розных дзяржаўных праграмах і ведамствах.

Па выніках праведзенага даследу, які адлюстроўвае дынаміку патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці 472 навуковых і адукацыйных арганізацый вышэйшай адукацыі (пераважна тэхнічнага профілю) за перыяд 2012–2022 гадоў, у артыкуле аналізуецца непасрэдна ўплыў навукова-тэхнічнай палітыкі дзяржавы на дынаміку ключавых паказчыкаў эфектыўнасці дзейнасці гэтых арганізацый.

Тэарэтыка-метадалагічную базу даследу склалі манаграфіі і публікацыі расійскіх даследчыкаў А.

¹ Ператварэнне адной публікацыі ў некалькі.

Табліца 1.

Размеркаванне публікацый у навуковых выданнях, якія індэксуюцца ў Scopus, па галінах навукі (са статыстычнага зборніка НДУ «Вышэйшая школа эканомікі» «Індыкатары навукі: 2024»)

	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Расія (у % ад агульнага ліку публікацый Расіі)									
Прыродазнаўчыя і дакладныя навукі	86,9	87,8	78,2	76,5	77,8	75,1	75,6	73,1	69,9
Тэхнічныя навукі	41,0	34,5	35,1	33,6	36,3	32,5	34,2	29,2	33,8
Медыцынскія навукі	13,2	9,3	12,5	14,9	15,0	17,0	17,4	19,1	21,3
Сельскагаспадарчыя навукі	2,9	3,2	3,6	3,3	3,0	3,1	3,4	4,4	4,5
Грамадскія навукі	1,7	3,2	9,8	10,9	10,8	11,7	11,0	10,6	12,5
Гуманітарныя навукі	0,4	1,3	5,2	4,5	5,0	6,4	5,9	6,5	7,1
Свет увогуле (у % ад ліку публікацый па ўсім свеце)									
Прыродазнаўчыя і дакладныя навукі	57,4	59,3	59,5	61,5	62,6	62,5	61,7	61,2	61,4
Тэхнічныя навукі	28,6	30,0	31,0	32,2	32,9	33,3	31,9	30,7	32,8
Медыцынскія навукі	37,8	31,6	31,8	30,3	29,9	29,6	31,3	32,8	32,2
Сельскагаспадарчыя навукі	5,6	5,9	6,2	6,2	6,1	6,0	6,3	6,3	6,4
Грамадскія навукі	10,0	11,8	12,2	12,9	13,1	13,8	14,1	13,7	14,1
Гуманітарныя навукі	9,8	4,7	2,7	2,3	2,0	1,8	1,6	1,5	0,9

* Сума па слупку перавышае 100%, бо адна публікацыя можа адносіцца адначасова да некалькіх галін навукі.

Ключавой задачай, заяўленай у Стратэгіі інавацыйнага развіцця Расійскай Федэрацыі на перыяд да 2020 года, было вызначана аднаўленне перадавых пазіцый расійскай фундаментальнай навукі на сусветнай арэне.

П. Нярэціна [2], А. І. Віслага [3], І. Я. Ілліной [4], якія аналізуюць спосабы прадстаўлення вынікаў айчынных даследаў і распрацовак.

Аналіз уплыву расійскай дзяржаўнай палітыкі на патэнтную і публікацыйную актыўнасць у краіне

Крытычныя заўвагі ў адрас зацверджаных у дзяржаўных праграмах індыкатараў і мерапрыемстваў, якія дазваляюць прасачыць дынаміку змены гэтых паказчыкаў, адлюстраваныя ў інфармацыйна-аналітычных матэрыялах Дзяржаўнай Думы Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі 2012 года. Так, разглядаючы праект чарговай дзяржпраграмы «Развіццё навукі і тэхналогій»²

на 2013–2020 гады, аўтары даклада³ адзначаюць, што, нягледзячы на значны прырост бюджэтных расходаў на фінансаванне навукі яшчэ ў 2004–2008 гадах, павышэння інавацыйнай актыўнасці расійскай прамысловасці не назіралася (сярэдні паказчык склаў 9,4–9,6%), як не назіралася і вялікай цікавасці з боку сусветнай супольнасці да расійскіх публікацый. Больш за тое, не відавочны выбар зацверджаных у дзяржпраграмах паказчыкаў эфектыўнасці айчыннай навукі⁴. Расійская дзяржаўная палітыка пачынаючы з 2010 года рабіла стаўку на далейшае да 2020 года штогадовае павелічэнне ліку патэнтаў на 40% [5]. У гэты перыяд быў прыняты шэраг важных праграмных дакументаў, заклікаючы вырашыць праблемы, якія перашкаджаюць навукова-тэхналагічнаму развіццю краіны.

Ключавой задачай, заяўленай у Стратэгіі інавацыйнага развіцця Расійскай Федэрацыі на перыяд да 2020 года⁵, было вызначана аднаўленне перадавых пазіцый расійскай фундаментальнай навукі⁶ на сусветнай арэне

³ Паводле даклада Дзяржаўнай Думы Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі, доля Расіі ў агульнасусветнай колькасці публікацый у навуковых часопісах роўная 1,67%, а доля ў агульнасусветным ліку выпадкаў цытавання ў навуковых часопісах склала толькі 0,93% за 2004–2008 гг.

⁴ У дакладзе сцвярджаецца, што, напрыклад, статыстычны зборнік «Індыкатары навукі: 2012» змяшчае больш за тысячу паказчыкаў для апісання стану навукі. Аднак сярод афіцыйных паказчыкаў не заўсёды ўдаецца знайсці індыкатары, якія выкарыстаны, у прыватнасці, у праекце дзяржпраграмы «Развіццё навукі і тэхналогій» на 2013–2020 гг.

⁵ Зацверджаная Дырэктывай Урада РФ ад 8 снежня 2011 г.

⁶ Індыкатары навукі: 2024: статыстычны зборнік / Л. М. Гохберг, К. А. Дзіткоўскі, М. М. Коцэмір і інш.; Нац. даследчы ун-т «Вышэйшая школа эканомікі». М.: ІСДЭВ ВШЭ, 2024. 412 с.

Выкарыстанне механізмаў ацэнкі выкладчыкаў з арыентацыяй насамперш на паказчыкі публікацыйнай актыўнасці стала ва ўніверсітэтах нормай дзякуючы ўвядзенню з 2012 года сістэмы «эфектыўнага кантракта», якая прадугледжвае фінансавое стымуляванне навукова-педагагічных супрацоўнікаў на аснове павышэння рэзультатыўнасці навуковай дзейнасці.

(гл. табліцу 1). У ліку асноўных паказчыкаў рэзультатыўнасці выканання мэт Стратэгіі, апроч павелічэння колькасці расійскіх ВНУ, якія ўваходзяць у топ-200 сусветных універсітэтаў паводле рэйтынга Quacquarelli Symonds World University Rankings, указваліся: рост колькасці публікацый у сусветных рэйтынгавых часопісах да 3% да 2020 года (у 2010 годзе – 2,08%), рост цытаванасці, а таксама павелічэнне колькасці патэнтаў, якія штогод рэгіструюцца расійскімі фізічнымі і юрыдычнымі асобамі ў патэнтных ведамствах ЕЗ, ЗША і Японіі, да 2,5–3 тысяч патэнтаў да 2020 года (у 2009 годзе – 63 патэнты).

Такім чынам, выкананне паказчыкаў Стратэгіі фактычна ўвяло рэгулярна абнаўляльныя галіновыя рэйтынгі ВНУ, якія найпрост зыходзілі з міжнароднай публікацыйнай і патэнтнай актыўнасці прафесарска-выкладніцкага складу і іншых крытэрыяў, прынятых у міжнароднай практыцы⁷.

У 2012 годзе прыняты Федэральны закон № 273-ФЗ «Аб адукацыі ў Расійскай Федэрацыі», які замацаваў за адукацыйнымі арганізацыямі акрэдытацыйны маніторынг і ўкараніў працэдуру самаабследавання (п. 13 ч. 3 арт. 28). Так, ВНУ ставілася вядзенне сістэматычнага стандартызаванага назірання за выкананнем акрэдытацыйных паказчыкаў (арт. 97)⁸. У ліку такіх Міністэрства адукацыі і навукі Расійскай Федэрацыі ў 2013 годзе зацвердзіла колькасць артыкулаў і выпадкаў

цытавання ў навуковай перыёдыцы, якая індэксуецца ў сістэме цытавання Web of Science / Scopus⁹.

Выкарыстанне механізмаў ацэнкі выкладчыкаў з арыентацыяй насамперш на паказчыкі публікацыйнай актыўнасці стала ва ўніверсітэтах нормай дзякуючы ўвядзенню з 2012 года сістэмы «эфектыўнага кантракта»¹⁰, якая прадугледжвае фінансавое стымуляванне навукова-педагагічных супрацоўнікаў на аснове павышэння рэзультатыўнасці навуковай дзейнасці.

Палажэнне 2013 года аб фарміраванні дзяржаўнага задання адукацыйным арганізацыям вышэйшай адукацыі, падведаным Міністэрству адукацыі і навукі Расіі, у сферы навуковай дзейнасці ўсталявала абавязковае патрабаванне для выканаўцы да мінімальнай колькасці публікацый у Web of Science / Scopus, а таксама абавязак выканаўцы забяспечыць публікацыі ў сусветных навуковых часопісах, якія індэксуюцца ў міжнародных базах даных¹¹. Дакумент таксама вызначаў павышэнне патэнтнай актыўнасці ў якасці адной з мэт рэалізацыі праектнай часткі Палажэння.

Праведзены па афіцыйным сайце для размяшчэння інфармацыі аб дзяржаўных (муніцыпальных) установах (<https://bus.gov.ru>) (Рэестр дзяржаўных заданняў)¹² аналіз выканання дзяржаўнага задання вышэйшымі навучальнымі ўстановамі тэхнічнага профілю дазволіў выявіць, што ў перыяд, які аналізуецца, ВНУ ў большай меры арыентаваліся на паказчыкі колькасці публікацый у часопісах, якія індэксуюцца ў базе даных Web of Science / Scopus (паводле справаздач аб выкананні дзяржаўнага задання). Акрамя таго, справаздачы адлюстроўваюць накіраванасць ВНУ на дасягненне разрозненых паказчыкаў, вызначаных у лакальных нарматыўных актах. Найбольш папулярнымі ў ВНУ, апроч колькасці публікацый у Web of Science / Scopus, сталі паказчыкі ўдзелу ў навуковых канферэнцыях, гасдагаворных працах, колькасці

⁹ Загад Міністэрства адукацыі і навукі РФ ад 10 снежня 2013 г. № 1324 «Аб зацвярджэнні паказчыкаў дзейнасці адукацыйнай арганізацыі, якая падлягае самаабследаванню» // ДПС Кансультант-Плюс: сайт. URL: <https://online.consultant.ru/riv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=214190#a28yU5UX2TR312D7> (дата звароту: 22.04.2024). Рэжым доступу: для зарэг. карыстальнікаў.

¹⁰ Упершыню патрэба ўвядзення крытэрыяў павышэння аплаты працы ў залежнасці ад дасягнення канкрэтных паказчыкаў якасці і колькасці паслуг, якія аказваюцца, была пазначана Прэзідэнтам РФ ва Указе ад 7 траўня 2012 г. № 597 «Аб мерапрыемствах па рэалізацыі дзяржаўнай сацыяльнай палітыкі». Пазней у Праграме паэтапнага ўдасканалення сістэмы аплаты працы ў дзяржаўных (муніцыпальных) установах на 2012–2018 гады, зацверджанай Распараджэннем Урада РФ ад 26 лістапада 2012 г. № 2190-р, з’явілася паняцце эфектыўнага кантракта.

¹¹ Палажэнне аб фарміраванні дзяржаўнага задання адукацыйным арганізацыям вышэйшай адукацыі, падведаным Міністэрству адукацыі і навукі Расіі, у сферы навуковай дзейнасці (зацв. Міністэрства адукацыі і навукі Расіі 20.12.2013 № АП-125/14вн) // ДПС КансультантПлюс: сайт. URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=EXP&n=667272&ysclid=lxvkmuaugy450109150#34p4nGUc1VYfYMMw> (дата звароту: 10.03.2024). Рэжым доступу: для зарэг. карыстальнікаў.

¹² Зацверджаны паводле Загада Мініфіна РФ ад 21 ліпеня 2011 г. № 86н «Аб зацвярджэнні парадку падавання інфармацыі дзяржаўнай (муніцыпальнай) установай, яе размяшчэння на афіцыйным сайце ў сетцы Інтэрнэт і вядзення ўказанага сайта».

² Інфармацыйна-аналітычныя матэрыялы Дзяржаўнай Думы. Выпуск 3 «Аб праграмах развіцця навукі ў Расіі». 2012 г. // Дзяржаўная Дума: афіцыйны сайт. URL: <http://iam.duma.gov.ru/node/8/4919/19884> (дата звароту: 16.10.2023).

⁷ Распараджэнне Урада РФ ад 8 снежня 2011 г. № 2227-р «Аб Стратэгіі інавацыйнага развіцця РФ на перыяд да 2020 г.» // Афіцыйны сайт Урада Расіі. URL: <http://government.ru/docs/9282/> (дата звароту: 16.03.2024).

⁸ Федэральны закон ад 29 снежня 2012 г. № 273-ФЗ «Аб адукацыі ў Расійскай Федэрацыі» // ДПС КансультантПлюс: сайт. URL: <https://online.consultant.ru/nv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=451871&dst=100063#UZ4wU5UiMn6v2vct> (дата звароту: 04.04.2024). Рэжым доступу: для зарэг. карыстальнікаў.

атриманых вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці (ВІД)¹³. Апошні крытэры, пачынаючы з 2021 года, усё часцей замяняецца паказчыкам «Лік пададзеных заявак на атрыманне патэнта або рэгістрацыю ВІД».

У 2019 годзе Мінадукнавукі Расіі правяло аналіз справаздачнасці навуковых арганізацый Расійскай Федэрацыі і прыйшло да высновы пра недастатковую публікацыйную актыўнасць расійскіх навукоўцаў, якія аддаюць перавагу публікавацца ў расійскіх часопісах. У выніку ў дзяржаданне для навуковых арганізацый быў уведзены паказчык «Лік публікацый у часопісах, якія індэксуюцца ў міжнародных базах Web of Science / Scopus».

Па даных, адлюстраваных у зменах да дзяржпраграмы «Навукова-тэхналагічнае развіццё Расійскай Федэрацыі» 2021 года, удзельная вага Расіі ў агульна-сусветным ліку публікацый, якія індэксуюцца ў базе навуковага цытавання, вырасла з 2,05% у 2012 годзе да 2,9% у 2020 годзе¹⁴. Пры гэтым, аналізуючы прычыны нізкага ўзроўню патэнтавання сярод ВНУ і навуковых арганізацый, аўтары дакумента ўказалі на наяўнасць у дадзеных арганізацый прыярытэтнага патрабавання аб павелічэнні колькасці публікацый, а таксама разрозненасць мер дзяржаўнай падтрымкі прыкладных навуковых доследаў і распрацовак (у тым ліку паміж асобнымі ведамствамі), размеркаваных па 32 дзяржпраграмах.

Акрамя таго, нягледзячы на прынятыя з 2009 года меры дзяржаўнай падтрымкі¹⁵, попыту на інавацыі з боку грамадства і эканомікі як выніку кааперацыі паміж ВНУ, НДІ і арганізацыямі рэальнага сектара эканомікі дасягнуць не ўдалося.

Дослед 472 навуковых і адукацыйных арганізацый вышэйшай адукацыі, адабраных па крытэрыях патэнтнай і публікацыйнай актыўнасці¹⁶, прадэманстравала нераўнамернасць дынамікі падачы заявак на вынаходкі ВНУ і навуковых арганізацый у перыяд з 2012 года па 2020 год, а таксама адсутнасць кратнага павелічэння колькасці пададзеных заявак (4 845 у 2012 годзе і 5 052 у 2020 годзе). Пры гэтым відавочны ўпэўнены рост ліку

Нягледзячы на прынятыя з 2009 года меры дзяржаўнай падтрымкі, попыту на інавацыі з боку грамадства і эканомікі як выніку кааперацыі паміж ВНУ, НДІ і арганізацыямі рэальнага сектара эканомікі дасягнуць не ўдалося.

публікацый у аналізаваны перыяд (з 11 215 публікацый у 2012 годзе да 44 176 у 2020 годзе) [3]. Такім чынам, у 2012 годзе заяўкі на патэнты складалі 43% ад колькасці публікацый, а ў 2020 годзе – усяго 11%.

Прыведзеныя вышэй вынікі доследу лішні раз дэманструюць прыярытэтнасць паказчыка публікацыйнай актыўнасці, вызначанага ў дачыненні да НДІ і ВНУ ва ўказаны перыяд.

Паводле даных Расстата, фінансаванне навуковых доследаў, што рэалізуюцца НДІ і ВНУ, за кошт сродкаў федэральнага бюджэту ў перыяд з 2012 па 2022 год знаходзілася на стабільна высокім узроўні (гл. малюнак 1). У 2012 годзе яно склала 2,76% (ці 355,9 млрд руб.), у 2022 годзе – 2,51% (ці 631,7 млрд руб., з якіх 60,8% прыпадае на прыкладныя навуковыя доследы)¹⁷.

Рашэнне зрабіць вынікі навуковых доследаў больш запатрабаванымі ў рэальным сектары эканомікі было прынята ў 2019 годзе¹⁸. Аб’ём фінансавання з бюджэту комплексных праграм меркавалася павялічыць да 2 млрд рублёў у 2019 годзе, да 10 млрд у 2020 годзе і да 9 млрд рублёў у 2021 годзе, пра што заяўляла віцэ-прэм’ер Таццяна Голікава¹⁹.

Урад мяркуе, што актыўнае фінансаванне комплексных навукова-тэхнічных праграм (КНТП) дапаможа зрабіць такія праграмы эфектыўнымі інструментамі рэалізацыі Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі, якія ўплываюць у першую чаргу на забеспячэнне рэалізацыі прыкладных навуковых доследаў і тэхналагічнага трансферу. Мелася на ўвазе, што, становячыся саўдзельнікамі рэалізацыі такіх праграм,

¹³ Рукавішнікава І. В. Заклучэнне «эфектыўнага» кантракта. Блогі сенатараў // Афіцыйны сайт Рады Федэрацыі. URL: <http://council.gov.ru/services/discussions/blogs/108965/> (дата звароту: 15.03.2024).

¹⁴ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 22 кастрычніка 2021 г. № 1814 «Аб унясенні змен у дзяржаўную праграму Расійскай Федэрацыі «Навукова-тэхналагічнае развіццё Расійскай Федэрацыі» // Урад Расіі: афіц. сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/137223/> (дата звароту: 16.04.2024).

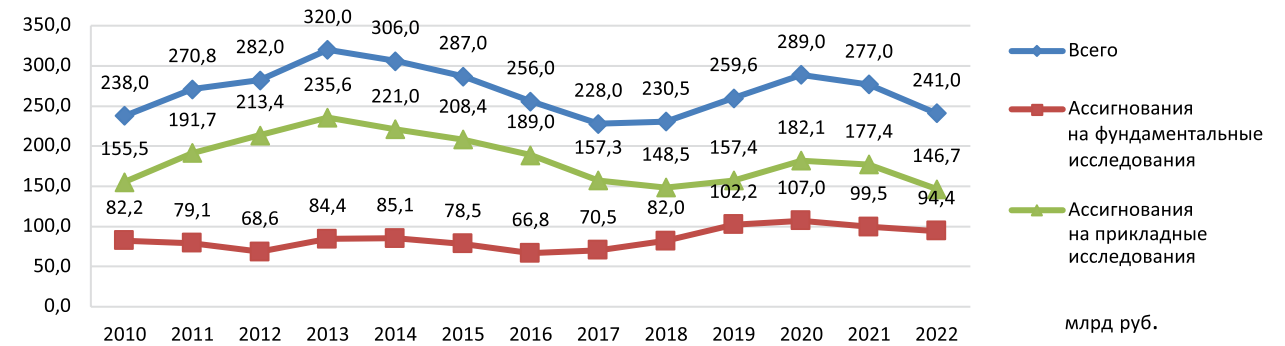
¹⁵ Маюцца на ўвазе ў першую чаргу Федэральны закон ад 2 жніўня 2009 г. № 217-ФЗ «Аб унясенні змен у асобныя заканадаўчыя акты Расійскай Федэрацыі па пытаннях стварэння бюджэтнымі навуковымі і адукацыйнымі ўстановамі гаспадарчых таварыстваў з мэтай практычнага прымянення (укаранення) вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці»; Пастанова Урада РФ ад 9 красавіка 2010 г. № 218 «Аб мерах дзяржаўнай падтрымкі развіцця кааперацыі расійскіх адукацыйных арганізацый вышэйшай адукацыі, дзяржаўных навуковых устаноў і арганізацый рэальнага сектара эканомікі ў мэтах рэалізацыі комплексных праектаў па стварэнні высокатэхналагічных вытворчасцей».

¹⁶ Паколькі на сённяшні дзень у расійскіх арганізацый няма доступу да Web of Science, базай для атрымання даных аб колькасці публікацый была выбрана база даных Scopus.

¹⁷ Фінансаванне навукі за кошт сродкаў федэральнага бюджэту (з 2000 г.) // Федэральная служба дзяржаўнай статыстыкі: афіц. сайт. URL: <https://rosstat.gov.ru/folder/154849?print=1> (дата звароту: 22.02.2024).

¹⁸ Пастанова Урада РФ ад 19 лютага 2019 г. № 162 «Аб зацвярджэнні Правіл распрацоўкі, зацвярджэння, рэалізацыі, карэкціроўкі і завяршэння комплексных навукова-тэхнічных праграм поўнага інавацыйнага цыклу і комплексных навукова-тэхнічных праектаў поўнага інавацыйнага цыклу ў мэтах забеспячэння рэалізацыі прыярытэтаў навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі» // ДПС Гарант: сайт. URL: <https://base.garant.ru/72184148/> (дата звароту: 27.02.2024).

¹⁹ «Аб’ём фінансавання з бюджэту комплексных навукова-тэхнічных праграм інавацыйнага цыклу складзе 21 млрд руб.», – Т. Голікава // Фінмаркет: сайт. URL: <http://www.finmarket.ru/news/4948779> (дата звароту: 27.02.2024).

Крыніцы: 2010–2021 гг. – гадавыя справаздачы аб выкананні кансалідаванага бюджэту Расійскай Федэрацыі і бюджэту дзяржаўных пазабюджэтных фондаў; 2022 г. – гадавая справаздача аб выкананні федэральнага бюджэту (budget.gov.ru) (паводле даных Федэральнага казначэйства).

Малюнак 1. Асигнаванні на грамадзянскую навуку са сродкаў федэральнага бюджэту ў перыяд 2010–2022 гг. (са статыстычнага зборніка НДУ «Вышэйшая школа эканомікі» «Індыкатары навукі: 2024»)

прадпрыемствы рэальнага сектара эканомікі будуць не проста заказваць доследы ў навуковых арганізацыях і ВНУ, але і суфінансаваць комплексныя праграмы.

Паводле справаздачы, прыведзенай на сайце «Навукова-тэхналагічнае развіццё Расійскай Федэрацыі» (нтр.рф), аб’ём бюджэтнага фінансавання КНТП займаў верхні радок у 2020-2022 гадах пасля забеспячэння рэалізацыі праграмы фундаментальных навуковых доследаў (ДЗ ПФД) (малюнак 2)²⁰. Аналіз росту расходаў на фундаментальныя доследы, пачынаючы з 2016 года, карэлюе ў ўвогуле з павелічэннем удзельнай вагі публікацый расійскіх аўтараў у агульным ліку артыкулаў па прыярытэтных кірунках навукова-тэхналагічнага развіцця ў выданнях, якія індэксуюцца ў міжнародных базах даных Web of Science / Scopus²¹.

Аналіз конкурснай дакументацыі і правіл падавання субсідый на правядзенне доследаў таксама дазволіў выявіць прэваліраванне публікацый як спосабу прадстаўлення вынікаў доследаў, а таксама як крытэрыю адбору для атрымальнікаў грантавай падтрымкі.

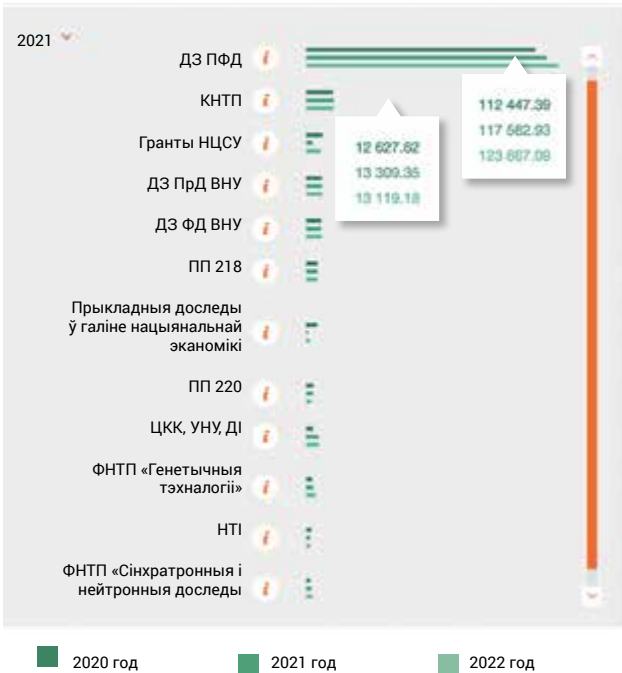
Як прыклад можна прывесці праграму КНТП «Чысты вугаль – зялёны Кузбас»²², аналіз паказчыкаў якой

²⁰ Паказчыкі навукова-тэхналагічнага развіцця. Навукова-тэхналагічнае развіццё Расійскай Федэрацыі // Навукова-тэхнічнае развіццё Расійскай Федэрацыі: сайт. URL: <https://нтр.рф/indicators-and-ratings/indicator/cube13/#face5> (дата звароту: 16.03.2024).

²¹ Навукова-тэхналагічнае развіццё Расійскай Федэрацыі: мэтавыя і дадатковыя паказчыкі праграмных дакументаў/Міністэрства навукі і вышэйшай адукацыі Расійскай Федэрацыі, Расійскі навукова-даследчы інстытут эканомікі, палітыкі і права ў навукова-тэхнічнай сферы (РІЭПП). – Масква, 2021. – 52 с.

²² Комплексная навукова-тэхнічная праграма поўнага інавацыйнага цыкла «Распрацоўка і ўкараненне комплексу тэхналогій у галінах разведкі і здабычы цвёрдых карысных выкапняў, забеспячэння прамысловай бяспекі, біярэмедыяцыі, стварэння новых прадуктаў глыбокай перапрацоўкі з вугальнай сыравіны пры паслядоўным зніжэнні экалагічнай нагрузкі на навакольнае асяроддзе і рызыкі для жыцця насельніцтва», зацв. Распараджэннем Урада Расійскай Федэрацыі ад 11 мая 2022 г. № 1144-р // ДПС Гарант: сайт. URL: <https://base.garant.ru/404701149/> (дата звароту: 12.03.2024).

Аб’ём бюджэтнага фінансавання інструментаў, млн руб.*

* У адпаведнасці з Федэральным законам ад 02.12.2019 № 380-ФЗ (рэд. ад 18.03.2020) «Аб федэральным бюджэце на 2020 год і на планавы перыяд 2021 і 2022 гадоў»

Малюнак 2. Інструменты, якія ўплываюць на дасягненне значэння паказчыка «частка вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці, улічаных у Адзінай дзяржаўнай інфармацыйнай сістэме ўліку навукова-даследчых, доследна-канструктарскіх і тэхналагічных работ грамадзянскага прызначэння, у агульным аб’ёме створаных вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці» (крыніца – сайт нтр.рф)

Табліца 2.
Пералік і звесткі аб паказчыках комплекснай праграмы.
Табліца складзеная аўтарам (паводле Дадатку № 10 да КНТП)

№ п/п	Назва паказчыка комплекснай праграмы	Адзінка вымярэння	Адказы за дасягненне паказчыка	Значэнні паказчыка				
					2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Колькасць апублікаваных артыкулаў у рэцэнзаваных навуковых часопісах	усяго, адзінак	Мінэнерга Расіі	75	89	101	42	21
2	Колькасць апублікаваных артыкулаў у навуковых часопісах, якія індэксуюцца ў базах даных Scopus і (ці) Web of Science	усяго, адзінак	Мінэнерга Расіі	53	68	70	35	17
3	Лік заявак на атрыманне ахоўных документаў на ВІД, пададзеных у Расіі	усяго, адзінак	Мінэнерга Расіі	–	35	39	11	–

дэманструе, што за перыяд рэалізацыі КНТП агульны лік публікацый павінен скласці 328 артыкулаў у навуковых часопісах на рэцэнзаванні (з іх 243 – у Scopus і (ці) Web of Science). Што тычыцца ліку заявак на атрыманне ахоўных документаў на ВІД, да 2026 года іх павінна быць не меней за 85 (25,9% у адносінах да агульнага аб’ёму артыкулаў) (гл. табліцу 2)

З улікам увядзення 19 сакавіка 2022 г. для расійскіх ВНУ і НДІ мараторыя²³ на навукаметрычныя паказчыкі па публікацыях у замежных выданнях уяўляецца мэтазгодным скарачэння паказчыкі выканання вышэйказанай комплекснай праграмы²⁴.

Паколькі рэалізацыя падобных комплексных праграм мае на мэце вываду на рынак новых тэхналогій і прадуктаў, усё больш выяўнай робіцца вострая патрэба распрацоўкі і ўкаранення новага метадалагічнага профілю ацэнкі рэзультатыўнасці навуковых даследаў [6], які адлюстроўвае перавод расійскай эканомікі ў

Часта адукацыйныя арганізацыі вышэйшай адукацыі, павялічваючы свае патэнтныя партфелі, малаэфектыўна выкарыстоўваюць створаныя імі ВІД, у прыватнасці, пры перадачы па ліцэнзійных пагадненнях.

рэжым пабудовы і функцыянавання высокатэхналагічных вытворчасцей на аснове айчынных ВІД.

На гэту патрэбу, а таксама важнасць пашырэння сферы тэхналагічнай спецыялізацыі Расіі і павышэння каэфіцыента тэхналагічнай залежнасці Расіі на карысць расійскіх заявак на вынаходкі прынамсі да 80% ука-заў у сваёй манаграфіі «Інтэлектуальны суверэнітэт эканомікі Расіі» А. П. Нярэцін [2].

Паводле даных Распатэнта ў 2022 годзе адукацыйныя арганізацыі вышэйшай адукацыі лідэравалі па колькасці заявак на вынаходкі (32% ад агульнага ліку расійскіх заявак) [4]. Пры гэтым падчас доследу выяўлена, што большая частка заявак на рэгістрацыю вынаходак падаецца навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі вышэйшай адукацыі ў снежні, што ўвогуле адлюстроўвае патрэбу выканання паказчыкаў абавязковага маніторынгу дзейнасці ВНУ і метадыкі ацэнкі рэзультатыўнасці дзейнасці навуковых арганізацый.

Акрамя таго, часта адукацыйныя арганізацыі вышэйшай адукацыі, павялічваючы свае патэнтныя партфелі, малаэфектыўна выкарыстоўваюць створаныя імі ВІД, у прыватнасці, пры перадачы па ліцэнзійных пагадненнях.

Аб адсутнасці эфектыўных механізмаў транс-феру вынікаў абарончых і грамадзянскіх даследаў

Аб адсутнасці эфектыўных механізмаў трансферу вынікаў абарончых і грамадзянскіх даследаў і распрацовак заяўлялася яшчэ ў 2012 годзе, калі былі прыняты Асновы палітыкі Расійскай Федэрацыі ў галіне развіцця навукі і тэхналогій на перыяд да 2020 года і далейшую перспектыву.

і распрацовак заяўлялася яшчэ ў 2012 годзе, калі былі прыняты Асновы палітыкі Расійскай Федэрацыі ў галіне развіцця навукі і тэхналогій на перыяд да 2020 года і далейшую перспектыву.

Пазней у шэрагу праграмных документаў таксама былі заяўлены задачы трансферу тэхналогій і камерцыялізацыі ВІД. Так, у Пасланні Федэральнаму Сходу Расійскай Федэрацыі ад 12 снежня 2013 г. Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі У. В. Пуціна адзначаецца, што ў сярэднім з 265 атрыманых навуковых вынікаў толькі адзін робіцца аб’ектам прававой аховы²⁵, менавіта таму патрэбна выбудоўваць сістэму больш актыўнага патэнтавання і камерцыялізацыі, а таксама трансферу вынікаў даследаў і распрацовак у рэальны сектар эканомікі.

Далей у перыяд да 2022 года ў стратэгічных дакументах апроч патрэбы стварэння сістэмы тэхналагічнага трансферу, а таксама павышэння эфектыўнасці інстытута інтэлектуальнай уласнасці ставілася задача актыўнай камерцыялізацыі ВІД і рэінжынірынг. У прыватнасці, аб гэтым ішла гаворка ў Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі 2016 года, Асноўных напрамках дзейнасці Урада Расійскай Федэрацыі на перыяд да 2024 года (АНУД)²⁶.

ВЫВАДЫ

Дзяржаўныя меры, якія прымаюцца апошнім часам адносна фарміравання нацыянальнай сістэмы ацэнкі навуковых вынікаў, якая ўлічвала б не толькі публікацыйны эфект, але і рэальны ўнёсак навуковых даследаў

у будучыя тэхналагічныя распрацоўкі, адлюстроўваюць рух дзяржавы ў напрамку фарміравання тэхналагічнага суверэнітэту, гарантам якога выступаюць партфелі ВІД пад аховай па ўсіх крытычна важных галінах эканомікі.

У ходзе мер, якія праводзяцца, – планаванне Мінадукаваўкі Расіі супольна з РАН запуску пілотнага праекта новай сістэмы фарміравання дзяржаўнага даследаў для акадэмічнай і ўніверсітэцкай навукі з 2025 года, якая дазволіць вырашыць першачарговыя задачы ўста-нення існай залежнасці пры ацэнцы рэзультатыўнасці навуковай дзейнасці ад патрабаванняў замежных арганізацый, а таксама заяўленае прэзідэнтам РАН Г. Я. Краснікавым увядзенне крытэрыю запатрабаванасці, які дапоўніць крытэрыі публікацыйнай актыўнасці і дапаможа ў рэалізацыі задачы фарміравання новых тэхналагічных ланцужкоў²⁷ [7].

Укараненне нацыянальнай сістэмы ацэнкі рэзульта-тыўнасці навуковых даследаў і распрацовак у поўнай меры дазволіць сфарміраваць адзіныя падыходы да кіравання, планавання і маніторынгу навукова-тэх-налагічнага і інавацыйнага развіцця, будзе спрыяць росту эфектыўнасці расходаў на навуку, празрыстасці навуковых вынікаў і павышэнню ролі і якасці навуковай экспертызы, што, у сваю чаргу, дадатна адлюструецца на росце такіх паказчыкаў, як узровень укаранення вынікаў навуковых даследаў у эканоміку краіны.

У перыяд да 2022 года ў стратэгічных дакументах апроч патрэбы стварэння сістэмы тэхналагічнага трансферу, а таксама павышэння эфектыўнасці інстытута інтэлектуальнай уласнасці ставілася задача актыўнай камерцыялізацыі ВІД і рэінжынірынг.

Акрамя таго, ключавым інструментам, які ўплывае на рашэнне праблемы недастатковага выкарыстання ВІД навуковымі арганізацыямі і адукацыйнымі аргані-зацыямі вышэйшай адукацыі, а таксама нарошчвання прыкладных даследчых кампетэнцый у гэтых аргані-зацый, можа стаць наладжаная сістэма камерцы-ялізацыі і трансферу тэхналогій. Станоўчы ўплыў на фарміраванне эфектыўнай сістэмы ўзаемадзеяння гэтых арганізацый з патэнцыяльнымі заказчыкамі – прадстаўнікамі рэальнага сектара эканомікі (а таксама

²³ Пастанова Урада РФ ад 19 сакавіка 2022 г. № 414 «Аб некаторых пытаннях прымянення прававых актаў Урада Расійскай Федэрацыі, якія ўстанаўліваюць патрабаванні, мэтавыя значэнні паказчыкаў па публікацыйнай актыўнасці» // ДПС Гарант: сайт. URL: <https://base.garant.ru/403731094/> (дата звароту: 12.03.2024).

²⁴ Пры карэкціроўцы паказчыкаў КНТП як мінімум варта ўлічыць той факт, што ў перыяд з 2022 года Міжведамасная працоўная група Мінадукаваўкі зацвердзіла так званы «Белы спіс» з пералікам аўтарытэтных навуковых выданняў, якія сталі альтэрнатывай Web of Science / Scopus.

²⁵ Пасланне Прэзідэнта Федэральнаму Сходу ад 12 снежня 2013 г. // Прэзідэнт Расіі: афіц. сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/19825> (дата звароту: 25.03.2024).

²⁶ Апроч заяўленай у АНУД задачы дасягнення Расійскай Федэрацыяй пятага месца ў свеце па ўдзельнай вазе ў агульным ліку заявак на атрыманне патэнтаў у прывілежаваных галінах навукова-тэхналагічнага развіцця таксама была ўказаная патрэба фарміравання камфортнай для праваўладальнікаў сістэмы дзяржаўных у галіне ІУ, стварэння сістэмы трансферу ВІД, уключаючы фарміраванне не меней за 35 цэнтраў трансферу тэхналогій, якія здзяйсняюць камерцыялізацыю ВІД навуковых і адукацыйных устаноў.

²⁷ Прэзідэнт РАН Генадзь Краснікаў расказаў пра прарыўныя напрамкі развіцця айчынай навукі // Парламенцкая газета. URL <https://www.pnp.ru/social/akademiki-prizyvayut-zarane-zakonodatelno-zalatat-dyry-v-neyrosetyakh.html> (дата звароту: 15.03.2024).

Ключавым інструментам, які ўплывае на рашэнне праблемы недастатковага выкарыстання ВІД навуковымі арганізацыямі і адукацыйнымі арганізацыямі вышэйшай адукацыі, а таксама нарошчвання прыкладных даследчых кампетэнцый у гэтых арганізацыях, можа стаць наладжаная сістэма камерцыялізацыі і трансферу тэхналогій.

малымі тэхналагічнымі кампаніямі, якія сёння актыўна развіваюцца²⁸) можа аказаць эфектыўнае выкарыстанне сфарміраванай на базе НДІ і ВНУ інфраструктуры калектыўнага карыстання, рэалізацыя супольных НДДКТР, а таксама фарміраванне ў большага ліку спецыялістаў кампетэнцый у сферы інтэлектуальнай уласнасці і камерцыялізацыі.

Немалаважным фактарам, які ўплывае на эфектыўнасць камерцыялізацыі ўніверсітэцкіх ВІД, можа стаць унясенне змен у Федэральны закон ад 23 жніўня 1996 г. № 127-ФЗ «Аб навуцы і дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыцы» ў частцы магчымасці перадачы выключных праў на ВІД, якія ствараюцца ВНУ, малым інавацыйным прадпрыемствам (гаспадарчым таварыствам, што ствараюцца ВНУ) у поўным аб'ёме, што дазволіць спрашціць працэс іх укаранення ў рэальную эканоміку.

Спіс літаратуры:

1. Паршын, А. М. Навука або бібліяметрыя: хто каго? / А. М. Прашын // Вестнік Расійскай акадэміі навук. – 2018. – Т. 88, № 11. – С. 982–984. – DOI 10.31857/S086958730002330-1.
2. Нярэцін, А. П. Інтэлектуальны суверэнітэт эканомікі Расіі / А. П. Нярэцін; Федэральны інстытут прамысловай уласнасці. – Масква: Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці», 2022. – 166 с. – ISBN 978-5-6042896-9-3.
3. Віслы, А. І. Публікацыі і патэнты як індикатар поспеху навуковых і адукацыйных арганізацый у сучасных умовах / А. І. Віслы, М. С. Барысава // Інтэлектуальная ўласнасць для дзяржавы і чалавека: зборнік дакладаў XXVII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі Распатэнта, Масква,

28–29 верасня 2023 г. – Масква: Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці», 2023. – С. 19–23.

4. Тэндзы публікацыйнай актыўнасці расійскіх даследчыкаў паводле даных Web of Science, Scopus / І. Я. Ілліна, К. А. Бародзік, А. А. Лобаў, Л. А. Паноў, С. С. Марцынкоўскі М.: РІЭПП, 2022. – 56 с.
5. Шосты міжнародны форум «Інавацыйнае развіццё праз рынак інтэлектуальнай уласнасці». Зборнік дакументаў і матэрыялаў // Пад рэдакцыяй доктара юрыдычных навук, прафесара Лапаціна У. М. – М. – Электроннае выданне. – 2014. – 443 с. – URL: <https://biblio.rniis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti-sbornik-dokumentov-i-materialov> (дата звароту: 15.03.2024).
6. Нярэцін, А. П. Вывучэнне спосабаў падавання вынікаў айчынных даследаў і распрацовак / А. П. Нярэцін, Н. В. Лапаціна // Вестнік ФІПУ. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 16–19.

Інфармацыя аб аўтары

Дыяна Андрэеўна Ражнова, начальнік аддзела суправаджэння нацыянальных праектаў і дзяржаўных праграм Цэнтра па ўзаемадзеянні з органамі ўлады Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (Масква, Беражкоўская наб., 30, корп. 1); DRozhnova@rupto.ru

References:

1. Parshin, A. (2018), «Science or bibliometry: who will win?» *Vestnik RAS* 88 (11), pp.982–984 DOI: 10.31857/S086958730002330-1.
2. Neretin, O.P. (2022), Intellectual sovereignty of Russian economy, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, Russia.
3. Vislij, A. and Borisova, M.S. (2023), Publications and patents as an indicator of the success of scientific and educational organizations in modern conditions. *XXVII International Scientific and Practical Conference «Intellectual Property for State and People»*. Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp.19–23.
4. Iljina, I.E., Borodik, K.A., Lobov, A.A., Panov, L.A. and Marcinkovskij, S. S. (2022), *Trendy publikacionnoj aktivnosti rossijskich issledovatelej po dannim Web of Science, Scopus* [Trends in the publication activity of Russian researchers according to Web of Science, Scopus]. RIEP, Moscow, Russia.
5. Lopatin, V.N. (2014) *Shestoj mezhdunarodnij Forum «Innovatsionnoe razvitie cherez rynok intellektualnoj sobstvennosti»*. Sbornik dokumentov I materialov [On the outcomes of the VI International Forum «Innovative Development through the Intellectual Property Market», available at: <https://biblio.rniis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti>

sbornik-dokumentov-i-materialov (Accessed 15 March 2024).

6. Neretin, O.P. and Lopatina, N.V. (2022), «Exploring ways to present the results of domestic research and developments», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1 (1), pp.6–19.

Information about the author

Diana A. Rozhnova, Head of the department for the national project and government program support of the Center for

Interaction with Authorities, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); DRozhnova@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў. The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю: 28.02.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання: 29.05.2024

Прыняты да публікацыі: 03.06.2024

²⁸ Федэральны закон ад 4 жніўня 2023 г. № 478-ФЗ «Аб развіцці тэхналагічных кампаній у Расійскай Федэрацыі» // ДПС КансультантПлюс: сайт. URL: <https://online.consultant.ru/riv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=454055&dst=100001#ajg3cBU4aWdWtEYJm1> (дата звароту: 03.05.2024). Рэжым доступу: для зарэг. карыстальнікаў.

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77

Паскораны разгляд патэнтных заявак па зялёных тэхналогіях у Расіі: перспектывы і ўмовы прымянення

Генадзь Анатолевіч Негуляев
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
GNegouliaev@rupto.ru

Анатацыя: у артыкуле прадстаўлены сістэмны аналіз розных падыходаў і працэдур прыярытэтнага (паскоранага) справаводства па заяўках у галіне зялёных тэхналогій, якія ўжываюцца замежнымі ведамствамі, дзеля выяўлення найбольш аптымальных для магчымай рэалізацыі ў рамках расійскай практыкі. У сувязі з тым, што расійскім заканадаўствам не прадугледжана працедура паскоранага справаводства, у артыкуле прааналізаваны ўскосныя магчымасці паскоранага разгляду патэнтных заявак, якія падаюцца цяперашнім часам расійскім заяўнікам (як, напрыклад: электронная падача заяўкі, удзел у экспертных нарадах, заказ платных пошукаў і інш.). Робіцца выснова пра іх недастатковасць і прапановы дадаць да іх распрацаваць адмысловую працедуру паскоранай экспертызы патэнтных заявак, прызначанай галоўным чынам для заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, у тым ліку ў сферы зялёных тэхналогій, і на гэтай аснове ўнесці патрэбныя змены і дапаўненні ў існыя нарматыўныя дакументы Распатэнта. Для распрацоўкі новай працедуры прыводзяцца рэкамендацыі ў дачыненні да яе асноўных характарыстык і этапаў стварэння. Актуальнасць доследу абумоўлена патрэбай прыняцця ў расійскай практыцы паскоранага парадку разгляду заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, уключаючы зялёныя тэхналогіі. Метадалагічную аснову доследу складаюць агульнасістэмныя метады параўнальнага аналізу.

Ключавыя словы: экалагічна чыстыя (зялёныя) тэхналогіі, паскарэнне экспертызы, паскораная публікацыя, патрабаванні да патэнтнай формулы, прадстаўленне вынікаў папярэдняга пошуку і экспертызы, ільготы па выплаце пошлін, вызначэнне тэматычнай прыналежнасці.

Для цытавання: Негуляев, Г. А. Паскораны разгляд патэнтных заявак па зялёных тэхналогіях у Расіі: перспектывы і ўмовы прымянення / Г. А. Негуляев // Вестник ФИПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 252–265.

Падзякі: дослед выкананы ў рамках НДП «Дослед пытанняў нарматыўнага, метадычнага і патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння развіцця вынаходніцтва ў сферы зялёных тэхналогій».

Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use

Gennadii A. Negouliaev
Federal Institute of Industrial Property
GNegouliaev@rupto.ru

Abstract: the article presents a systematic analysis of various approaches and procedures for priority (accelerated) processing of applications in the field of green technologies used by foreign patent offices, with the view of identifying the most optimal ones for possible implementation within the framework of Russian practice. Since the Russian legislation does not provide for any accelerated patent prosecution the article also analyzes the indirect existing opportunities for accelerated consideration of patent applications that are currently available to Russian applicants (such as electronic filing of applications, participation in expert meetings, ordering paid searches, etc.). It is concluded that they are insufficient and in addition to them, it is proposed to develop a special procedure for accelerated examination of patent applications, intended

mainly for applications in priority areas of technology, including in the field of green technologies and based on this procedure to make necessary amendments to the existing normative documents. For this purpose, recommendations are made regarding the main characteristics of the future procedure. The relevance of the study is due to the need to adopt in Russian practice an accelerated procedure for examination of applications in priority areas of technology, inter alia green technologies. The methodological basis of the study is system-based methods of comparative analysis.

Key-words: environmentally friendly (green) technologies, acceleration of examination, accelerated publication, requirements for patent claims, providing of preliminary search and examination results, fee reductions, determination of subject matter relationship.

For citation: Negouliaev, G. A. Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use / G. A. Negouliaev // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 252–265.

Acknowledgements: the research is carried out within the framework of research work of FIPS «Research on issues of regulatory, methodological, patent and information support for the development of inventive activity in the field of green technologies»

Уводзіны

У апошнія дзесяцігоддзі пытанні аховы навакольнага асяроддзя і ўстойлівага эканамічнага і экалагічнага развіцця знаходзяцца ў цэнтры ўвагі ў рамках як міжнароднага супрацоўніцтва, гэтак і нацыянальных праграм развіцця большасці краін. Пачатак актыўнаму ўкараненню прынцыпаў устойлівага развіцця быў пакладзены на канферэнцыі па ўстойлівым развіцці ў Рыа-дэ-Жанэйра ў 1992 годзе, па выніках якой быў прыняты «Парадак-21» – праграма забеспячэння ўстойлівага развіцця ў XXI стагоддзі¹. У верасні 2015 года на сустрэчы вышэйшага ўзроўню па ўстойлівым развіцці ў ААН у Нью-Ёрку 193 дзяржавы – члены ААН афіцыйна прынялі новую глабальную праграму ў галіне ўстойлівага развіцця – «Ператварэнне нашага свету: парадак дня ў галіне ўстойлівага развіцця на перыяд да 2030 года». Парадак ўключае ў сябе 17 мэт устойлівага развіцця і 169 задач². Акрамя таго, у 2015 годзе ў Парыжы было падпісана пагадненне па клімаце, у выніку якога ўсе краіны-ўдзельніцы нясуць агульную, але дыферэнцыраваную адказнасць за змену клімату³.

У мэтах выканання прынятых міжнародных рашэнняў і рэкамендацый урада краін – удзельніц гэтых пагадненняў унеслі адпаведныя дапаўненні і змены ў свае заканадаўчыя і нарматыўныя дакументы і прынялі нацыянальныя праграмы, накіраваныя на правядзенне і рэалізацыю навуковых доследаў для зніжэння выкіду парніковых газаў, перапрацоўкі адходаў, выкарыстання біямасы, узнаўляльных крыніц энергіі (сонца, ветру, геатэрмальнай і гідраэнергіі, біяпаліва і г. д.).

¹ Праграма ўстойлівага развіцця ў XXI стагоддзі «Парадак-21», Канферэнцыя ААН па навакольным асяроддзі і развіцці (ЮНСЭД), Рыа-дэ-Жанэйра, Бразілія, 3–14 чэрвеня 1992 г. // Арганізацыя Аб'яднаных Нацый: сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml (дата звароту: 11.03.2024).

² Парадак дня ў галіне ўстойлівага развіцця на перыяд да 2030 года // Арганізацыя Аб'яднаных Нацый: сайт. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/> (дата звароту: 12.03.2024).

³ Paris agreement on climate change // Арганізацыя Аб'яднаных Нацый: сайт. URL: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement/> (дата звароту: 12.03.2024).

Для Расіі забеспячэнне ўстойлівага развіцця краіны і зніжэнне антрапагеннага ўплыву на навакольнае асяроддзе таксама з'яўляюцца прыярытэтнымі мэтамі, як і для іншых дзяржаў.

Падрабязны аналіз мер, што прымаюцца ў розных краінах, асабліва ў эканоміках, якія развіваюцца, прыведзены ў нядаўна выдадзенай манаграфіі CAIU пад рэдакцыяй Генеральнага дырэктара CAIU Дарэна Танга⁴. Для Расіі забеспячэнне ўстойлівага развіцця краіны і зніжэнне антрапагеннага ўплыву на навакольнае асяроддзе таксама з'яўляюцца прыярытэтнымі мэтамі, як і для іншых дзяржаў. У Расіі рэалізуецца зацверджаны ў 2018 годзе нацыянальны праект «Экалогія», які ўключае ў сябе 10 федэральных праграм⁵. Указам Прэзідэнта РФ ад 21.07.2020 № 474 дзеянне дадзенага нацыянальнага праекта прадоўжана з 2024 года да 2030 года. Акрамя таго, Распараджэннем Урада РФ № 1912-р ад 14.07.2021 зацверджаны мэты і асноўныя напрамкі ўстойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця Расійскай Федэрацыі⁶. Прыярытэтныя мэты, звязаныя са станоўчым уплывам на навакольнае асяроддзе, уключаюць у сябе захаванне, ахову або паляпшэнне стану навакольнага

⁴ Green Technology Book, Solutions for climate change adaptation, 2022 // CAIU: сайт. – URL: <https://www.wipo.int/green-technology-book-adaptation/en/> (дата звароту: 11.03.2024).

⁵ Нацыянальны праект «Экалогія» // EcoStandard: журнал: сайт. URL: <http://journal.ecostandard.ru/eco/kolumnisty-ecostandard-journal/natsionalnyy-proekt-ekologiya-tseli-planu-rezultats/> (дата звароту: 11.03.2024).

⁶ Распараджэнне Урада РФ № 1912-р ад 14.07.2021 «Аб зацвярджэнні мэт і асноўных напрамкаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця Расійскай Федэрацыі» // URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107200045?index=2> (дата звароту: 11.03.2024).

Адным з асноўных шляхоў вырашэння экалагічных праблем з’яўляецца выкарыстанне экалагічна чыстых тэхналогій, што часцей завуцца «зялёнымі», накіраваных на мінімізацыю адходаў вытворчасці, скарачэнне аб’ёму рэсурсаў, якія спажываюцца, змяншэнне шкодных выкідаў у атмасферу і гідрасферу, вытворчасць энергіі з узаўяляльных крыніц і г. д.

асяроддзя; зніжэнне выкідаў і скідаў забруджвальных рэчываў; скарачэнне выкідаў парніковых газаў; энергазберажэнне і павышэнне эфектыўнасці выкарыстання рэсурсаў і інш. З мэтай развіцця вышэйпаказанага нарматыўнага акта прынята Пастанова Урада ад 21.09.2021 № 1587 «Аб зацвярджэнні крытэрыяў праектаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця ў Расійскай Федэрацыі і патрабаванняў да сістэмы верыфікацыі праектаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця ў Расійскай Федэрацыі»⁷.

Адным з асноўных шляхоў вырашэння экалагічных праблем з’яўляецца выкарыстанне экалагічна чыстых тэхналогій, што часцей завуцца «зялёнымі», накіраваных на мінімізацыю адходаў вытворчасці, скарачэнне аб’ёму рэсурсаў, якія спажываюцца, змяншэнне шкодных выкідаў у атмасферу і гідрасферу, вытворчасць энергіі з узаўяляльных крыніц і г. д.

Для стымулявання распрацоўкі і як мага хутчэйшага ўкаранення адпаведных тэхналогій нацыянальныя патэнтныя ведамствы і ведамствы па інтэлектуальнай уласнасці (ІУ) шмат якіх краін свету прымаюць і рэалізуюць спецыяльныя праграмы па стымуляванні вынаходніцтва ў галіне зялёных тэхналогій.

Патрэба стварэння такіх праграм вызначаецца не толькі прыярытэтным характарам зялёных тэхналогій, але таксама значнай колькасцю заявак, якія падаюцца ў гэтай сферы. Пра гэта сведчыць частка патэнтных заявак, якія падаюцца штогод у сферы зялёных тэхналогій, у агульным аб’ёме заявак, якія паступаюць у асноўных патэнтных ведамствах. Так, статыстычны падлік гэтых суадносін, праведзены ў Федэральнай службе па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнце) на аснове БД CAIU Patentscope і БД Распатэнта Patsearch

⁷ Пастанова Урада РФ № 1587 ад 21.09.2021 «Аб зацвярджэнні крытэрыяў праектаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця ў Расійскай Федэрацыі і патрабаванняў да сістэмы верыфікацыі праектаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця ў Расійскай Федэрацыі» // URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202109240043> (дата звароту: 11.03.2024).

па даных за 2022 год паказаў, што частка зялёных заявак ад агульнай колькасці заявак, якія паступілі за год, вагаецца ў розных краінах ад 8% да 18%. Найбольшая частка пададзеных зялёных заявак у параўнанні з гадавым аб’ёмам была выяўлена ў КНР, а менавіта: 18,8% (279 567 зялёных заявак пры агульным аб’ёме падачы 1 484 633), найменшая частка такіх заявак аказалася ў ЗША: 8,4% (40 101 заявак пры агульным аб’ёме 477 766). Аднак абедзве гэтыя краіны з’яўляюцца лідарамі па абсалютнай колькасці зялёных заявак, што падаюцца. У іншых вядучых краінах статыстыка па зялёных заяўках наступная: Японія – 10,5% (30 259 пры агульным аб’ёме 289 229), Еўрапейскае патэнтнае ведамства (ЕПВ) ЕПВ – 11,5% (32 508 пры агульным аб’ёме 282 101), Рэспубліка Карэя – 15,8% (30 222 пры агульным аб’ёме 289 229). Статыстыка для Расіі выглядае пакуль значна больш сціплай – 9,0% (1 574 пры агульным аб’ёме 17 499).

Для спрыяння выкананню прынятых Урадам РФ праграм у сферы зялёных тэхналогій Распатэнт у сваіх планах на 2023–2024 гады прадугледзеў таксама шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на даследаванне і ўдасканаленне нарматыўнага, метадычнага і патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння вынаходніцтва ў галіне зялёных тэхналогій. Паколькі распрацоўка запланаваных мерапрыемстваў пачата пазней як у іншых ведамствах, то для іх эфектыўнай рэалізацыі быў праведзены параўнальны дослед розных падыходаў і працэдур прыярытэтнага (паскоранага) справаводства па заяўках у галіне зялёных тэхналогій на аснове сістэмнага аналізу нарматыўных дакументаў замежных ведамстваў.

Мэтай дадзенага артыкула з’яўляецца выяўленне найбольш аптымальных падыходаў для магчымай рэалізацыі ў рамках расійскай практыкі і распрацоўка на гэтай аснове прапанов у дачыненні да асноўных характарыстык будучай працэдур паскоранага разгляду заявак у галіне зялёных тэхналогій.

Аб значэнні замежнага вопыту для расійскай практыкі

Спецыяльныя праграмы, якія датычацца паскоранага справаводства па заяўках у галіне зялёных тэхналогій і стымулявання вынаходніцтва ў ёй, былі прыняты практычна адначасова ў 2009 годзе ў патэнтных ведамствах такіх краін з развітай прамысловасцю, як, напрыклад, Аўстралія, Вялікабрытанія, Ізраіль, Рэспубліка Карэя, Японія і ЗША [1]. Затым у 2011–2012 гадах аналагічныя праграмы былі прыняты ведамствамі Бразіліі, Канады і КНР [2]. Цяперашнім часам адмысловыя праграмы ў дачыненні да зялёных тэхналогій дзейнічаюць таксама ў шмат якіх ведамствах краін у стадыі развіцця (Аргенціны, Чылі і г. д.). Прыняцце такіх праграм дазволіла скараціць час, патрэбны для атрымання патэнта, ад некалькіх гадоў да некалькіх месяцаў Напрыклад, у ведамствах Аўстраліі, Канады, Вялікабрытаніі, КНР, Японіі, ЗША, у якіх тэрмін разгляду заявак звычайна

складае 3–4 гады і больш, скарачэнне гэтага тэрміну да аднаго года разглядаецца як эфектыўная мера. У КНР гэты тэрмін складае 6–7 месяцаў.

Спробы рэалізацыі гэтых праграм аналізуецца ў цэлым шэрагу публікацый замежных аўтараў [3]. У многіх з іх, як, напрыклад, у крыніцы [4], аўтары абгрунтоўваюць істотную ролю патэнтаў у ахове і прасоўванні інавацыйных тэхналогій у галіне зялёных тэхналогій. Некаторыя з іх [5] падкрэсліваюць, што патэнты, якія датычацца зялёных тэхналогій, з улікам іх адмысловага сацыяльнага і грамадскага значэння павінны ўжывацца без прымянення да іх абмежаванняў, якія накладваюцца Пагадненнем па гандлёвых аспектах праў інтэлектуальнай уласнасці, такіх як меры ў дачыненні да ліцэнзавання і іншых практык, якія могуць абмяжоўваць канкурэнцыю, мець неспрыяльныя наступствы для гандлю і перашкаджаць перадачы і распаўсюджванню тэхналогій. Іншыя доследы прысвечаныя апісанню практыкі канкрэтных ведамстваў, у прыватнасці характарыстыцы адмысловай праграмы ведамства Бразіліі па разглядзе заявак у галіне зялёных тэхналогій [6] або іх уключэнню ў агульную праграму паскоранай экспертызы, у рамках якой заяўкі па зялёных тэхналогіях разглядаюцца разам з заяўкамі ў іншых галінах тэхнікі, але з дадатковымі льготнымі ўмовамі, як, напрыклад, у ведамстве КНР [7]. Для інфармавання заяўнікаў, якія здзяйсняюць замежнае патэнтаванне, апублікаваны шэраг аналітычных аглядаў, напрыклад публікацый [8], якія змяшчаюць сціслую характарыстыку кожнай з праграм паскарэння, але без правядзення іх параўнальнага аналізу, г. зн. выяўлення агульных характарыстык і адрозненняў. Варта адзначыць, што параўнальны падыход апісання выкарыстаны ў працы [9], аднак яна была прысвечаная галоўным чынам аналізу досведу краін у стадыі развіцця.

З улікам гэтага быў праведзены дэталёвы дослед практыкі патэнтных ведамстваў наступных 10 краін: Аўстраліі, Бразіліі, Вялікабрытаніі, Канады, КНР, Рэспублікі Карэя, ЗША, Чылі, Японіі і ЕПВ. Звычайна спецыяльныя праграмы гэтых ведамстваў у галіне зялёных тэхналогій накіраваныя на рэалізацыю наступных мер [10]:

- паскораны разгляд патэнтных заявак, уключаючы паскораную (тэрміновую) публікацыю патэнтных дакументаў з мэтай як мага ранейшага падавання ахоўных праў;
- падаванне дадатковых ільгот заяўнікам, уключаючы скідкі на выплату пошлін;
- дадатковае і мэтанакіраванае інфармаванне карыстальнікаў у выглядзе асобных рээстраў, патэнтных аглядаў, выяўлення найбольш важных вынаходак у галіне зялёных тэхналогій;
- стварэнне дадатковых сродкаў пошуку, якія забяспечваюць выяўленне патэнтных дакументаў у галіне зялёных тэхналогій і палягчаюць выкарыстанне традыцыйных патэнтных класіфікацый. Розныя падыходы і працэдур паскоранай экспертызы зялёных заявак, выяўленыя ў выніку аналізу

практыкі ўказаных ведамстваў [11], можна звесці да некалькіх тыпавых выпадкаў, абагульніўшы ў выглядзе наступных катэгорый:

(1) Паскораная экспертыза па зялёных заяўках ажыццяўляецца ў рамках існай агульнай працэдур паскарэння, прызначанай для заявак па любой тэматыцы, у тым ліку і для зялёных тэхналогій. Пры гэтым заяўкі па зялёных тэхналогіях не маюць ніякіх пераваг у параўнанні з заяўкамі па іншай тэматыцы. Указаны падыход характэрны для практыкі ведамстваў ЕПВ і Японіі (у выпадку выкарыстання заяўнікам агульнай працэдур паскарэння [12]).

(2) Паскораная экспертыза па зялёных заяўках, як і ў першым выпадку, ажыццяўляецца ў рамках існай агульнай працэдур паскарэння, аднак у дачыненні да зялёных заявак дзейнічаюць дадатковыя патрабаванні і палажэнні, г. зн. у выпадку ўключэння зялёных заявак у агульную працэдур паскарэння ў дачыненні да зялёных заявак уводзяцца дадатковыя патрабаванні і палажэнні, напрыклад карацейшыя тэрміны разгляду, дадатковыя льготныя групы заяўнікаў і г. д. Прычым яны ўжываюцца толькі для заявак у галіне зялёных тэхналогій і не дзейнічаюць для заявак у іншых галінах (гл. падрабязней ніжэй). Такі падыход ужываецца ў практыцы ведамстваў Аўстраліі і КНР.

(3) Паскораная экспертыза па зялёных заяўках можа ажыццяўляцца па выбары заяўніка ў рамках адной з дзвюх працэдур: агульнай працэдур паскарэння (гл. 1 катэгорыю) або спецыяльнай суперпаскоранай працэдур, што выкарыстоўваецца для найбольш важных заявак або заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, г. зн. разам з агульнай працэдурай паскарэння для ўсіх заявак, у тым ліку і зялёных заявак, паралельна ўжываецца дадатковая опцыя ў выглядзе спецыяльнай працэдур, прызначаная для выпадкаў, калі патрабавецца больш тэрміновы разгляд найбольш важных або прыярытэтных заявак (напрыклад, запланаваных або падлеглых укараненню, замежнаму патэнтаванню, продажу ліцэнзіі заявак, якія адносяцца да актуальных або прыярытэтных галін тэхнікі, у тым ліку і ў сферы зялёных тэхналогій). Такі падыход выкарыстоўваецца ў практыцы ведамстваў Канады, Японіі (у выглядзе так званай звышпаскоранай экспертызы⁸) і Рэспублікі Карэя.

(4) Паскораная экспертыза па зялёных заяўках ажыццяўляецца ў рамках спецыяльнай працэдур паскарэння, што выкарыстоўваецца толькі для заявак у галіне зялёных тэхналогій. Пры адсутнасці ў ведамстве якой-небудзь агульнай працэдур паскарэння ствараецца спецыяльная працедура паскарэння, якая

⁸ Outline of Super Accelerated Examination // Патэнтнае ведамства Японіі: афіцыйны сайт. URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/shinsa/jp-super_soki/ (дата звароту: 06.03.2024).

выкарыстоўваецца толькі для зялёных тэхналогій. Указаны падыход выкарыстоўваецца ў практыцы ведамстваў Бразіліі, Вялікабрытаніі і Чылі.

(5) Паскораная экспертыза па зялёных заяўках ажыццяўляецца ў рамках спецыяльнай часовай працэдур паскарэння, прызначанай толькі для зялёных тэхналогій. Пры наяўнасці агульнай працэдур паскарэння, а таксама іншых спецыяльных працэдур паскарэння дадаткова ствараецца спецыяльная часовая працедура паскарэння, якая выкарыстоўваецца толькі для зялёных тэхналогій, пры гэтым пад часовай працэдурай маецца на ўвазе працедура, што дзейнічае толькі ў фіксаваны перыяд часу з усталяваннем ліміту заявак для разгляду. Гэты падыход быў двойчы выкарыстаны ў практыцы ведамства ЗША (2009–2012 гады і з 2022 года па цяперашні час). З 2022 года гэты падыход выкарыстоўваецца ведамствам Чылі.

Нягледзячы на наяўнасць істотных адрозненняў паміж вышэйпрыведзенымі падыходамі, у іх рэалізацыі можна выявіць цэлы шэраг агульных асаблівасцей, палажэнняў і патрабаванняў. Сярод агульных палажэнняў і патрабаванняў, якія забяспечваюць паскарэнне экспертызы або спрыяюць яму, найбольш істотнымі з’яўляюцца наступныя:

- абавязковасць прадстаўлення ўсіх заявачых матэрыялаў, уключаючы хадайніцтва аб паскарэнні, толькі у электронным выглядзе;
 - патрэба ранняй (датэрміновай) публікацыі заяўкі, якая падлягае паскоранай працэдур;
 - абавязковая падача заявы (або тлумачэння) адносна чаканага выніку, які закранае змякчэнне або ахову клімату;
 - выключэнне магчымасці для заяўніка прасіць аб адтэрміноўцы або пераносе вызначаных экспертызаў тэрмінаў;
 - патрабаванне аб падачы вынікаў папярэдняга пошуку і экспертызы;
 - адсутнасць пошліны за хадайніцтва аб паскарэнні.
- З іншага боку, з прычыны недастатковай гарманізацыі патэнтных заканадаўстваў у працедурах паскарэння, якія рэалізуюцца ў рамках пяці вышэйназваных падыходаў, можна выявіць таксама шэраг істотных адрозненняў.

Гэтыя адрозненні могуць датычыцца як крытэрыяў адбору заявак для іх уключэння ў працедуру паскарэння, тэрмінаў іх разгляду, гэтак і льгот, якія прапануюцца заяўнікам.

У прыватнасці, у якасці крытэрыяў адбору заявак для ўключэння ў працедуру паскарэння выкарыстоўваюцца наступныя падставы:

- від заявак або від аб’екта ІУ, яго значнасць для эканомікі краіны;
- правоўнасць заяўніка прасіць паскарэння экспертызы (напрыклад, прапанаванне такога права толькі для рэзідэнтаў дадзенай краіны;
- толькі для нацыянальных заяўнікаў-удзельнікаў нацыянальных праектаў і дзяржаўных праграм,

- выключэнне або абмежаванні для заяўнікаў-нерэзідэнтаў);
- розныя спосабы вызначэння прыналежнасці (аднесенасці) прадмета вынаходкі да тэматыкі зялёных тэхналогій.

У дачыненні да тэрмінаў прашэння паскарэння і правядзення розных этапаў экспертызы магчымых наступных варыянтаў:

- прашэнне паскарэння магчымае да пачатку экспертызы або на кожным этапе экспертызы;
- тэрміны вынясення першага рашэння экспертызы (ад 1 месяца да 1 года);
- тэрміны завяршэння экспертызы ўвогуле (ад 1 года да 3 ці болей гадоў).

У дачыненні да прапанавання магчымых ільгот магчымых наступных выпадкі:

- тыя ж самыя льготы, што для заявак па любой іншай тэматыцы;
- дадатковыя льготы, вызначаныя на аснове катэгорыі заяўнікаў, крыніц фінансавання адпаведнай распрацоўкі або дзяржаўнай праграмы, значнасці для эканомікі і г. д.

Разгледзім больш падрабязна вышэйназваныя адрозненні.

Так, у якасці крытэрыяў для прыняцця рашэння аб уключэнні заявак у працедуру паскарэння для аб’ектаў у галіне зялёных тэхналогій могуць выкарыстоўвацца наступныя падставы.

(а) Тып або від заяўленага аб’екта ІУ, а менавіта:

- дапускаюцца толькі заяўкі на вынаходкі (практыка ведамстваў Аўстраліі, Вялікабрытаніі, Канады, Рэспублікі Карэя, Японіі);
- апроч заявак на вынаходкі, уключаюцца таксама заяўкі на карысныя мадэлі (практыка ведамстваў Бразіліі, КНР, ЗША, Чылі);
- дапускаюцца ўсе віды патэнтных заявак: на вынаходкі, карысныя мадэлі і прамысловыя ўзоры (практыка ведамства КНР);
- з працэдур паскарэння выключаюцца заяўкі, якія вызначаюцца стадыяй іх разгляду (напрыклад, у ведамстве ЗША з паскоранага разгляду выключаюцца ўсе заяўкі, якія не з’яўляюцца першымі (арыгінальнымі), г. зн. прадоўжаныя, часткова прадоўжаныя і вылучаныя).

(б) Крытэрыі адбору заявак, заснаваныя на рознай правоўнасці заяўніка:

- уключаюцца заяўкі, пададзеныя пераважна рэзідэнтамі дадзенай краіны, напрыклад Вялікабрытаніі, Бразіліі (падчас першага пілотнага праекта);
- уключаюцца заяўкі толькі тых рэзідэнтаў, якія падаюць іх у сувязі з іх удзелам у важных нацыянальных праектах, распрацоўкай аб’екта па дзяржпраграме або на аснове дзяржфінансавання, а таксама з улікам актуальнасці тэматыкі для

- эканомікі і абараназдольнасці краіны і да т. п. (напрыклад, практыка ведамства Рэспублікі Карэя);
- уключаюцца заяўкі, пададзеныя таксама нерэзідэнтамі, калі яны маюць карпаратыўную арганізацыю супольна з некаторым філіялам у дадзенай краіне (напрыклад, у Карэі) або пры ўмове, што іх філіялы з’яўляюцца асобнымі карпаратыўнымі адзінкамі ў краіне знаходжання (КНР) або заяўка пададзена супольна з заяўнікамі-рэзідэнтамі дадзенай краіны (КНР) [7];
- уключаюцца заяўкі, пададзеныя таксама нерэзідэнтамі, калі заяўка падаецца ў сувязі з міжнароднымі пагадненнямі (напрыклад, рэгіянальных пагадненняў, працедура РСТ, Праграма РРН і да т. п.) (напрыклад, Бразілія, ЗША);
- уключаюцца любыя заяўкі, пададзеныя заяўнікамі з любой краіны (напрыклад, Бразілія, Канада, Японія, ЕПВ).

(в) Розныя крытэрыі для вызначэння тэматычнай прыналежнасці заяўкі да зялёных тэхналогій:

- суаднясенне прадмета вынаходкі з некаторай шырокай дэфініцыяй сферы аховы навакольнага асяроддзя. Такі падыход выкарыстоўваецца, напрыклад, у ведамствах Вялікабрытаніі, Канады, Бразіліі, КНР, Чылі. Заяўка ўключаецца ў паскораную працедуру экспертызы пры ўмове, што заяўнік робіць заяву аб тым, што прадмет вынаходкі ў яго заяўцы адносіцца да аднаго з асноўных тэматычных раздзелаў зялёных тэхналогій, у прыватнасці скарачэнне парніковых газаў у атмасферы, паляпшэнне навакольнага асяроддзя, захаванне або змяншэнне спажывання энергіі (у выпадку выкарыстання традыцыйных крыніц энергіі), стварэнне або выкарыстанне ўзнаўляльных крыніц энергіі і да т. п.
- суаднясенне прадмета вынаходкі з адным з прыярытэтных напрамкаў развіцця эканомікі краіны, вызначаных у дзяржаўных праграмах. Такі падыход звычайна ўжываецца ў дадатак да патрабавання аб суаднясенні прадмета вынаходкі з шырокай дэфініцыяй і прысутнічае ў той ці іншай форме ў нарматыўных дакументах ведамстваў Аўстраліі, Бразіліі, Карэі і Японіі са спасылкай на адпаведныя палажэнні ўрадавых праграм, якія датычацца прыярытэтных напрамкаў развіцця краіны. Так, у нарматыўных дакументах ведамства Аўстраліі робіцца спасылка на адпаведныя дзяржаўныя акты, накіраваныя на паскоранае ўкараненне тэхналогій для аховы навакольнага асяроддзя⁹, як, напрыклад, нядаўна прыняты Закон аб перапрацоўцы і скарачэнні адходаў (Recycling

- and Waste Reduction Act)¹⁰. У ведамствах Бразіліі і Карэі пры ўключэнні заявак, якія адносяцца да зялёных тэхналогій, улічваюцца насамперш тыя з іх, якія адносяцца да прыярытэтных напрамкаў развіцця дадзенай краіны, вызначаных ва ўрадавых праграмах. Акрамя таго, ведамства Рэспублікі Карэя пры вызначэнні тэматычнай прыналежнасці заявак выкарыстоўвае 8 спецыяльных катэгорый сваёй нацыянальнай класіфікацыі ў галіне зялёных тэхналогій, якіх не супадаюць цалкам з тэматычным дзяленнем міжнародных класіфікацый [14]. Ведамства Ізраіля таксама кіруецца пералікам строга вызначаных класаў;
- на аснове аднясення прадмета вынаходкі да адной або некалькіх рубрык міжнародных класіфікацый, якія датычацца зялёных тэхналогій. Такі падыход выкарыстоўваецца ў ведамствах ЗША, Чылі і ЕПВ. У ведамствах ЕПВ і ЗША прадмет вынаходкі павінен, апроч рубрык Міжнароднай патэнтнай класіфікацыі (МПК), абавязкова адпавядаць адной з рубрык спецыяльнага класа Y2, прысвечанага зялёным тэхналогіям. Гэты клас быў дадаткова ўключаны ў склад Супольнай патэнтнай класіфікацыі (СПК), створанай для пашырэння МПК. У апошнім праекце ЗША, які забяспечвае апрацоўку заявак у галіне зялёных тэхналогій, патрабаванне адносна тэматычнай адпаведнасці прадмета вынаходкі была ўдакладнена наступным чынам: «той факт, што заяўленая вынаходка адносіцца да вырабу або працэсу, накіраваных на змякчэнне клімату» і лічыцца выкананым толькі тады, калі заяўка ўключае ў сябе хаця б адно дамаганне, якое адпавядае па змесце аднаму або болей тэхнічным канцэптам, адлюстраваным у падкласах Супольнай патэнтнай класіфікацыі: Y02A, Y02B, Y02C, Y02D, Y02E, Y02P, Y02T або Y02W. Напрыклад, дамаганне, што адносіцца да ўлоўлівання або ўстаранення метану, павінна адпавядаць рубрыцы Y02C 20/20 класа Y02 [15].

(г) Дадатковыя крытэрыі адбору заявак, заснаваныя на вызначэнні значнасці або важнасці заяўленага аб’екта для эканомікі краіны

Крытэрыі на аснове значнасці аб’екта вынаходкі ўжываюцца ў практыцы ведамстваў КНР, Рэспублікі Карэя, ЗША і ЕПВ. Іх прымяненне накіраванае на тое, каб адабраць для паскарэння ў першую чаргу найбольш перспектывуныя вынаходкі і карысныя мадэлі з пункту гледжання іх магчымага выкарыстання ў эканоміцы краіны і, па-другое, пазбегнуць празмернай загрузкі экспертаў, якая можа ўзнікаць з-за скарачэння тэрмінаў разгляду заявак. Пры гэтым для ацэнкі значнасці аб’екта

⁹ David Boy, Australia developing criteria to accelerate examination for selected applications, June 9, 2001 // Madderns: сайт. URL: <https://madderns.com.au/ip-australia-trialling-machine-learning-model/> (дата звароту: 03.04.2024).

¹⁰ Australia, Recycling and Waste Reduction Act 2020 (№ 119, 2020) – SECT 319 // Australasian Legal Information Institute: сайт. URL: http://classic.austlii.edu.au/au/legis/cth/num_act/rawra2020287/ (дата звароту: 11.03.2024).

вынаходкі звычайна патрабуецца дакументальнае пацвярджэнне яго важнасці на аснове розных заключэнняў і пасведчанняў, выдадзеных рознымі кампетэнтнымі органамі. Дадаткова можа выкарыстоўвацца меркаванне (ацэнка) эксперта.

Характэрным прыкладам патрабавання дакументальнага пацвярджэння значнасці аб'екта для яго ўключэння ў працэдуру паскарэння з'яўляецца практыка ведамства Карэі. Так, уключэнню ў праграму паскарэння падлягаюць у першую чаргу:

- заяўкі, якія адносяцца да тэхналогіі, сертыфікаванай у якасці зялёнай тэхналогіі ў адпаведнасці з Асноўным актам аб скарачэнні колькасці вугляроду (да 2021 года) і Законам аб вугляроднай нейтральнасці і зялёным росце (пачынаючы з кастрычніка 2021 года);
- заяўкі, пададзеныя кампаніяй, што мае сертыфікат спецыялізаванай кампаніі ў галіне зялёных тэхналогій;
- заяўкі, пададзеныя кампаніяй, што ўваходзіць у прамысловы парк зялёных тэхналогій паводле вышэйпаказанага акта;
- заяўкі, пададзеныя заяўнікам, які атрымаў субсідыю паводле вышэйпаказанага акта;
- заяўкі, пададзеныя заяўнікам, які атрымаў інвеставанне паводле вышэйпаказанага акта;
- заяўкі, што атрымалі фінансавую падтрымку або сертыфікацыю ў сувязі з іншымі ўрадавымі праграмамі.

У практыцы ведамства КНР для ўключэння ў праграму паскоранага справаводства дапускаюцца толькі найбольш важныя вынаходкі [13].

Адбор важных вынаходак ажыццяўляецца экспертамі рэгіянальных філіялаў патэнтнага ведамства КНР з улікам наступных патрабаванняў:

- выбар патэнтных заявак, што змяшчаюць вынаходкі, якія робяць істотны ўнёсак у ахову навакольнага асяроддзя, як, напрыклад, нізкі выкід CO₂ і захаванне энергіі;
- уключэнне ў праграму паскарэння тых нацыянальных заявак, якія плануюцца таксама для замежнага патэнтавання (але да іх падачы ў іншых краінах);
- выяўленне патэнтных заявак, што ўяўляюць сабою адмысловую важнасць для нацыянальных і грамадскіх інтарэсаў краіны або якога-небудзь яе рэгіёна.

Пры гэтым заяўнік павінен падаць таксама патрэбныя доказы для дэманстрацыі таго, што заяўка адносіцца да пералічаных катэгорый. Напрыклад, у дапаможніку Пекінскага філіяла змяшчаецца патрабаванне аб падаванні заяўнікам адпаведных пацвярджальных матэрыялаў, выдадзеных адміністрацыямі адпаведных нацыянальных міністэрстваў і камісій або дэпартаментамі, што знаходзяцца ў Пекіне. У дадатак да гэтага ў дапаможніках філіялаў Чжэцзян (Zhejiang) і Хэйлунцзян (Heilongjiang) у паянцце важных патэнтных заявак уключаюцца таксама

Пры гэтым заяўнік павінен падаць таксама патрэбныя доказы для дэманстрацыі таго, што заяўка адносіцца да пералічаных катэгорый. Напрыклад, у дапаможніку Пекінскага філіяла змяшчаецца патрабаванне аб падаванні заяўнікам адпаведных пацвярджальных матэрыялаў, выдадзеных адміністрацыямі адпаведных нацыянальных міністэрстваў і камісій або дэпартаментамі, што знаходзяцца ў Пекіне.

заяўкі, якія адносяцца да сферы ўтылізацыі кантрафакту, перадачы тэхналогіі або выконваюцца ў рамках важных праектаў у гэтых правінцыях.

Ведамствы ЗША, Чылі і ЕПВ пры адборы заявак па зялёных тэхналогіях для іх уключэння ў працэдуру паскарэння кіруюцца меркаваннямі загрузкі экспертаў. Для гэтага ў названых ведамствах вызначаны штогадовы ліміт па прыняцці заявак. Акрамя таго, могуць выкарыстоўвацца ўскосныя крытэрыі значнасці вынаходак. Так, у ведамстве ЗША найперш у працэдуру паскарэння ўключаюцца вынаходкі, якія, на думку эксперта, маюць больш высокую значнасць на аснове істотнасці іх патэнцыяльнага ўнёску па наступных трох катэгорыях:

- (1) адкрыццё новых або развіццё існых узаўяляльных крыніц энергіі;
- (2) больш эфектыўнае выкарыстанне ці захаванне існых крыніц энергіі; або
- (3) скарачэнне выкідаў парніковых газаў¹¹.

У ЕПВ фармальна адсутнічаюць абмежаванні на лік заявак, якія ўключаюцца ў паскоранае справаводства па праграме PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications)¹². Аднак на практыцы гэты лік залежыць ад рэальнай загрузкі падраздзяленняў, якія выконваюць пошукі і экспертызу, а таксама ад колькасці хадайніцтваў, якія паступаюць на паскарэнне. Таму заяўнікам, якія просяць паскарэнне ў дачыненні да вялікай колькасці заявак цягам аднаго года, звычайна

¹¹ Advancement of examination petitions // USPTO: сайт. URL: <https://www.uspto.gov/patents/apply/petitions/timeline/advancement-examination-petitions> (дата звароту: 11.03.2024).

¹² PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination [Электронны рэсурс] // EPO: сайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (дата звароту: 11.03.2024).

прапааноўваецца адабраць з іх найбольш важныя або значныя вынаходкі, а іншыя заяўкі перавесці ў рамкі звычайнай працэдуры.

Пры гэтым варта адзначыць, што сумневы адносна магчымых злоўжыванняў паскоранай працэдурай у сувязі з прапанаванымі льготамі для зялёных заявак звычайна з'яўляюцца неабгрунтаванымі. Напрыклад, статыстыка ведамства Вялікабрытаніі, якое прапануе больш ільготную працэдуру паскарэння па зялёных заяўках у рамках так званага «зялёнага канала», сведчыць, што праз «зялёны канал» штогод падаецца прыкладна 300 заявак, што складае 1% ад агульнага ліку заявак. У 2020 годзе быў пададзены максімальны лік заявак – больш за 400 (прыкладна 20% ад усіх заявак, пададзеных у ведамства па зялёнай тэматыцы). Па іншых заяўках заяўнікі не палічылі мэтазгодным падаваць хадайніцтва аб паскарэнні, хоць удзел заяўнікаў у службе «зялёнага канала» прапануецца бясплатна¹³.

У большасці ведамстваў да катэгорыі важных або значных заявак адносяць таксама ўсе нацыянальныя заяўкі пры ўмове, што аналагічная заяўка пададзена або плануецца для падачы за мяжой, а таксама міжнародныя заяўкі РСТ. Пры гэтым у дачыненні да ўключэння міжнародных заявак РСТ у працэдуру паскарэння выкарыстоўваюцца розныя падыходы, якія прадугледжваюць істотныя абмежаванні і дадатковыя патрабаванні.

У практыцы ЕПВ у працэдуру паскарэння дапускаюцца толькі тыя заяўкі РСТ, якія перайшлі на еўрапейскую фазу і па якіх ЕПВ выступала да гэтага ў якасці Міжнароднага пошукавага органа або Органа, прызначанага для правядзення дадатковага пошуку¹⁴.

Ведамства Японіі дапускае ўключэнне ў паскораную і суперпаскораную працэдуры любой нацыянальнай заяўкі, калі аналагічная заяўка быў пададзена за мяжой, а з ліпеня 1996 года былі таксама ўключаныя міжнародныя заяўкі пры ўмове [16], што яны:

- пададзены ў ведамства Японіі як у Ведамства-атрымальнік (ВА) РСТ і пераведзены на нацыянальную фазу ў Японіі;
- пададзены ў ведамства Японіі ў якасці нацыянальнай заяўкі, а таксама міжнароднай заяўкі ў гэта ведамства для выканання функцый Ведамства-атрымальніка па працэдуры РСТ.

Пазней для ўключэння ў працэдуру паскарэння былі дазволеныя таксама любыя заяўкі РСТ, у якіх Японія называлася ў якасці ўказанай краіны.

Паводле практыкі ведамства Карэі, для паскоранага разгляду прымаюцца толькі тыя міжнародныя заяўкі

РСТ, па якіх ведамства Карэі праводзіла міжнародны пошук у якасці кампетэнтнага міжнароднага пошукавага органа, паводле дагавора РСТ у адпаведнасці з артыкулам 198-2 Патэнтнага акта Карэі.

Ведамства ЗША разам з любымі нацыянальнымі заяўкамі прымае таксама любыя міжнародныя заяўкі, пададзеныя замежнымі заяўнікамі, якія перайшлі на нацыянальную фазу (за выключэннем бягучых або часовых заявак). Праўда, істотным абмежаваннем з'яўляецца тая акалічнасць, што працэдура паскоранай экспертызы ў дачыненні да зялёных заявак устанаўліваецца ведамствам на пэўны інтэрвал часу (на 1–2 гады) і на фіксаваны аб'ём заявак (ад 3 да 5 тысяч)¹⁵.

Аналіз існых магчымасцей паскарэння экспертызы ў практыцы Распатэнта

Цяперашнім часам расійскае заканадаўства не прадугледжвае ніякай афіцыйнай працэдуры паскарэння справаводства па разглядзе патэнтных заявак. Выключэнне складае спецыяльная працэдура, уведзеная ў 2020 годзе загадам ФІПУ ад 24 сакавіка 2020 г. № 164, а менавіта Парадак паскоранага разгляду заявак на вынаходкі па прыярытэтных напрамках развіцця, вызначаных у дзяржаўных праграмах Расійскай Федэрацыі. Аднак варта адзначыць, што дадзены парадак, нягледзячы на яго шырокі ахоп, прадугледжаны назвай, датычыцца толькі заявак па дзвюх актуальных тэматыках, а менавіта: тэхналагічныя роботы, маніпулятары (раздзел МПК В25) і электронныя навігацыйныя сістэмы (раздзел МПК G01C і G01S). Выкарыстанне гэтага парадку ў дачыненні да заявак па іншых прыярытэтных галінах, на жаль, не прадугледжанае.

Іншая магчымасць паскоранага разгляду заявак расійскіх заяўнікаў звязаная з выкарыстаннем міжнароднай праграмы PPH¹⁶. Аднак яна датычыцца толькі міжнароднай фазы разгляду заявак расійскіх заяўнікаў. Папярэдняя нацыянальная заяўка, на якой засноўваецца аналагічная замежная заяўка, разглядаецца ў рамках звычайнай працэдуры. У той жа час варта адзначыць, што большасць замежных ведамстваў у выпадку намеру заяўніка ажыццявіць патэнтаванне сваёй вынаходкі за мяжой падае заяўніку магчымасць паскоранага разгляду адпаведнай нацыянальнай заяўкі.

Адной з прычын адсутнасці якой-небудзь агульнай афіцыйнай працэдуры паскарэння ў практыцы Распатэнта можна разглядаць тую акалічнасць, што Распатэнт дагэтуль рэгулярна праводзіў палітыку скарачэння тэрмінаў разгляду для ўсіх заявак, якія

¹³ Patents: accelerated processing: The Intellectual Property Office offers different methods of accelerating the processing of your patent application // URL: <https://www.google.com/search?q=UK+Green+channel+patents&oq=UK+Green+channel+patents&aqs=chrome..69i57j69i60.39538j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-> (дата звароту: 11.03.2024).

¹⁴ PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination [Электронны рэсурс] // EPO: сайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (дата звароту: 11.03.2024).

¹⁵ USPTO, Climate Change Mitigation Pilot Program // USPTO: сайт. URL: http://www.uspto.gov/patents/init_events/green_tech.jsp (дата звароту: 11.03.2024).

¹⁶ Праграма «Паскоранае патэнтнае справаводства» (Patent Prosecution Highway, або PPH) // Федэральная служба інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: [https://ros Patent.gov.ru/ru/activities/inter/bicoop/pph#:~:text=\(дата звароту: 11.03.2024\).](https://ros Patent.gov.ru/ru/activities/inter/bicoop/pph#:~:text=(дата звароту: 11.03.2024).)

Што датычыцца карысных мадэлей, то адпаведныя паказчыкі, па сутнасці, наблізіліся да аптымальных. Так, сярэдняя працягласць разгляду заявак на карысную мадэль у 2022 годзе скарацілася да 1,22 месяца, тым часам як у 2016 годзе складала 2,62 месяца.

паступаюць, што не надавала асаблівай вастрыні ў дачыненні да пытання аб увядзенні адмысловай працэдуры паскарэння. Так, першапачатковыя патрабаванні да тэрмінаў, пастаўленых у свой час Дзяржаўным заданнем на выкананне дзяржаўных работ ФДБУ ФІПУ на 2013 год і наступныя перыяды, прадугледжвалі наступныя сярэднія тэрміны¹⁷:

- фармальная экспертыза: не больш за 2 месяцы;
- экспертыза па сутнасці: не больш за 12 месяцаў для вынаходкі і прамысловага ўзору і не больш за 6 месяцаў для карыснай мадэлі.

Аднак у сувязі з выкарыстаннем сродкаў аўтаматызацыі і пэўным скарачэннем аб'ёму заявак, што падаюцца заяўнікамі, асабліва замежнымі, у наш час сярэднія тэрміны правядзення дзяржаўнай экспертызы заявак на патэнт у Расіі істотна скараціліся, што бачна з параўнання паказчыкаў за 2022 і 2016 гады. Паводле даных гадавых справаздач Распатэнта за 2022 год¹⁸ і 2016 год¹⁹, сярэдняя працягласць разгляду заявак на вынаходку па выніках 2022 года склала 4,2 месяца, тым часам як у 2016 годзе гэты паказчык складаў 9,24 месяца. Сярэдні тэрмін для прыняцця першага дзеяння экспертызы на канец 2022 года складаў 3,98 месяца, а ў 2016 годзе – 8,95 месяца.

Што датычыцца карысных мадэлей, то адпаведныя паказчыкі, па сутнасці, наблізіліся да аптымальных. Так, сярэдняя працягласць разгляду заявак на карысную мадэль у 2022 годзе скарацілася да 1,22 месяца, тым часам як у 2016 годзе складала 2,62 месяца.

Варта таксама адмыслова падкрэсліць, што адсутнасць агульнай афіцыйна прынятай працэдуры паскарэння экспертызы ў рамках расійскай практыкі

часткова кампенсуецца тым, што расійскія заяўнікі маюць шэраг практычных магчымасцей паскарэння разгляду сваёй заяўкі.

Гэтыя магчымасці засноўваюцца на адпаведных паслугах і сэрвісах, якія падаюцца Распатэнтам або арганізацыямі, акрэдытаванымі ў Распатэнце. Да такіх магчымасцей адносяцца:

- электронная падача і электроннае справаводства па заяўцы;
- правядзенне экспертных нарад (перагавораў);
- заказ платных (камерцыйных) пошукаў па тэматыцы заяўкі ў Распатэнце (ФІПУ);
- паслугі папярэдняга патэнтнага пошуку, якія аказваюць арганізацыі, акрэдытаваныя Распатэнтам;
- накіраванне ў адрас Распатэнта неафіцыйнай пісьмовай просьбы аб паскарэнні разгляду заяўкі з адпаведным абгрунтаваннем.

Выкарыстанне кожнай з указаных магчымасцей паасобку або ў камбінацыі сапраўды можа спрыяць пэўнаму скарачэнню тэрмінаў патэнтавання.

Так, **электронная падача і электроннае справаводства па заяўцы праз асабісты кабінет** у параўнанні з традыцыйным папяровым спосабам падачы дакументаў і вядзення перапіскі з патэнтным ведамствам з выкарыстаннем звычайнай пошты дазваляе значна скараціць тэрміны атрымання запатаў (паведамленняў) ад ведамства і накіравання адказаў на іх, асабліва калі заяўнік знаходзіцца далёка ад месцазнаходжання патэнтнага ведамства. Акрамя таго, гэта дазваляе пазбегнуць магчымых выпадкаў згубы паштовых адпраўленняў, якія прыводзяць таксама да дадатковых трат часу.

Дадатковым плюсам прымянення працэдуры электроннай падачы з'яўляецца 30-працэнтная скідка на некаторыя патэнтныя пошліны.

Правядзенне экспертных нарад (перагавораў)

Для выкарыстання гэтай магчымасці заяўнік павінен падаць хадайніцтва аб разглядзе заяўкі з удзелам заяўніка. У хадайніцтве апроч нумара заяўкі патрэбна ўказаць:

- пытанні, што прапаноўваюцца заяўнікам да абмеркавання;
- пажаданыя дата і час разгляду заяўкі з удзелам заяўніка;
- кантактны тэлефон для канчатковага ўзгаднення даты і часу супольнага разгляду заяўкі.

Экспертныя нарады могуць праводзіцца таксама ў рэжыме анлайн у выглядзе відэаканферэнцый.

Акрамя таго, у экстранных выпадках заяўнік можа звярнуцца ў Распатэнт з неафіцыйнай просьбай аб паскарэнні разгляду яго заяўкі, падаўшы адпаведнае абгрунтаванне (важнасць распрацоўкі для краіны, дзяржаўны кантракт, патрэба замежнага патэнтавання і г. д.). Такія просьбы могуць быць здаволены ў якасці выключэння.

Падаванне ва ведамства вынікаў папярэдняга патэнтнага пошуку

Гэта магчымасць, што прадугледжвае падаванне заяўнікам у ведамства вынікаў папярэдняга патэнтнага пошуку, дазваляе пазбегнуць залішняй перапіскі з экспертам, паколькі вызначаны ў выніку пошуку аб'ектыўны стан узроўню тэхнікі, а таксама самыя блізкія выяўленыя аналагі па заяўцы дапамагаюць заяўніку падрыхтаваць матэрыялы заяўкі найбольш поўна і пісьменна. Для атрымання вынікаў папярэдняга патэнтнага пошуку ў заяўніка ёсць прыведзеныя ніжэй магчымасці.

Па-першае, Распатэнт (ФІПУ) прапаноўвае платную паслугу па правядзенні паскоранага тэматычнага пошуку па заяўцы з'ягам 10 дзён. Кошт такога пошуку для вынаходак і карысных мадэлей складае мінімум 94 400 руб., а для карысных мадэлей (і прамысловых узораў) – ад 47 200 руб. Вынікі ўказанага пошуку прызначаныя для выкарыстання экспертызаі пры ацэнцы патэнтаздольнасці. Як паказвае практыка, платны пошук можа скараціць тэрмін разгляду заяўкі да двух месяцаў. Тым не менш варта адзначыць, што нават гэта вельмі дарагая паслуга не заўсёды гарантуе рэальнае паскарэнне справаводства.

Па-другое, заяўнік можа звярнуцца ў адну з васьмі акрэдытаваных арганізацый, якія, пачынаючы з 1 студзеня 2024 г., могуць праводзіць папярэдні інфармацыйны пошук і папярэдняю ацэнку патэнтаздольнасці вынаходак і карысных мадэлей у адпаведнасці з абзацам 2 пункта 3 артыкула 1246 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі (ГК РФ). Пералік навуковых і адукацыйных арганізацый, акрэдытаваных у якасці арганізацый, якія могуць праводзіць папярэдні інфармацыйны пошук і папярэдняю ацэнку патэнтаздольнасці вынаходак і карысных мадэлей, а таксама пералік рубрык МПК, па якіх гэтыя арганізацыі прапаноўваюць свае паслугі, прыведзеныя на сайце Распатэнта²⁰.

Нарэшце, заяўнік у тым выпадку, калі ён прадстаўлены буйной фірмай або прадпрыемствам, можа мець у сваім складзе патэнтнае падраздзяленне, якое можа самастойна правесці ў рамках патэнтных даследаў папярэднія пошукі, ужываючы адкрытыя (бесплатныя) і платныя базы даных, пералік якіх прыведзены на сайце ФІПУ²¹.

Што датычыцца пошуку замежных патэнтных дакументаў для вызначэння ўзроўню тэхнікі (вынаходкі і карысныя мадэлі), яго можна правесці бясплатна ў пошукавых сістэмах з рускамоўным інтэрфейсам (гл.: ru.espacenet.com, patentscope, eapatis.com).

Аб неабходнасці выкарыстання паскоранай працэдуры ў рамках расійскай практыкі

Вышэйпрыведзены аналіз існых магчымасцей для расійскіх заяўнікаў па паскарэнні працэсу разгляду патэнтных заявак, у прыватнасці ў сферы зялёных тэхналогій, дазваляе зрабіць наступныя папярэднія вывады і прапановы.

Існыя патэнцыяльныя спосабы і прыёмы магчымага паскарэння экспертызы, разгледжаныя вышэй (электронная падача заяўкі, выкарыстанне асабістага кабінета, удзел заяўніка ў экспертных нарадах, папярэднія пошукі і г. д.), з'яўляюцца карыснымі, але вельмі абмежаванымі па ступені дасягнутага эфекту, а частка з іх дастаткова дарагімі з-за патрэбы аплаты дадатковай працэдуры папярэдніх пошукаў.

Што датычыцца прадаўжэння вышэйадзначанай тэндэнцыі далейшага скарачэння агульных тэрмінаў разгляду заявак ува ўсіх галінах тэхнікі, то яна таксама мае практычныя абмежаванні, абумоўленыя як сталым ростам ліку пададзеных заявак, гэтак і абмежаванай колькасцю экспертнага саставу Распатэнта.

Існыя патэнцыяльныя спосабы і прыёмы магчымага паскарэння экспертызы, разгледжаныя вышэй (электронная падача заяўкі, выкарыстанне асабістага кабінета, удзел заяўніка ў экспертных нарадах, папярэднія пошукі і г. д.), з'яўляюцца карыснымі, але вельмі абмежаванымі па ступені дасягнутага эфекту, а частка з іх дастаткова дарагімі з-за патрэбы аплаты дадатковай працэдуры папярэдніх пошукаў.

З іншага боку, з улікам усё большай патрэбы паскоранага разгляду патэнтных заявак на вынаходкі і карысныя мадэлі, якія маюць важнае значэнне для развіцця эканомікі краіны, гарантавання яе бяспекі і самадастатковасці, ажыццяўлення нацыянальных праектаў, выканання міжнародных абавязацельстваў, як, напрыклад, у галіне аховы навакольнага асяроддзя, пытанне аб стварэнні адмысловай працэдуры або парадку паскоранага разгляду заявак у актуальных (прыярытэтных) галінах тэхнікі набывае ўсё большае

¹⁷ Дзяржаўнае заданне на выкананне дзяржаўных работ ФДБУ ФІПУ на 2013 год і планавы перыяд 2014 і 2015 гг. // Федэральная служба інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/prikaz_27_12_12_169.pdf (дата звароту: 11.03.2024).

¹⁸ Гадавая справаздача Распатэнта за 2022 г. // Федэральная служба інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2022-ru.pdf> (дата звароту: 11.03.2024).

¹⁹ Гадавая справаздача Распатэнта за 2016 г. // Федэральная служба інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/otchet_2017_ru.pdf (дата звароту: 11.03.2024).

²⁰ Пералік навуковых і адукацыйных арганізацый, акрэдытаваных арганізацый // Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/activities/akkreditovannye-nauchnye-obrazovatelnye-organizatsii> (дата звароту: 11.03.2024).

²¹ Інфармацыйныя рэсурсы Распатэнта // Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources> (дата звароту: 11.03.2024).

значэнне²². Пра гэта сведчыць хоць і абмежаваны, але дадатны досвед прымянення Парадку паскоранага разгляду заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, які датычыцца толькі дзвюх вузкіх галін тэхнікі. Нягледзячы на абмежаваную сферу яго прымянення, яго можна разглядаць у якасці першага важнага кроку на гэтым шляху, асабліва ў дачыненні да размеркавання функцый паміж экспертамі і іх узаемадзеяння пры разглядзе заявак у прыярытэтных спецыялізаваных галінах.

Пры стварэнні новай працэдур па паскоранай экспертызы, прызначанай для ахопу, апроч зялёных тэхналогій, таксама іншых прыярытэтных галін тэхнікі, такіх як, напрыклад, інфармацыйныя тэхналогіі новага пакалення, вытворчасць высокадакладнага абсталявання, прамысловасць новых матэрыялаў, біялагічная прамысловасць, вытворчасць аўтамабіляў на новых відах энергіі, выкарыстанне новых крыніц энергіі, штучны інтэлект і інш.²³, неабходна, каб гэта працэдура ўлічвала як агульныя, гэтак і спецыфічныя патрабаванні да заявак, якія падаюцца.

Па-першае, з улікам таго, што тэндэнцыя агульнага скарачэння тэрмінаў разгляду для ўсіх патэнтных заявак у Распатэнце, відаць, будзе захоўвацца і ў будучыні, варта прызнаць, што неабходнасць у стварэнні агульнай або ўніверсальнай працэдур па паскарэння экспертызы для заявак па любой тэматыцы, як гэта адбываецца ў асобных ведамствах з адкладзенай экспертызаі (гл. вышэй падыход 1), яўна адсутнічае. Больш за тое, практыка большасці ведамстваў сведчыць аб тым, што існуе значная група заяўнікаў, не зацікаўленая ў агульным паскораным разглядзе сваіх заявак, асабліва ў тых выпадках, калі гэта звязана з патрэбай правядзення розных падрыхтоўчых мерапрыемстваў для далейшай рэалізацыі заяўленага аб’екта (падрыхтоўка да замежнага патэнтавання, продаж ліцэнзіі, распрацоўка канчатковай тэхналогіі і да т. п.). У гэтай сувязі варта напаміць пра планы ведамства ЗША адносна ўвядзення ў будучыні працэдур экспертызы з трыма варыянтамі, калі заяўнік у залежнасці ад акалічнасцей можа выбіраць адпаведны варыянт экспертызы: паскораную, звычайную або адкладзеную²⁴.

Па-другое, паколькі новая версія паскоранай працэдур павінна ахопліваць таксама новыя прыярытэтныя галіны тэхнікі, якія з’яўляюцца, то адным з самых важных патрабаванняў да яе павінна быць яе адкрытасць, што дазволіць уключаць новыя галіны тэхнікі па меры неабходнасці.

²² Гніп, В. «Зялёныя» патэнты ў Расіі: чатыры галоўныя тэндэнцыі развіцця // РБК: сайт. URL: <https://trends.rbc.ru/trends/green/5ffec4449a7947cbec418575> (дата звароту: 01.03.2024).

²³ У якасці зыходнай асновы для выбару актуальных тэхнічных галін можна выкарыстоўваць прыведзеныя ў пераліку напрамкі, указаных у Распараджэнні Урада РФ № 1912-р ад 14.07.2021 «Аб зацвярджэнні мэт і асноўных напрамкаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця Расійскай Федэрацыі».

²⁴ USPTO Patent examination acceleration programs and proposals // USPTO: сайт. – URL: https://www.uspto.gov/sites/default/files/patents/process/file/accelerated/comp_chart_dom_accel.pdf (дата звароту: 11.03.2024).

З улікам практыкі краін з развітай прамысловасцю, у заканадаўстве якіх прадугледжана паскораная экспертыза патэнтных заявак у прыярытэтных галінах тэхнікі, уяўляецца мэтазгодным таксама ўнесці патрэбныя змены ў існыя нарматыўна-прававыя акты, што рэгулююць падачу і разгляд заявак у Распатэнце (у частку 4 ГК РФ, Правілы складання, падачы і разгляду заявачых дакументаў, Адміністрацыйны рэгламент і інш.) з тым, каб забяспечыць дадатковае рэгуляванне працэдур па паскораным разглядзе заявак у выбраных прыярытэтных галінах, найперш у тых, якія адносяцца да абароннай прамысловасці, імпартазамышчальных тэхналогій і да тэхналогій, якія датычацца аховы навакольнага асяроддзя.

У той жа час замежны досвед сведчыць, што нарматыўна-прававыя акты звычайна не могуць улічыць усіх спецыфічных патрабаванняў, датычных падачы і паскоранага разгляду заявак ува ўсіх прыярытэтных галінах, як, напрыклад, у абсягу зялёных тэхналогій. Таму ўзнікае патрэба ў дадатак да перагляду нарматыўных дакументаў падрыхтаваць таксама больш дэталёвы парадак разгляду такіх заявак.

Грунтуючыся на спецыфіцы зялёных тэхналогій, прапанаваны перагляд нарматыўных дакументаў і стварэнне дадатковага парадку павінны забяспечваць выкананне як агульных, гэтак і спецыфічных патрабаванняў да заявачых матэрыялаў. Да агульных патрабаванняў варта аднесці такія, выкананне якіх патрэбнае пры падачы заяўкі ў любой прыярытэтнай тэхнічнай галіне, а да спецыфічных – толькі тыя, выкананне якіх патрэбнае пры падачы заявак у галіне зялёных тэхналогій.

Улічваючы вышэйпрыведзены аналіз вынікаў замежнага досведу, сярод агульных патрабаванняў найперш патрэбна назваць тыя, якія забяспечваюць паскарэнне працэдур экспертызы ўвогуле, у тым ліку падаванне ўсіх заявачых матэрыялаў, уключаючы хадаініцтва аб паскарэнні, толькі ў электронным выглядзе, абавязковае падаванне абгрунтавання ў выглядзе заявы (тлумачэння) адносна чаканага выніку (напрыклад, скарачэнне спажыванай энергіі, змяншэнне шкодных выкідаў і г. д.), выключэнне магчымасці для заяўнікаў хадаінічаць аб адтэрміноўцы або пераносе вызначаных экспертызаі тэрмінаў, адсутнасць пошліны за хадаініцтва аб паскарэнні і г. д.

Апроч вышэйпрыведзеных агульных патрабаванняў мэтазгодна прадугледзець таксама шэраг абмежаванняў, што рэгламентуюць адбор заявак для ўключэння ў працэдуру паскарэння на аснове асаблівасцей і ўсталяваных умоў расійскай практыкі.

(а) Так, пры вызначэнні таго, якія віды патэнтных заявак (на вынаходкі, карысныя мадэлі або прамысловыя ўзоры) мэтазгодна дазволіць для ўключэння ў працэдуру паскарэння, варта абмежаваць толькі заяўнікамі на вынаходкі, паколькі тэрміны разгляду заявак на карысныя мадэлі з’яўляюцца цалкам аптымальнымі

(адзін месяц), а ў дачыненні да прамысловых узораў, як паказвае практыка, лік заявак, якія падаюцца на гэтыя аб’екты ў галіне зялёных тэхналогій, мінімальны.

(б) У дачыненні да вызначэння розных катэгорый заяўнікаў, правоначных хадаінічаць аб паскарэнні экспертызы, уяўляецца мэтазгодным прадугледзець наступныя дапушчальныя варыянты на аснове эканамічнай мэтазгоднасці і экспертных рэсурсаў Распатэнта:

- заяўкі, пададзеныя нацыянальнымі заяўнікамі, г. зн. рэзідэнтамі;
- заяўкі, пададзеныя нерэзідэнтамі, калі яны маюць карпаратыўную арганізацыю супольна з некаторым філіялам у Расіі, або заяўкі, супольна пададзеныя нацыянальнымі заяўнікамі і нерэзідэнтамі.

Для ўліку спецыфічных асаблівасцей, характэрных толькі для зялёных тэхналогій, варта прадугледзець мэтазгоднасць прыняцця наступных адмысловых патрабаванняў.

(в) У дачыненні да вызначэння тэматычнай прыналежнасці заяўкі да зялёных тэхналогій, улічваючы станючы досвед замежных ведамстваў (ЕПВ і ЗША), мэтазгодна выкарыстоўваць камбінаваны крытэрыі [15]:

- суаднясенне прадмета вынаходкі з некаторай шырокай дэфініцыяй тэматычнай галіны, што датычыцца аховы навакольнага асяроддзя (напрыклад, паляпшэнне навакольнага асяроддзя, скарачэнне парніковых газаў у атмасферы, захаванне энергіі, стварэнне ўзнаўляльных крыніц энергіі і да т. п.),
- а таксама патрабаванне аб абавязковай адпаведнасці прадмета вынаходкі адной з рубрык міжнародных патэнтных класіфікацый (МПК і рубрык класа Y02 СПК), якія адносяцца да зялёных тэхналогій [16]. Таксама патрэбны ўлік наменклатуры напрамкаў развіцця эканомікі, вызначаных у афіцыйных дакументах урада [17].

(г) Што датычыцца дадатковага крытэрыю адбору заявак у залежнасці ад значнасці або важнасці заяўленага аб’екта, то яго выкарыстанне можа запатрабавацца ў тых выпадках, калі заяўка не належыць да якой-небудзь прыярытэтнай тэматыкі, але яе значнасць для эканомікі краіны відавочная і можа быць пацверджаная. Значнасць заяўкі можа быць вызначаная на аснове наступных акалічнасцей:

- заяўка пададзена заяўнікам, які атрымаў субсідыю або інвеставанне паводле выканання якой-небудзь дзяржаўнай праграмы;
- заяўнік або яго ліцэнзіят прыступілі да ўкаранення або плануюць пачаць укараненне вынаходкі на працягу бліжэйшых двух гадоў;
- аналагічная заяўка плануецца для замежнага патэнтавання;
- міжнародная заяўка пададзена расійскім заяўнікам па працэдур ПСТ.

(д) У дачыненні да льгот па выплаце пошлін і іншых збораў, улічваючы актуальнасць і высокую значнасць заявак, што ўключаюцца ў працэдуру паскарэння, а таксама грамадскую і дзяржаўную зацікаўленасць у іх максімальна хуткім укараненні (выкананне міжнародных абавязацельстваў, зніжэнне дадатковых расходаў у выпадку дзяржфінансавання адпаведных распрацовак і г. д.), уяўляецца мэтазгодным прадугледзець прынамсі наступныя меры:

- вызваленне заяўніка ад выплаты дадатковых збораў (у прыватнасці, за хадаініцтва аб паскарэнні, просьбу аб ранняй публікацыі і да т. п.);
- прапанаванне заяўнікам, якія падаюць заяўкі ў прыярытэтных галінах тэхнікі, магчымасці ў рамках экспертызы па сутнасці запытваць паскоранае правядзенне інфармацыйнага пошуку і накіраванне ў іх адрас справаздачы аб пошуку раней за тое, як ён будзе апублікаваны ў Бюлетэні Распатэнта. Гэта дазволіць заяўніку вызначыць патэнцыяльную абараназдольнасць яго вынаходкі і мэтазгоднасць далейшага разгляду пададзенай заяўкі. Паскоранае правядзенне такога пошуку не павінна прыводзіць да павелічэння агульнай пошліны за экспертызу;
- выкарыстанне існай працэдур платных папярэдніх пошукаў, што дазваляюць заяўніку вызначыць патэнцыяльную абараназдольнасць яго вынаходкі, мэтазгодна захаваць толькі ў дачыненні да заявак, якія не адносяцца да прыярытэтных галін тэхнікі.

У заключэнне варта адзначыць, што выказаныя тут прапановы з’яўляюцца папярэднімі, прадугледжваецца іх абмеркаванне на розных форумах. Апроч распрацоўкі новай пашыранай версіі Парадку паскоранага разгляду заявак на вынаходкі па прыярытэтных напрамках развіцця, вызначаных у дзяржаўных праграмах Расійскай Федэрацыі, відаць, спатрэбіцца ўнесці некаторыя змены і дапаўненні ў дадаткі да Загаду Мінэканамразвіцця № 107 ад 21.02.2023 «Аб дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходак»²⁵, у прыватнасці, у дадатак № 2 «Патрабаванні да дакументаў заяўкі на выдачу патэнта на вынаходку» ўключыць шэраг спецыфічных форм для заявак па зялёных тэхналогіях, напрыклад хадаініцтва аб паскарэнні.

Спіс літаратуры

1. Dechezlepretre, A. Fast tracking green patents: an empirical analysis / A. Dechezlepretre // February 2013. Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment – CAIU: сайт. – URL: <https://www.wipo>.

²⁵ Загад Мінэканамразвіцця ад 21.02.2023 № 107 «Аб дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходак (са зменамі на 15 сакавіка 2024 г.)» // ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»: сайт. – URL: <https://www.fips.ru/documents/npa-rf/prikazy-minekonomrazvitiya-rf/prikaz-minekonomrazvitiya-107-21022023.php> (дата звароту 25.05.2024).

- int/wipo_magazine/en/2013/03/artide_0002.html (дата звароту: 03.05.2023).
2. Sanaz, J. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change / J. Sanaz. // Researchgate: сайт. – URL: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (дата звароту: 11.03.2024).
 3. Silvestri, M. Moeller IP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December 2021 / M. Silvestri, N. Zanzottera, V. Martinez // Moeller: сайт. – URL: <https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/> (дата звароту: 11.03.2024).
 4. Khan, Z. Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability / Z. Khan, S. Singh // Nature Environment and Pollution Technology. – 2023. – № 22. – PP. 2145–2152. – 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
 5. Міхеева, Я. «Зялёныя» тэхналогіі і правы інтэлектуальнай уласнасці, 2022 / Я. Міхеева // СГА: сайт. – URL: <https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tehnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215> (дата звароту: 06.06.2022).
 6. Moreira, P. Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil / P. Moreira // WIPO magazine. – May 2021. – Электрон. версія друк. вид. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (дата звароту: 11.03.2024).
 7. Wang, Ye. Has China Established a Green Patent System? / Ye Wang // Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. – 14. 11152. 10.3390/su141811152.
 8. Rollason, A. Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th August 2023 / A. Rollason // HLK: сайт. – URL: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/> (дата звароту: 11.03.2024).
 9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer / A. Dietterich // WIPO: сайт. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (дата звароту: 07.03.2024).
 10. Негуляеў, Г. А. Аб практыцы стымулявання вынаходніцтва ў галіне зялёных тэхналогій / Г. А. Негуляеў // Капірайт (вестнік Акадэміі інтэлектуальнай уласнасці). – 2023. – № 3. – С. 108–127.
 11. Жураўлёў, А. Л. Даследаванне пытанняў патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння развіцця вынаходніцтва ў абсягу зялёных тэхналогій / А. Л. Жураўлёў, В. М. Дарына Негуляеў [і інш.] // PREPRINTS.RU: сайт. – URL: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943> (дата звароту: 07.03.2024).
 12. Jackman, P. A. Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications/ P. A. Jackman, H. Bal // Pratt's Energy Law Report. – 24 March 2023. – URL: <https://www.sterneckessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/> (дата звароту: 11.03.2024).
 13. Wininger, A., Tips For Accelerating Patent Prosecution In China / A. Wininger, // China IP Law. – URL: <https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china> (дата звароту: 03.04.2024).
 14. Міхайлаў, С. Г. Патэнты на «зялёныя» тэхналогіі: шляхі ўдасканалення заканадаўства / С. Г. Міхайлаў, Н. С. Міхайлава // Exjure. – 2023. – № 3. – С. 132–144. – DOI: 10.17072/2619-0648-2023-3-132-144).
 15. Angelucci, S. Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme / S. Angelucci, F. Hurtado-Albir, A. Volpe // World Patent Information. – 2018. – № 54. – S. 85-S92.
 16. Rollason, A., Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II / A. Rollason // HLK: сайт. – URL: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/> (дата звароту: 11.03.2024).
 17. Карабоў, Д. С. «Зялёныя» тэхнічныя рашэнні як адзін з паказчыкаў інавацыйнай актыўнасці ў сферы ўстойлівага развіцця / Д. С. Карабоў, С. Ю. Філімонаў, А. С. Нікалаеў // Эканоміка. Права. Інавацыі. – 2022. – № 4. – С. 12-20. – DOI: <http://dx.doi.org/10.17586/2713-1874-2022-4-12-20>.

Інфармацыя аб аўтары

Генадзь Анатолевіч Негуляеў, кандыдат філалагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі, ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); GNegouliaev@rupto.ru

References

1. Dechezleprêtre, A. (2013) Fast tracking green patents: an empirical analysis, Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/article_0002.html (Accessed 3 May 2023).
2. Javadi, Sanaz. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change, available at: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (Accessed 11 March 2024).
3. Silvestri, M., Zanzottera, N. and Martinez, V. (2021), MoellerIP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December, available at: <https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/> (Accessed 11 March 2024)
4. Khan, Z. and Singh, S. (2023). «Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability», Nature Environment and Pollution Technology, no 22, pp. 2145–2152. 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
5. Mikheeva, E. (2022), «Green» technologies and intellectual property rights, available at <https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tehnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215> (Accessed 6 June 2022).
6. Moreira, P. (2021), «Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil», WIPO magazine, May, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (Accessed 11 March 2024).
7. Wang, Ye. (2022), Has China Established a Green Patent System? Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. 14. 11152. 10.3390/su141811152.
8. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th, August, available at: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/> (Accessed 11 March 2024).
9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (Accessed 7 March 2024).
10. Negouliaev, G.A. (2023) «On the practice of stimulating the inventive activity in the field of green technologies», Copyright, no 3, pp.108–127.
11. Zhuravlev, A.L., Darina, O.N., Negouliaev, G.A., Fedjaeva, I.A., Vojcekhovskaja, Z.E., Tjurina, O.D., Shpikalov, A.M., Khinskij, S.N., Saratovskij, F.A., Maslennikov A. V. and Kopilova, L.E. (2023), Research on the issues of patent and information support for the development of invention in the field of green technologies, available at: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943> (Accessed 7 March 2024).
12. Jackman, P.A. and Bal H. (2023) «Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications», Pratt's Energy Law Report, March 24, available at: <https://www.sterneckessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/> (Accessed 11 March 2024).
13. Wininger, A. (2020), «Tips For Accelerating Patent Prosecution In China», China IP Law Update, July 16, available at: <https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china> (Accessed 3 April 2024).
14. Mikhailov, S.G. and Mikhailova, N.S. (2023), «Patents for «green» technologies: ways to improve legislation», Exjure, no 3, pp. 132–144, 17072/2619–0648–2023–3–132–144.
15. Angelucci, S., Hurtado-Albir, F. and Volpe, A. (2018). «Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme». *World Patent Information*, no 54, pp. S85-S92. 10.1016/j.wpi.2017.04.006.
16. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II, 6th September, available at: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/> (Accessed 11 March 2024).
17. Korobkov, D.S., Filimonov, S. Yu. and Nikolaev A. S. (2022) «Green» Technical Solutions as One of the Indicators of Innovation Activity in the Field of Sustainable Development», *Ekonomika. Pravo. Innovacii*, no 4. pp. 12–20, <http://dx.doi.org/10.17586/2713-1874-2022-4-12-20>.

- our-blog/zelenye-tehnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215 (Accessed 6 June 2022).
6. Moreira, P. (2021), «Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil», WIPO magazine, May, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (Accessed 11 March 2024).
 7. Wang, Ye. (2022), Has China Established a Green Patent System? Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. 14. 11152. 10.3390/su141811152.
 8. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th, August, available at: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/> (Accessed 11 March 2024).
 9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (Accessed 7 March 2024).
 10. Negouliaev, G.A. (2023) «On the practice of stimulating the inventive activity in the field of green technologies», Copyright, no 3, pp.108–127.
 11. Zhuravlev, A.L., Darina, O.N., Negouliaev, G.A., Fedjaeva, I.A., Vojcekhovskaja, Z.E., Tjurina, O.D., Shpikalov, A.M., Khinskij, S.N., Saratovskij, F.A., Maslennikov A. V. and Kopilova, L.E. (2023), Research on the issues of patent and information support for the development of invention in the field of green technologies, available at: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943> (Accessed 7 March 2024).
 12. Jackman, P.A. and Bal H. (2023) «Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications», Pratt's Energy Law Report, March 24, available at: <https://www.sterneckessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/> (Accessed 11 March 2024).
 13. Wininger, A. (2020), «Tips For Accelerating Patent Prosecution In China», China IP Law Update, July 16, available at: <https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china> (Accessed 3 April 2024).
 14. Mikhailov, S.G. and Mikhailova, N.S. (2023), «Patents for «green» technologies: ways to improve legislation», Exjure, no 3, pp. 132–144, 17072/2619–0648–2023–3–132–144.
 15. Angelucci, S., Hurtado-Albir, F. and Volpe, A. (2018). «Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme». *World Patent Information*, no 54, pp. S85-S92. 10.1016/j.wpi.2017.04.006.
 16. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II, 6th September, available at: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/> (Accessed 11 March 2024).
 17. Korobkov, D.S., Filimonov, S. Yu. and Nikolaev A. S. (2022) «Green» Technical Solutions as One of the Indicators of Innovation Activity in the Field of Sustainable Development», *Ekonomika. Pravo. Innovacii*, no 4. pp. 12–20, <http://dx.doi.org/10.17586/2713-1874-2022-4-12-20>.

Information about the author

Gennadii A. Negouliaev, Cand. Sci. (Philology), leading researcher of the Center for International Cooperation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya nab., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 29.03.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 08.07.2024
Прыняты да публікацыі 10.07.2024

Навуковы артыкул

Original article

УДК 338.24:504.05:347.77

Аналіз практык прымянення зялёных тэхналогій расійскімі кампаніямі

Ларыса Яўгенаўна Капылава*, ААляксандр Уладзіміравіч Масленікаў*,
Андрэй Львовіч Жураўлёў**, Вольга Мікалаеўна Дарына**

* ФДБАУ ВА «РХТУ ім. Д. І. Мендзялеева»

** Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

otd3226@rupto.ru

Анатацыя: у артыкуле разглядаюцца асаблівасці прымянення зялёных тэхналогій, праведзены аналіз апошніх тэндэнцый на міжнародным узроўні ў галіне стварэння і ўкаранення зялёных тэхналогій, а менавіта прааналізаваныя вынікі дзейнасці распрацоўшчыкаў зялёных тэхналогій у частцы абароны дысертацый, публікацыйнай актыўнасці і актыўнасці ў частцы абароны вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці. У якасці матэрыялаў выкарыстаныя міждзяржаўныя пагадненні па кліматычным пытанні, расійскае заканадаўства ў галіне ўстойлівага, у тым ліку зялёнага, развіцця краіны. Пры аналізе навукова-даследчай дзейнасці ў галіне зялёных тэхналогій ужываліся эмпірычны і статыстычны метады, метады сістэмнага аналізу, а таксама метады правядзення апытанняў з абагульненнем досведу расійскіх прадпрыемстваў па выкарыстанні зялёных тэхналогій. Актуальнасць артыкула абумоўлена ростам грамадскай увагі да праблем абароны навакольнага асяроддзя і змяншэння шкоды шляхам паўсюднага прымянення зялёных тэхналогій. У артыкуле прыведзены вынікі доследу досведу працы з зялёнымі тэхналогіямі расійскіх кампаній, вызначана праблематыка па выніках аналізу і прапанаваны меры пераадолення бар’ераў.

Ключавыя словы: зялёныя тэхналогіі, інавацыі, вынікі інтэлектуальнай дзейнасці, патэнты WIPO GREEN.

Для цытавання: Капылава, Л. Я. Аналіз практык прымянення зялёных тэхналогій расійскімі кампаніямі / Л. Я. Капылава, А. У. Масленікаў, А. Л. Жураўлёў, В. М. Дарына // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 266–275.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны на аснове навукова-даследчай справаздачы «Даследаванне пытанняў нарматыўнага, метадычнага і патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння развіцця вынаходніцтва ў сферы зялёных тэхналогій», складзенай па выніках навукова-даследчай працы, што праводзіцца аўтарамі з Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ) супольна з аўтарамі з ТАА «Акселератар Мендзялееў», якія прадстаўляюць Расійскі хіміка-тэхналагічны ўніверсітэт (РХТУ) ім. Д. І. Мендзялеева.

Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies

Larisa E. Kopylova*, Alexander V. Maslennikov*, Andrey L. Zhuravlev**, Olga N. Darina**

*Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education

«Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev»

** Federal Institute of Industrial Property

otd3226@rupto.ru

Abstract: the article discusses the features of the use of green technologies, analyzes the latest trends at the international level in the field of creation and implementation of green technologies, namely, provides an analysis of the results of the activities of developers of green technologies in terms of dissertation defenses, publication activity and activity in terms of protecting the results of intellectual activity. The materials used are interstate agreements on the climate agenda, Russian legislation in the field of sustainable, including green,

development of the country. The relevance of the article is due to the growing public attention to the problems of environmental protection and harm reduction through the widespread use of green technologies. The article presents the results of a study of the experience of working with green technologies of Russian companies, identifies problems based on the results of the analysis, and proposes measures to overcome barriers.

Keywords: green technologies, innovations, results of intellectual activity, WIPO GREEN patents.

For citation: Kopylova, L. E. Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies / L. E. Kopylova, A. V. Maslennikov, A. L. Zhuravlev., O. N. Darina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 266–275.

Acknowledgement: the article was prepared on the basis of the Report «Study of issues of regulatory, methodological and patent information support for the development of invention in the field of green technologies». The Report has been compiled based on the results of the research done by the authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) together with the authors from Accelerator LLC Mendelev, representing the Russian Chemical-Technological University named after. D. I. Mendeleev (RHTU).

Пры напісанні артыкула былі выкарыстаны матэрыялы міждзяржаўных пагадненняў па кліматычным пытанні, расійскае заканадаўства ў галіне ўстойлівага, у тым ліку зялёнага, развіцця краіны. Пры правядзенні аналізу навукова-даследчай дзейнасці ў галіне зялёных тэхналогій выкарыстоўваліся метады эмпірычны, статыстычны, метады сістэмнага аналізу, а таксама метады правядзення апытанняў з абагульненнем досведу расійскіх прадпрыемстваў па выкарыстанні зялёных тэхналогій.

Задачы аховы навакольнага асяроддзя, устойлівага развіцця (у тым ліку і эканамічнага) і фарміравання глабальнай стратэгіі рэагавання на кліматычныя выклікі за апошнія дзесяцігоддзі толькі набіраюць актуальнасць. Варта адзначыць, што, нягледзячы на ​​пастаяннае абмеркаванне аспектаў аховы навакольнага асяроддзя і на імклівы рост грамадскай увагі на самым высокім узроўні да тэматыкі ўстойлівага развіцця (Канферэнцыя ААН па праблемах навакольнага асяроддзя, 1972 г. [1]; Канферэнцыя па ўстойлівым развіцці ў Рыа-дэ-Жанэйра, 1992 г. [2]; Парыжскае пагадненне, 2015 г.), экспансію ESG-пытанняў сярод прадстаўнікоў рэальнага сектара эканомікі [3], бурнае развіццё інструментаў фінансавання зялёных праектаў [4], у прававым полі дагэтуль няма адназначнай трактоўкі тэрміна «зялёныя тэхналогіі». «Зялёныя тэхналогіі», ці Environmental technology, green technology, greentech – тэхналогіі, вытворчыя працэсы і ланцужкі паставак якіх з’яўляюцца экалагічна няшкоднымі або меней шкоднымі ў параўнанні з ​​традыцыйнымі спосабамі вытворчасці [5]. У Еўрапейскім саюзе пад зялёнымі тэхналогіямі разумеюцца «найлепшыя даступныя тэхналогіі», закліканыя звесці да мінімуму забруджанне навакольнага асяроддзя шляхам укаранення падобных тэхналогій.

Сітуацыя, якая склалася на дадзены момант з развіццём тэхналогій у Расіі, звяртае фокус увагі дзяржавы і бізнесу на інтэнсіўнае развіццё і дасягненне суверэнітэту ў дачыненні да распрацовак і выпуску прадукцыі. На рошчванне вытворчых магутнасцей розных макратэхналогій будзе прыводзіць да рэалізацыі патэнцыялу зялёных тэхналогій у тым ліку [6]. Ідзе рост інвестыцый у

экалагічныя, рэсурса-, энергазберагальныя распрацоўкі як з боку расійскага бізнесу, гэтак і з боку інстытутаў развіцця інавацыйнай эканомікі¹.

Аналіз навукова-даследчай дзейнасці ў галіне зялёных тэхналогій² сведчыць пра значную цікавасць шматлікіх даследчых груп да які разглядаецца напрамку: за 2021 год было абаронена 275 кандыдацкіх дысертацый і 41 доктарская дысертацыя па напрамку «Тэхналогіі маніторынгу і прагназавання стану навакольнага асяроддзя, папярэджання і ліквідацыі яго забруджвання»; 107 кандыдацкіх дысертацый і 21 доктарская дысертацыя па напрамку «Тэхналогіі стварэння энергазберагальных сістэм транспартацыі, размеркавання і выкарыстання энергіі».

Аднак колькасны аналіз дадзенага даследчага напрамку ўскладнены міждысцыплінарнасцю і аднасеннем зялёных тэхналогій да розных тэматычных сегментаў. Так, пры аналізе ліку публікацый расійскіх аўтараў не ўяўляецца магчымым назваць дакладны лік публікацый, бо зялёныя тэхналогіі прыведзеныя не толькі ў сегментах «энергетыка і рацыянальнае прыродакарыстанне» і «навукі пра Зямлю і сумежныя экалагічныя навукі», але і сярод публікацый у «хімічных тэхналогіях», «матэрыялазнаўстве» і інш. Цяперашнім часам Расстат праводзіць маніторынг традыцыйных галін навукі, такіх як прыродазнаўчыя або тэхнічныя навукі, без спецыяльнага акцэнта на зялёных навукова-даследчых і доследна-канструктарскіх працах (НДДКП). Статыстыка ў сферы НДДКП уключае ў сябе наступныя галіны, найпрост звязаныя з зялёнымі тэхналогіямі: рацыянальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў, а таксама энергаэфектыўнасць, энергазберажэнне і атамная энергетыка. Аднак па гэтых галінах прыведзеныя толькі даныя па выдатках на НДДКП увогуле (у тым ліку фундаментальныя доследы), а не па выдатках на распрацоўку тэхналогій. Пры гэтым зялёныя тэхналогіі

¹ Зялёныя аблігацыі на сайце ВЭБ.РФ, Рэкамендацыі па атрымнанні фінансавання зялёных тэхналогій // ВЭБ.РФ: сайт. URL: <https://xn-90ab5f.xn-p1ai/investoram/zelenye-obligatsii/> (дата звароту: 12.05.2024).

² Індыкатары навукі: 2023: статыстычны зборнік / В. В. Уласава, Л. М. Гохберг, К. А. Дзіткоўскі і інш.; Нац. даследчы ун-т «Вышэйшая школа эканомікі». – М.: НДУ ВШЭ, 2023. – 280 с.

Табліца 1.

Колькасць заявак, пададзеных у Распатэнт

Патентнае ведамства РФ – Распатэнт (падача заявак на вынаходку)									
Колькасць заявак у год	2000	2005	2010	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Усяго пададзена ў Распатэнт:	32 337	32 253	42 500	36 883	37 957	35 511	34 984	30 977	26 924
• рэзідэнтамі	23 377	23 644	28 722	22 777	24 926	23 337	23 759	19 569	18 970
• нерэзідэнтамі	8 960	8 609	13 778	14 106	13 031	12 174	11 225	11 408	7 954
Заяўкі, якія адносяцца да тэхналогій па абароне навакольнага асяроддзя (прыродаахоўныя тэхналогіі)	492	706	764	1 061	935	886	712	938	215
• рэзідэнты	474	600	611	862	803	741	631	878	215
• нерэзідэнты	18	106	153	199	132	145	81	60	0

(Крыніца: складзена аўтарамі паводле даных статыстыкі CAIU)

могуць распрацоўвацца ў іншых галінах навукі і тэхнікі, такіх як хімія, фізіка, электроніка, інфармацыйныя тэхналогіі, нанатэхналогіі, навукі аб жыцці і інш. [7].

Фінансаванне навуковых даследаў у сферы аховы навакольнага асяроддзя (як у найбольш яўным напрамку даследаў у галіне зялёных тэхналогій) у сукупным аб’ёме ўнутраных выдаткаў на НДДКП з’яўляецца дастаткова нізкім і склала ў 2021 годзе 0,61% (8,011 млрд рублёў) ад агульнага аб’ёму такіх выдаткаў (1,301 трлн рублёў). Сярод агульнага аб’ёму асігнаванняў на грамадзянскую навуку з федэральнага бюджэту затраты на даследы ў сферы аховы навакольнага асяроддзя яшчэ ніжэй – 0,2% ад агульнай сумы затрат (што складае 1,14 млрд рублёў з агульнага аб’ёму ў 569 млрд рублёў у дзейных цэнах)³.

Актыўнасць распрацоўшчыкаў зялёных тэхналогій можна ацэньваць праз колькасць зарэгістраваных вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Сусветная арганізацыя інтэлектуальнай уласнасці (CAIU) публікуе на сваім сайце статыстыку падачы патэнтных заявак у розных галінах тэхнікі на аснове індэксаў Міжнароднай патэнтнай класіфікацыі (МПК)⁴. У прыватнасці, прыведзеныя даныя пра колькасць заявак, якія падаюцца ў патэнтныя ведамствы свету, у тым ліку ў Распатэнт, для 35 галін тэхнікі, уключаючы тэхналогіі, якія адносяцца да абароны навакольнага асяроддзя (даныя па Распатэнце прыведзеныя ў табліцы 1).

Як бачна з табліцы, мае месца тэндэнцыя запаволення росту абсалютнага ліку патэнтных заявак у 2021 і 2022 гадах. Аднак у сегменце «прыродаахоўныя тэхналогіі» на разглядзе бачна, што ў 2021 годзе падача заявак перавысіла на 31,7% падачу ў 2020 годзе. Большая частка заявак, што адносяцца да прыродаахоўных тэхналогій,

Доля патэнтаў Расіі у сферы зялёных тэхналогій у агульным ліку зялёных патэнтаў у свеце складае меней за 1%.

штогод падавалася расійскімі распрацоўшчыкамі (рэзідэнтамі РФ).

Увогуле Расія адстае па ўзроўні развіцця зялёных тэхналогій ад краін з развітай прамысловасцю па шмат якіх напрамках. Доля патэнтаў Расіі ў сферы зялёных тэхналогій у агульным ліку зялёных патэнтаў у свеце складае меней за 1%. Па расходах на даследы і распрацоўкі ў галіне зялёных тэхналогій, а таксама па ліку патэнтаў у асноўных «экалагічных» галінах (забруджанне паветра і вады, кіраванне адходамі) Расія саступае ЗША, Кітаю, краінам Еўрапейскага Звязу, а таксама Паўднёвай Карэі і Індыі. Паводле Даклада ААН аб тэхналогіях і інавацыях за 2023 год, падрыхтаванага Канферэнцыяй ААН па гандлі і развіцці (UNCTAD), асноўная частка патэнтаў у галіне зялёных тэхналогій прыходзіцца на Кітай – 56%, ЗША – 9% і 35% на ўсе іншыя краіны [8].

Аднак калі параўноўваць лік заявак, што маюць індэкс Y02 Супольнай патэнтнай класіфікацыі [9] (індэкс ставіцца на патэнтным дакуменце для індывідуальнай зялёных тэхналогій, да якіх адносяцца не толькі прыродаахоўныя тэхналогіі, даныя пра якія прыведзеныя ў табліцы 1), то паказчыкі ў замежных краінах з развітай прамысловасцю і Расіі за 2021 год адрозніваюцца не гэтак значна і складаюць: 10,3% – ЗША; 13,1% – Еўрапейскае патэнтнае ведамства (ЕПВ); 12,7% – Паўднёвая Карэя; 14,0% – Кітай; 9,6% – Японія; 9,0% – Расія. Аднак тэндэнцыя стагнацыі агульнай патэнтнай актыўнасці расійскіх вынаходнікаў у апошнія гады прасочваецца і ў дачыненні да вынаходак у

сферы зялёных тэхналогій, што адмоўна ўплывае на тэхналагічную бяспеку краіны⁵.

Паводле статыстычнага маніторынгу 2021 года расійскія арганізацыі ўжываюць больш за тры тысячы зялёных тэхналогій, пры гэтым усяго 1,4% тэхналогій знаходзяцца ў стадыі эксперыментальнага выкарыстання. Большая частка тэхналогій, 58,7%, выкарыстоўвалася на момант даследу больш за шэсць гадоў.

Аналіз даных кажа пра дастаткова сталую цікавасць кампаній да ўкаранення зялёных тэхналогій, але хуткасць абнаўлення і ўкаранення новых рашэнняў даволі нізкая, што, безумоўна, перашкаджае павышэнню канкурэнтаздольнасці прадпрыемстваў і мінімізацыі антрапагеннага ўплыву на навакольнае асяроддзе. Пры гэтым толькі 14,4% зялёных тэхналогій распрацаваныя ў арганізацыях, што ўдзельнічалі ў маніторынгу, 55,7% ад агульнага ліку – набытыя ў расійскіх распрацоўшчыкаў, а 29,7% – у замежных распрацоўшчыкаў. Толькі 193 з зялёных тэхналогій, якія выкарыстоўваюцца, былі распрацаваны на аснове запатэнтаваных вынаходак. Можна зрабіць выснову, што патэнты ў сферы зялёных тэхналогій слаба камерцыялізуюцца і трансліруюцца ў прамысловасць. Сярод эфектаў ад укаранення перадавых вытворчых тэхналогій увогуле арганізацыі адзначылі, што 59,5% тэхналогій дазволілі знізіць выдаткі (матэрыялаёмкасць, энергаёмкасць), а 29,5% тэхналогій – знізіць уплыў на навакольнае асяроддзе⁶.

Калі разглядаць дынаміку змянення колькасці арганізацый, якія распрацоўваюць і ўкараняюць экалагічныя інавацыі, то відавочная негатыўная тэндэнцыя. Так, лік кампаній, якія здзяйснялі экалагічныя інавацыі, з 4,7% у 2010 годзе знізіўся да 1% у 2021 годзе [10]. Пры гэтым найбольш актыўна ажыццяўлялі экалагічныя інавацыі ў 2021 годзе прадпрыемствы, што вырабляюць тытунёвыя вырабы, прадпрыемствы з сектара перапрацоўкі коксу і нафтапрадуктаў, металургічныя прадпрыемствы. Прыцягвае ўвагу той факт, што такія буйныя сектары эканомікі, як сельская гаспадарка і будаўніцтва, інвестуюць вельмі нязначныя рэсурсы ў экалагічныя інавацыі (0,4% і 0,04% адпаведна ад агульнай сумы інвестыцый па ўсіх арганізацыях). Падобная сітуацыя сведчыць пра значны патэнцыял развіцця зялёных тэхналогій у краіне, аднак для рэалізацыі гэтага патэнцыялу пільна патрэбна стварыць умовы для інтэнсіфікацыі стварэння, укаранення і падтрымкі экалагічнай дзейнасці.

У мэтах вывучэння праблематыкі і спецыфікі працы з зялёнымі тэхналогіямі расійскіх прадпрыемстваў аўтарамі было праведзена апытанне кампаній у фармаце анлайн-анкетавання [11].

Паводле статыстычнага маніторынгу 2021 года расійскія арганізацыі ўжываюць больш за тры тысячы зялёных тэхналогій, пры гэтым усяго 1,4% тэхналогій знаходзяцца ў стадыі эксперыментальнага выкарыстання. Большая частка тэхналогій, 58,7%, выкарыстоўвалася на момант даследу больш за шэсць гадоў.

Апытальная анкета змяшчала блок «пашпартычку» для фарміравання профілю кампаніі, блок пытанняў па распрацоўцы зялёных тэхналогій, блок пытанняў аб укараненні зялёных тэхналогій, блок пытанняў па ацэнцы супрацоўніцтва ў сферы зялёных тэхналогій. У анкеце прыводзіліся пытанні закрытага і адкрытага тыпу.

Усяго ў даследзе прынялі ўдзел 17 кампаній, якія ўяўляюць сабою шырокі спектр сектараў эканомікі – машынабудаванне, тэкстыльная прамысловасць, вытворчасць мэблі, вытворчасць металаканструкцый, будаўніцтва і г. д. Нягледзячы на малую велічыню выбаркі, атрыманыя вынікі даюць агульнае разуменне актыўнасці кампаній ў сферы зялёных тэхналогій і звязаных з гэтым праблем.

Профіль апытаных кампаній:

- Па выручцы:
 - да 120 млн руб. у год: 29,4% (5 кампаній);
 - да 120–800 млн руб. у год: 23,5% (4 кампаніі);
 - да 800–2000 млн руб. у год: 23,5% (4 кампаніі);
 - больш за 2 млрд руб. у год: 23,5% (4 кампаніі).
- Па ліку супрацоўнікаў:
 - да 15: 5,9% (1 кампанія);
 - 16–50: 41,2% (7 кампаній);
 - 51–100: 5,9% (1 кампанія);
 - 101–250: 23,5% (4 кампаніі);
 - 251–2000: 23,5% (4 кампаніі).
- Па долі экспарту за межы ЕАЭС у агульным аб’ёме продажу:
 - 0%: 47,1% (8 кампаній);
 - 0–20%: 41,2% (7 кампаній);
 - 20–50%: 11,8% (2 кампаніі);
 - больш за 50%: 0%.
- Па наяўнасці мэт у сферы зніжэння ўплыву на навакольнае асяроддзе:
 - у сферы павышэння энергаэфектыўнасці мэты ёсць у 9 кампаній;
 - у сферы павышэння рэсурсаэфектыўнасці – у 6 кампаній;
 - у сферы зніжэння аб’ёмаў выкідаў у атмасферу – у 2 кампаній;

³ Індикаторы навукі: 2023: статыстычны зборнік. С. 281.
⁴ Цэнтр статыстычных даных CAIU па ІУ, Статыстыка па падачы заявак у ПВ РФ 2000–2022 гг. // CAIU: сайт. URL: <https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/indicator> (дата звароту: 12.05.2024).

⁵ Федэральная служба дзяржаўнай статыстыкі. Навука, інавацыі і тэхналогіі // Федэральная служба дзяржаўнай статыстыкі: афіц. сайт. URL: <https://rosstat.gov.ru/statistics/science> (дата звароту: 12.05.2024).
⁶ ESG-рэанкінг расійскіх кампаній прамысловага сектара. Версія 2.0 // Нацыянальнае рэйтынгавае агенцтва: сайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (дата звароту: 12.05.2024).

Найбольш часта кампаніі ўжываюць зялёныя тэхналогіі для зніжэння аб'ёмаў выкідаў у атмасферу, павышэння энергаэфектыўнасці і рэсурсаэфектыўнасці.

- ° у сферы зніжэння аб'ёмаў выкідаў у атмасферу – у 4 кампаній;
- ° у сферы зніжэння аб'ёмаў сцёкавых вод – у 2 кампаній;
- ° індыкатараў няма – у 6 кампаній.
- Па наяўнасці дзейных расійскіх або замежных сертыфікатаў на адпаведнасць сістэмы экалагічнага менеджменту стандарту ISO 14001: дадзены сертыфікат ёсць у 29,4% (5) кампаній.

Да найбольш значных вынікаў аналізу праведзенага апытання можна аднесці наступныя. Больш за палову кампаній (64,7% з апытаных кампаній) ажыццяўляюць інавацыйную дзейнасць у сферы НДДКП і распрацоўкі новых прадуктаў, пры гэтым 41,2% кампаній распрацоўваюць інавацыі ў сферы зялёных тэхналогій. Трохі больш за 20% кампаній атрымлівалі расійскія патэнты, а 11,8% – замежныя патэнты на распрацаваныя зялёныя тэхналогіі. Найбольш часта кампаніі ўжываюць зялёныя тэхналогіі для зніжэння аб'ёмаў выкідаў у атмасферу, павышэння энергаэфектыўнасці і рэсурсаэфектыўнасці. Частата ўкаранення зялёных тэхналогій суадносіцца з данымі аналітыкі Расстата – усяго шэсць кампаній укаранялі зялёныя тэхналогіі за апошнія тры гады.

Характэрна, што кампаніі, якія трапілі ў выбарку, у большасці выпадкаў абاپіраюцца на ўласныя падраздзяленні пры стварэнні зялёных тэхналогій. Пры гэтым, ацэньваючы ролю іншых крыніц, кампаніі вылучылі навуковыя арганізацыі і ўніверсітэты. Толькі тры кампаніі з 17 указалі як крыніцу іншыя кампаніі (у тым ліку пастаўшчыкоў, спажыўцоў і партнёраў). Можна зрабіць выснову, што кампаніі пакуль не бачаць дастатковага рынку зялёных тэхналогій у Расіі, таму ў якасці крыніц рашэнняў указваюць традыцыйных распрацоўшчыкаў з акадэмічнага асяроддзя. Акрамя таго, такая сітуацыя на рынку абумоўлівае і нізкую магчымасць камерцыялізацыі рашэнняў: з аднаго

Найбольш істотнымі абмежаваннямі для ўкаранення зялёных тэхналогій у кампаніях з'яўляюцца праблемы, звязаныя з няўпэўненасцю ў звароце інвестыцый і недахопам кадраў.

боку, няма шырокага асартыменту прапаноў, а з іншага – у спажыўцоў дастаткова слабыя магчымасці для ўкаранення зялёных тэхналогій і няма гатоўнасці плаціць за ўкараненне распрацовак такога тыпу. Сярод іншых абмежаванняў у распрацоўцы зялёных тэхналогій кампаніі адзначылі праблематыку ў кадравым забеспячэнні – недахоп спецыялістаў і недастатковую кваліфікацыю супрацоўнікаў.

Найбольш істотнымі абмежаваннямі для ўкаранення зялёных тэхналогій у кампаніях з'яўляюцца праблемы, звязаныя з няўпэўненасцю ў звароце інвестыцый і недахопам кадраў.

Размеркаванне абмежаванняў па прыярытэтнасці для кампаній (па долі кампаній, што прысвоілі адпаведным абмежаванням высокую ацэнку – 4 або 5):

- няўпэўненасць у звароце інвестыцый ва ўкараненне зялёных тэхналогій – 64,7% (11 кампаній);
- нястача кваліфікаваных кадраў – 64,7% (11 кампаній);
- нізкая эканамічная эфектыўнасць прапанаваных рашэнняў – 58,8% (10 кампаній);
- тэхналагічныя абмежаванні ў вытворчых працэсах кампаній – 58,8% (10 кампаній);
- недастатковы доступ да патрэбных тэхналагічных рашэнняў – 53% (9 кампаній);
- нізкая тэхналагічная эфектыўнасць прапанаваных рашэнняў – 53% (9 кампаній);
- адсутнасць патрабаванняў з боку заканадаўства і кантрольных органаў – 53% (9 кампаній);
- занадта доўгія тэрміны звароту інвестыцый ва ўкараненне зялёных тэхналогій – 53% (9 кампаній);
- нястача фінансавых рэсурсаў – 47% (8 кампаній);
- нястача навучання і метадычнай падтрымкі ад знешніх зацікаўленых бакоў (органаў улады, навукова-адукацыйных арганізацый, асацыяцый, экспертных структур і інш.) – 47% (8 кампаній);
- недастатковы доступ да патрэбнай інфармацыі пра зялёныя тэхналогіі – 41,1% (7 кампаній);
- слабая сістэма кіравання аховай навакольнага асяроддзя – 35,2% (6 кампаній);
- нястача інфармацыі пра магчымых партнёраў па ўкараненні зялёных тэхналогій – 29,4% (5 кампаній);
- слабое супрацоўніцтва з партнёрамі па ўкараненні зялёных тэхналогій – 29,4% (5 кампаній).

Сярод стымулаў па падтрымцы інтэграцыі зялёных тэхналогій у працэсы кампаніі называлі наступныя фактары: ініцыятыва кіраўніцтва па мінімізацыі антрапагеннага ўплыву; павышэнне прэстыжу кампаніі (імідж на рынку, брэнд працадаўцы); з'яўленне новых тэхналогій, што забяспечваюць павышэнне эканамічнай эфектыўнасці адначасова з забеспячэннем зніжэння нагрузкі на навакольнае асяроддзе. Таксама сярод драйвераў адзначаюцца ўзрастаючыя патрабаванні па экалагічнасці канчатковых спажыўцоў прадукцыі, прычым патрабаванні выстаўляюцца ў дачыненні да ўсяго ланцужка распрацоўшчыкаў.

Сярод стымулаў па падтрымцы інтэграцыі зялёных тэхналогій у працэсы кампаніі называлі наступныя фактары: ініцыятыва кіраўніцтва па мінімізацыі антрапагеннага ўплыву; павышэнне прэстыжу кампаніі (імідж на рынку, брэнд працадаўцы); з'яўленне новых тэхналогій, што забяспечваюць павышэнне эканамічнай эфектыўнасці адначасова з забеспячэннем зніжэння нагрузкі на навакольнае асяроддзе.

Большасць кампаній зацікаўленыя ў супрацоўніцтве з расійскімі (88,2% апытаных кампаній) або замежнымі партнёрамі (64,7% апытаных кампаній) у сферы распрацоўкі і (ці) ўкаранення зялёных тэхналогій. Пры гэтым намнога меншая частка кампаній (58,8%) ажыццяўляе пошук інфармацыі пра зялёныя тэхналогіі і магчымых пастаўшчыкоў такіх тэхналогій і (ці) партнёрах па іх распрацоўцы. Найбольш прыярытэтнымі крыніцамі інфармацыі пра зялёныя тэхналогіі і патэнцыяльных партнёраў па іх распрацоўцы і ўкараненні для кампаній з'яўляюцца пастаўшчыкі і тэхнічная літаратура.

Размеркаванне крыніц інфармацыі па прыярытэтнасці для кампаній (па долі кампаній, што прысвоілі адпаведным крыніцам высокую ацэнку – 4 або 5):

- пастаўшчыкі – 70,6% (12 кампаній);
- тэхнічная літаратура – 64,7% (11 кампаній);
- інвестары – 53% (9 кампаній);
- іншыя кампаніі – 53% (9 кампаній);
- выстаўкі – 53% (9 кампаній);
- экспертныя структуры – 47% (8 кампаній);
- навуковыя арганізацыі – 47% (8 кампаній);
- інтэрнэт – 47% (8 кампаній);
- спажыўцы – 47% (8 кампаній);
- гандлёва-прамысловыя палаты – 47% (8 кампаній);
- асацыяцыі і іншыя аб'яднанні прадпрымальнікаў – 41,1% (7 кампаній);
- кансалтынгавыя кампаніі – 41,1% (7 кампаній);
- універсітэты – 35,2% (6 кампаній);
- кластэры – 35,2% (6 кампаній);
- арганізацыі падтрымкі інавацый і бізнесу (тэхнапаркі, бізнес-інкубатары, цэнтры падтрымкі бізнесу і інш.) – 35,2% (6 кампаній);
- органы ўлады – 35,2% (6 кампаній);
- фінансавыя структуры (банкі і інш.) – 29,4% (5 кампаній).

Пры гэтым кампаніі не карыстаюцца сэрвісамі аграгацыі звестак пра даступныя распрацоўкі: так, усе апытаныя кампаніі адзначылі, што не ведаюць, напрыклад, аб сістэме CAIU WIPO GREEN. Толькі 29,4% кампаній зацікаўленыя ў развіцці супрацоўніцтва з партнёрамі па ўкараненні зялёных тэхналогій шляхам выкарыстання баз даных па зялёных тэхналогіях. Пры гэтым 17,6% зацікаўленыя ў размяшчэнні тэхналагічных запытаў у сферы зялёных тэхналогій у знешніх базах даных, а 29,4% кампаній зацікаўленыя ў размяшчэнні прапаноў па гатовых рашэннях у галіне зялёных тэхналогій у падобных базах.

Сярод распрацовак і тэхналогій, якія кампаніі ўжо гатовыя прапанаваць знешнім партнёрам праз базы даных, вылучаны наступныя:

- прымяненне сціснутага газу для сілкавання машын спецыяльнага прызначэння;
- модульная сістэма адваротнага водазабеспячэння тэкстыльных прадпрыемстваў;
- сістэма збору і фільтрацыі вады і ападкаў;
- сістэма біялагічнай ачысткі сцёкавых вод аэробнага тыпу, гарызантальнага пазіцыянавання;
- сістэма збору вады з атмасфернага паветра;
- тэхналогія адытыўнага будаўнічага друку, прынтар і сумесь з лёгкіх відаў бетону ўласнай вытворчасці;
- колавыя ўсюдыходы з гібрыднай сілкавальнай устаноўкай (бенза-, дызельгенератарныя ўстаноўкі, электрамеханічная трансмісія, літый-іонныя батарэі);
- колавыя ўсюдыходы, што працуюць на вадародзе і абсталяваныя ўстаноўкай на паліўных элементах;
- цягавыя сінхронныя электрарухавікі да 100 кВт і сістэмы іх кіравання;
- рэдуктары для электрамеханічнай трансмісіі;
- зарадныя станцыі для транспарту;
- зарадныя хабы;
- экалагічныя зазямленні;
- сістэмы абароны ад карозіі металаканструкцый.

У рамках праведзенага апытання рэспандэнты таксама падзяліліся думкамі пра найбольш значныя праблемы ў распрацоўцы і ўкараненні зялёных тэхналогій:

1. Працяглы цыкл і высокі кошт распрацоўкі, што асабліва крытычна для малых і сярэдніх кампаній. Пры гэтым ёсць прыклады, калі кампанія, сутыкаючыся з патрэбай у рэсурсаэфектыўным рашэнні ў галіне зялёных тэхналогій, вымушаная самастойна ствараць такое рашэнне ў мэтах эканоміі з-за высокага кошту паслуг на аўтсорсінгу.
2. Кадровы голад: недастатковая колькасць распрацоўшчыкаў тэхналагічных рашэнняў, у тым ліку і з прычыны міждысцыплінарнасці рашэнняў, якія распрацоўваюцца, патрэба ў павышэнні кваліфікацыі супрацоўнікаў, якія ствараюць і эксплуатаюць рашэнні.
3. Павышэнне ў моманце кошту прадукту або паслугі з-за ўкаранення зялёных тэхналогій у

Сярод мер падтрымкі для развіцця і ўкаранення зялёных тэхналогій кампаніі вылучаюць узмацненне матывацыі па ўкараненні зялёных тэхналогій праз распрацоўку галіновых праграм па зніжэнні негатывага ўплыву на навакольнае асяроддзе.

параўнанні з канкурэнтамі, якія не ўжываюць зялёныя тэхналогіі.

4. Адсутнасць актуальнай базы ведаў і ўніфікаванай нарматыўнай дакументацыі па зялёных тэхналогіях.

Сярод мер падтрымкі для развіцця і ўкаранення зялёных тэхналогій кампаніі вылучаюць наступныя:

- узмацненне матывацыі па ўкараненні зялёных тэхналогій праз распрацоўку галіновых праграм па зніжэнні негатывага ўплыву на навакольнае асяроддзе;
- узмацненне адказнасці (у тым ліку асабістай адказнасці кіраўнікоў) за парушэнне заканадаўства ў сферы аховы навакольнага асяроддзя, павелічэнне маштабу практыкі пашыранай адказнасці вытворцаў;
- развіццё фінансавых механізмаў у частцы субсідзіравання распрацовак, падатковыя льготы на распрацоўку і ўкараненне зялёных тэхналогій;
- фарміраванне і тыражаванне праграм падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі спецыялістаў у галіне зялёных тэхналогій.

У 2023 годзе Нацыянальнае рэйтынгавае агенцтва правяло даслед ESG-практык 90 буйных кампаній, што ўвайшлі ў ESG-рэнгінг⁷. Пераважная большасць (91%) разгледжаных кампаній сфарміравалі стратэгіі і верхнеўзроўневыя стратэгічныя дакументы ў галіне аховы навакольнага асяроддзя, а 64% кампаній маюць дзейны сертыфікат сістэмы экалагічнага менеджменту ISO 14001. Большасць кампаній распрацавала праграмы па павышэнні энергаэфектыўнасці (67%) або яе асобных элементаў (20%), 35 кампаній маюць дзейны сертыфікат ISO 50001.

Пры гэтым вынікі зніжэння антрапагеннага ўплыву на навакольнае асяроддзе паказалі меней за палову ўдзельнікаў рэнкінгу: у 26% кампаній на працягу 2019–2021 гадоў назіралася зніжэнне ўдзельных выкідаў забруджвальных рэчываў у атмасферу, у 22%

кампаній – зніжэнне ўдзельных выкідаў парніковых газаў у CO₂ эквіваленте. Удзельнае спажыванне вады скарачаецца ў чвэрці кампаній, удзельнае спажыванне энергіі – у 21% кампаній. Аднаўленне парушаных зямель і экалагічны маніторынг рэкультывавальных пляцовак з’яўляюцца найбольш складанымі для рэалізацыі экалагічнымі мэтамі: толькі 6% кампаній заяўляюць аб зніжэнні плошчы такіх зямель. Яшчэ адным слабым месцам з’яўляецца абыходжанне з адходамі: толькі ў 17% кампаній частка перапрацаваных і ўтылізаваных адходаў склала больш за 80%.

У кампаніях працягваецца праца па фарміраванні бяспечных з пункту гледжання навакольнага асяроддзя ланцужкоў паставак. Дзве трэці ўдзельнікаў выбаркі заявілі пра наяўнасць патрабаванняў да пастаўшчыкоў і падрадчыкаў, але выкарыстанне лепшых практык у выглядзе аўдыту на адпаведнасць пазначаным патрабаванням праводзіцца толькі ў адзінкавых выпадках. Нягледзячы на заявы пра актуальнасць кліматычных пытанняў на ўзроўні дзяржавы, толькі палова прадпрыемстваў разглядаюць кліматычныя рызыкі ў якасці актуальных для свайго бізнесу і нямногім больш за трэць распрацавалі праграму адаптацыі да змены клімату або маюць намер гэта зрабіць.

Такім чынам, можна зрабіць выснову, што пашырэнне практык стварэння і ўкаранення зялёных тэхналогій у контуры расійскіх кампаній патрабуе фарміравання інфраструктурных сэрвісаў і мер падтрымкі. Аналіз сусветнай практыкі дазваляе вылучыць некалькі асноўных вектараў рэалізацыі такіх мер: павышэнне інфармаванасці грамадства пра даступныя тэхналогіі і аблягчэнне трансферу тэхналогій, у тым ліку дзякуючы спрощаным і паскораным працэдурам патэнтавання; фінансавыя меры падтрымкі па даволі шырокім спектры запытаў – ад субсідзіравання распрацовак да адплаты затрат на трансфармацыю вытворчасцей; павышэнне кваліфікацыі супрацоўнікаў дзяржаўнага і муніцыпальнага кіраўніцтва ў мэтах спрыяння развіццю падтрымкі распрацоўшчыкаў пры ўкараненні тэхналогій на лакальных рэгіянальных узроўнях. На думку аўтараў артыкула, дадзены досвед, безумоўна, рэлевантны для расійскай практыкі.

Варта звярнуць увагу на тое, што ў нашай краіне ў апошнія дзесяцігоддзі ажыццяўляюцца на ўзроўні заканадаўчай і выканаўчай улады істотныя намаганні

Нягледзячы на заявы пра актуальнасць кліматычных пытанняў на ўзроўні дзяржавы, толькі палова прадпрыемстваў разглядаюць кліматычныя рызыкі ў якасці актуальных для свайго бізнесу.

Дакументы ў большай ступені факусіруюцца на пытаннях уплыву на экалогію, а прымаючы да ўвагі значны ўнёсак у дадзены ўплыў прамысловасці і сельскай гаспадаркі, абумоўліваецца патрэба ў распрацоўцы і шырокім ужыванні тэхналогій, што зніжаюць негатывы ўплыў існых працэсаў або ліквідуюць ужо назапашаную шкоду, г. зн. зялёных тэхналогій.

па стымуляванні развіцця зялёнага пытання, у прыватнасці прынятыя да выканання наступныя нарматыўныя акты і праграмныя дакументы [11]:

- Федэральны закон ад 10.01.2002 № 7-ФЗ «Аб ахове навакольнага асяроддзя»;
- Указ Прэзідэнта РФ «Аб асновах дзяржаўнай палітыкі ў галіне экалагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі на перыяд да 2030 года», зацверджаны 30.04.2012;
- нацыянальны праект «Экалогія», пашпарт зацверджаны 24.12.2018;
- Федэральны закон ад 02.07.2021 № 296-ФЗ «Аб абмежаванні выкідаў парніковых газаў»;
- Федэральны закон ад 06.03.2022 № 34-ФЗ «Аб правядзенні эксперыменту па абмежаванні выкідаў парніковых газаў у асобных суб’ектах Расійскай Федэрацыі»;
- Распараджэнне Урада РФ ад 14.07.2021 № 1912-Р «Аб зацвярджэнні мэт і асноўных напрамкаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця Расійскай Федэрацыі»;
- Пастанова Урада РФ ад 21.09.2021 № 1587 са зменамі і дапаўненнямі, унесенымі Пастановай Урада ад 11.03.2023 № 373 «Аб зацвярджэнні крытэрыяў праектаў устойлівага (у тым ліку зялёнага) развіцця ў Расійскай Федэрацыі і патрабаванняў да сістэмы верыфікацыі інструментаў фінансавання ўстойлівага развіцця ў Расійскай Федэрацыі».

Дакументы ў большай ступені факусіруюцца на пытаннях уплыву на экалогію, а прымаючы да ўвагі значны ўнёсак у дадзены ўплыў прамысловасці і сельскай гаспадаркі, абумоўліваецца патрэба ў распрацоўцы і шырокім ужыванні тэхналогій, што зніжаюць негатывы ўплыў існых працэсаў або ліквідуюць ужо назапашаную шкоду, г. зн. зялёных тэхналогій.

У гэтай сувязі вельмі актуальнай прадстаўляецца сістэмная праца па інфармацыйным забеспячэнні

вынаходніцтва і інавацый у сферы зялёных тэхналогій, уключаючы развіццё таксаноміі ў дадзенай галіне, стварэнне новых інфармацыйных рэсурсаў на аснове патэнтнай дакументацыі, рэгулярнае інфармаванне ўдзельнікаў рынку пра самыя новыя тэхналагічныя дасягненні ў сферы рашэння задач аховы навакольнага асяроддзя [12].

Для больш падрабязнага азнаямлення з пытаннямі, аспектавымі ў дадзеным артыкуле, можна паглядзець апублікаваную ў сетцы Інтэрнэт справаздачу пра навукова-даследчую працу «Даследаванне пытанняў нарматыўнага, метадычнага і патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння развіцця вынаходніцтва ў сферы зялёных тэхналогій»⁸.

Спіс літаратуры

1. Канферэнцыя ААН па праблемах навакольнага асяроддзя чалавека, 5–16 чэрвеня 1972 г., Стакгольм, Швецыя: сайт. – URL: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972> (дата звароту: 12.05.2024).
2. Канферэнцыя ААН па навакольным асяроддзі і развіццю, Рыа-дэ-Жанэйра, Бразілія, 3–14 чэрвеня 1992 г.: сайт. – URL: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992> (дата звароту: 12.05.2024).
3. Yeoh, P Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era / Netherlands: Kluwer Law International, 2022. – 424 с. – ISBN: 978-9-4035-4175-4, 978-9-4035-4180-8.
4. Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions / C. Gaganis, F. Pasiouras, M. Tasiou, C. Zopounidis Springer International Publishing. 2023. – 200 с. – ISBN: 978-3-031-24282-3. – DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-24282-3>.
5. Wang, M. Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model / M. Wang, Y. Li, J. Li, Z. Wang // Journal of Environmental Management. – 2021. – № 297. – С. 113-282. – DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Ягорава, М. С. Аналіз запатрабаванасці «зялёных» тэхналогій у Расіі / М. С. Ягорава, Я. А. Цубровіч // Міжнародны часопіс прыкладных і фундаментальных даследаў. – 2015. – № 5-2. – С. 305–307.
7. Доклад ААН аб тэхналогіях і інавацыях за 2023 год // UNtrade&development: сайт. – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (дата звароту: 12.05.2024).

⁸ Даследаванне пытанняў нарматыўнага, метадычнага і патэнтна-інфармацыйнага забеспячэння развіцця вынаходніцтва ў сферы зялёных тэхналогій: справаздача пра НДП (апошняя) / Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. А. Л. Жураўлёў, М. 2024. – 448 с. – Рэг. № НДДКТР 123031700028-9 Рэг. № ІКРБС224012800001-8. – URL: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943>.

⁷ ESG-рэнгінг расійскіх кампаній прамысловага сектара 2021–2022 гг., люты 2023 г. // Нацыянальнае рэйтынгавае агенцтва ESG: сайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (дата звароту: 12.05.2024).

8. Дарына, В. М. Міжнародныя патэнтныя класіфікацыі як сродак пошуку ў галіне зялёных тэхналогій / В. М. Дарына // Інавацыі і «зялёныя» тэхналогіі: IV Усерасійская навукова-практычная канферэнцыя: зборнік матэрыялаў і дакладаў, Самара, 9 лістапада 2023 г. – Самара: Самарская абласная ўніверсальная навуковая бібліятэка, 2024. – С. 53–60. – DOI 10.34830/SOUNB-conf.2023.11.75.010.
9. Негуляеў, Г. А. Аб развіцці зялёных тэхналогій у Расійскай Федэрацыі / Г. А. Негуляеў, І. А. Фядзяева, В. М. Дарына // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2023. – № 6. – С. 51–58.
10. Астаф'ева, В. В. Укараненне сістэм экалагічнага менеджменту ў Расійскай Федэрацыі: праблемы і тэндэнцыі / В. В. Астаф'ева // Менеджмент у Расіі і за мяжой. – 2021. – № 3. – С. 72–80.
11. Жураўлёў, А. Л. Зялёныя тэхналогіі для ўстойлівага развіцця. Інтэлектуальная ўласнасць і шляхі рашэння экалагічных праблем: прэзентацыя // Федэральны інстытут прамысловай уласнасці: сайт. – URL: https://www.fips.ru/upload/medialibrary/img_Content/zelenaya-moskva.pdf (дата звароту: 12.05.2024).
12. Макараў, І. М. Карпаратыўная адказнасць: экалагічная адказнасць бізнесу ва ўмовах зялёнай эканомікі / І. М. Макараў, І. В. Осіпава // Крэатыўная эканоміка. – 2022. – Т. 16, № 2. – С. 449–462. – DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Інфармацыя аб аўтарах

Ларыса Яўгенаўна Капылава, кандыдат тэхнічных навук, намеснік начальніка Цэнтра падтрымкі і развіцця тэхналагічных кампаній «Акселератар Мендзялееў», ФДБАУ ВА «РХТУ ім. Д. І. Мендзялеева» (Масква, Міуская плошча, д. 9); Kopylova.l.e@muctr.ru

Аляксандр Уладзіміравіч Масленікаў, дырэктар дэпартамента развіцця інавацыйнай інфраструктуры ФДБАУ ВА «РХТУ ім. Д. І. Мендзялеева» (Масква, Міуская плошча, д. 9); a.maslennikov@mendeleev.vc **Андрэй Львовіч Жураўлёў**, кандыдат юрыдычных навук, начальнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); AZhuravlev@rupto.ru

Вольга Мікалаеўна Дарына, старэйшы навуковы супрацоўнік аддзела міжнародных класіфікацый і інфармацыйнай падтрымкі пошуку ў галіне аб'ектаў патэнтнага права ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); otd3226@rupto.ru <https://orcid.org/0000-0003-2845-7013>

Заяўлены ўнёсак суаўтараў

Л. Я. Капылава – стварэнне мадэлі даследавання, правядзенне апрацоўкі вынікаў, правядзенне даследчага працэсу, збор даных апытання, сачэнне за ўзнаўляльнасцю вынікаў апытання, прымяненне метаду правядзення апытання ў аб'ектаў прымяненнем досведу расійскіх прадпрыемстваў па выкарыстанні зялёных тэхналогій.

А. У. Масленікаў – стварэнне мадэлі даследавання, правядзенне апрацоўкі вынікаў, правядзенне даследчага працэсу, збор даных апытання, сачэнне за ўзнаўляльнасцю вынікаў апытання, прымяненне метаду правядзення апытання ў аб'ектаў прымяненнем досведу расійскіх прадпрыемстваў па выкарыстанні зялёных тэхналогій.

А. Л. Жураўлёў – фармуляванне ідэі, мэт і задач, маніторынг узнаўляльнасці вынікаў доследу.

В. М. Дарына – акумуляванне статыстычных даных, прымяненне статыстычных метадаў аналізу, метаду сістэмнага аналізу.

References

1. United Nations Conference on the Human Environment, June 5–16, 1972, Stockholm, Sweden, available at: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972> (Accessed 12 May 2024).
2. United Nations Conference on Environment and Development, June 3–14, Rio de Janeiro, Brazil, available at: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992>; (Accessed 12 May 2024).
3. Yeoh, P. (2022), Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era. Kluwer Law International, Netherlands.
4. Gaganis, C., Pasiouras, F., Tasiou, M. and Zopounidis, C. (2023), Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions. Springer International Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-24283-1>.
5. Wang, M., Li, Y., Li, J. and Wang, Z. (2021), «Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model», *Journal of Environmental Management*, no 297, pp. 113–282. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Egorova, M. S. and Tsubrovich, Y. A. (2015), «The analysis of the demand of «green» technologies in Russia», *Mezhdunarodnyy zhurnal prikladnyh i fundamentalnyh issledovaniy*, no 5–2, pp. 305–307.
7. UN Technology and Innovation Report 2023, available at: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (Accessed 12 May 2024).
8. Darina, O. N. (2024), About patent search tools in the field of green technologies, Innovations and «Green» Technologies: IV All-Russian scientific and practical conference, Samara, Russia. DOI 10.34830/SOUNB-conf.2023.11.75.010.
9. Negouliaev, G. A., Fediaeva, I. A. and Darina, O. N. (2023), «On the development of green technologies in the Russian Federation», *Intellektualnaya sobstvennost. Promyshlennaya sobstvennost*, no 6, pp. 51–58.
10. Astafieva, O.V. (2021), «Implementation of environmental management systems in the russian federation: issues and trends», *Management v Rossii i za rubezhom*, no 3, pp. 72–80.

11. Zhuravlev, A. L. (2023), Zelenye tekhnologii dlya ustojchivogo razvitiya. Intellektualnaya sobstvennost i puti resheniya ekologicheskikh problem: presentation, available at: https://www.fips.ru/upload/medialibrary/img_Content/zelenaya-moskva.pdf (Accessed 12 May 2024).
12. Makarov, I. N. and Osipova, I. V. (2022), «Corporate responsibility: entrepreneurs' environmental responsibility in a green economy», *Kreativnaya ekonomika*, vol. 16, no 2, pp. 449–462. DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Information about the authors

Larisa E. Kopylova, Cand. Sci. (Technology), Deputy Head of the Center for Support and Development of Technology Companies «Accelerator Mendeleev», Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev» (Moscow, Miusskaya square, 9); Kopylova.l.e@muctr.ru

Alexander V. Maslennikov, Director of the Department for Development of Innovation Infrastructure, Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev» (Moscow, Miusskaya square, 9); e-mail: a.maslennikov@mendeleev.vc

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1);

AZhuravlev@rupto.ru

Olga N. Darina, Senior Researcher, Division for International Classifications and Search Information Support in the field of Patent Law Object of the International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd3226@rupto.ru <https://orcid.org/0000-0003-2845-7013>

Contribution of the authors

L. E. Kopylova – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.

A. V. Maslennikov – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.

A. L. Zhuravlev – formulation of ideas, goals and objectives, tracking the reproducibility of research results.

O. N. Darina – accumulation of statistical data, application of statistical methods of analysis, method of system analysis.

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў. The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 22.04.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 01.08.2024

Прыняты да публікацыі 06.08.2024

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77

Асаблівасці выкарыстання расійскімі вытворцамі тавараў географічных указанняў, назваў месцаў паходжання тавараў, таварных знакаў

Аляксей Яўгенавіч Сычоў[✉], Марыя Міхайлаўна Рагожына
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
[✉]otd3005@rupto.ru

Анатацыя: у артыкуле раскрываюцца некаторыя пытанні, звязаныя з рэгістрацыяй так званых рэгіянальных брэндаў у якасці розных сродкаў індывідуалізацыі (таварных знакаў, назваў месцаў паходжання тавараў і географічных указанняў) і іх фактычным выкарыстаннем на рынку. Актуальнасць доследу абумоўлена тым, што ў сённяшніх умовах пастаўлена задача падтрымаць (аднавіць) вытворчасць традыцыйных для расійскіх рэгіёнаў тавараў. У надзейнай прававой ахове адзнак, што выкарыстоўваюцца для такіх тавараў, зацікаўленыя як самі вытворцы, гэтак і мясцовыя органы ўлады. У той жа час часта вытворцы рэгіянальных тавараў маюць пэўныя цяжкасці ў выбары прававой аховы свайго азначэння ў якасці таго ці іншага сродкі індывідуалізацыі. Мэта доследу – аналіз дадзеных сродкаў індывідуалізацыі, выяўленне адрозненняў паміж імі, разгляд пытанняў, звязаных з іх супольным выкарыстаннем і размяшчэннем на таварах. Асноўнымі метадамі даследавання з’яўляюцца аналіз, абагульненне, метады класіфікацыі, параўнальны і нарматыўны метады. Навізна і практычная каштоўнасць доследу складаюцца ў тым, што на аснове праведзенага аналізу аўтарамі выяўляюцца перавагі выкарыстання вытворцамі адпаведных тавараў рэгіянальных брэндаў, а таксама даюцца рэкамендацыі на карысць рэгістрацыі адзнак у якасці таго ці іншага сродку індывідуалізацыі, іх супольнага выкарыстання. Аўтарамі закранаюцца пытанні, што датычацца ўключэння ў таварны знак зарэгістраваных назваў месцаў паходжання тавараў і географічных указанняў. Для найбольш поўнага разумення пытанняў на даследаванні прыводзяцца прыклады з практыкі экспертызы адпаведных заявак, судовай практыкі. У выніку праведзенага доследу зроблена выснова пра прыярытэтную форму прававой аховы географічнай адзнакі, а таксама пра магчымасць стварэння ўнікальнага брэнда пры адначасовым выкарыстанні таварнага знака і географічнага ўказання або назвы месца паходжання тавару, што, апроч іншага, дазволіць найбольш поўна абараніць яго. Асобныя тэзісы гэтага артыкула прайшлі апрацацыю ў рамках адукацыйных семінараў «Рэгіянальныя брэнды Расіі – новыя кропкі росту», якія праводзяцца экспертамі ФІПУ, і атрымалі высокую ацэнку.

Ключавыя словы: рэгіянальны брэнд, таварны знак, назва месца паходжання тавару, географічнае ўказанне, выкарыстанне адзнакі.

Для цытавання: Сычоў, А. Я. Асаблівасці выкарыстання расійскімі вытворцамі тавараў географічных указанняў, назваў месцаў паходжання тавараў, таварных знакаў / А. Я. Сычоў, М. М. Рагожына // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 276–287.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны ў рамках навукова-даследчай працы ФІПУ «Уплыў выкарыстання таварных знакаў на развіццё спажывецкага рынку ў Расіі».

Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by russian manufacturers of goods

Alexey E. Sychev[✉], Mariia M. Rogozhina
Federal Institute of Industrial Property
[✉]otd3005@rupto.ru

Abstract: the article discusses some issues related to the registration of so-called «regional brands», which are various means of individualization such as trademarks, appellations of origin, and geographical indications. The relevance of this study stems from the fact that, in today’s context, it is essential to support and restore the production of traditional products in the Russian regions. The significance of this study lies in the fact that, in contemporary circumstances, the challenge is to sustain (or recover) the production of traditional products in the Russian regions. Manufacturers and local authorities alike are keen on ensuring robust legal safeguards for the designation employed for such products. However, manufacturers of regional products frequently encounter certain obstacles when it comes to selecting appropriate legal protection for their designation as a means of product identification. The objective of this study is to delve into these modes of product identification, discern their distinctions, and explore the intricacies associated with their joint utilization and application to products. The primary methodologies employed in this research encompass analysis, synthesis, categorization, comparative analysis, and normative analysis. The novelty and significance of this study lie in the fact that it provides a comprehensive analysis that allows us to identify the benefits of using regional brands by manufacturers of similar products. The authors also offer recommendations on registering designations as means of individualization and their joint use. The study raises important questions regarding the inclusion of registered appellations of origin and geographical indications in trademarks. To fully understand the issues under consideration, examples are provided from the practice of examining relevant applications and court decisions. As a result of this research, it is concluded that the optimal form of legal protection for a geographical indication is to create a unique brand that combines a trademark, geographical indication, and appellation of origin. This approach provides the highest level of protection and allows for maximum differentiation in the market. Some abstracts from this article were tested as part of educational seminars titled «Regional Brands of Russia – New Growth Points», which were conducted by experts from FIPS, and received positive feedback.

Keywords: regional brand, trademark, appellation of origin, geographical indication, use of the designation.
For citation: Sychev, A. E. Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturers of goods / A. E. Sychev, M. M. Rogozhina // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). p. 276–287.

Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the research work of FIPS «The impact of the use of trademarks on the development of the consumer market in Russia».

Кажучы аб развіцці бізнесу, сродак індывідуалізацыі тавараў становіцца грунтам і нават базавым элементам, вакол якога надалей будзеца брэнд прадпрымальніка – яго імідж, рэпутацыя і давер спажыўцоў.

Апошнім часам папулярнасць набываюць рэгіянальныя брэнды, у выкарыстанні якіх усе больш зацікаўленыя як вытворцы тавараў, гэтак і органы ўлады на мясцовых і рэгіянальных узроўнях.

Вытворцы хочуць вылучыць свой тавар з дапамогай рэгіянальнага брэнда, каб павялічыць яго пазнавальнасць і прыцягнуць увагу спажыўцоў. Мэтазгоднасць такога маркіроўкі вытворцам з дапамогай рэгіянальных брэндаў абумоўлена патрэбай у вылучэнні на рынку ўнікальнага тавару, паходжанне якога вызначаецца яго географічным паходжаннем.

Вытворцы хочуць вылучыць свой тавар з дапамогай рэгіянальнага брэнда, каб павялічыць яго пазнавальнасць і прыцягнуць увагу спажыўцоў.

Выкарыстанне рэгіянальнага брэнда мае шэраг пераваг для некалькіх суб’ектаў:

1) вытворца тавару зацікаўлены ў выкарыстанні рэгіянальнага брэнда, паколькі гэта дае яму магчымасць вылучыць прадукцыю сярод тавараў канкурэнтаў, што, у сваю чаргу, спрыяе паспяховаму прасоўванню такой прадукцыі на рынку;

2) спажывец зацікаўлены ў набыцці тавараў, маркіраваных рэгіянальным брэндам, паколькі такі тавар адказвае яго спадзяванням у дачыненні да адмысловых уласцівасцей або характарыстык, на якія ён разлічвае;

3) выкарыстанне рэгіянальнага брэнда таксама выклікае цікавасць у мясцовых органаў улады, паколькі гэта павышае імідж і рэпутацыю муніцыпальнага адукацыі і (ці) рэгіёна, у сувязі з чым развіваецца яго эканоміка, павышаецца канкурэнтаздольнасць, адпаведныя тавары заваёўваюць новыя рынкі, павышаецца прывабнасць турыстычнага бізнесу.

У дзейным заканадаўстве паняцце «рэгіянальны брэнд» адсутнічае.

Аднак гэты тэрмін шырока выкарыстоўваецца ў якасці азначэння рэгістрацыі сродкаў індывідуалізацыі, якія падлягаюць рэгістрацыі ў Распатэнце і элементы якіх проста ці ўскосна асацыююцца ў спажыўца з

Таварны знак паводле пасв. № 377200 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе словы Класы МКТП: 29, 35	Таварны знак паводле пасв. № 899840 Элементы, якія не ахоўваюцца: слова «ПЕРМ» Класы МКТП: 06, 09, 16, 18, 20, 21, 24, 25, 26
Таварны знак паводле пасв. № 555509 Элементы, якія не ахоўваюцца: слова «Мурманск» Класы МКТП: 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44	Таварны знак паводле пасв. № 624308 Элементы, якія не ахоўваюцца: слова «Мурманск» Класы МКТП: 20, 22, 28, 29, 30, 31, 35, 39, 42, 43
Таварны знак паводле пасв. № 874243 НеЭлементы, якія не ахоўваюцца: слова «КАСТРАМА» Класы МКТП: 28, 35	Таварны знак паводле пасв. № 896241 Элементы, якія не ахоўваюцца: слова «КАСТРАМА» Класы МКТП: 19
Таварны знак паводле пасв. № 581236 Элементы, якія не ахоўваюцца: слова «ВАЛАГОДСКАЯ ВОБЛАСЦЬ» Класы МКТП: 01, 03, 05, 06, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 43, 44	Таварны знак паводле пасв. № 305022 Элементы, якія не ахоўваюцца: «Чышмінскае» Класы МКТП: 04, 20, 29, 30, 31, 32

Малюнак 1.
Прыклады зарэгістраваных таварных знакаў «з географіяй»

геаграфічнай галіною, у якой сканцэнтраваная вытворчасць тавараў¹.

Да такіх сродкаў індывідуалізацыі адносяцца таварныя знакі, найменні месцаў паходжання тавараў (далей – НМПТ) і географічныя ўказанні (далей – ГУ) [1]. Несумненна, для вытворцаў тавараў найбольш папулярным сродкам індывідуалізацыі і сродкам, які выкарыстоўваецца пры маркіроўцы прадукцыі, з’яўляецца таварны знак.

Выбар прававой аховы адзнакі ў якасці таварнага знака забяспечвае праваўладальніка манополіяй у яго выкарыстанні, у тым ліку ў распараджэнні выключным правам на яго.

Пры гэтым таварныя знакі могуць быць зарэгістраваныя як у дачыненні да тавараў, гэтак і ў дачыненні да паслуг, пералік якіх сістэматызаваны ў Міжнароднай класіфікацыі тавараў і паслуг (далей – МКТП).

Для нагляднасці прывядзём некалькі прыкладаў зарэгістраваных таварных знакаў «з географіяй» (гл. малюнак 1).

У большасці выпадкаў географічныя адзнакі не могуць атрымаць прававую ахову ў якасці таварных знакаў (элементаў таварных знакаў, якія ахоўваюцца). Заканадавец абмяжоўвае манапалізацыю географічных адзнак, паколькі выкарыстанне такой адзнакі толькі адной асобай можа зрабіць немагчымым яе выкарыстанне іншым вытворцам з гэтага ж рэгіёна ў мэтах апавяшчэння спажывцоў пра месцы вытворчасці адпаведнага тавару.

Заканадавец абмяжоўвае манапалізацыю географічных адзнак, паколькі выкарыстанне такой адзнакі толькі адной асобай можа зрабіць немагчымым яе выкарыстанне іншым вытворцам з гэтага ж рэгіёна ў мэтах апавяшчэння спажывцоў пра месцы вытворчасці адпаведнага тавару.

Асноўныя патрабаванні да абараназдольнасці географічных адзнак у якасці таварных знакаў указаны ў артыкуле 1483 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі (далей – ГК РФ).

Па агульным правіле, грунтуючыся на падпункце 3 пункта 1 артыкула 1483 ГК РФ, не дапускаецца дзяржаўная рэгістрацыя ў якасці таварных знакаў адзнак,

Прыярытэтнай формай прававой аховы для адзнакі, што ўяўляе сабою назву пэўнай мясцовасці або вытворную ад яе і якая стала пазнавальнай у дачыненні да канкрэтнага тавару, з’яўляецца НМПТ або ГУ.

што складаюцца толькі з элементаў, якія паказваюць на месца і спосаб вытворчасці тавараў або іх збыту [2].

Вышэйпаказаныя элементы могуць быць уключаныя ў таварны знак, але толькі ў якасці элементаў не пад аховай, калі яны не займаюць у ім дамінантнага становішча. Рэалізацыя гэтай нормы адлюстраваная ў вышэйпрыведзеным малюнку 1.

Пры гэтым заканадавец дапускае магчымасць дзяржаўнай рэгістрацыі географічных адзнак у якасці таварных знакаў, якія набылі распазнавальную здольнасць у выніку іх выкарыстання ў адпаведнасці з палажэннямі падпункта 1.1 пункта 1 артыкула 1483 ГК РФ.

Аднак такіх адзнак не можа быць шмат з прычыны шырокага выкарыстання словазлучэнняў, якія прама паказваюць на месца вытворчасці тавару (і якія звычайна выклікаюць найбольшую цікавасць), некалькімі вытворцамі з таго ці іншага рэгіёна.

Таму прыярытэтнай формай прававой аховы для адзнакі, што ўяўляе сабою назву пэўнай мясцовасці або вытворную ад яе і якая стала пазнавальнай у дачыненні да канкрэтнага тавару, з’яўляецца НМПТ або ГУ.

У сувязі з гэтым з практычнага пункту погляду цікавым з’яўляецца выпадак з судовай практыкі арбітражных судов у справе № А40-237872/2018².

ААТ «Лідскае піва» (Рэспубліка Беларусь) звярнулася ў Арбітражны суд горада Масквы з іскавымі патрабаваннямі да ТАА «Экапрадукт» і ТАА «Лідскі квас» аб абароне выключных праў на зарэгістраваныя ў дачыненні да тавараў «квас» 32-га класа МКТП таварныя знакі, паводле пасведчання Расійскай Федэрацыі № 578569 і паводле міжнароднай рэгістрацыі № 1344289, у якіх усе словы, уключаючы словазлучэнне «КВАС ЛІДСКІ» (што паказвае на сам тавар і месца яго вытворчасці), з’яўляюцца элементамі не пад аховай.

Указаныя таварныя знакі, на думку істца, былі скапіраваны адказчыкамі і незаконна ўжываліся шляхам нанясення на ўпакоўку тавару адзнак, падобных на таварныя знакі істца, і прапанавання да продажу адпаведнага тавару на расійскім рынку. Выявы таварных

¹ Гл. пра гэта таксама: Прававая ахова таварных знакаў, назваў месцаў паходжання тавараў і географічных указанняў: навуч. дапаможнік / О. І. Цярэшчанка, А. Я. Сычоў; пад агул. рэд. А. А. Аракевай М.: ФДБАУ ВА РДАІУ, 2024. 76 с.

² Гл. сайт сістэмы электроннага дакументаабароту для арбітражных судов у ўдзельнікаў судовага працэсу «Электроннае правосуддзе»: <https://kad.arbitr.ru/Card/75fb3020-5cb1-4b6a-8560-619768abff03>.

ТАВАРНЫЯ ЗНАКІ ІСТЦА	АДЗНАКІ, ЯКІЯ ВЫКАРЫСТОЎАЮЦЦА АДКАЗЧЫКАМІ
Таварны знак паводле пасв. № 5578569 	
Таварны знак паводле м. р. № 1344289 	

Малюнак 2.

Выявы таварных знакаў істца і выявы адзнак, якія выкарыстоўваюцца адказчыкамі

знакаў істца і выявы адзнак, якія выкарыстоўваюцца адказчыкамі, прыведзены на малюнку 2.

У працэсе судовага разбору адказчыкі, прырэчачы супраць задавальнення заяўленых патрабаванняў, паказвалі, што таварныя знакі істца складаюцца з элементаў цалкам не пад аховай, а гэта, у сваю чаргу, выключае магчымасць параўнання дадзеных элементаў з адзнакамі адказчыкаў.

Рашэннем Арбітражнага суда горада Масквы ад 18.06.2019 у задавальненні іскавых патрабаванняў адмоўлена. Пры гэтым суд першай інстанцыі прышоў да высновы, што ўпакоўка тавараў адказчыкаў не з'яўляецца падобнай да ступені блытаніны з упамнутымі таварнымі знакамі істца, у тым ліку з той прычыны, што моўныя элементы ў таварных знаках істца не маюць прававой аховы.

Пастановай Дзявятага арбітражнага апеляцыйнага суда ад 28.10.2019 рашэнне суда першай інстанцыі скасавана, іскавыя патрабаванні часткова задаволеныя.

Пастановай Суда па інтэлектуальных правах ад 15.07.2020, які разглядаў справу ў якасці суда касацыйнай інстанцыі, пастанова суда апеляцыйнай інстанцыі пакінута без змянення, касацыйная скарга – без задавальнення.

Разглядаючы справу ў якасці суда касацыйнай інстанцыі, Суд па інтэлектуальных правах падтрымаў

выснову суда апеляцыйнай інстанцыі аб неабходнасці ацэньваць падабенства адзнак, якія параўноўваюцца, у тым ліку на аснове агульнага ўражання і з улікам элементаў не пад аховай. Падчас выяўлення падабенства судом ацэньваліся кампазіцыйная пабудова і каларыстычнае рашэнне, што вызначае агульнае гледзельнае ўражання, а таксама дамінантныя элементы кампазіцыі, што вызначаюць найбольш значныя элементы адзнак.

У той жа час можна выказаць здагадку, што магчымае выкарыстанне адказчыкамі словазлучэння «Лідскі квас» у іншай, адрознай ад таварных знакаў істца графіцы, магло б прывесці да прыняцця судамі процілеглых судовых актаў менавіта з прычыны адсутнасці прававой аховы ў словазлучэння «Лідскі квас».

Па нашай думцы, магчымая рэгістрацыя адзнакі «Лідскі квас» у якасці НМПТ або ГУ і атрыманне адпаведнага выключнага права зрабілі б пазіцыю істца ў судзе мацнейшай.

Дарэчы, надалей з мэтай забеспячэння прававой аховы адзнацы «ЛІДСКІ КВАС» на расійскім рынку ААТ «Лідскае піва» была пададзена заяўка № 2020718646 на дзяржаўную рэгістрацыю НМПТ «ЛІДСКІ КВАС» і на падаванне выключнага права на такое НМПТ.

НМПТ «ЛІДСКІ КВАС» было зарэгістравана Распатэнтам за нумарам № 239, а ААТ «Лідскае піва»

пададзена права выкарыстання такой адзнакі (сведчанне № 239/1).

Аналагічным чынам ААТ «Лідскае піва» паступіла з іншай адзнакай, якая выкарыстоўваецца ім на расійскім рынку – «ЛІДСКАЕ ПІВА». НМПТ «ЛІДСКАЕ ПІВА» было зарэгістравана Распатэнтам за нумарам № 238, а ААТ «Лідскае піва» пададзена права выкарыстання такой адзнакі (сведчанне № 238/1).

Такім чынам, прыярытэтнай формай аховы для саміх географічных адзнак (пры адпаведнасці імі неабходным патрабаванням) з'яўляецца ГУ або НМПТ. У гэтым выпадку, у адрозненне ад прыведзеных вышэй прыкладаў зарэгістраваных таварных знакаў, за выключэннем адпаведных моўных элементаў з прававой аховы, менавіта моўная частка будзе пад аховай.

У сувязі з гэтым важна спыніцца на тым, што адносіцца да ГУ і НМПТ, а таксама на іх асноўных прыкметах.

У адпаведнасці з абзацам першым пункта 1 артыкула 1516 ГК РФ ГУ, якому прапануецца прававая ахова, з'яўляецца адзнака, што ідэнтыфікуе тавар, які паходзіць з тэрыторыі географічнага аб'екта і пэўная якасць, рэпутацыя або іншыя характарыстыкі якога ў значнай ступені звязаныя з яго географічным паходжаннем (характарыстыкі тавару).

У якасці аб'екта інтэлектуальных праў ГУ было ўведзена Федэральным законам ад 26.07.2019 № 230-ФЗ «Аб унясенні змен у частку чацвёртую Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі і артыкула 1 і 23 (1) Федэральнага закона «Аб дзяржаўным рэгуляванні вытворчасці і абароту этылавага спірту, алкагольнай і спіртазмяшчальнай прадукцыі і аб абмежаванні спажывання (распівання) алкагольнай прадукцыі», які набыў моц 27.07.2020 [3].

Да прыкмет ГУ адносяцца:

- 1) уяўляе сабою любую адзнаку;
 - 2) адзнака павінна ідэнтыфікаваць тавар як той, што паходзіць з тэрыторыі пэўнага географічнага аб'екта;
 - 3) характарыстыкі тавару, такія як пэўная якасць, рэпутацыя і да т. п., павінны быць у значнай ступені, але не абавязкова выключна звязаныя з яго географічным паходжаннем;
 - 4) хаця б адна са стадыі вытворчасці тавару, якая аказвае істотны ўплыў на фарміраванне яго характарыстык, павінна ажыццяўляцца на тэрыторыі географічнага аб'екта, што ідэнтыфікуецца адзнакай.
- Паводле абзаца другога пункта 1 артыкула 1516 ГК РФ, НМПТ, якому падаецца прававая ахова, з'яўляецца адзнака, што ўяўляе сабою сучаснае або гістарычнае, афіцыйнае або неафіцыйнае, поўнае або скарачанае найменне краіны, гарадскога або сельскага пасялення, мясцовасці або іншага географічнага аб'екта, якое ўключае ў сябе такое найменне або вытворнае ад такога наймення і якое стала вядомым у выніку яго выкарыстання ў дачыненні да тавару, адмысловыя ўласцівасці якога выключна вызначаюцца характэрнымі для дадзенага географічнага аб'екта прыроднымі ўмовамі і (ці) людскімі фактарамі.

Аналізуючы азначэнне НМПТ, дадзенае ў пункце 1 артыкула 1516 ГК РФ, можна вылучыць наступныя прыкметы НМПТ:

- 1) з'яўляецца моўнай адзнакай;
- 2) адзнака ўяўляе сабою назву географічнага аб'екта (або вытворную ад яго адзнаку);
- 3) адзнака павінна быць вядомай у выніку яе выкарыстання;
- 4) тавар павінен валодаць адмысловымі ўласцівасцямі;
- 5) прысутнічаюць характэрныя для пэўнага географічнага аб'екта, прыродныя ўмовы і (ці) людскія фактары;
- 6) ёсць залежнасць адмысловых уласцівасцей тавару ад характэрных для дадзенага географічнага аб'екта прыродных умоваў і (ці) людскіх фактараў;
- 7) на тэрыторыі географічнага аб'екта павінны ажыццяўляцца ўсе стадыі вытворчасці тавару, які аказвае істотны ўплыў на фарміраванне адмысловых уласцівасцей тавару.

Па сваёй прававой прыродзе ГУ падобнае на НМПТ, аднак у рэгуляванні двух гэтых блізкіх аб'ектаў інтэлектуальных праў прысутнічае шэраг адрозненняў [4]:

1) НМПТ – гэта заўсёды моўная адзнака, якая ўяўляе сабою найменне географічнага аб'екта.

ГУ ўяўляе сабою любую адзнаку (напрыклад, камбінаваную, якая складаецца з моўнага і выяўленчага элементаў), што дазваляе ідэнтыфікаваць тавар як той, што паходзіць з тэрыторыі географічнага аб'екта;

2) тавар, што маркіруецца НМПТ, унікальны настолькі, што не можа вырабляцца ў нейкім іншым месцы. Такі тавар валодае адмысловымі ўласцівасцямі, якія выключна вызначаюцца характэрнымі для дадзенага географічнага аб'екта прыроднымі ўмовамі і (ці) людскімі фактарамі.

Для ГУ дастаткова, каб тавар меў якасць, рэпутацыю або іншыя характарыстыкі, што выклікаюць у спажыўца асацыяцыі з пэўнай тэрыторыяй паходжання тавару;

3) НМПТ – адзнака, якая стала вядомай у выніку яе выкарыстання ў дачыненні да тавару.

ГУ ўяўляе сабою адзнаку, якая дазваляе ідэнтыфікаваць тавар як той, што паходзіць з тэрыторыі географічнага аб'екта. Патрабаванняў да вядомасці адзнакі не выстаўляецца;

ГУ прадставяе сабой абозначэнне, позволяющее идентифицировать товар как происходящий с территории географического объекта. Требования к известности обозначения не предъявляются;

4) з прычыны палажэнняў пункта 1 артыкула 1516 ГК РФ для НМПТ на тэрыторыі географічнага аб'екта павінны ажыццяўляцца ўсе стадыі вытворчасці тавару, які ўплывае на фарміраванне яго адмысловых уласцівасцей.

Для ГУ на тэрыторыі географічнага аб'екта павінна ажыццяўляцца прынамсі адна са стадыі вытворчасці тавару, якая ўплывае на фарміраванне яго якасці, рэпутацыі або іншых характарыстык;

5) для дзяржаўнай рэгістрацыі НМПТ патрабуецца адпаведнае заключэнне ўпаўнаважанага органа аб тым, што ў межах дадзенага геаграфічнага аб'екта заяўнік вырабляе тавар, які адказвае патрабаванням пункта 1 артыкула 1516 ГК РФ³ [5].

Для дзяржаўнай рэгістрацыі ГУ неабходнасць падавання такога заключэння адсутнічае. Заяўнік самастойна збірае і падае ў матэрыялы заяўкі на ГУ дакументы, якія, па яго думцы, пацвярджаюць, што ім вырабляецца тавар, які мае пэўную якасць, рэпутацыю або іншыя характарыстыкі тавару, якія ў значнай ступені вызначаюцца яго геаграфічным паходжаннем.

Улічваючы асаблівасці, характэрныя для ГУ і НМПТ, вытворца рэгіянальнага тавару, які рашыў абараніць адзнаку, павінен выбраць, у якой форме яму можа быць пададзеная прававая ахова.

Прававая ахова ГУ і НМПТ падаецца на аснове дзяржаўнай рэгістрацыі Распатэнтам у Дзяржаўным рэестры геаграфічных указанняў і найменняў месцаў паходжання тавараў Расійскай Федэрацыі (далей – Дзяржрэестр ГУ і НМПТ) паводле пункта 1 артыкула 1518 ГК РФ.

Варта таксама ўлічваць асаблівасць працэдур дзяржаўнай рэгістрацыі ГУ і НМПТ, якая заключаецца ў тым, што пасля прыняцця Распатэнтам рашэння аб дзяржаўнай рэгістрацыі ГУ або НМПТ і аб падаванні выключнага права на ГУ або НМПТ найперш ажыццяўляецца рэгістрацыя самога ГУ або НМПТ, а пасля падаецца выключнае права на ГУ або НМПТ з выдачай ахоўнага дакумента ў выглядзе пасведчання пра выключнае права на ГУ або НМПТ.

Таксама існуе працедура прапанавання выключнага права на ГУ і НМПТ, ужо зарэгістраваныя ў Дзяржрэестры ГУ і НМПТ.

Абагульняючы вышэйпаказанае, а таксама з улікам прыведзенай вышэй судовай спрэчкі можна зрабіць выснову: найбольш поўнай будзе прававая ахова рэгіянальнага брэнда шляхам рэгістрацыі моўнай часткі ў якасці ГУ або НМПТ (з улікам прыведзеных вышэй асаблівасцей), а графічнай часткі – у якасці таварнага знака.

Паводле пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ, не могуць быць зарэгістраваныя ў якасці таварных знакаў адзнакі, якія ўключаюць, узнаўляюць або імітуюць ГУ ці НМПТ, а таксама адзнакі, заяўленыя на рэгістрацыю ў якасці такіх да даты прыярытэту таварнага знака, у дачыненні да аднародных тавараў, за выключэннем выпадкаў, калі такая адзнака ўключаная як элемент без аховы ў таварны знак, што рэгіструецца на імя асобы, якая мае права выкарыстання такіх ГУ або НМПТ.

У сувязі з гэтым асобы, якія валодаюць выключным правам выкарыстання ГУ або НМПТ, маюць права размясціць на сваёй прадукцыі адначасова ГУ ці НМПТ і таварны знак (таварныя знакі).

Такім чынам, заканадаўства, а таксама практыка дзелавага абароту дапускаюць размяшчэнне на адным тавары (яго этыкетцы, упакоўцы) некалькіх сродкаў індывідуалізацыі (ГУ або НМПТ і таварны знак).

У выпадку калі вытворца рэгіянальнага тавару падае на дзяржаўную рэгістрацыю таварны знак, у склад якога ўваходзяць элементы, што з'яўляюцца ГУ або НМПТ, то такія элементы будуць выключаны з прававой аховы. У той жа час пэўная стылістыка такіх элементаў і іх прасторавае становішча застануцца пад прававой аховай.

У якасці прыкладу прывядзём зарэгістраваныя ў якасці таварных знакаў камбінаваныя адзнакі, праваўладальнікі якіх з'яўляюцца ўладальнікамі выключнага права на НМПТ «ТУЛЬСКІ ПЕРНІК» (рэг. № 32), НМПТ мінеральная вада «ЕСЕНТУКІ» (рэг. № 23) і размяшчаюць гэтыя НМПТ у складзе таварных знакаў (гл. малюнк 3, 4).

Вядома, што ў якасці таварных знакаў заканадавец дапускае рэгістрацыю, у прыватнасці, моўных, выяўленчых, камбінаваных (якія складаюцца з камбінацыі розных элементаў) адзнак, якія могуць быць прыведзеныя ў любым колеры або колеравым спалучэнні (артыкул 1482 ГК РФ).

У той жа час, як указвалася раней, у якасці НМПТ могуць быць зарэгістраваныя толькі моўныя адзнакі.

У якасці ГУ заканадаўцам хоць і пададзеная магчымасць рэгістрацыі любых адзнак, тым не менш з-за неабходнасці наяўнасці трывалай асацыяцыі з мясцовасцю ГУ не можа несці ў сабе фантазійны характар і многаварыянтнасць.

Трэба сказаць, што на сённяшні дзень у Дзяржрэестры ГУ і НМПТ у якасці ГУ і НМПТ зарэгістраваныя толькі моўныя адзнакі.

Таму для вылучэння на тавары моўных адзнак, якія ахоўваюцца ў якасці ГУ і НМПТ, вытворца можа з дапамогай таварнага знака размясціць і размяшчае (як паказана на малюнках 3, 4) такую моўную адзнаку ў пэўным стылістычным выкананні, у пэўным колеры.

Пры гэтым, паколькі ГУ НМПТ і таварныя знакі з'яўляюцца сродкамі індывідуалізацыі тавараў, можна казаць пра іх агульную функцыю па вылучэнні тавару на рынку. Адзначым, што ГУ або НМПТ і таварныя знакі маюць розны аб'ём дадзенай функцыі. Для таварнага знака характэрнае вылучэнне тавару канкрэтнага вытворцы на рынку. Разам з тым з дапамогай ГУ або НМПТ магчыма вылучыць непасрэдна сам тавар з пэўнымі характарыстыкамі або адмысловымі ўласцівасцямі, напрыклад, смакавымі ці іншымі якасцямі, што ўзніклі пад уплывам умоў пэўнай мясцовасці.

Як указана ва «Уводзінах у інтэлектуальную ўласнасць», выданні, падрыхтаваным Сусветнай арганізацыяй інтэлектуальнай уласнасці (CAIU), «... калі таварны

³ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 08.08.2020 № 1195 «Аб федэральных органах выканаўчай улады, упавнаважаных выдаваць заключэнні, патрэбныя для дзяржаўнай рэгістрацыі наймення месца паходжання тавару і ажыццяўлення юрыдычна значных дзеянняў у дачыненні да зарэгістраванага наймення месца паходжання тавару, і прызнанні страты сілы некаторымі актамі Урада Расійскай Федэрацыі» (са зменамі).

Таварны знак паводле пасв. № 240993 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе літары, словы, акрамя «Ясная палина»	Таварны знак паводле пасв. № 233820 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе літары, словы, акрамя «Ясная палина»	Таварны знак паводле пасв. № 206566 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе словы, акрамя «Ясная палина»
---	---	---

Малюнак 3.
Зарэгістраваныя ў якасці таварных знакаў камбінаваныя адзнакі, праваўладальнікі якіх з'яўляюцца ўладальнікамі выключнага права на НМПТ «ТУЛЬСКІ ПЕРНІК»

Таварны знак паводле пасв. № 301571 Элементы таварнага знака, якія не ахоўваюцца: «Ессентуки»	Таварны знак паводле пасв. № 375839 Элементы таварнага знака, якія не ахоўваюцца: «Ессентуки»	Таварны знак паводле пасв. № 407462 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе словы, акрамя «Premium springs»
Таварны знак паводле пасв. № 617096 Элементы таварнага знака, якія не ахоўваюцца: слова «Ессентуки», лічбы «1811»	Таварны знак паводле пасв. № 617097 Элементы таварнага знака, якія не ахоўваюцца: слова «Ессентуки», лічбы «1811»	Таварны знак паводле пасв. № 619161 Элементы таварнага знака, якія не ахоўваюцца: слова «Ессентуки», лічбы «1811»

Малюнак 4.
Зарэгістраваныя ў якасці таварных знакаў камбінаваныя адзнакі, праваўладальнікі якіх з'яўляюцца ўладальнікамі выключнага права на НМПТ мінеральная вада «Ессентуки»

Таварны знак паводле пасв. № 710268 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе лічбы і словы	Таварны знак паводле пасв. № 325694 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе лічбы, словы, акрамя «Старая крыніца» («Старый источник»)
Таварны знак паводле пасв. № 914222 Элементы, якія не ахоўваюцца: элемент «НАГУЦКАЯ-26» і словы «КАЎКАЗСКІЯ МІНЕРАЛЬНЫЯ ВОДЫ»	Таварны знак паводле пасв. № 873738 Элементы, якія не ахоўваюцца: усе словы, лічбы, літары, знакі, знакі адпаведнасці і спажывецкай інфармацыі, выява штрихкода

Малюнак 5.

Таварныя знакі, зарэгістраваныя на імя розных праваўладальнікаў НМПТ «НАГУЦКАЯ»

знак ідэнтыфікуе прадпрыемства, якое прапановуе для продажу на рынку пэўныя тавары або паслугі, то географічнае ўказанне ідэнтыфікуе географічны раён, у якім знаходзіцца адно або некалькі прадпрыемстваў, што вырабляюць пэўны від прадукцыі, у дачыненні да якога выкарыстоўваецца географічнае ўказанне»⁴.

Такім чынам, размяшчаючы ГУ або НМПТ на тавары адначасова з таварнымі знакамі, можна казаць аб стварэнні ўнікальнага брэнда, які нясе ў сабе пазнавальнасць не толькі тавару, але і вытворцы, якая найпрост уключае на давер спажывацёў пры выбары тавару.

З маркетынгавага пункту гледжання выкарыстанне на ўпакоўцы тавару адзнакі з географічнай прывязкай і правільна падобранага дызайну (прывабны колер,

эстэтыка дызайну пры агульным успрыманні ўпакоўкі) павышае давер спажывацёў да брэнда.

Кажучы аб рэгістрацыі сваёй адзнакі ў якасці ГУ або НМПТ, вытворца рэгіянальнага тавару павінен ведаць, што ў дачыненні да ГУ і НМПТ дапускаецца множнасць праваўладальнікаў, якія валодаюць самастойнымі правамі на адзін і той жа аб'ект прававой аховы, якія ў межах таго ж географічнага аб'екта вырабляюць тавар, які мае адмысловыя ўласцівасці (для НМПТ) або характарыстыкі (для ГУ).

Так, паводле артыкула 1518 ГК РФ, ГУ або НМПТ можа быць зарэгістравана адным або некалькімі грамадзянамі, адной або некалькімі юрыдычнымі асобамі, а таксама асацыяцыяй (саюзам) або іншым аб'яднаннем асоб, стварэнне і дзейнасць якога не супярэчаць заканадаўству краіны паходжання тавару.

Выключнае права на ГУ або НМПТ у дачыненні да таго ж ГУ або НМПТ можа быць ва ўстаноўленым

ГК РФ парадку пададзена любой асобе, якая ў межах таго ж географічнага аб'екта вырабляе тавар, што мае характарыстыкі або адмысловыя ўласцівасці, указаныя ў Дзяржрэестры ГУ і НМПТ.

З улікам дадзенага палажэння ГК РФ часта ў праваўладальнікаў ГУ і НМПТ узнікае пытанне, якім жа чынам спажывацям адрозніваць тавар аднаго вытворцы ад тавару іншых вытворцаў, якія таксама маркіруюць свой тавар зарэгістраваным ГУ або НМПТ.

У якасці рэалізацыі дадзенага палажэння і адказу на прыведзенае вышэй пытанне можна прывесці наступны прыклад. У Дзяржрэестры ГУ і НМПТ зарэгістравана НМПТ «НАГУЦКАЯ» (рэг. № 61) для тавару «мінеральная вада». Ніжэй прыведзеныя таварныя знакі, зарэгістраваныя з улікам патрабаванняў пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ на імя розных праваўладальнікаў гэтага НМПТ (гл. малюнак 5).

Названыя прыклады наглядна ілюструюць магчымасць праваўладальнікаў вылучыць свой тавар сярод тавараў канкурэнтаў, пры гэтым у спажывацёў з'яўляецца магчымасць адрозніваць тавары розных вытворцаў, якія маркіруюць свой тавар адным зарэгістраваным ГУ або НМПТ.

Больш за тое, такога роду таварныя знакі дазваляюць канкурураваць вытворцам паміж сабой на рынку ў сувязі з наступным:

- таварныя знакі маюць варыянтнасць у адрозненне ад ГУ і НМПТ;
- заканадаўства дазваляе рэгістраваць неабмежаваную колькасць таварных знакаў, што дае магчымасць вытворцу ажыццяўляць, у прыватнасці, рэбрэндынг сваёй прадукцыі.

Цікавае таксама пытанне аб ступені ўплыву на ўспрыманне спажывацёў ГУ або НМПТ і таварных знакаў пры адначасовым іх выкарыстанні. Які аб'ект інтэлектуальных праў больш прыярытэтны з пункту гледжання спажывацёў ў такім выпадку?

Дадзенае пытанне патрэбна разглядаць у залежнасці ад мэты спажывацёў.

У выпадку калі мэтай спажывацёў з'яўляецца набыццё тавару, які паходзіць з пэўнай мясцовасці або на характарыстыкі (асаблівыя ўласцівасці) якога паўплывалі асаблівасці месцы яго вытворчасці, то ГУ і НМПТ з'яўляюцца прыярытэтнымі адзнакамі для спажывацёў пры выбары тавару.

У такім разе таварны знак для спажывацёў будзе несці дапаможную функцыю, важную непасрэдна для самога вытворцы, каб менавіта яго прадукцыю спажывец заўважыў на паліцы.

На жаль, сустракаюцца выпадкі, калі вытворцы для больш паспяховага прасоўвання сваёй прадукцыі спрабуюць выкарыстаць рэпутацыю вядомага рэгіянальнага брэнда, не маючы на гэта адпаведнага права (напрыклад, гл. малюнак 6).

У Дзяржаўным рэестры таварных знакаў і знакаў абслугоўвання Расійскай Федэрацыі зарэгістраваны таварны знак паводле пасведчання № 712023 (заяўка

№ 2018702596), праваўладальнік якога – АТ «Група Кампаній «Расійскае Малако», 454091, г. Чалябінск, вул. Ціміразева, 5. Таварны знак паводле пасведчання № 712023 зарэгістраваны ў дачыненні, у прыватнасці, да тавараў 29-га класа МКТП. Пры гэтым тавар «сыры» ў пераліку тавараў 29-га класа МКТП адсутнічае.

Як вынікае з матэрыялаў заяўкі № 2018702596, першапачаткова прававая ахова ў якасці таварнага знака запыталася ў дачыненні да камбінаванай адзнакі, што змяшчае ў сваім складзе моўныя элементы «Адыгэ» і «МЯККІ КАЎКАЗСКІ СЫР», у тым ліку ў дачыненні да тавару «сыры» 29-га класа МКТП (гл. малюнак 7).

У рамках правядзення экспертызы па выніках праверкі адпаведнасці заяўленай адзнакі патрабаванням заканадаўства заяўніку было накіравана апавяшчэнне, у якім было вызначана наступнае:

- заяўленая адзнака падобная да ступені блытаніны з НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКІ» (рэг. № 74), у сувязі з чым заяўленая адзнака не можа быць зарэгістравана ў якасці таварнага знака ў дачыненні да часткі заяўленых тавараў 29-га класа МКТП на аснове палажэння пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ;
- моўныя элементы «МЯККІ КАЎКАЗСКІ СЫР» указваюць на від, уласцівасць, месца вытворчасці часткі заяўленых тавараў (сыры) 29-га класа МКТП, таму не валодаюць распазнавальнай здольнасцю і з'яўляюцца элементамі, якія не ахоўваюцца на аснове пункта 1 артыкула 1483 ГК РФ, а ў дачыненні да іншых тавараў і паслуг 5-га, 29-га, 31-га, 32-га, 35-га, 39-га, 43-га класаў МКТП заяўленая адзнака здольная ўвесці спажывацёў у зман адносна выгляду тавараў на аснове палажэння пункта 3 артыкула 1483 ГК РФ.

У адказ на апавяшчэнне аб выніках праверкі адпаведнасці заяўленай адзнакі патрабаванням заканадаўства заяўнік падаў удакладненую адзнаку за выключэннем моўных элементаў «МЯККІ КАЎКАЗСКІ СЫР» (гл. малюнак 6).

Па выніках правядзення экспертызы заяўленай адзнакі Распатэнтам было прынята рашэнне аб дзяржаўнай рэгістрацыі заяўленай адзнакі ў якасці таварнага знака ў змененым выглядзе, выключыўшы пры гэтым тавар «сыры» з пераліку тавараў 29-га класа МКТП, паколькі параўнальны аналіз заяўленай адзнакі і супрацьпастаўленага сродку індывідуалізацыі паказаў, што яны падобныя з той прычыны, што змяшчаюць у сваім складзе падобныя моўныя элементы «СЫР АДЫГЕЙСКІ» і «Адыгэ», пры гэтым у заяўніка адсутнічае права карыстання НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКІ» (рэг. № 74).

Нягледзячы на тое, што экспертыза вызначыла падабенства моўнага элемента «Адыгэ» з НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКІ» (рэг. № 74), праваўладальнік таварнага знака паводле пасведчання № 712023 у грамадзянскім абароце прапановуе да продажу тавар «сыры», на ўпакоўцы якога размешчаны моўны элемент «Адыгэ» таварнага знака № 712023 (гл. малюнак 6).

⁴ Уводзіны ў інтэлектуальную ўласнасць: публікацыя CAIU № 478 (R). Жэнева: CAIU, 1998. С. 238–239.

Товарный знак паводле пасв. № 712023 Праваўладальнік: АТ «Група кампаній «Расійскае Малако», 454091, г. Чалябінск, вул. Ціміразева, 5 Кл. МКТП: 29, 30, 31, 32, 35, 39, 43	Адзнака, якая выкарыстоўваецца АТ «Група Кампаній «Расійскае Малако», 454091, г. Чалябінск, вул. Ціміразева^{1, 2} ¹ URL: https://sbermarket.ru/products/20269216-syr-myagkiy-pervyy-vkus-adyge-kopchenyy-45-235-g (дата звароту: 27.06.2024). ² URL: https://lenta.com/product/syr-prochie-tovary-adyge-kopchjnyj-mdzh-45-bez-zmzh-rossiya-235g-657321/ (дата звароту: 27.06.2024).
---	--

Малюнак 6.

Адзнака, якая зарэгістравана ў якасці таварнага знака (заяўка № 2018702596) і фактычна выкарыстоўваецца

Малюнак 7.

Першапачаткова пададзеная на рэгістрацыю ў якасці таварнага знака адзнака (заяўка № 2018702596)

Уяўляецца, што падобныя дзеянні па размяшчэнні моўнага элемента «Адыгэ» таварнага знака № 712023 на ўпакоўцы тавару «сыр» з'яўляюцца спробай выкарыстоўваць рэпутацыю НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКИ» (рэг. № 74) асобай, што не мае на гэта адпаведнага права, а таксама могуць увесці спажывца ў зман адносна месца паходжання тавару.

Падагульніўшы ўсё вышэйсказанае, лічым неабходным рэкамендаваць вытворцам рэгіянальных тавараў, у выпадку, калі адзнака, якую яны выкарыстоўваюць, адказвае прыкметам ГУ або НМПТ, рэгістраваць яе ва ўстаноўленым парадку ў Распатэнце⁵. Пры гэтым для шырэйшай прававой аховы і магчымай аховы сваіх праў

⁵ З падрабязнай інфармацыяй аб рэгістрацыі гэтых аб'ектаў можна азнаёміцца на афіцыйным сайце Распатэнта ў адпаведным раздзеле: URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sourses/regional-brands> (дата звароту: 21.06.2024).

графічную частку сваёй адзнакі рэгістраваць у якасці таварнага знака (таварных знакаў).

Спіс літаратуры:

1. Сальнікава, А. В. Мадэлі рэгістрацыі рэгіянальных брэндаў: перавагі і недахопы / А. В. Сальнікава // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2023. – № 6. – С. 67–76.
2. Крацюк, А. В. Товарныя знакі з геаграфічным эле-
ментам: асаблівасці рэгістрацыі / А. В. Крацюк. // Патэнтны павераны: навукова-практычны часопіс. – 2023. – № 1. – С. 5–14.
3. Рузакова, В. А. Суадносіны аховы таварных знакаў і ўказанняў месцаў вырабу тавараў у заканадаў-
стве Расійскай Федэрацыі / В. А. Рузакова, А. В. Грыгаровіч // Патэнты і ліцэнзіі. Інтэлектуальныя правы. – 2022. – № 7. – С. 18–22.
4. Сычоў, А. Я. Экспертыза заявак на найменні месцаў паходжання тавараў і геаграфічныя ўказанні / А. Я. Сычоў // Патэнты і ліцэнзіі. Інтэлектуальныя правы. – 2020. – № 11. – С. 2–9.
5. Самахвалава, І. М. Ключавыя змены ў прававой ахове наймення месца паходжання тавару / І. М. Самахвалава, А. Я. Сычоў // Патэнты і ліцэнзіі. Інтэлектуальныя правы. – 2021. – № 6. – С. 6–12.

Інфармацыя аб аўтарах

СыСычоў Аляксей Яўгенавіч, кандыдат юрыдычных навук, начальнік аддзела экспертызы заявак на НМПТ і ДУ ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, да. 1); otd3005@rupto.ru
Рагожына Марыя Міхайлаўна, дзяржаўны эксперт па інтэлектуальнай уласнасці 2-й катэгорыі аддзела экспертызы заявак на НМПТ і ДУ ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, да. 1); mariia.rogozhina@rupto.ru

References

1. Salnikova, A. V. (2023), «Models of registration of regional brands: advantages and disadvantages», *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 67–76.
2. Kratyuk, A. V. (2023), «Trademarks with a geographical element: registration features», *Patentnyj poverennyj*, no. 1, pp. 5–14.
3. Ruzakova, O. A. and Grigorovich E. V. (2022), «Correlation of protection of trademarks and indications of places of manufacture of goods in the legislation of the Russian Federation», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 7, pp. 18–22.
4. Sychev, A. E. (2020), «Examination of applications for appellations of origin and geographical indications», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 11, pp. 2–9.
5. Samokhvalova, I. N. and Sychev, A. E. (2021), «Key changes in the legal protection of the appellation of origin», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 6, pp. 6–12.

Information about the author

Aleksey E. Sychev, Cand. Sci. (Law), Head of the Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); otd3005@rupto.ru
Mariia M. Rogozhina, State Expert on Intellectual Property of the 2nd category, Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mariia.rogozhina@rupto.ru

Contribution of the authors

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 19.07.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 08.08.2024
Прыняты да публікацыі 12.08.2024

У дапамогу вынаходніку

Роспатент

Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ЯК ЗАРЭГІСТРАВАЦЬ ТАВАРНЫ ЗНАК

ПАДРЫХТУЙЦЕ ДАКУМЕНТЫ

Роспатент

- 1 ЗАЯВА НА РЭГІСТРАЦЫЮ
ТАВАРНАГА ЗНАКА З УКАЗАННЕМ
ЗАЯЎНІКА, ЯГО МЕСЦА ЖЫХАРСТВА
- 2 ЗАЯЎЛЕНАЯ
АДЗНАКА
- 3 ПЕРАЛІК ТАВАРАЎ/ПАСЛУГ,
ЗГРУПАВАНЫХ ПА КЛАСАХ МКТП
ДЛЯ РЭГІСТРАЦЫІ ЗНАКАЎ
- 4 АПІСАННЕ ЗАЯЎЛЕНАЙ
АДЗНАКІ

ВЫПЛАЦІЦЕ ПОШЛІНЫ

Роспатент

3 500 руб.

Рэгістрацыя заяўкі пасля праверкі пададзеных дакументаў

+ 1 000 руб.

за кожны з класаў МКТП, для якіх
запытваецца рэгістрацыя, **звыш 5**

30% скідка

за электроннае
справаводства

11 500 руб.

Экспертыза заяўленай адзнакі

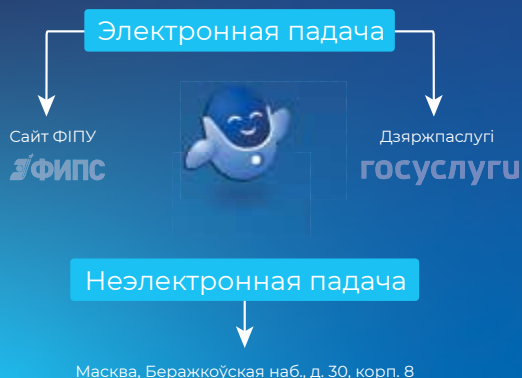
+ 2 500 руб.

за кожны з класаў МКТП, для якіх
запытваецца рэгістрацыя, **звыш 1**

ПАДАЙЦЕ ДАКУМЕНТЫ Ў РАСПАТЭНТ

Роспатент

ЭКСПЕРТЫЗА

Роспатент

Фармальная экспертыза

- Максімальны тэрмін 1 месяц
- Праверка выплаты пошлін
- Праверка наяўнасці дакументаў і выканання
выстаўленых да іх патрабаванняў

Экспертыза па сутнасці

- Максімальны тэрмін 12 месяцаў
- Праверка адпаведнасці заяўленай на
рэгістрацыю ў якасці таварнага знака адзнакі
патрабаванням заканадаўства Расійскай
Федэрацыі

ВЫПЛАЦІЦЕ ПОШЛІНЫ

Роспатент

16 000 руб.

Рэгістрацыя таварнага знака
і выдача электроннага пасведчання

+ 1 000 руб.

за кожны з класаў МКТП, для якіх
запытваецца рэгістрацыя, **звыш 5**

30% скідка

за электроннае
справаводства

2 000 руб.

Выдача папяровага пасведчання
аб рэгістрацыі (па жаданні)

Роспатент

Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ЯК ЗАРЭГІСТРАВАЦЬ ДАГАВОР ФРАНЧАЙЗІНГУ

ПАДРЫХТУЙЦЕ ДАКУМЕНТЫ

- 1 ЗАЯВА НА РУСКАЙ МОВЕ
- 2 ДАВЕРАНАСЦЬ, КАЛІ ПРАДСТАЎНІК
ЗАЯЎНІКА НЕ З'ЯЎЛЯЕЦЦА
ПАТЭНТНЫМ ПАВЕРАНЫМ
- 3 ЗАСВЕДЧАНЫ ПЕРАКЛАД
ДАКУМЕНТАЎ, ПАДАДЗЕННЫХ НА
ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ

ВЫПЛАЦІЦЕ ПОШЛІНЫ

3 300 руб.

Рэгістрацыя заяўкі пасля праверкі
пададзеных дакументаў

+ 11 500 руб.

за кожны таварны знак

+ 3 300 руб.

за кожны патэнт і пасведчанне,
якія пашыраюць прадмет дагавора

ПОДАЙТЕ ДОКУМЕНТЫ В РОСПАТЕНТ

Роспатент

У электронным выглядзе

Праз АПДП

Асабіста

Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.

Па пошце

Роспатент, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1,
Масква, Г-59, ГСП-3, 125993, Расійская Федэрацыя

Паўнамоцтвы Распатэнта і ФАС Расіі

РАСПАТЭНТ

Рэгістрацыя таварнага знака

ФАС

Разгляд спраў пра несумленную канкурэнцыю пры незаконным выкарыстанні таварнага знака*

* Частка 21 Закона аб абароне канкурэнцыі

Таварны знак

Яго галоўная задача – дапамагчы спажыватцям адрозніць прадукцыю аднаго вытворцы ад падобнай прадукцыі іншага

Выключныя правы на выкарыстанне таварнага знака належаць яго ўласніку і ахоўваюцца законам.

Ніхто не мае права без дазволу ўласніка выкарыстоўваць яго таварны знак

У якасці таварнага знака можна зарэгістраваць

- СЛОВЫ
- ГАЛАГРАМЫ
- 3D-МАДЭЛІ
- ГУКІ
- ПАХІ
- МЕСЦЫ
РАЗМЯШЧЭННЯ
НА ТАВАРЫ
- СТАТЫЧНЫЯ
І GIF-ВІДЭА
- ТАКТЫЛЬНА-СЭНСОРНЫЯ
АДЗНАКІ

Якую рызыку нясе выхад на рынак без зарэгістраванага таварнага знака?

- Права на адзнаку, якую асобай выкарыстоўвае пасля «раскруткі»*, могуць быць набыты іншым гульцом рынку, які забароніць яе далейшае выкарыстанне
- Выбраная адзнака можа аказацца падобнай на зарэгістраваны таварны знак, і яе выкарыстанне выкліча выстаўленне прэтэнзій праваўладальнікам
- Абарона ад выстаўленых прэтэнзій або аднаўленне праў у судзе і антыманапольным органе запатрабуе часовых і фінансавых затрат

* Набыццё распазнавальнай здольнасці

Адказнасць

1. За незаконнае выкарыстанне таварнага знака на таварах, этыкетках, шылдах і ў рэкламе – **штраф у памеры да 200 тыс. руб.***

За вытворчасць і продаж тавару – штраф у памеры двухкратнага–пяцікратнага кошту тавару з яго канфіскацыяй*

2. За ўвядзенне ў абарот тавару – абаротны штраф ад 1% да 15% сумы выручкі ад рэалізацыі такога тавару (працы, паслугі)**

3. За парушэнне выключнага права можна спагнаць у судовым парадку страты або кампенсацыю***

Іх памер можа складаць:

- Ад 10 тысяч да 5 млн рублёў
- Двухкратны кошт права выкарыстання таварнага знака
- Двухкратны кошт тавараў, на якіх незаконна размешчаны таварны знак

* Артыкул 14.30 КаАП РФ

** Частка 2 артыкула 14.33 КаАП РФ

*** Артыкул 1515 ГК РФ

У якім выпадку можна звярнуцца ў ФАС?*

- Калі ёсць прыкметы несумленнай канкурэнцыі, звязанай з набыццём і выкарыстаннем выключнага права на таварны знак
- Калі канкурэнт уводзіць у абарот тавары з адзнакай, тоеснай з вашым таварным знакам або падобнай на яго

* Артыкулы 14.4, 14.6 Закона аб абароне канкурэнцыі

2. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Новыя падыходы да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі

Марына Германаўна Іванова
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
egor8199@mail.ru

Анатацыя: у дадзеным артыкуле разгледжаныя сталыя погляды на кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі. Выяўлена метадалагічная несфарміраванасць падыходаў, што ўжываюцца да развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю (ІУ) на рэгіянальным узроўні, адзначаны недастатковы ўлік значнасці ІУ ў працэсе фарміравання навукова-тэхналагічнага развіцця рэгіёна. У сувязі з гэтым мэтай дадзенага даследу стаў пошук новых падыходаў да фарміравання эфектыўнай сістэмы кіравання ІУ ў рэгіёнах з улікам спецыфікі іх эканомік. У дадзенай працы выкарыстаныя сістэмны і дэкампазіцыйны падыходы¹, а таксама метады метатэарэтычнага ўзроўню. Сфарміраваны ключавыя элементы, якія павінна змяшчаць эфектыўная сістэма кіравання ІУ на ўзроўні суб'екта Расійскай Федэрацыі.

Ключавыя словы: кіраванне, інтэлектуальная ўласнасць, рэгіянальная эканоміка, міжгаліновы баланс, салідарная эканоміка.

Для цытавання: Іванова, М. Г. Новыя падыходы да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі / М. Г. Іванова // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 292–298

New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation

Marina G. Ivanova
Federal Institute of Industrial Property
egor8199@mail.ru

Abstract: article examines the prevailing views on the management of intellectual property in the constituent entities of the Russian Federation. The methodological immaturity of approaches applied to the development of the intellectual property (IP) management system at the regional level is revealed, insufficient consideration of the importance of IP in the process of forming the scientific and technological development of the region is noted. In this regard, the purpose of this study was to search for new approaches to the formation of an effective IP management system in the regions, taking into account the specifics of their economies. In this work, the system approach and the decomposition approach, as well as metatheoretical level methods, are used. The key elements that an effective IP management system at the level of a constituent entity of the Russian Federation should contain have been formed.

Key words: intellectual property, management, regional economics, inter-sectoral balance, solidarity economy.
For citation: Ivanova, M. G. New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation / M. G. Ivanova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 292–298.

¹ Дэкампазіцыйны падыход – адзін з інструментаў стратэгічнага аналізу і сістэмнага падыходу да распрацоўкі і рэалізацыі стратэгіі. Адным з ключавых вынікаў дэкампазіцыі становіцца выяўленне «слабых звёнаў», што з'яўляецца падставай для мерапрыемстваў па павышэнні кваліфікацыі супрацоўнікаў. // Вялікая расійская энцыклапедыя: сайт. URL: <https://bigenc.ru/c/dekompozitsionnyi-podkhod-v-marketinge-5ca960> (дата звароту: 25.07.2024).

Уводзіны

Нягледзячы на шырокую асветленасць, метадалагічныя падыходы, што ўжываюцца да развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў розных рэгіёнах, і значнасць ІУ падчас фарміравання іх навукова-тэхналагічнага развіцця практычна не разглядаюцца. Многія аўтары, напрыклад В. І. Быўшава, І. В. Пісарава, Д. В. Губенко [1], Г. В. Аляксандрава [2], якія распрацоўваюць паказчыкі ацэнкі развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах, не надаюць належнай увагі спецыфіцы праблем рэгіёнаў, а таксама сацыяльнай значнасці міжрэгіянальнага супрацоўніцтва ў гэтай галіне.

Гісторыя спроб кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, дакладней спроб фарміравання сістэмы кіравання інтэлектуальнымі правамі ў рэгіёнах, налічвае не адно дзесяцігоддзе. Толькі ў Рэспубліцы Татарстан быў выпрацаваны метадалагічна дакладны падыход да вырашэння задачы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю на ўзроўні рэгіёна. Толькі ў 2018 годзе Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі распрацавала метадалагічныя падыходы да кіравання ІУ на ўзроўні рэгіёна ў Рэкамендацыях па кіраванні правамі на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі ў рэгіёнах Расійскай Федэрацыі (далей – Рэкамендацыі), п. 5 «Кіраванне правамі на ВІД, што належаць суб'екту Расійскай Федэрацыі»². Аднак, як паказала практыка, гэтага было яўна недастаткова для арганізацыі эфектыўнай працы ў рэгіёнах. Актыўнага рынку інтэлектуальнай уласнасці на цяперашні момант няма.

Сярод навуковых публікацый не так шмат артыкулаў, прысвечаных праблемам рэгіянальнага кіравання сістэмай інтэлектуальнай уласнасці. Галоўным чынам гэта тэматыка ўласцівая працам спецыялістаў Распатэнта і Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ). Артыкулы кіраўніка Распатэнта Ю. С. Зубава і дырэктара ФІПУ А. П. Нярэціна прысвечаныя праблемам рэалізацыі вышэйназваных Рэкамендацый і дасягненням рэгіёнаў у гэтай галіне. У артыкуле [3] ацэньваецца эфектыўнасць рэалізацыі трохбаковых пагадненняў паміж Распатэнтам, Міністэрствам эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі і кіраўнікамі рэгіёнаў па спрыянні стварэнню сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах. У артыкулах [3] і [4] даецца ацэнка добрых якасцей і недахопаў рэйтынгу як інструмента ацэнкі інавацыйнай і патэнтнай актыўнасці рэгіёна, пры гэтым адзначаецца, што распрацаваны нацыянальны рэйтынг не дае ўяўлення аб развіцці рынку інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёнах.

² Рэкамендацыі па кіраванні правамі на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі ў рэгіёнах Расійскай Федэрацыі // Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі: сайт. URL: <http://economy.gov.ru> (дата звароту: 20.05.

У дадзеным даследзе будуць вызначаныя падыходы да фарміравання эфектыўнай сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах з улікам спецыфікі развіцця іх эканомік.

У дадзеным даследзе будуць вызначаныя падыходы да фарміравання эфектыўнай сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах з улікам спецыфікі развіцця іх эканомік, а таксама прыведзеныя розныя варыянты ацэнкі развіцця гэтай сферы ў рэгіёнах.

У працы выкарыстаныя дзейныя нарматыўна-правовыя акты, праекты заканадаўчых актаў і найбольш актуальныя рашэнні Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні Рады Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі.

Метадалагічныя падыходы да даследавання

У дадзенай працы прымененыя сістэмны і дэкампазіцыйны падыходы, а таксама метады метатэарэтычнага ўзроўню. Для апісання прынцыпова новых падыходаў да фарміравання эфектыўнай сістэмы кіравання эканомікай рэгіёнаў увогуле, у тым ліку інтэлектуальнай уласнасцю, у працы прапанована выкарыстанне метадалогіі салідарнай эканомікі, дастаткова падрабязна апісанай у працах У. А. Ляпёхіна [5] і І. К. Мухінай [6], і міжгаліновага балансу – у працах В. В. Лявонцёва [7].

Развіццё сітуацыі з пабудовай сістэм кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах складалася наступным чынам. У 2019 годзе тры рэгіёны (Рэспубліка Татарстан, Ульянаўская і Пензенская галіны) пачалі працу ў адпаведнасці з Рэкамендацыямі, кансультаваліся з Распатэнтам, паступова наладжвалі працу. У іншых рэгіёнах праца прасоўвалася павольна і складана. У першую чаргу гэта было абумоўлена адсутнасцю спецыялістаў адпаведнай кваліфікацыі ў галіне кіравання інтэлектуальнай уласнасцю.

Праблема скранулася з мёртвага пункта, калі паскарэнню працы надала імпульс рашэнне Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні Рады Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі В. І. Матвіенка³ па актывізацыі дадзенай працы з указаннем канкрэтных тэрмінаў дасягнення вынікаў. У выніку ўжо ў 2024 годзе было сфарміравана рашэнне Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні Рады Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай

³ 23 красавіка 2023 г. – пасяджэнне Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні СФ на тэму «Актуальныя пытанні аховы праў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці» // Веснік інтэлектуальнага права: сайт. URL: <https://vestnikip.ru/news/3752/> (дата звароту: 20.05.2024).

Усе прапановы па ўдасканаленні кіравання інтэлектуальнай уласнасцю зводзіліся да спроб рэгуляваць дадзены працэс выключна па вертыкалі.

Федэрацыі В. І. Матвіенка аб арганізацыі працы па кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі⁴, у якім былі падведзены вынікі рэалізацыі Рэкамендацый і вызначаны напрамкі развіцця сферы інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёнах.

Аднак усе прапановы па ўдасканаленні кіравання інтэлектуальнай уласнасцю зводзіліся да спроб рэгуляваць дадзены працэс выключна па вертыкалі. Пры гэтым была згублена каштоўнасць мэтавызначэння, гэта значыць разуменне мэты рэгіёна, які займаецца кіраваннем інтэлектуальнай уласнасцю, эканамічнага і сацыяльнага выніку рэгіёна ў дадзенай працы. Аднак сістэма інтэлектуальнай уласнасці не можа кіравацца толькі па вертыкалі без разумення кіраўнікамі рэгіёна значнасці намаганняў, якія робяцца.

Таксама варта адзначыць, што ні ў афіцыйных дакументах, ні ў навуковых артыкулах па рэгіянальным развіцці сістэмы інтэлектуальнай уласнасці не акцэнтуюцца ўвага на сацыяльнай значнасці міжрэгіянальнага супрацоўніцтва па фарміраванні рынку інтэлектуальнай уласнасці.

Увядзенне цвёрдых санкцый супраць Расіі зрабілі істотны ўнёсак у змяненне структуры эканомік рэгіёнаў і ў пераарыентаванне лагістычных плыней. Адным з ключавых індыкатараў стала арганізацыя працэсу імпартазамышчэння. Структурныя зрухі ў эканоміцы саміх суб'ектаў Расійскай Федэрацыі, звязаныя з працэсамі імпартазамышчэння, таксама паспрыялі павышэнню ролі інтэлектуальнай уласнасці і развіццю інфраструктуры, звязанай з трансферам тэхналогій. Адначасова паўстала пытанне аб эфектыўнасці выкарыстання такога інструмента атрымання дадатковага даходу, як інтэлектуальная ўласнасць. Гэта непазбежна прывяло да неабходнасці пабудовы аптымальных сістэм кіравання інтэлектуальнай уласнасцю на ўзроўні рэгіёнаў і фарміравання рынку інтэлектуальнай уласнасці [8, 9].

⁴ Развязак Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні Рады Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі В. І. Матвіенка аб арганізацыі працы па кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ў суб'ектах Расійскай Федэрацыі // Рада заканадаўцаў Расійскай Федэрацыі пры Федэральным Сходзе Расійскай Федэрацыі: сайт. URL: http://szrf.km.duma.gov.ru/upload/site53/document_news/000/038/427/Reshenie_Soveta_po_voprosam_inteNektualnoy_sobstvennosti_pri_Predsedatele_Soveta_Federatsii_ot_19.02.2024.pdf (дата звароту: 20.05.2024).

Варта звярнуць увагу на многаварыянтнасць падыходаў да камерцыялізацыі праў на інтэлектуальную ўласнасць [10, 11]. Як вядома, камерцыялізацыя праў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці можа ажыццяўляцца праз выкарыстанне выніку інтэлектуальнай дзейнасці (ВІД) пад аховой ва ўласнай арганізацыі або праз падаванне права на выкарыстанне праў на такі вынік іншым кампаніям (па ліцэнзійным дагаворы). Ліцэнзія можа быць невыключнай, у гэтым выпадку праваўладальнік пакідае за сабою права далейшага распаўсюджвання правам на ВІД, або ж распаўсюджанне выключным правам можа ажыццяўляцца шляхам адчужэння праў на такі ВІД іншай асобе ў поўным аб'ёме (па дагаворы пра адчужэнне выключнага права). Таксама існуе мадэль крос-ліцэнзійнага супрацоўніцтва, у рамках якога кампаніі-партнёры абменьваюцца ліцэнзіямі на патрэбныя тэхналогіі для іх укаранення ва ўласную вытворчасць, стымулюючы абмен досведам, рэсурсамі і забяспечваючы такім чынам інавацыйнае развіццё адзін аднаго. Лідарамі па камерцыялізацыі праў звычайна выступаюць Масква, Санкт-Пецярбург, Маскоўская вобласць. Прычым лідарства ў патэнтнай актыўнасці рэгіёнаў не заўсёды карэлюецца з камерцыйнай актыўнасцю праваўладальнікаў.

Патрэбна выяўленне моцных і слабых бакоў кіравання эканомікай рэгіёна, індывідуальных спецыялізацый відаў дзейнасці.

Не ўсе кіраўнікі рэгіёнаў разумеюць, што немагчыма сфарміраваць устойлівую стратэгію інавацыйнага развіцця рэгіёна без адекватнай ацэнкі ўзроўню кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, інавацыйнай і патэнтнай актыўнасцю. Неабходнае выяўленне моцных і слабых бакоў кіравання эканомікай рэгіёна, індывідуальных спецыялізацый відаў дзейнасці, уласцівых яму, а гэта наўпрост звязана з узроўнем кампетэнцый тых кадраў, якія павінны займацца распрацоўкай стратэгіі навукова-тэхналагічнага і сацыяльнага развіцця рэгіёна з улікам яго спецыфікі.

У сувязі з гэтым Рада Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі рэкамендавала Міністэрству эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі арганізаваць працу па павышэнні ўзроўню прававой пісьменнасці кіраўнікоў навукова-тэхналагічнага развіцця (НТР) суб'ектаў Расійскай Федэрацыі ў галіне кіравання інтэлектуальнай уласнасцю⁵.

⁵ Рашэнне Рады па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Старшыні Рады Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі ад 19 лютага 2024 г. // Рада Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі: сайт. URL: <http://council.gov.ru/media/files/pCMSOMljwEJLNmHKbq15mAWeCJmXmA1A.pdf> (дата звароту: 21.05.2023).

Безумоўна, правільным рашэннем было ўскласці на кіраўнікоў НТР суб'ектаў Расійскай Федэрацыі адказнасць за кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю. Ёсць падстава меркаваць, што могуць быць прапушчаныя пытанні, звязаныя з развіццём сістэмы сродкаў індывідуалізацыі. Пры гэтым ёсць рэгіёны, дзе дадзенае пытанне займае прыярытэтнае значэнне ў параўнанні з павышэннем патэнтнай актыўнасці. У рэгіёнах, дзе няма буйных навукова-даследчых інстытутаў або буйных прадпрыемстваў, іх адсутнасць не зніжае эканамічнага патэнцыялу выкарыстання суб'ектамі гаспадарання рэгіёна інтэлектуальных праў, што ствараюцца ў сферы нацыянальнай культуры.

Пры гэтым павышэнне кваліфікацыі кадраў павінна сфарміраваць разуменне сістэмнага падыходу да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёне з улікам міжгалоўнага балансу⁶ развіцця эканомікі ўвогуле ў краіне. Ад гэтага ў значнай ступені будзе залежаць развіццё лагістычных ланцужкоў трансферу тэхналогій.

Першапачаткова метадалагічна пільна патрэбна вырабіць інвентарызацыю ўсіх наяўных ВІД, створаных за кошт не толькі бюджэтных сродкаў рэгіёна, але і федэральнага бюджэту, а таксама ВІД, створаных за кошт кампаній. ВІД, актуальныя на бягучы момант развіцця тэхналогій, патрэбна ацаніць і паставіць на баланс адпаведных праваўладальнікаў.

Вельмі важным этапам з'яўляецца стварэнне лічбавых баз даных. І толькі тады можна разглядаць пытанне аб фарміраванні гарманічных ланцужкоў трансферу тэхналогій. Гэта асабліва актуальна ва ўмовах рэалізацыі нацыянальнага праекта «Эканоміка даных»⁷.

У мэтах распрацоўкі найбольш эфектыўнай стратэгіі развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю мэтазгодна не проста ўлічваць спецыфіку ўзроўню развіцця кожнага рэгіёна, але і звярнуцца да такога несправядліва забытага паняцця, як «салідарная эканоміка».

Салідарная эканоміка – гэта эканамічная сістэма, заснаваная на прынцыпах справядлівасці, роўнасці, устойлівасці і супрацоўніцтва⁸.

У адрозненне ад традыцыйнай эканомікі, засяроджанай на максімальным павелічэнні прыбытку і

⁶ Міжгалоўны баланс (анг. intersectoral balance) – мадэль эканомікі, прадстаўленая ў выглядзе табліцы, у якой адлюстроўваюцца разнастайныя натуральныя і вартасныя сувязі ў народнай гаспадарцы. Аналіз міжгалоўнага балансу дазваляе атрымаць комплексную характарыстыку працэсу фарміравання і выкарыстання сукупнага грамадскага прадукту ў галоўным разрэзе. Міжгалоўны баланс адлюстроўвае сувязі паміж выпускам прадукцыі ў адной галіне і выдаткамі, расходаваннем прадукцыі ўсіх галін, залучаных у забеспячэнне гэтага выпуску. Складаецца ў грашовай і натуральнай формах / Вялікая расійская энцыклапедыя: сайт. URL: <https://bigenc.ru/c/mezhotraslevoi-balans-d711cb> (дата звароту: 25.06.2024).

⁷ Калмацкі, М. У Расіі запускаецца нацпраект па лічбавай трансфармацыі дзяржавы / М. Калмацкі, А. Узбекава // Расійская газета: сайт. URL: <https://rg.ru/2024/05/21/kakie-nashi-kody.html> (дата звароту: 21.05.2024)

⁸ Макіенка, С. А. Што такое салідарная эканоміка // Проза.ру: партал. URL: <https://proza.ru/2023/08/18/6779> (дата звароту: 25.05.2023).

Мэтазгодна не проста ўлічваць спецыфіку ўзроўню развіцця кожнага рэгіёна, але і звярнуцца да такога несправядліва забытага паняцця, як «салідарная эканоміка», або пабудова стратэгіі развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёне павінна метадалагічна абапірацца на пабудову міжгалоўнага балансу і прынцыпы фарміравання салідарнай эканомікі.

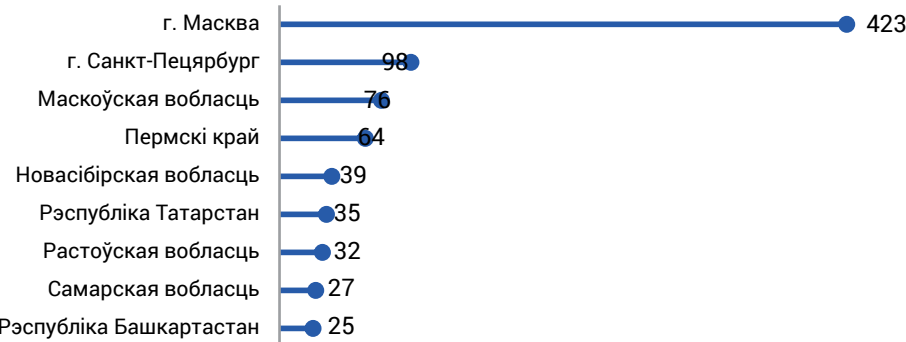
індывідуальным спажыванні, салідарная эканоміка імкнецца да стварэння супольнасці, якая ўзаемадзейнічае і працуе разам для дасягнення агульных мэт [6].

Каштоўнасць кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў сістэме салідарнай эканомікі набывае шырэйшае значэнне, гэта значыць у дадзеным выпадку кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю ў асобна ўзятым рэгіёне вырашае задачы не толькі аховы інтэлектуальных праў і атрымання дадатковай даходнасці, але і накіраванае на рашэнне агульных задач развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і рашэнне сацыяльных пытанняў, з гэтым звязаных, а таксама на раскрыццё патэнцыялу рэгіёна. Да ліку праблем сферы інтэлектуальнай уласнасці, акрамя нястачы кадраў, адносіцца недастатковае асвятленне важнасці развіцця сферы інтэлектуальнай уласнасці ў сродках масавай інфармацыі.

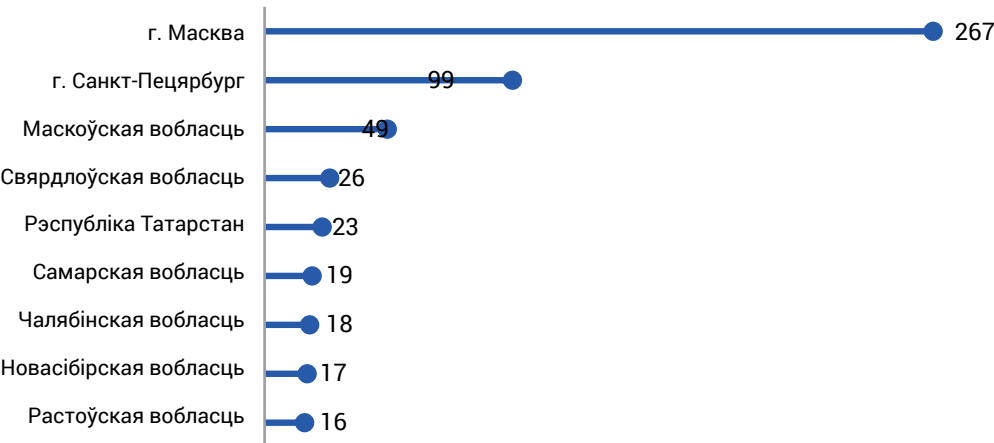
Акрамя таго, задачы фарміравання сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю павінны быць упісаныя ў мэты праектнага фінансавання ў рамках развіцця прыярытэтных галін прамысловасці ў асобных рэгіёнах і краіны ўвогуле, але для гэтага на сталай аснове патрэбнае правядзенне ў кожным рэгіёне паглыбленых патэнтных даследаў.

Як было адзначана ва ўпамянутым вышэй артыкуле В. І. Быўшава, І. В. Пісарава і Д. В. Губенка [1], а таксама ў артыкулах Ю. С. Зубава і А. П. Нярэціна [3, 8], інтэлектуальная ўласнасць у сучасных рэаліях з'яўляецца самым важным драйверам навукова-тэхнічнага прагрэсу, а таксама адным з ключавых сродкаў гарантвання бяспекі як рэгіёнаў, гэтак і краіны ўвогуле.

Стратэгічная важнасць і актуальнасць інтэлектуальнай уласнасці ў бягучых умовах падкрэсліваецца на ўсіх узроўнях дзяржаўнага кіравання, але статыстыка

Малюнак 1.
Колькасць распараджэнняў выключным правам на вынаходкі і карысныя мадэлі па ліцэнзійным дагаворы за 2022 г. (бок, які перадае правы)

Малюнак 2.
Колькасць распараджэнняў выключным правам на вынаходкі і карысныя мадэлі па дагаворы аб адчужэнні за 2022 г. (бок, які перадае правы)

распараджэння правамі на ВІД пакуль дастаткова нізкая нават у рэгіёнах-лідарах па патэнтнай актыўнасці. Інфармацыя аб рэгіёнах-лідарах па колькасці распараджэнняў выключным правам на вынаходкі і карысныя мадэлі па ліцэнзійным дагаворы ў 2022 годзе прыведзеная на малюнку 1⁹. У тройку лідараў традыцыйна ўвайшлі: з вялікім адрывам Масква (423 адз.), далей – Санкт-Пецярбург (98 адз.) і Маскоўская вобласць (76 адз.). Колькасць распараджэнняў выключным правам у Пермскага краю блізкае да значэння лідараў (64 адз.), пасля чаго ідзе моцны спад колькасці распараджэнняў у іншых рэгіёнаў. Так, у астатніх рэгіёнаў колькасць распараджэнняў выключным правам па ліцэнзійным дагаворы знаходзіцца ў межах значэнняў у сярэднім ад 25 адз. да 40 адз. Рэгіёны-лідары па колькасці распараджэнняў выключным правам на вынаходкі і карысныя мадэлі

па дагаворы аб адчужэнні выключнага права за 2022 год размеркаваліся наступным чынам (малюнак 2)¹⁰. Паказчыкі аб'ёму распараджэнняў выключным правам па дагаворы аб адчужэнні выключнага права на вынаходкі і карысныя мадэлі амаль удвая ніжэй за значэнні распараджэнняў па ліцэнзійным дагаворы. Лідарамі па-ранейшаму застаюцца Масква (267 адз.), Санкт-Пецярбург (99 адз.) і Маскоўская вобласць (49 адз.). Астатнія рэгіёны на разглядзе рэгістравалі ў 2022 годзе ў сярэднім ад 16 да 26 распараджэнняў. Нізкі ўзровень паказчыкаў распараджэння інтэлектуальнымі правамі нават у рэгіёнаў-лідараў сведчыць аб адсутнасці актыўнага рынку распараджэння правамі на інтэлектуальную ўласнасць. 21 мая 2024 г. прайшла селектарная нарада з суб'ектамі РФ па пытаннях кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, на якім рэгіёны абмяняліся лепшымі практыкамі кіравання інтэлектуальнай уласнасцю. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Мінэканамразвіцця Расіі

⁹ Структурныя зрухі ў эканоміцы інтэлектуальнай уласнасці: справаздача аб НДП (заклучны) // Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. А. В. Суконкін, М. 2023 г. – 561 с. – НДП 1-ЭП-2023-561с.

¹⁰ Там жа.

і Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт)¹¹. Безумоўна, гэта вельмі карысная практыка, але хацелася б, каб больш увагі надавалася не толькі дасягненням перадавых рэгіёнаў, але і праблемам у галіне кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і падыходам да іх вырашэння.

Заклучэнне
Хацелася б зрабіць наступныя вывады. Па-першае, не можа быць уніфікаваных падыходаў у рашэнні праблем кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў розных рэгіёнах, улічваючы спецыфіку іх развіцця.

Па-другое, вельмі важна, каб не толькі асобы, адказныя за развіццё інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёне, але і асабіста губернатары рэгулярна атрымлівалі верагодную інфармацыю аб фарміраванні рынку інтэлектуальнай уласнасці і адказвалі за гэтыя паказчыкі перад Міністэрствам эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі. Гэта, безумоўна, становіцца скажання на агульнаацыянальным развіцці кіравання інтэлектуальнай уласнасцю. Па-трэцяе, пабудова стратэгіі развіцця сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёне павінна метадалагічна абапірацца на пабудову міжгаліновага балансу і прынцыпы фарміравання салідарнай эканомікі. Надалей лічу мэтазгодным правесці навуковы дослед на часовым перыядзе не меней пяці гадоў па ацэнцы эфектыўнасці прапанаваных метадаў. Па-чацвёртае, у мэтах больш выразнага разумення эфектыўнасці метадаў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах патрэбна правесці паглыблены навуковы дослед па ўвязванні кіраўнічых падыходаў са спецыфікай эканомікі рэгіёна.

Аднак, галоўнае, калі прымяненне новых метадалагічных падыходаў пры кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах не будзе замацавана на заканадаўчым узроўні і кадры, што адказваюць за развіццё інтэлектуальнай уласнасці, не атрымаюць адпаведнай метадалагічнай падрыхтоўкі, прымяненне гэтых падыходаў не атрымае практычнай рэалізацыі. Не губляючы значэння і сістэмы індикатыўнай ацэнкі развіцця інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёне, але яны павінны ў большай ступені адлюстроўваць працэсы трансферу тэхналогій.

У цяперашні момант праект Пастановы Урада РФ «Аб унясенні змен у Правілы распрацоўкі і карэкціроўкі Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі і Правілы маніторынгу рэалізацыі Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі» прайшло грамадскае абмеркаванне¹².

У адпаведнасці з ім пералік паказчыкаў эфектыўнасці мер і інструментаў дзяржаўнай палітыкі ў галіне навукова-тэхналагічнага развіцця павінен складацца з паказчыкаў, што характарызуюць стварэнне і выкарыстанне самых важных навукаёмістых тэхналогій. Сярод іх: аб'ём падатковых паступленняў у бюджэт ад рэалізацыі прадукцыі, вырабленай з выкарыстаннем айчынных навукаёмістых тэхналогій; суадносіны аб'ёму рэалізацыі айчыннай навукаёмістай прадукцыі і аб'ёму закупаў аналагічнай замежнай прадукцыі, што найперш ажыццяўляецца з недружалюбных замежных дзяржаў; частка прадукцыі высокатэхналагічных і навукаёмістых галін эканомікі ў валавым унутраным прадукце.

Спіс літаратуры

1. Быўшаў, В. І. Ацэнка развіцця сферы інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёнах Расійскай Федэрацыі і фарміраванне метадалагічных падыходаў / В. І. Быўшаў, І. В. Пісараў, Д. В. Губенка // Кіраванне навукай і навукаметрыя. – 2023. – Т. 18, № 1. – С. 30–62. – DOI: <https://doi.org/10.33873/2686-6706.2023.18-1.30-62>.
2. Аляксандрава, Г. В. Метад партфолія ў ацэнцы працэсаў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю на ўзроўні рэгіёна / Г. В. Аляксандрава // Кіраванне навукай і навукаметрыя. – 2022. – Т. 17, № 3. – С. 309–328. – DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-3.309-328.
3. Зубаў, Ю. С. Распатэнт у кіраванні рэгіянальным развіццём у парадыгме развіцця сферы інтэлектуальнай уласнасці / Ю. С. Зубаў, А. П. Нярэцін // Кіраванне навукай і навукаметрыя. – 2022. – Т. 17, № 1. – С. 67–81. – DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-1.67-81.
4. Рэйтынг як прылада ацэнкі інавацыйнай і патэнтнай актыўнасці рэгіёна (на прыкладзе Варонежскай вобласці) / М. Г. Іванова [і інш.] // Рэгіён: сістэмы, эканоміка, кіраванне. – 2020. – № 3. – С. 83–90.
5. Ляпёхін, У. А. «Салідарная эканоміка» як новы спосаб вытворчасці / У. А. Ляпёхін, С. А. Белякоў, В. В. Ляпёхін // М.: Канцэптуал, 2022. – 330 с. – ISBN 978-5-907771-39-0.
6. Ляпёхін, У. Салідарная эканоміка: каштоўнасці, а не прыбытак / У. Ляпёхін, І. Мухіна // Яндэкс: сайт. – URL: <https://dzen.ru/video/watch/62f53d3358c83462e42397df?ysclid=m0c7i7ss4b140416248> (дата звароту: 25.05.2024).
7. Лявонцёў, В. В. Міжгаліновая эканоміка / пераклад з англійскага: прадмова і навуковы рэдактар А. Г. Гранберг. – Масква: Эканоміка, 1997. – 479 с.
8. Зубаў, Ю. С. Спрыянне фарміраванню тэхналагічнага суверэнітэту Расіі – ключавая задача Распатэнта / Ю. С. Зубаў // Веснік ФІПУ. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 10–15.
9. Нярэцін, А. П. Інтэлектуальная ўласнасць у рэгіёнах / А. П. Нярэцін // Веснік нацыянальнага бюро экспертызы інтэлектуальнай уласнасці:

¹¹ Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-21052024> (дата звароту: 20.05.2024).
¹² Праект Пастановы Урада РФ «Аб унясенні змен у Правілы распрацоўкі і карэкціроўкі Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі і Правілы маніторынгу рэалізацыі Стратэгіі навукова-тэхналагічнага развіцця Расійскай Федэрацыі». URL: <https://regulation.gov.ru/Regulation/Npa/PublicView?npaID=147673> (дата звароту: 25.06.2024).

сайт. – URL: <https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911> (дата звароту: 25.05.2024).

10. Питанні камерцыялізацыі ў сферы інтэлектуальнай уласнасці ў Расійскай Федэрацыі. – М.: Выданне Дзяржаўнай Думы, 2022. – 112 с.
11. Казлоўская, А. В. Аналіз стану сферы інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёнах Расіі / А. В. Казлоўская, А. М. Акерман, Ю. С. Бурэц // ЭКА. – 2015. – № 6 (492). – С. 75–92.

Інфармацыя аб аўтару

Марына Германаўна Іванова, доктар сацыялагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Навукова-адукацыйнага цэнтра ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., 30, корп. 1); egor8199@mail.ru

References

1. Byyshev, V. I., Pisarev, I. V. and Gubenko, D. V. (2023) «Evaluation of the Development of the Intellectual Property Field in the Russian Federation's Regions and Methodological Approaches», *Science Governance and Scientometrics*, vol. 18, no 1, pp.30-62. DOI: <https://doi.org/10.33873/2686-6706.2023.18-1.30-62>.
2. Aleksandrova, A. V. (2022), «Portfolio Method in the Evaluation of Intellectual Property Management Processes at the Regional Level», *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 3, pp. 309-328. DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-3.309-328.
3. Zubov, Yu. S. and Neretin, O. P. (2022), «Rospatent in the Management of Regional Development in the Development Paradigm of the Intellectual Property Area», *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 1, pp. 67-81. DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-1.67-81.
4. Ivanova, M. G., Aleksandrova, A. V., Anikeeva, M. Yu. and Aleksandrov, Yu. D. (2020), «Rating tools as means for assessing innovative and Patent activity in a region (on the Voronezh region example)», *Region: sistemy, ekonomika, upravlenie*, no 3, pp. 83–90.
5. Lepehin, V. A., Beliakov, S. A. and Lepehin, V. V. (2022), «*Solidarnaya ekonomika*» kak novyj sposob proizvodstva [«Solidary economy» as a new way of production], Konceptual, Moscow, Russia.
6. Lepehin, V. and Muhina, I. (2022) «Solidary economy: values, not profits», available at: <https://dzen.ru/video/watch/62f53d3358c83462e42397df?ysclid=m-0c7i7ss4b140416248> (Accessed 25 May 2024).
7. Leontiev, V.V. (1997), *Mezhotraslevaya ekonomika* [Intersectoral Economics], Translated by Granberg, A.G., Ekonomika, Moscow, Russia.
8. Zubov, Yu. S. (2022), «Promoting the formation of Russia's technological sovereignty is a key task of Rospatent», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1, pp. 10–15.
9. Neretin, O. P. (2022), «Intellectual property in regions of Russia», available at: <https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911> (Accessed 25 May 2024).
10. Voprosy kommercializacii v sfere intellektual'noj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii [Issues of commercialization in the field of intellectual property in the Russian Federation] (2022), Izdanie Gosudarstvennoj Dumy, Moscow, Russia.
11. Kozlovskaja, O. V., Akerman Ye. N. and Burets, Yu. S. (2015). «Analysis of the state of intellectual property in the regions of Russia», *ECO*, no 6 (492). pp. 75–92.

Information about the author

Marina G. Ivanova, Dr. Sci. (Sociology), Leading researcher at Research and Education Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); egor8199@mail.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 04.06.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання: 22.08.2024
Прыняты да публікацыі 27.07.2024

3. ПАДЗЕЯ

Навуковы артыкулOriginal article

УДК 347.779.1:608.4

Да 100-годдзя выхаду першага нумара Патэнтнага бюлетэня «Веснік Камітэта па справах вынаходак»

Анатоль Пятровіч Калеснікаў
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
vptb@rupto.ru

Анатацыя: выхад у свет першага афіцыйнага выдання Камітэта па справах вынаходак «Веснік Камітэта па справах вынаходак» у лістападзе 1924 года, у якім на рэгулярнай аснове пачалі публікавацца звесткі пра ўсе зарэгістраваныя ў нашай краіне аб’екты прамысловай уласнасці, адзначыла новы этап у сістэме публікацый айчыннай патэнтнай дакументацыі і стала важнай вяхой у гісторыі айчыннага вынаходніцтва. Актуальнасць публікацыі вызначаецца тым, што яна можа спрыяць лепшаму разуменню ролі і значэння патэнтнай інфармацыі як найбольш эфектыўнай крыніцы ведаў пра самыя новыя распрацоўкі і інавацыі. Для гэтай працы ўжываўся гісторыка-прававы метадаў доследу, які дазваляе вывучаць аб’ект з моманту яго з’яўлення і прасачыць працэс яго развіцця. Артыкул змяшчае арыгінальны матэрыял, заснаваны на доследах аўтарам архіўных матэрыялаў і дакументаў, заканадаўчых і нарматыўных актаў і розных перыядычных выданняў, у якіх публікавалася інфармацыя пра вынаходствы. Асветлена гісторыя развіцця патэнтнай інфармацыі і публікацыі звестак пра вынаходствы, пачынаючы з 1814 па 1924 год. Разгледжаны перадумовы, што спрыяюць з’яўленню аднаго выдання, прааналізаваны змест, структура і склад звестак, што публікуюцца ў «Весніку».

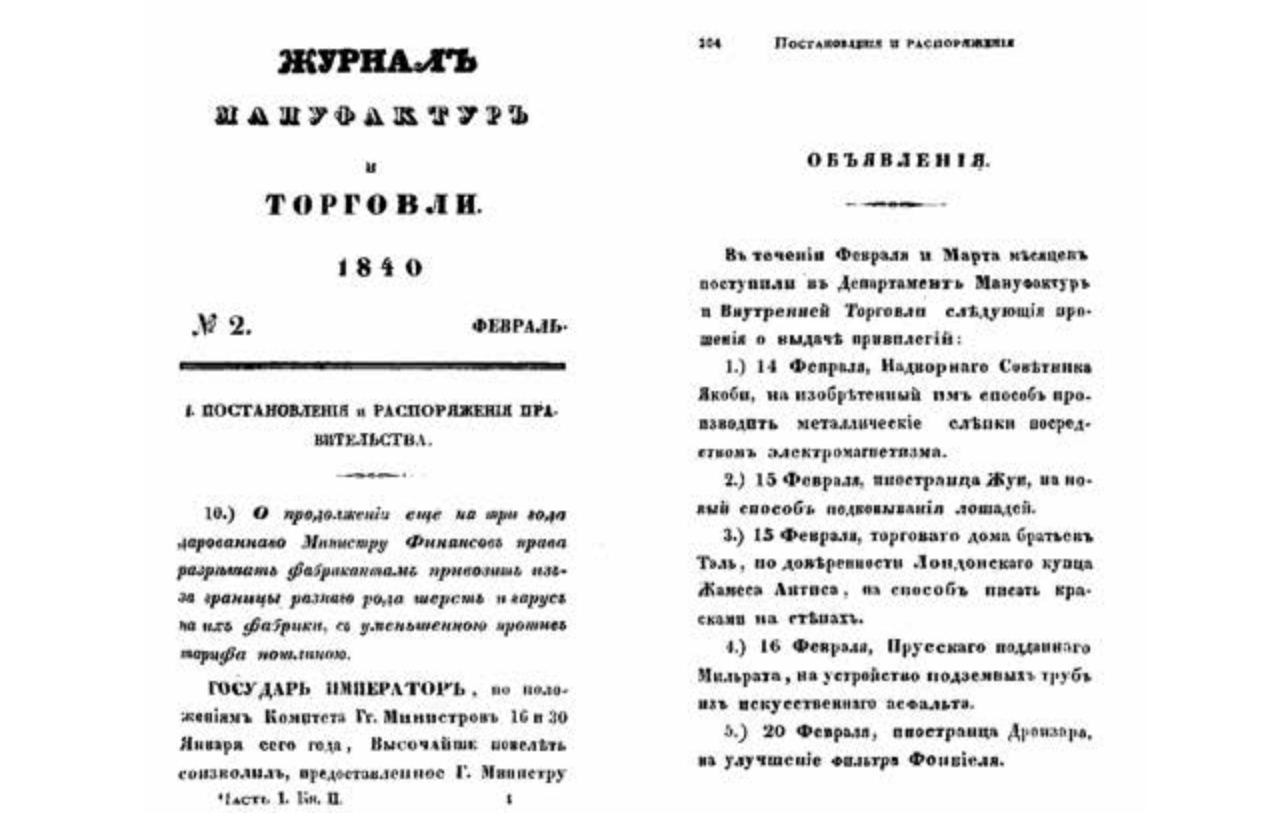
Ключавыя словы: «Веснік камітэта па справах вынаходак», патэнтны бюлетэнь, інфармацыйныя выданні, прывілеі на вынаходкі, фабрычныя малюнкi і мадэлі, таварныя знакі, прамысловыя ўзоры.
Для цытавання: Калеснікаў А. П. Да 100-годдзя выхаду першага нумара Патэнтнага бюлетэня «Веснік Камітэта па справах вынаходак» / А. П. Калеснікаў // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 300–305.

To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin «Inventions Committee Herald»

Anatolii P. Kolesnikov
Federal Institute of Industrial Property
vptb@rupto.ru

Abstract: the release of the first official publication of the «Inventions Committee Herald» in November 1924, in which information about all industrial property objects registered in our country was published on a regular basis, marked a new stage in the domestic patent documentation publishing system development and became an important milestone in the domestic invention history. The relevance of this article is determined by the fact that it can contribute to a better understanding of the role and significance of patent information as the most effective source of knowledge about the latest developments and innovations. The historical and legal research method was used for this article, allowing to study the object from the moment of its appearance and to trace the process of its development. The article is based on the author’s study of archival materials and documents, on the author’s research of legislative and regulatory acts and various periodicals, in which information about inventions was published. Patent information development and inventions information publication history from 1814 to 1924 is highlighted. The prerequisites contributing to the unified publication emergence are considered, the content, structure and composition of information published in the «Herald» are analyzed.

Keywords: «Inventions Committee Herald», patent gazette, information publications, privileges for inventions, factory drawings and models, trademarks, designs.
For citation: Kolesnikov, A. P. To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin «Inventions Committee Herald» // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 300–305.

Малюнак 1.
Публікацыя аб’яў аб прашэннях на выдачу прывілеяў

У Расійскай імперыі да 1896 года пытанні аховы прамысловай уласнасці адносіліся да ведання розных ведамстваў: Міністэрства ўнутраных спраў, Міністэрства фінансаў, Міністэрства дзяржаўных маёмасцей. Выдача прывілеяў на вынаходкі ў Расійскай імперыі пачалася з прыняццем ў 1812 годзе Маніфеста «Аб прывілеях на розныя вынаходкі і адкрыцці ў майстэрствах і рамёствах»¹. У адпаведнасці з зацверджанай 19 кастрычніка 1814 года думкай Дзяржаўнай рады «Аб абнародаванні прывілеяў, якія выдаваліся на розныя вынаходкі»² бягучая інфармацыя аб выдачы прывілеяў на вынаходкі публікавалася ў «Санкт-Пецярбургскіх ведамасцях» і «Маскоўскіх ведамасцях». Поўны тэкст некаторых прывілеяў выдаваўся ў выглядзе асобных брашур Міністэрствам унутраных спраў. З 1822 года

прывілеі на вынаходкі сталі выдавацца Міністэрствам фінансаў, у якое быў перададзены з МУС Дэпартамент мануфактур і ўнутранага гандлю. З 1825 года прывілеі сталі публікавацца ў «Часопісе мануфактур і гандлю»³ (гл. малюнак 1), які выдаецца дадзеным міністэрствам. Гэты часопіс стаў набываць асноўныя рысы афіцыйнага бюлетэня, бо ў ім публікаваліся звесткі па ўсіх асноўных этапах патэнтнага справаводства па прывілеях на вынаходкі. Варта адзначыць, што гэта адносілася толькі да прывілеяў на вынаходкі, якія выдаваліся Міністэрствам фінансаў. У «Часопісе мануфактур і гандлю» публікаваліся таксама поўныя тэксты апісанняў да прывілеяў. Да «Часопіса мануфактур і гандлю» ў 1839–1857 гадах выдавалася ў якасці дадатку газета «Мануфактурныя і горназаводскія весткі».

¹ Маніфест ад 17.06.1812 «Аб прывілеях на розныя вынаходкі і адкрыцці ў майстэрствах і рамёствах» // Поўны збор законаў Расійскай імперыі (1812–1815). 1830. Т. XXXII. № 25143. С. 355–356.
² Меркаванне Дзяржаўнай Рады ад 19.10.1814 «Аб абнародаванні прывілеяў, якія выдаюцца на розныя вынаходкі» // Поўны збор законаў Расійскай імперыі (1812–1815). 1830. Т. XXXII. № 25711. С. 1116–1117.

³ «Часопіс мануфактур і гандлю» выдаваўся Дэпартаментам мануфактур і ўнутранага гандлю Міністэрства фінансаў ў 1825–1866 гг. У 1861–1863 гг. ён называўся «Прамысловасць. Часопіс мануфактур і гандлю». З 1867 г. замест гэтага часопіса выдаваліся «Запіскі Імператарскага Рускага тэхнічнага грамадства».

У Расійскай імперыі да 1896 года пытанні аховы прамысловай уласнасці адносіліся да ведання розных ведамстваў. У адпаведнасці з зацверджаным 19 кастрычніка 1814 г. меркаваннем Дзяржаўнай рады «Аб абнародаванні прывілей, якія выдаюцца на розныя вынаходкі» бягучая інфармацыя аб выдачы прывілей на вынаходкі публікавалася ў «Санкт-Пецярбургскіх ведамасцях» і «Маскоўскіх ведамасцях».

У раздзеле «Навуковыя весткі» гэтай газеты публікаваліся рэфераты вынаходак.

У 1830 годзе пры падрыхтоўцы «Поўнага збору законаў Расійскай імперыі з 1649 г.» (ПСЗ-1) у яго былі ўключаныя і ўсе ўказы аб выдачы прывілей на вынаходкі, выдадзеныя за перыяд да 12 снежня 1825 г. Надалей рэфераты аб выдадзеных прывілеях размяшчаліся і ў ПСЗ-2.

У 1865 годзе ўсё раней апублікаваныя апісанні вынаходак былі выдадзены ў выглядзе «Збору выдадзеных у Расіі прывілей». У далейшым (у 1870, 1875 і 1879 гг.) выданні былі дапоўнены паказальнікамі прывілей, выдадзеных пасля 1865 года. Паказальнікі да збораў выдаваліся таксама ў 1884, 1888, 1897 і 1903 гадах.

З 1865 года стаў выдавацца часопіс «Веснік фінансаў, прамысловасці і гандлю». У раздзеле «Паказальнік урадавых распараджэнняў па Міністэрстве фінансаў» гэтага часопіса публікаваліся апавяшчэнні і заявы ад Дэпартамента гандлю і мануфактур аб паступленні прашэнняў на выдачу прывілей.

Выдачай прывілей на сельскагаспадарчыя вынаходкі ў Расійскай імперыі займалася Міністэрства дзяржаўных маёмасцей. Па сельскагаспадарчых прывілеях ажыццяўлялася публікацыя ў афіцыйных газетах і часопісах сельскагаспадарчага профілю.

Выдача прывілей на медыцынскія вынаходкі вызначалася палажэннем Камітэта міністраў «Аб новых лекавых сродках і аб дазvole іх продажу і спажывання» ад 21 сакавіка 1822 г. Пасля ўхвалення лекаў Медыцынскай радай рэкламная інфармацыя аб гэтай вынаходцы публікавалася ў газеце «Маскоўскія ведамасці», ПСЗ-2 і ў «Санкт-Пецярбургскіх сенацкіх ведамасцях».

Апроч вышэйназваных выданняў, інфармацыя аб вынаходках публікавалася ў «Запісках Рускага тэхнічнага грамадства», а таксама ў розных прыватных перыядычных і спецыялізаваных выданнях.

Такім чынам, да 1896 года публікацыя інфармацыі аб прамысловай уласнасці ажыццяўлялася «патэнтнымі» ўстановамі па розных міністэрствах.

Пры наяўнасці значнай колькасці выданняў, у якіх публікаваліся звесткі аб вынаходках, не было адзінага інфармацыйнага выдання, якое аб’яднала б інфармацыю пра ўсе аб’екты прамысловай уласнасці [1].

Імператар Мікалай II 20 мая 1896 г. зацвердзіў Меркаванне Дзяржаўнай рады «Аб зацвярджэнні Палажэння аб прывілеях на вынаходкі і ўдасканаленні і штата Камітэта па тэхнічных справах пры Дэпартаменце гандлю і мануфактур»⁴. Стварэнне Камітэта па тэхнічных справах дазволіла цэнтралізаваць усе справы па прывілеях на вынаходкі ў адным ведамстве – Міністэрстве фінансаў, а з 1905 года – у Міністэрстве гандлю і прамысловасці.

Аб выдачы ахавальных пасведчанняў ажыццяўлялася публікацыя ва «Урадавым весніку» і ў «Весніку фінансаў, прамысловасці і гандлю». Вёўся адзіны нумарацыйны рэестр (пачынаючы з № 1) усіх ахавальных пасведчанняў, што выдаваліся.

Аб перыядычным выданні міністр фінансаў адмыслова звярнуўся 4 снежня 1896 г. ва Правячы сенат з апавяшчэннем, што поўнае і дэталёвае «распублікаванне» ўсіх прывілей, якія выдаюцца, будзе ажыццяўляцца ў штомесячным выданні Дэпартамента гандлю і мануфактур пад назвай «Збор прывілей, якія выдаюцца ў Расіі»⁵.

Звесткі аб сродках індывідуалізацыі (таварных знаках і клеймах) сталі публікавацца толькі пасля прыняцця зацверджанага на найвышэйшым узроўні 26 лютага 1896 г. Меркавання Дзяржаўнай рады па праекце правіл аб таварных знаках. Паводле гэтага заканадаўчага акта публікацыя звестак аб выдачы таварных знакаў і аб спыненні іх дзеяння ажыццяўлялася ў «Весніку фінансаў, прамысловасці і гандлю».

Ахова фабрычных малюнкаў і мадэлей (прамысловых узораў) ажыццяўлялася ў Расійскай імперыі пасля прыняцця 11 ліпеня 1864 г. Палажэння аб праве ўласнасці на фабрычныя малюнкi і мадэлі. Публікацыя інфармацыі пра зарэгістраваныя фабрычныя малюнкi і мадэлі не прадугледжвалася.

Пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі пры фарміраванні новага ўрада 26 кастрычніка 1917 г. Аддзел прамысловасці разам з Камітэтам па тэхнічных справах, які да рэвалюцыі ажыццяўляў экспертызу заявак на вынаходкі і выдачу прывілей, быў перададзены ў веданне зноў арганізаванага Народнага камісарыята гандлю і прамысловасці.

⁴ Зацверджанае на найвышэйшым узроўні меркаванне Дзяржаўнай Рады ад 20.05.1896 «Аб зацвярджэнні Палажэння аб прывілеях на вынаходкі і ўдасканаленні і штата Камітэта па тэхнічных справах пры Дэпартаменце Гандлю і Мануфактур» // Поўны збор законаў Расійскай імперыі (1896). 1899. Т. XVI. № 12965. С. 453–455.

⁵ Аб апублікаванні ўсіх прывілей, якія выдаваліся, у штомесячным выданні Дэпартамента гандлю і мануфактур пад назвай «Збор прывілей, якія выдаюцца ў Расіі» // Збор узаканенняў і распараджэнняў урада. 1897. № 4. 10 студзеня. Ст. 42.

Пастановай Народнага камісарыята гандлю і прамысловасці РСФСР Камітэт па тэхнічных справах з 25 студзеня 1918 г. быў пераведзены ў веданне Вышэйшай рады народнай гаспадаркі (ВРНГ).

16 жніўня 1918 г. быў прыняты дэкрэт Рады народных камісараў (РНК) «Аб заснаванні навукова-тэхнічнага аддзела пры Вышэйшай радзе народнай гаспадаркі». З моманту стварэння пры ёй Пададдзела вынаходак, а потым Камітэта па справах вынаходак праводзілася вялікая праца па падрыхтоўцы нарматыўных актаў па вынаходніцтве, такіх як праект палажэння аб вынаходках, розных інструкцый.

Ужо ў гэты час Камітэт па справах вынаходак ставіў пытанне аб выданні «Весніка Камітэта» і аб патрэбе складаць агляды ўсіх каштоўных вынаходак, што з’явіліся за апошнія дзесяцігоддзе⁶.

Дэкрэт «Аб вынаходках (палажэнне)», падпісаны У. І. Леніным 30 чэрвеня 1919 г., устанаўліваў зусім новыя прынцыпы рэгулявання вынаходніцкіх адносін, уводзіў новую форму аховы вынаходак. Артыкул 4 дэкрэта прадугледжваў выдачу аўтарам вынаходак, прызнаных карыснымі, аўтарскіх пасведчанняў. Аднак з прычыны ўсталяваных умоў, выкліканых Грамадзянскай вайной, разрухай, патрабаваннямі як мага хутчэйшага аднаўлення народнай гаспадаркі краіны, Камітэт па справах вынаходак у перыяд з 1918 па кастрычнік 1924 года асноўную ўвагу надаваў наступным пытанням:

- разгляд заявак на навізну і карыснасць;
- выдача заявачных пасведчанняў, водгукаў аб карыснасці і матэрыяльнага заахвочвання аўтарам разгледжаных і ўхваленых прапаноў;
- давядзенне вынаходак да прамысловага ўкаранення [2].

У п. 11 Агульнай інструкцыі Камітэта па справах вынаходак было запісана: «На працягу шасці тыдняў з дня пастановы Камітэта аб абвяшчэнні апісанні вынаходак з усімі патрэбнымі дадаткамі выстаўляюцца або выдаюцца зацікаўленым асобам для азнаямлення ў памяшканні Камітэта па справах вынаходак або яго мясцовых органаў».

9 снежня 1920 г. ВРНГ РСФСР зацвердзіла першае Палажэнне аб Камітэце па справах вынаходак, сярод асноўных функцый якога была функцыя, што адносіцца непасрэдна да арганізацыі патэнтнай інфармацыі, а менавіта шырокае распаўсюджанне сярод рабочых мас даных аб самых важных вынаходках і ўвогуле аб дасягнутых выніках працы.

Разам з іншымі аддзяленнямі ў структуру Камітэта па справах вынаходак уваходзілі аддзяленне распаўсюджвання вынаходак, патэнтны архіў і бібліятэка.

У снежні 1923 года ў «Вестках ЦВК і УЦВК» была здзейснена публікацыя звестак аб выкладцы на агляд заявачных матэрыялаў па 49 вынаходках.

Малюнак 2.

Тытульны ліст «Весніка Камітэта па справах вынаходак»

Па сутнасці, гэта быў першы пробны эксперымент па выкладцы матэрыялаў заявак.

Публікацыя аб выдачы заявачных пасведчанняў Камітэтам па справах вынаходак не ажыццяўлялася. У якасці ахоўных дакументаў за гэты перыяд было выдадзена толькі 28 часовых аўтарскіх пасведчанняў, якія ў 1924 годзе былі заменены патэнтамі.

12 верасня 1924 г. была прынята пастанова ЦВК і РНК «Аб патэнтах на вынаходкі»⁷, якая адпавядала ўсталяваным умовам – вытворчасці з прыцягненнем прыватнага, у тым ліку замежнага капіталу, самастойнасці прадпрыемстваў і канкурэнцыі паміж імі.

З лістапада 1924 г. Камітэт па справах вынаходак стаў выдаваць «Веснік Камітэта па справах вынаходак» (далей – «Веснік») (гл. малюнак 2).

Пастанова «Аб патэнтах на вынаходкі» ад 12 верасня 1924 г. прадугледжвала шматстадыйную сістэму публікацыі звестак аб вынаходках у гэтым афіцыйным органе

⁷ Пастанова Цэнтральнага выканаўчага камітэта і Рады народных камісараў Саюза ССР ад 12.09.1924 «Аб увядзенні ў дзеянне пастановы аб патэнтах на вынаходкі» // Весткі ЦВК Саюза ССР ад 19 верасня 1924 г. № 214.

⁶ ЦДАНХ СССР, Ф. 3429, ап. 60, адз. зах. 25, л. 8.

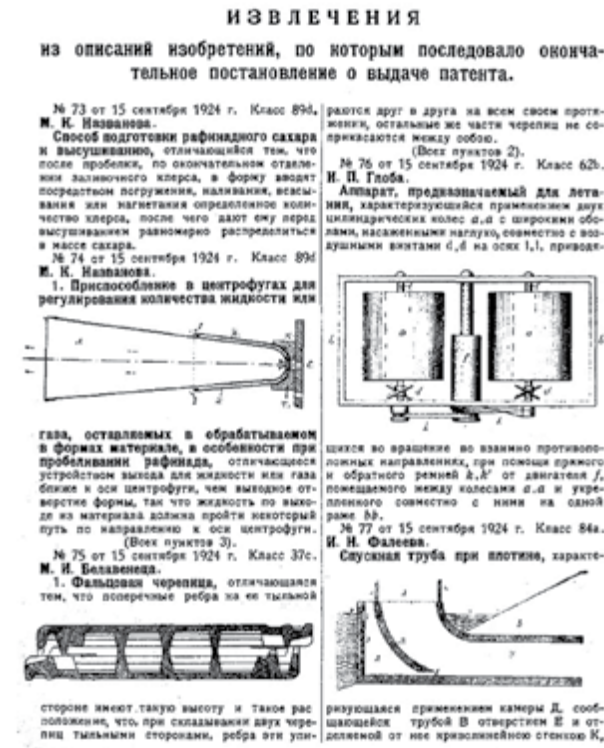
Пасля правядзення папярэдняга разгляду заяўкі аўтару вынаходкі выдавалася заявачнае пасведчанне. Артыкул 34 прадугледжваў у «Весніку» раздзел «Публікацыя аб выдачы заявачнага пасведчання» (першы раздзел «Весніка» і першая стадыя публікацыі), дзе публікаваліся нумары заявачных пасведчанняў (па ўзрастанні нумароў), дата падачы заяўкі, звесткі аб аўтары вынаходкі і назва вынаходкі.

Па сканчэнні правядзення экспертызы на навізну не пазней за 18 месяцаў з дня падачы заяўкі Камітэт па справах вынаходак у адпаведнасці з артыкулам 37 выносіў пастанову аб апублікаванні заяўкі. У «Весніку» з’яўляўся раздзел «Публікацыя заявачных пасведчанняў, па якіх прадугледжваецца выдача патэнтаў» (другі раздзел «Весніка» і другая стадыя публікацыі). Адначасова матэрыялы заяўкі выкладваліся на ўсеагульны агляд. Ва ўказаным раздзеле прыводзіліся звесткі пра вынаходніка, нумар заявачнага пасведчання, дата яго выдачы, назва вынаходкі. З № 4 «Весніка» за 1925 год публікацыі дадзенага раздзела сталі сістэматызавацца па нумарах заявачных пасведчанняў.

У выпадку, калі на працягу трох месяцаў не паступала пярэчанняў з боку трэціх асоб супраць выдачы патэнта, Камітэт па справах вынаходак выносіў рашэнне аб выдачы патэнта і ў адпаведнасці з артыкулам 40 змяшчаў адпаведнае паведамленне ў «Весніку» ў раздзеле «Публікацыя аб заяўках, па якіх адбылася канчатковая пастанова аб выдачы патэнта» (трэці раздзел «Весніка» і трэцяя стадыя публікацыі). У склад даных гэтага раздзела ўключаліся: нумар патэнта, дата выдачы патэнта, звесткі аб аўтары вынаходкі, нумар і дата выдачы заявачнага пасведчання, назва вынаходкі.

У дапаўненне да афіцыйна прынятай пастановай сістэмы публікацыі з трх стадый (арт. 34, 37, 40) у «Весніку» ўводзіўся чацвёрты раздзел «Выманні з апісанняў вынаходак, па якіх мела месца канчатковая пастанова аб выдачы патэнтаў» (чацвёртая стадыя публікацыі) (гл. малюнак 3). Апроч бібліяграфічных даных па выдадзеным патэнце ў гэтым раздзеле змяшчаліся патэнтная формула і чарцёж вынаходкі.

«Веснік Камітэта па справах вынаходак» стаў адзіным выданнем – афіцыйным патэнтным бюлетэнем, які ахапіў усе аб’екты інтэлектуальнай уласнасці. Цяперашнім часам бюлетэнь з’яўляецца афіцыйным выданнем Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт).

Малюнак 3.

Узоры публікацыі ў чацвёртым раздзеле «Весніка» выманяў з апісанняў вынаходак, па якіх мела месца канчатковая пастанова аб выдачы патэнтаў

Патэнт № 1 па пастанове ад 12 верасня 1924 г. быў выдадзены А. М. і К. І. Насцюковым на «Печ для бесперапыннага атрымання сярністага натрыю з нахільным подам».

З № 6 за 1925 год у «Весніку» з’яўляюцца публікацыі аб судовых рашэннях, датычных выдадзеных патэнтаў, а з № 10 за 1925 год – публікацыі аб спыненні дзеяння заявачных пасведчанняў.

«Веснік» не толькі аб’яднаў публікацыі пра ўсе аб’екты аховы, але і ўсе стадыі патэнтнага справаводства па вынаходках (укключаючы звесткі аб змене прававога статусу ахоўных дакументаў).

Акрамя звестак аб вынаходках у «Весніку» публікаваліся даныя аб рэгістрацыі прамысловых узораў і таварных знакаў. У «Весніку» № 8 за 1925 год з’явілася першае паведамленне аб рэгістрацыі прамысловага ўзору (пасведчанне № 1) «Скрыня з партатыўнай цэнтрыфугай» на імя М. В. Высоцкага [2].

Па таварных знаках у «Весніку» публікацыя звестак пачалася з № 8 за 1926 год. Першым зарэгістраваным таварным знакам (пасведчанне № 1) стала этыкетка «Нарзан» на імя Пяцігорскага праўлення па разліванні, збыце і экспарце Каўказскіх Мінеральных Вод «Каўказмінэкспарт» [3].

Такім чынам, «Веснік Камітэта па справах вынаходак» стаў адзіным выданнем – афіцыйным патэнтным

бюлетэнем, які ахапіў усе аб’екты інтэлектуальнай уласнасці [4].

Гэта выданне за сваю стагадовую гісторыю неаднаразова змяняла назву, структуру і склад звестак, якія публікуюцца, і ведамасную прыналежнасць. Цяперашнім часам бюлетэнь з’яўляецца афіцыйным выданнем Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнта), размяшчаецца на інтэрнэт-парталах Распатэнта і ФІПУ ў раздзеле «Афіцыйныя публікацыі» (<https://www1.fips.ru/publication-web/>), з’яўляецца ўнікальнай крыніцай інфармацыі аб выніках інтэлектуальнай дзейнасці і сродках індывідуалізацыі, зарэгістраваных у нашай краіне, уключаючы тэхнічныя, прававыя і эканамічныя звесткі пра самыя новыя распрацоўкі.

Спіс літаратуры

1. Калеснікаў А. П. Гісторыя ўзнікнення і развіцця айчынай патэнтнай інфармацыі / А. П. Калеснікаў, С. І. Нікольская. – Масква: ІНВЦ «Патэнт», 2018. – 460 с.: іл., табл.
2. Калеснікаў А. П. Архіўныя дакументальныя матэрыялы па гісторыі вынаходніцтва і патэнтнай справы (1917–1991 гг.): архіўныя матэрыялы / А. П. Калеснікаў, А. Д. Борскі; Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт), Федэральны інстытут прамысловай уласнасці (ФІПУ), Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка (УПТБ). – Масква: ФІПУ, 2022. – 179 с.: іл. – Бібліягр.: С. 177–178.
3. Ключёў, В. Я. Айчынная патэнтная дакументацыя па вынаходках за 1917–1992 гг. / В. Я. Ключёў, А. П. Калеснікаў, Г. І. Мажараў. – Масква: ІНВЦ «Патэнт», 2006. – 91 с. – Бібліягр.: С. 68–69 (18 назв.).
4. Калеснікаў А. П. Дапаможнік па працы з афіцыйнымі патэнтнымі бюлетэнямі / А. П. Калеснікаў. – 4-е выд., выпр. і дад. – Масква: ІНВЦ «Патэнт», 2006. – 126 с.

Інфармацыя аб аўтару

Анатоль Пятровіч Калеснікаў, кандыдат гістарычных навук, галоўны бібліёграф інфармацыйна-бібліяграфічнага аддзела Цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная

бібліятэка» ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 24); vptb@rupto.ru

References

1. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya, S. I. (2018), *Istoriya vozniknoveniya i razvitiya otechestvennoj patentnoj informacii* [History of emergence and development of Russian patent information]. INIC «Patent», Moscow, Russia.
2. Kolesnikov, A. P. and Borskij, A. D. (2022), *Arhivnye dokumentalnye materialy po istorii izobretatelstva i patentnogo dela (1917–1991 gg.): arhivnye materialy* [Archival documentary materials on the history of invention and patent business (1917–1991): archival materials]. Federal Service for Intellectual Property (Rospatent), Federal institute of industrial property, Moscow, Russia.
3. Klujev, V. E., Kolesnikov, A. P. and Mozharov G. I. (2006), *Otechestvennaya patentnaya dokumentaciya po izobreteniyam za 1917–1992 gg.* [Russian patent documentation on inventions for 1917–1992]. INIC «Patent», Moscow, Russia.
4. Kolesnikov, A. P. (2006), *Posobie po rabote s oficialnymi patentnymi byulletenyami* [Handbook on working with official patent bulletins], 4th ed. INIC «Patent», Moscow, Russia.

Anatolii P. Kolesnikov, Candidate Sci. (History), chief bibliographer of the Center «All-Russian Patent and Technical Library» of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); vptb@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў. The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 03.04.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 02.08.2024
Прыняты да публікацыі 05.08.2024

Роспатент

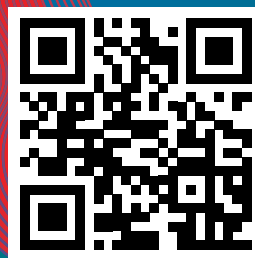

Эра IP

XXVIII МІЖНАРОДНАЯ
НАВУКОВА-ПРАКТЫЧНАЯ
КАНФЕРЭНЦЫЯ РАСПАТЭНТА

ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЯ ЎЛАСНАСЦЬ –
АСНОВА І НАВАЦЫЙНАЙ ЭКАНОМІКІ:
ПРЫЯРЫТЭТЫ І МЕХАНІЗМЫ НАВУКОВА-
ТЭХНАЛАГІЧНАГА РАЗВІЦЦЯ

8-9 кастрычніка 2024 г.

САЙТ
КАНФЕРЭНЦЫІ

ЭРА IP

РАЗВІВАЕМ РЫНАК
ІНТЭЛЕКТУАЛЬнай
УЛАСНАСЦІ

→ 24 КРАСАВІКА
2025 год

САЙТ КАНФЕРЭНЦЫІ

4. ШТУЧНЫ ІНТЭЛЕКТ

Навуковы артыкул

Original article

УДК 330.43

Прымяненне штучнага інтэлекту ў ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці

Віктар Андрэвіч Кляменцьеў
Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Фарпост Салюшнс»
v.klementev@vorposten.ru

Анатацыя: актуальнасць разгледжанай тэмы заключаецца ў складанасці вызначэння кошту інтэлектуальнай уласнасці з прычыны мноства зменлівых фактараў, якія ўплываюць на яе ацэнку. Мэтай даследавання з’яўляецца папярэдняе распрацоўка інструмента, што дазваляе аўтаматызаваць аналіз фактараў уплыву і ацэньваць інтэлектуальную ўласнасць з выкарыстаннем штучнага інтэлекту. Аўтарам прааналізаваны існыя падыходы да ацэнкі і досвед прымянення штучнага інтэлекту ў ацэначнай дзейнасці. У выніку доследу аўтарам вызначаны магчымыя функцыі праграмнага прадукту ў адпаведнасці з патрэбамі ўдзельнікаў рынку (патэнцыяльных спажыўцоў). Распрацоўка мае прыкладную накіраванасць і прызначаная для выкарыстання шырокай аўдыторыяй.

Ключавыя словы: інтэлектуальная ўласнасць, ацэнка, вызначэнне кошту, залога, штучны інтэлект, праграмае забеспячэнне.

Для цытавання: Кляменцьеў В. А. Прымяненне штучнага інтэлекту ў ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці / В. А. Кляменцьеў // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 308–312.

Artificial intelligence in intellectual property valuation

Viktor A. Klementev
«Forpost Solutions» Limited Liability Company
v.klementev@vorposten.ru

Abstract: the relevance of the topic under consideration lies in the difficulty of determining the value of intellectual property due to the many changing factors affecting its valuation. The purpose of the study is the preliminary development of a tool that allows to automate the analysis of influencing factors and value intellectual property using artificial intelligence. The author analyzed the existing approaches to valuation and the experience of using artificial intelligence in valuation activity. As a result of the conducted research, the author identified the possible functions of the software product in accordance with the needs of market participants (potential consumers). The development has an applied orientation and is intended for use by a wide audience.

Keywords: intellectual property, valuation, cost determination, collateral, artificial intelligence, software.

For citation: Klementev V. A. Artificial Intelligence in Intellectual Property Valuation / V. A. Klementev // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P. 308–312.

Уводзіны

ВЦяперашнім часам ацэнка інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў становіцца яшчэ больш масавай, што растлумачваецца развіццём тэхналогій і ўвядзеннем вынікаў інтэлектуальнай

дзейнасці ў эканамічны абарот. Адзін з перспектывных напрамкаў мэт ацэнкі – вызначэнне кошту актываў для выкарыстання ў якасці залогі пры атрыманні крэдытнага фінансавання.Развіццё крэдытавання

прадпрыемстваў малога і сярэдняга бізнесу пад залога праў на інтэлектуальную ўласнасць з’яўляецца адной з задач нацыянальнага праекта «Малое і сярэдняе прадпрымальніцтва і падтрымка індывідуальнай прадпрымальніцкай ініцыятывы»¹. У 2023 годзе на тэрыторыі Масквы пры ўдзеле ўрада Масквы, Мініканамразвіцця Расіі, Распатэнта і Банка Расіі пачаў рэалізоўвацца пілотны праект² па ўдасканаленні механізмаў прапанавання крэдытаў пад залога выключных праў на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі. У будучыні маштаб пілотнага праекта плануецца павялічыць на ўсю краіну. Вынікам дзяржаўнай падтрымкі стаў рост цікавасці бізнесу да выкарыстання інтэлектуальнай уласнасці ў якасці інструмента для атрымання фінансавання, што выклікала пытанні вызначэння кошту і пацвярджэння праў на прадмет залогі.

Існая метадалогія ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці

Пры ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў ацэншчык павінен правесці ўсебаковы аналіз, ажыццявіўшы разлік кошту актыву ў адпаведнасці з федэральным стандартам ацэнкі «Падыходы і метады ацэнкі (ФСА V)»³. Традыцыйна ацэншчыкамі ўжываюцца затратны і даходны падыходы, якія адпаведна грунтуюцца на вызначэнні затрат пры стварэнні аб’екта і прыбыткаў, якія ён патэнцыяльна можа прыносіць. Параўнальны падыход пры ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў звычайна абгрунтавана не ўжываецца, бо падобным аб’ектам уласцівая арыгінальнасць, і яны не маюць поўных аналагаў. Рэкамендаваны парадак прымянення падыходаў да ацэнкі нематэрыяльных актываў у залежнасці ад выгляду ацэненых аб’ектаў, на якія абапіраюцца многія ацэншчыкі ў сваёй практычнай дзейнасці, прыведзены ў метадычных рэкамендацыях⁴, падрыхтаваных Гандлёва-прамысловай палатай Расійскай Федэрацыі. Акрамя таго, на розных этапах існавання аднаго і таго ж аб’екта інтэлектуальнай уласнасці могуць быць пажаданыя розныя падыходы для яго ацэнкі, што прааналізавана Я. Я. Яскевічам [1].

Прымяненне затратнага падыходу будзе абгрунтаванае пры наяўнасці звестак пра памер затрат на стварэнне нематэрыяльнага актыву, не толькі грашовых, але і натуральных. Апошнія ацэншчык можа

інтэрпрэтаваць у грашовае выражэнне. Зразумела, што калі арганізацыя карэктна і ў поўным аб’ёме ўлічвае затраты на стварэнне нематэрыяльнага актыву, то ацэнка спрашчаецца, дастаткова прывесці кошт затрат на дату ацэнкі. Аднак у большасці расійскіх арганізацый улік затрат пры стварэнні нематэрыяльных актываў не вядзецца належным чынам, што робіць узнёсненне затрат праблематычным.

Пры выкарыстанні даходнага падыходу аналізуецца прагноз даходаў і расходаў арганізацыі, на якія ўплывае ацэнены нематэрыяльны актыв у будучыні, звычайна да канца тэрміну карыснага выкарыстання актыву. Аднак дакладнасць прагнозу будзе залежаць ад мноства фактараў уплыву і ва ўмовах сітуацыі, якая хутка змяняецца, на рынку будзе не заўсёды адэкватная для доўгатэрміновага перыяду.

Відавочна, само азначэнне актыву як крыніцы эканамічнай выгады ў будучыні гаворыць аб тым, што на яго кошт будуць уплываць адпаведныя даходы і расходы, якія, у сваю чаргу, залежаць ад мноства неаднастайных фактараў. У федэральным стандарце ацэнкі «Ацэнка інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў (ФСА XI)»⁵ вылучаныя знешнія і ўнутраныя фактары, якія ацэншчык павінен прааналізаваць пры вызначэнні кошту аб’екта ацэнкі. Частка гэтых фактараў мае грашовае выражэнне і звязаная з рэтраспектывнай фінансавай справаздачнасцю. Частка фактараў звязаная са станам рынку, характарызуючы сітуацыю ў галіне і на макраэканамічным узроўні. На кошт актыву могуць таксама ўплываць і іншыя фактары, напрыклад інфармацыя пра судовыя справы праваўладальніка, звесткі аб зарэгістраваных выніках інтэлектуальнай дзейнасці і іншае.

Інтуітыўна звязаць фактары, якія ўплываюць на кошт інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў, а таксама фармалізаваць залежнасць кошту актыву ад велічыні фактараў уяўляецца складанай задачай, што патрабуе экспертных ведаў. Павысіць якасць аналізу даных пры ацэнцы інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў, на погляд аўтара, магчыма з прымяненнем сучасных інфармацыйных тэхналогій, у прыватнасці ўжываючы машыннае навучанне і штучны інтэлект.

Сусветная арганізацыя інтэлектуальнай уласнасці (CAIU) падымае яшчэ шырэйшае пытанне, што ўключае ў сябе праблематыку гэтага артыкула і заключаецца ва ўдасканаленні аналізу «асяроддзя» прыняцця рашэнняў, звязаных з інавацыйнай дзейнасцю, якое з’яўляецца сферай стварэння і абароту інтэлектуальнай уласнасці. Складанасць такога аналізу растлумачваецца CAIU наяўнасцю мноства фактараў, якія патрэбна ўлічыць. Адзначаецца важная роля развіцця лічбавых тэхналогій, уключаючы штучны інтэлект, прагназаванне і

¹ Зацверджаны прэзідыумам Рады пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі па стратэгічным развіцці і нацыянальных праектах (пракаол ад 24.12.2018 № 16).

² Крэдытаванне пад залога інтэлектуальнай уласнасці // Распатэнт: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/sogl-15062023.pdf> (дата звароту: 01.07.2024).

³ Загад Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі ад 14.04.2022 № 200 «Аб зацвярджэнні федэральных стандартаў ацэнкі і аб унясенні змен у некаторыя загады Мініканамразвіцця Расіі аб федэральных стандартах ацэнкі».

⁴ Метадычныя рэкамендацыі па ацэнцы рынкавага кошту нематэрыяльных актываў прадпрыемстваў // Гандлёва-прамысловая палата Расійскай Федэрацыі. М., 2003.

⁵ Загад Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі ад 30.11.2022 № 659 «Аб зацвярджэнні федэральнага стандарту ацэнкі «Ацэнка інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў (ФСА XI)».

вялікія даныя для рашэння комплексных задач аналізу даных [2].

Аналіз досведу прымянення штучнага інтэлекту ў ацэнцы

Цяперашнім часам ужо існуе пэўны досвед прымянення штучнага інтэлекту пры вызначэнні кошту нерухомай маёмасці. Да праблем выкарыстання штучнага інтэлекту А. С. Смаляк адносіць пытанне ўзнаўляльнасці вынікаў ацэнкі [3]. Выбарка, на якой будзе навучацца нейронная сетка, несумненна, паўплывае на вынікі ацэнкі. Таму атрыманне вынікаў, блізкіх да кошту, разлічанага іншымі ацэншчыкамі, пры павелічэнні маштабу за межамі адной экспертнай супольнасці можа істотна вар’іравацца. Рашэнне дадзенай праблемы бачыцца аўтару ў прыцягненні арганізацый, якія аб’ядноўваюць вынікі ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці і здольныя сфарміраваць шырэйшую выбарку, напрыклад, камерцыйных банкаў і інстытутаў развіцця, а таксама арганізацый ацэншчыкаў з самастойным рэгуляваннем.

Рашэнне іншай праблемы, звязанай з раўнамернасцю выбаркі, М. А. Выхадцаў бачыць у ажыццяўленні папярэдняй апрацоўкі даных дзеля выдалення паўторных выкідаў і незапоўненых даных. Вышэйпаказаны аўтар таксама прыводзіць разлікі, што дазваляюць параўнаць алгарытмы машыннага навучання [4]. В. А. Сувораў, даследаваўшы пытанні фарміравання матэматычных мадэлей для штучнага інтэлекту, прыйшоў да высновы аб тым, што эфектыўнасць мадэлі, якая характарызуецца прадукцыйнасцю і дакладнасцю, залежыць ад велічыні набору даных і выбраных пераменных [5]. А. Л. Вострыкава, прааналізаваўшы мадэлі масавай ацэнкі жылой нерухомасці, заключае, што выкарыстанне мадэлей машыннага навучання істотна павышае якасць масавай ацэнкі ў параўнанні з традыцыйнымі статыстычнымі мадэлямі на аснове лінейнай рэгрэсіі. Пры гэтым даследчыкі адзначаюць розную прадукцыйнасць у розных тэхнічных рашэннях, што рэалізуюць адзін і той жа метада [6]. Мадэлі і алгарытмы для ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў з прымяненнем штучнага інтэлекту, на думку аўтара, не будуць значна адрознівацца ад тэхнічных рашэнняў, што выкарыстоўваюцца для ацэнкі нерухомай маёмасці.

Не менш важная праблема, што ўзнікае пры машынным навучанні, – памер выбаркі. А. С. Міхайлаў аналізуе метады вызначэння аб’ёму навучальнай выбаркі, а менавіта метада палавіннага дзялення і частотны метада [7]. Д. А. Саракавумава закранае пытанне дастатковасці часу навучання, якое паўстае, калі памылка абагульнення (памылка, якую нейронная сетка пачынае дэманстраваць на прыкладах, якія не ўдзельнічаюць у працэсе навучання) пачынае манатонна ўзрастаць з-за эфекту перанавучання [8]. Аўтар звяртае ўвагу, што для дасягнення найбольшай эфектыўнасці навучальная выбарка павінна быць рэпрэзентатывнай і пры гэтым мінімальна магчымай.

С. У. Гораў аналізуе досвед выкарыстання штучнага інтэлекту пры вызначэнні кошту твораў мастацтва і адзначае, што штучны інтэлект пры вызначэнні сапраўднасці карцін аналізуе тэхніку малявання, тым часам як традыцыйны падыход прадугледжвае прымяненне метадаў стандартнай аўтэнтыфікацыі, такіх як мікраскапія, рэнтгенаўская тэхналогія або інфрачырвоная рэфлектаграфія [9]. Тут аўтару бачыцца аналогія ў тым, што кошт інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў, магчыма, звязаная з фактарамі, якія не разглядаюцца ацэншчыкамі цяперашнім часам і могуць быць выяўлены падчас аналізу штучным інтэлектам вялікіх даных.

Нягледзячы на відавочную эфектыўнасць рашэнняў з выкарыстаннем штучнага інтэлекту ў розных інфармацыйных сістэмах, вынік працы праграмных прадуктаў не заўсёды можа быць верыфікаваны і не здольны замясціць экспертны чалавечы ўдзел. Дадазенае пытанне вырашаецца і на дзяржаўным узроўні (прыкладам можа служыць правядзенне эксперыменту⁶ па ўстанаўленні спецыяльнага рэгулявання ў мэтах стварэння патрэбных умоў для распрацоўкі і ўкаранення тэхналогій штучнага інтэлекту ў Маскве), і ў даследах многіх аўтараў, напрыклад у артыкуле А. В. Уласавай і І. М. Патапавай [10]. Аднак у дачыненні да ацэначнай дзейнасці на сучасным этапе развіцця эканомікі і тэхнікі падобныя ініцыятывы не рэалізуюцца. У Расіі адсутнічаюць агульнадаступныя сэрвісы па аўтаматызаваным вызначэнні кошту інтэлектуальнай уласнасці. Нямногія існыя замежныя рашэнні прэзентуюцца як арыенціровачная ацэнка і могуць выкарыстоўвацца як папярэдні вынік, які мае патрэбу ў дадатковай экспертнай верыфікацыі⁷.

У сувязі з хуткім развіццём інфармацыйных тэхналогій некаторыя даследчыкі падымаюць пытанне пра актуальнасць існай класіфікацыі аб’ектаў інтэлектуальнай уласнасці і неабходнасці вылучэння новых відаў аб’ектаў – такіх як, напрыклад, геалакацыйны маркер і ключавыя словы ў інтэрнэт-рэсурсах [11]. Аўтар лічыць, што задача аналізу колькасных і якасных характарыстык такіх аб’ектаў, а таксама папярэдняй ацэнкі іх кошту можа быць вырашаная з выкарыстаннем штучнага інтэлекту, што надалей можа служыць грунтам для заканадаўчых ініцыятыў.

Прапанаванае рашэнне

На думку аўтара, набыты досвед выкарыстання штучнага інтэлекту і існыя вылічальныя магутнасці дазваляюць аўтаматызаваць пастанову кошту інтэлектуальнай

⁶ Федэральны закон ад 24 красавіка 2020 г. № 123-ФЗ «Аб правядзенні эксперыменту па ўстанаўленні спецыяльнага рэгулявання ў мэтах стварэння патрэбных умоў для распрацоўкі і ўкаранення тэхналогій штучнага інтэлекту ў суб’ектаў Расійскай Федэрацыі – горадзе федэральнага значэння Маскве і ўнясенні змен у артыкулы 6 і 10 Федэральнага закона «Аб персанальных даных».

⁷ Instantly generate a valuation for your intellectual property // Inngot Limited: сайт. URL: <https://www.inngot.com/sollomon/> (дата звароту: 01.07.2024).

уласнасці, стварыўшы агульнадаступны анлайн-сэрвіс. Відавочна, гэта можа спрыяльна адбіцца на папулярнасці стварэння і выкарыстання інтэлектуальнай уласнасці ў прадпрымальніцкім асяроддзі.

У гэтым артыкуле аўтар не будзе спыняцца на выбары тэхнічных рашэнняў, якія можна выкарыстоўваць для стварэння прапанаванага праграмнага прадукту, што стане задачай для будучых даследаў. Зразумела, для павышэння даступнасці распрацоўкі патэнцыяльным карыстальнікам варта спыніцца на мадэлі працы SaaS (анг. Software as a Service – «праграмнае забеспячэнне як паслуга»), заснаваная на воблачных вылічэннях. Тыпавы працэс распрацоўкі і ўкаранення праграмнага прадукту можа быць рэалізаваны ў адпаведнасці з агульнавядомай мадэллю SDLC (анг. Software Development Life Cycle – «жыццёвы цыкл распрацоўкі праграмнага забеспячэння»). З улікам асаблівасцей, абумоўленых выкарыстаннем штучнага інтэлекту для ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці, плануецца:

- на этапе планавання прадугледзець забеспячэнне рэсурсаў на стварэнне дата-сэтаў для навучання нейрасеткавых мадэлей;
 - на этапе праектавання прадугледзець аб’ём зыходных даных, што змяшчаюць максімальную колькасць розных паказчыкаў (фактараў), здольных проста або апасродкавана ўплываць на кошт інтэлектуальнай уласнасці;
 - на этапах распрацоўкі і тэсціравання выпрацаваць аптымальныя алгарытмы аптымізацыі і сціскання нейрасеткі для павелічэння прадукцыйнасці і зніжэння патрэбных вылічальных магутнасцей.
- Пры ўкараненні распрацоўкі патрэбна ўлічыць, што вынікі ацэнкі будуць насіць рэкамендацыйны характар, паколькі такія рашэнні не прадугледжаныя існай нарматыўна-прававой базай. Таму ў некаторых выпадках спатрэбіцца залучэнне прафесійнага ацэншчыка для верыфікацыі вынікаў ацэнкі штучным інтэлектам (напрыклад, пры абгрунтаванні кошту ў судзе).

Стварэнне інструмента (праграмнага прадукту) для аўтаматызаванай ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў, на погляд аўтара, можа вырашыць наступныя задачы для ўдзельнікаў рынку:

- фарміраванне мэтавай аўдыторыі патэнцыяльных карыстальнікаў, якія валодаюць інтэлектуальнай уласнасцю і нематэрыяльнымі актывамі;
- падрыхтоўка аналітыкі ў мэтах прыняцця кіраўнічых рашэнняў для выбудоўвання ўнутранага ўліку інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў прадпрыемства;
- ацэнка і наступны маніторынг залогавай маёмасці ў выглядзе інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў;
- скорынгавы аналіз прадпрыемстваў, што валодаюць інтэлектуальнай уласнасцю і нематэрыяльнымі актывамі, на прадмет магчымасці атрымання фінансавання і (ці) мер падтрымкі;

- рэйтынгаванне інтэлектуальнай уласнасці і нематэрыяльных актываў з класіфікацыяй па групам у залежнасці ад якасных паказчыкаў (рэнтабельнасці, велічыні затрат на стварэнне актыву, розніцы рыначнага і балансавага кошту і інш.);
- маніторынг дзяржаўнага фінансавання, накіраванага на развіццё дзейнасці тэхналагічных кампаній, у частцы адлюстравання затрат на стварэнне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Такім чынам, прапанаванае рашэнне будзе мець прыкладное значэнне і можа быць запатрабавана шырокай аўдыторыяй карыстальнікаў.

Заклучэнне

У выніку праведзенага даследу аўтар прыйшоў да высновы аб патрэбе рынку інтэлектуальнай уласнасці ў прыладах для агульнадаступнай і якаснай ацэнкі інтэлектуальнай уласнасці. З улікам масавасці вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці і сродкаў індывідуалізацыі, а таксама мноства фактараў, якія ўплываюць на іх кошт, у мэтах павышэння хуткасці і прадукцыйнасці ацэнкі аўтарам прапанавана стварэнне праграмнага забеспячэння, што аўтаматызуе працэс вызначэння кошту інтэлектуальнай уласнасці з прымяненнем сродкаў штучнага інтэлекту. Прапанаванае рашэнне можа быць запатрабаванае як прадпрымальніцкім асяроддзем, гэтак і камерцыйнымі банкамі і інстытутамі развіцця.

Спіс літаратуры

1. Яскевіч, Я. Я. Практыка ацэнкі аб’ектаў, звязаных з нематэрыяльнымі фактарамі ўплыву / Я. Я. Яскевіч, Я. Я. Яскевіч. – Масква: Тэхнасфера, 2012. – 556 с. – ISBN 978-5-94836-315-8.
2. Доклад аб становішчы ў галіне інтэлектуальнай уласнасці ў свеце за 2022 г. Вектар інавацыйнай дзейнасці // Сусветная арганізацыя інтэлектуальнай уласнасці: сайт. – URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (дата звароту: 01.07.2024).
3. Смаляк, А. С. Штучны інтэлект у масавай і індывідуальнай ацэнцы / А. С. Смаляк, Я. І. Нэйман // Маёмасныя адносіны ў Расійскай Федэрацыі. – 2020. – № 5 (224). – С. 71–75.
4. Выхадцаў, М. А. Выкарыстанне штучнага інтэлекту для ацэнкі кошту нерухомай маёмасці / М. А. Выхадцаў // Доклады Томскага дзяржаўнага ўніверсітэта сістэм кіравання і радыёэлектронікі. – 2021. – Т. 24, № 1. – С. 68–72.
5. Сувораў, В. А. Ацэнка кошту нерухомасці з выкарыстаннем штучнага інтэлекту / В. А. Сувораў, В. В. Баюк // Science Time. – 2022. – № 10 (106). – С. 12–15.
6. Вострыкава, А. Л. Інавацыйныя тэхналогіі масавай ацэнкі жылой нерухомасці / А. Л. Вострыкава, В. В. Сялюцін // Экалогія. Эканоміка. Інфарматыка. Серыя: «Сістэмны аналіз і мадэліраванне

- эканамічнай і экалагічных сістэм». – 2023. – Т 1, № 8. – С. 147–154.
7. Міхайлаў, А. С. Метады вызначэння аб'ёму навучальнай выбаркі для штучнай нейроннай сеткі / А. С. Міхайлаў, М. С. Красавіна // Інфармацыйныя тэхналогіі і сістэмы 2014 (ITS 2014): Матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі, Мінск, 29 кастрычніка 2014 г. – Мінск: Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі, 2014. – С. 106–108.
8. Саракавумава, Д. А. Пабудова і навучанне нейроннай сеткі для рашэння задачы распазнавання гаворкі / Д. А. Саракавумава, А. М. Карэлін, А. В. Саракавумаў // Працы НДТУ ім. Р. Я. Аляксеева. – 2015. – № 3 (110). – С. 77–84.
9. Гораў, С. У. Даследаванне метадаў і алгарытмаў штучнага інтэлекту пры вызначэнні кошту твораў мастацтва / С. У. Гораў // Весткі вышэйшых навучальных устаноў. Серыя: «Эканоміка, фінансы і кіраванне вытворчасцю». – 2022. – № 4 (54). – С. 21–28.
10. Уласава, А. В. Аб аспектах выкарыстання штучнага інтэлекту ў сістэме кіравання інтэлектуальнай уласнасцю / А. В. Уласава, І. М. Патапава // Эканоміка. Бізнес. Банкі. – 2020. – № 12 (50). – С. 88–98.
11. Пшыхачаў, Ж. Т. Інтэлектуальная ўласнасць у кантэксце ацэначнай дзейнасці на сучасным этапе / Ж. Т. Пшыхачаў, А. А. Бераў, І. З. Натаў // Студэнцкая навука: актуальныя пытанні, дасягненні і інавацыі: зборнік артыкулаў VI Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, Пенза, 17 лютага 2022 г. – Пенза: Навука і адукацыя (ІП Гуляеў Г. Ю.), 2022. – С. 98–100.
4. Vykhodtsev, N. A. (2021), «The use of artificial intelligence to assess the value of real estate», *Proceedings of TUSUR University*, vol. 24, no. 1. pp. 68–72.
5. Suvorov, V. A. and Bayuk, O. V. (2022), «Valuation of real estate using artificial intelligence», *Science Time*, no. 10 (106), pp. 12–15.
6. Ostrikova, A. L. and Selyutin, V. V. (2023), «Innovative technologies of mass assessment of residential real estate», *Ekologiya. Ekonomika. Informatika. Seriya: «Sistemnyj analiz i modelirovanie ekonomicheskikh i ekologicheskikh system»* [Ecology. Economy. Computer science. Series: «System analysis and modeling of economic and ecological systems»], vol. 1, no. 8, pp. 147–154.
7. Mikhailov, A. S. and Krasavina, M. S. (2014), «Methods for determining the volume of a training sample for an artificial neural network», *Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Proceedings of the international scientific conference], *Informacionnye tekhnologii i sistemy 2014 (ITS 2014)* [Information technologies and Systems 2014 (ITS 2014)], Minsk, Belorussia, October 29, 2014, pp. 106–108.
8. Sorokoumova, D. A., Korelin, O. N. and Sorokoumov, A. V. (2015), «Building and training a neural network to solve the problem of speech recognition», *Proceedings of the R. E. Alekseev NSTU*, no. 3 (110), pp. 77–84.
9. Gorev, S. V. (2022), «Research of methods and algorithms of artificial intelligence in determining the value of works of art», *News of higher educational institutions. Series: «Economy, finance and production management»*, no. 4 (54), pp. 21–28.
10. Vlasova, A. V. and Potapova, I. M. (2020), «On aspects of the use of artificial intelligence in the intellectual property management system», *Economy. Business. Banks*, no. 12 (50), pp. 88–98.
11. Pshikhachev, J. T., Berov, A. A. and Natov, I. Z. (2022), «Intellectual property in the context of appraisal activity at the present stage» // *Sbornik statej VI Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of articles of the VI International Scientific and Practical Conference], *Student Science: Current Issues, Achievements and Innovations*, Penza, Russia, February 17, 2022. pp. 98–100.

Звесткі аб аўтары

Віктар Андрэевіч Клементьев, партнёр, кіраўнік напругі фінансавага і тэхнічнага кансалтыngu таварыства з абмежаванай адказнасцю «Фарпост Салюшнс» (Масква, Калакольнікаў пер., д. 10, памяшк. 1 (ч)); v.klementev@vorposten.ru

References

1. Yaskevich, E. E. (2012), «*Praktika ocenki objektov, svyazannyh s nematerialnymi faktormi vozdejstviya*», *The practice of evaluating objects associated with intangible impact factors*, Technosphere, Moscow, Russia.
2. The official site of the World Intellectual Property Organization (2022), World Intellectual Property Report 2022: The Direction of Innovation, available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (Accessed 1 July 2024).
3. Smolyak, A. S. (2020), «Artificial intelligence in mass and individual assessment», *Property relations in the Russian Federation*, no. 5 (224). pp. 71–75.

Information about the author

Viktor A. Klementev, Partner; Head of Financial and Technical Consulting, «Forpost Solutions» Limited Liability Company (Moscow, Kolokolnikov lane, 10, room 1 (h)); v.klementev@vorposten.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 09.07.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 14.08.2024

Прыняты да публікацыі 15.08.2024

5. НАВИНЫ ЗАМЕЖНЫХ ПАТЭНТНЫХ ВЕДАМСТВАЎ

Навіны або нататкі

Notes

УДК 347.77:002.2(048)

Агляд галоўных падзей патэнтных ведамстваў Усходняй Азіі

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна
Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Анатацыя: інфармацыя аб галоўных падзеях патэнтных ведамстваў Кітая, Тайваня, Рэспублікі Карэя, Японіі за перыяд з мая па ліпень 2024 года. Агляд падзей навін у форме дайджэста прапануе чытачам магчымасць азнаёміцца з ключавымі тэндэмі дзейнасці патэнтных ведамстваў у гэтых краінах і яркімі прыкладамі з практыкі аховы, абароны і камерцыялізацыі інтэлектуальнай уласнасці, а таксама атрымаць статыстычныя даныя па ахове інтэлектуальнай уласнасці, інавацыйнай дзейнасці, судовай практыцы.
Ключавыя словы: дайджэст, інтэлектуальная ўласнасць, патэнтнае ведамства, Нацыянальнае ўпраўленне інтэлектуальнай уласнасці Кітая, Карэйскае ведамства інтэлектуальнай уласнасці, Патэнтнае ведамства Японіі, Ведамства інтэлектуальнай уласнасці Тайваня.
Для цытавання: Ламакіна А. А. Агляд галоўных падзей патэнтных ведамстваў Усходняй Азіі / А. А. Ламакіна // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3 № 3 (9). С. 314–320.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina
Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of May – July 2024 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.
Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.
For citation: Lomakina A. A., East Asia intellectual property offices main events review / A. A. Lomakina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P.314–320.

Кітай

Вынікі Боаоскага азіяцкага форуму

У Чэнду прайшла першая канферэнцыя Боаоскага азіяцкага форуму (БАФ) па зялёным развіцці гарадоў і адраджэнні сельскіх раёнаў Азіі, арганізаваная супольна Народным урадам правінцы Сычуань і Сусветнай арганізацыяй інтэлектуальнай уласнасці (CAIU). Падчас канферэнцыі намеснік камісара Нацыянальнага кіравання інтэлектуальнай уласнасці Кітая (CNIPA)

прадставіў ініцыятывы Кітая ў галіне фінансавых паслуг у сферы інтэлектуальнай уласнасці і расказаў аб ролі інтэлектуальнай уласнасці ў развіцці гарадоў і адраджэнні сельскіх раёнаў. Як ён кажа, урад Кітая лічыць надзвычайна важным фінансаванне сферы інтэлектуальнай уласнасці з дапамогай удасканалення палітычнай стратэгіі, спрыяння інавацыям у бізнесе і пабудовы надзейнай экасістэмы паслуг. Для развіцця

гарадоў і адраджэння сельскіх раёнаў CNIPA плануе ўкараніць новыя прынцыпы развіцця, стымуляваць камерцыялізацыю і выкарыстанне зялёных тэхналогій, узмацніць ахову інтэлектуальнай уласнасці, пашырыць міжнароднае супрацоўніцтва і цесна супрацоўнічаць з CAIU і іншымі зацікаўленымі бакамі.
Крыніца:
CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/6/7/art_1340_192950.html

Міжнародная выстаўка тэхналогій

112–14 чэрвеня 2024 г. ў Шанхаі прайшла Міжнародная выстаўка тэхналогій (CSITF), дзе былі прадстаўленыя інавацыйныя дасягненні высокатэхналагічных і спецыялізаваных прадпрыемстваў з 10 краін і рэгіёнаў свету, а таксама 19 правінцый і гарадоў Кітая. Асабліваю цікавасць экспаненты выставы паказалі да такіх галін, як энергетычнае абсталяванне, low-altitude economy¹, мадэлі вялікай памяці і роботы для сферы паслуг. Так, на выстаўцы былі прадэманстраваны электрычны самалёт з вертыкальным узлётам і пасадкай (eVTOL) і звышмагутная газавая турбіна F-класа з сістэмай кіравання.
Упершыню была прадстаўленая Міжнародная сэрвісная платформа – неад’емная частка кітайскай агульнадаступнай сістэмы аперацый з інтэлектуальнай уласнасцю і ключавая інфраструктура Цэнтра тэхналогій і інавацый Шанхая. Мэта платформы – стымуляванне імпарту і экспарту тэхналогій з дапамогай трансакцый і аперацый у галіне інтэлектуальнай уласнасці. З моманту стварэння платформы ў 2019 годзе яе выкарысталі больш за 600 прадпрыемстваў, а сума здзелаак, заключаных з яе дапамогай, склала больш за 20 млрд юаняў.

Упершыню была прадстаўленая Міжнародная сэрвісная платформа – неад’емная частка кітайскай агульнадаступнай сістэмы аперацый з інтэлектуальнай уласнасцю і ключавая інфраструктура Цэнтра тэхналогій і інавацый Шанхая.

Таксама прыцягнула ўвагу наведвальнікаў выстаўкі Платформа дзяржаўных паслуг для адкрытай канкурэнцыі, запушчаная Камісіяй па навуцы, тэхналогіях і эканоміцы новага раёна Пудун, пад кіраўніцтвам Шанхайскім навукова-даследчым інстытутам інавацыйных тэхналогій дэльты Янцзы.

¹ Low-altitude economy – комплексная эканамічная сістэма, што абаніраецца на рэсурсы паветранай прасторы на вышыні ад 1 000 да 4 000 м ад зямлі і выкарыстоўвае грамадзянскія пілатаваныя і беспілотныя самалёты для выканання розных задач.

Кітайскі навучальны цэнтр па інтэлектуальнай уласнасці за апошнія чатыры гады навучыў каля дзвюх тысяч удзельнікаў і арганізаваў 19 тыпаў міжнародных навучальных курсаў.

Платформа факусіруецца на такіх сектарах, як інфармацыйныя тэхналогіі, новыя матэрыялы і біямедыцына. Па стане на чэрвень 2024 года на платформе зарэгістравана каля 1 100 карыстальнікаў і падпісана каля 30 праектаў на агульную суму больш за 60 млн юаняў.
Крыніца:
CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/6/26/art_2975_193378.html

Таленавітых спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці ў Кітаі становіцца ўсё больш!

Па стане на канец 2023 года колькасць таленавітых спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці ў Кітаі павялічылася з 690 тысяч (па стане на канец XIII пяцігодкі) да 860 тысяч.
Генеральны дырэктар кіраўніцтва па працы з персаналам CNIPA Чжан Чжычэн прадставіў XIV пяцігадовы план развіцця талентаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, у якім асноўная ўвага нададзена ключавым праектам цэнтраў талентаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці. Такія цэнтры ствараюцца ў Пекіне, Шанхаі і раёне Вялікага заліва Гуандун – Ганконг – Макаа.
Універсітэты Тунцзі (Шанхай) і Цынхуа (Пекін) пры падтрымцы CNIPA і Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці (CAIU) прынялі магістарскія праграмы па інтэлектуальнай уласнасці, а ў Гуандуне створана нацыянальная навучальная база па інтэлектуальнай уласнасці, дзе праводзіцца перападрыхтоўка адміністрацыйнага персаналу і навучанне ў галіне вялікіх даных і інтэгральных мікрасхем.
З моманту прыняцця плана XIV пяцігодкі ў рамках падрыхтоўкі талентаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці было праведзена больш за 150 заняткаў па перападрыхтоўцы мясцовага адміністрацыйнага персаналу. Галоўнымі тэмамі навучання сталі вялікія даныя і штучны інтэлект.
Кітайскі навучальны цэнтр па інтэлектуальнай уласнасці – адзіная навучальная ўстанова нацыянальнага ўзроўню ў сістэме інтэлектуальнай уласнасці – за апошнія чатыры гады адукаваў каля дзвюх тысяч удзельнікаў і арганізаваў 19 тыпаў міжнародных навучальных курсаў.
Крыніца:
CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/7/3/art_2975_193504.html

Рэспубліка Карэя

КІРО залучае грамадскасць да барацьбы з кантрафактам

У мэтах барацьбы з продажам кантрафакту ў інтэрнэце і падтрымкі прыватнага сектара ва ўдзеле ў маніторынгу кантрафактнай прадукцыі Карэйскае ведамства інтэлектуальнай уласнасці (КІРО) увяло новыя стандарты ўзнагароды за справаздачы аб кантрафакцыі. Паводле новых стандартаў аплаты, калі ў аднаго і таго жа прадаўца ёсць доказы продажу кантрафактнай прадукцыі па двух ці больш каналах, а рэклама кантрафактара будзе заблакіравана і блакіроўка паведамленняў завершана, на штоквартальнай аснове выбіраецца мэтавы плацеж, і ўзнагарода будзе складаць 50 000 вон за справаздачу (да 250 000 вон у год на чалавека). У якасці доказаў выкарыстоўваюцца скрыншоты.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20076&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>

Новае ў практыцы КІРО

У мэтах супрацьдзеяння распаўсюджанню лжывай інфармацыі аб інтэлектуальнай уласнасці КІРО праводзіць кампанію па маркіроўцы аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці спецыяльнымі QR-кодамі. Калі спажывец сканіруе такі QR-код на тары або ўпакоўцы тавару, ён атрымлівае інфармацыю аб правах інтэлектуальнай уласнасці з базы даных Kipris (www.kipris.or.kr). КІРО плануе падтрымліваць размяшчэнне QR-кодаў у анлайн-рэкламе, а таксама пашырыць ахоп кампаніі з дапамогай брашур, інфармацыі ў сацыяльных сетках і рэкламных відэаролікаў. Акрамя таго, у мэтах стымулявання шырокай грамадскасці правяраць інфармацыю аб інтэлектуальнай уласнасці па QR-кодзе ў траўні 2024 года былі праведзены розыгрыш, пераможцам якога былі ўручаныя памятныя прызы. Маркіроўка праў інтэлектуальнай уласнасці паспрыяе ўмацаванню даверу спажывцоў да прадуктаў і папярэдзіць узнікненне спрэчак аб інтэлектуальнай уласнасці, а таксама павялічыць дасведчанасць спажывцоў пра важнасць правільнай маркіроўкі з указаннем праў інтэлектуальнай уласнасці.

КІРО плануе падтрымліваць размяшчэнне QR-кодаў у анлайн-рэкламе, а таксама пашырыць ахоп кампаніі з дапамогай брашур, інфармацыі ў сацыяльных сетках і рэкламных відэаролікаў.

Таксама КІРО завяршыла працу над «чатырохузроўневай прыладай аховы тэхналогій» – сродкам папярэджання ўцечак тэхналогій – і ў адпаведнасці з папраўкай да Палажэння аб контрразведцы ад 23 красавіка 2024 г. было зноў прызначана контрразведчыцкім органам. Ведамства ў супрацоўніцтве з Нацыянальнай разведвальнай службай, Міністэрствам юстыцыі, Мытнай службай, Нацыянальным агенцтвам паліцыі, Берагавой аховай і камандаваннем контрразведкі ўзброеных сіл будзе змагацца з прамысловым шпіянажам.

Апошнім часам канкурэнцыя за тэхналагічную гегемонію паміж краінамі ўзмацнілася, з прычыны чаго працягваюцца спробы крадзяжоў ключавых тэхналогій карэйскіх кампаній. Паводле даных Нацыянальнай разведвальнай службы, за перыяд 2017–2023 гадоў было выяўлена 140 выпадкаў уцечкі прамысловых тэхналогій, шкода ад якіх склала каля 33 трлн вон.

З 21 жніўня 2024 г. памер штрафу ў выпадку парушэння камерцыйнай тайны павялічаны з трохразовай сумы шкоды да пяціразовай, што з'яўляецца самым высокім у свеце ўзроўнем. Цяперашнім часам штраф у падобным памеры парушальнікі выплачвалі толькі ў Кітаі.

У планах КІРО – стварэнне спецыялізаванай арганізацыі па экспертызе другасных акумулятараў, у трох экспертных аддзелах якой будуць працаваць 83 чалавекі: 45 супрацоўнікаў КІРО і 38 наёмных экспертаў. Чакаецца, што дзякуючы гэтай арганізацыі будуць паскораны тэрміны экспертызы і павышана надзейнасць аховы тэхналогій, звязаных з другаснымі акумулятарамі. У мэтах скарачэння тэрмінаў экспертызы патэнтных заявак з галіны другасных акумулятараў, а таксама павелічэння тэхналагічнага адрыву ад іншых краін на дадзеныя заяўкі пашыраны пакет паслуг па паскоранай экспертызе, раней даступны толькі для патэнтных заявак з галіны паўправаднікоў.

КІРО падало чэк-ліст для самастойнай праверкі правільнасці ўказання праў інтэлектуальнай уласнасці і Дапаможнік для Цэнтра справаздачнасці аб ілжывым указанні праў інтэлектуальнай уласнасці, якія будуць распаўсюджвацца на рынках, сярод гандлёвых асацыяцый і да т. п., пачынаючы з ліпеня.

КІРО штогод выяўляе прадукты з ілжывым указаннем праў інтэлектуальнай уласнасці і прымае патрэбныя меры, аднак з-за нізкай дасведчанасці аб правільным спосабе ўказання праў інтэлектуальнай уласнасці пры рэгістрацыі прадаўцоў у інтэрнэт-крамах узнікаюць памылкі. Новы чэк-ліст для самастойнай праверкі правільнасці ўказання праў інтэлектуальнай уласнасці дапаможа прадаўцам прадукцыі загадзя пераканацца, ці з'яўляецца тавар прадуктам, да якога былі ўжыты правы інтэлектуальнай уласнасці, удакладніць прававы статус (заяўка адхілена, тэрмін аховы мінуў або спынены) і даныя пададзенай заяўкі.

Дапаможнік для Цэнтра справаздачнасці аб ілжывым указанні праў інтэлектуальнай уласнасці змяшчае інфармацыю, што дазваляе шырокай грамадскасці даведацца пра асноўныя тыпы ўвядзення ў зман, памэты і задачы Цэнтра справаздачнасці аб ілжывым указанні праў інтэлектуальнай уласнасці і г. д.

10 чэрвеня 2024 г. КІРО абвясціла аб планах стварэння Групы даследавання асноўных патэнтаў стандартаў, у якую ўвойдуць прадстаўнікі прамысловасці, навуковых колаў, навукова-даследчых інстытутаў і ўрадавых устаноў, звязаных з асноўнымі патэнтамі стандартаў (SEP)². Мэта групы – абмен з экспертамі па SEP звесткамі аб стандартах палітыкі і сістэм, звязаных з патэнтамі, аб праблемах у галіне, а таксама абмеркаванне будучых напрамкаў палітыкі і рэагаванне на змены ў асяроддзі SEP шляхам усталявання «адкрытай палітыкі (кіравання)». Пасяджэнні групы плануецца праводзіць раз у паўгода.

Крыніцы:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20100&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20107&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20142&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20158&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20138&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>

Патэнты на зялёныя тэхналогіі зараз можна атрымаць хутчэй!

КІРО запусціла паскораную працэдуру разгляду патэнтных заявак на зялёныя тэхналогіі, якія спрыяюць скарачэнню выкідаў вугляроду (тэхналогіі, звязаныя з улоўліваннем выкіданага вуглякіслага газу і стварэннем інфраструктуры транспартнай сеткі, з перапрацоўкай і злучэннем вугляроду, вытворчасцю біявугалю і апырсквання глебы).

Чакаецца, што дзякуючы гэтай працэдуры затраты на сертыфікацыю або падачу заяўкі на фінансаванне экалагічна чыстых тэхналогій будуць зменшаны, а іх выкарыстанне заяўнікамі пашырыцца.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20124&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>

² Асноўныя патэнты стандартаў (Standard Essential Patents, SEP) – патэнты, якія абараняюць вынаходку, неабходную для ўкаранення і прымянення пэўнага тэхнічнага стандарту. Гэтыя стандарты патрабуюцца для гарантывання бяспекі, функцыянальнай сумяшчальнасці і ўзаемазямаяльнасці розных прадуктаў і паслуг, што прапаноўваюцца рознымі кампаніямі.

КІРО запусціла паскораную працэдуру разгляду патэнтных заявак на зялёныя тэхналогіі, якія спрыяюць скарачэнню выкідаў вугляроду (тэхналогіі, звязаныя з улоўліваннем выкіданага вуглякіслага газу і стварэннем інфраструктуры транспартнай сеткі, з перапрацоўкай і злучэннем вугляроду, вытворчасцю біявугалю і апырсквання глебы).

Змены ў Палажэнні аб стварэнні і дзейнасці ўстаноў па дыягностыцы праў прамысловай уласнасці

З 30 мая 2024 г. набываюць моц перагледжаныя Правілы аб прызначэнні і функцыянаванні ўстаноў па дыягностыцы праў прамысловай уласнасці. Адной з самых важных змен стала змякчэнне патрабаванняў для атрымання статусу такой установы, што праводзіць комплексныя доследы і аналіз праў прамысловай уласнасці і што прапанаваць напрамкі і стратэгіі доследаў, распрацовак або камерцыйлізацыі.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20131&sysCd=SCD02&aprchId=BUT00000029>

З 30 мая 2024 г. набываюць моц перагледжаныя Правілы аб прызначэнні і функцыянаванні ўстаноў па дыягностыцы праў прамысловай уласнасці. Адной з самых важных змен стала змякчэнне патрабаванняў для атрымання статусу такой установы.

Навіны вынаходніцтва

20–22 чэрвеня 2024 г. ў горадзе Каян (правінцыя Кёнгідо) прайшла XXIV выстаўка жаночых вынаходак, арганізаваная КІРО і Карэйскай асацыяцыяй жанчын-вынаходнікаў (KWIA). На выстаўцы было пададзена больш за 400 экспанатаў з 20 краін.

Першы прыз (Гран-пры) XVII Карэйскага сусветнага конкурсу жаночых вынаходак атрымала Чон Юнен за

тэхналогію ачысткі паветра без фільтраў – ачышчальнік паветра, які падае ваду з дапамогай цэнтрабежнай сілы і чысціць паветра, распыляючы ваду невялікімі порцыямі.

Вынаходка дазваляе не толькі ачышчаць паветра, але і ўлоўліваць вуглярод. Сярод вынаходак, адзначаных узнагародамі за выдатныя дасягненні (Semi Grand Prix), – кампазіцыя для прафілактыкі, паляпшэння стану або лячэння атлусцення (Карэя), кан'югат трастэумаб-энтанзін, мечаны ізатопамі, спосаб яго вытворчасці і прымяненне ў супрацьракавай тэрапіі (Польшча), датчык для вызначэння сульфідаў, уключаючы метады выяўлення сульфідаў і спосаб вытворчасці (В'етнам).

На цырымоніі адкрыцця выстаўкі адбылося тэкшоу, падчас якога кіраўнікі Ведамства па патэнтах і таварных знаках ЗША (USPTO), Патэнтнага ведамства Японіі (JPO), Еўрапейскага патэнтнага ведамства (EPO) і Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці абмеркавалі палітыку ў галіне жаночага вынаходніцтва.

Паводле вынікаў аналізу патэнтаў, выдадзеных у краінах IP5 (Рэспубліка Карэя, ЗША, Кітай, Еўрапейскі саюз і Японія), лік патэнтаў на мікрасвятладыёды (micro LED) павялічылася з 540 у 2013 годзе да 1 045 у 2022 годзе, прырост у сярэднім за год склаў 7,6%. Рэспубліка Карэя заняла першае месца па колькасці выдадзеных патэнтаў (23,2%; 1 567 патэнтаў), другое месца заняла Японія (20,1%; 1 360 патэнтаў), за імі ідуць Кітай (18%; 1217 патэнтаў), ЗША (16%; 1 080 патэнтаў) і Еўрапейскі саюз (110%; 750 патэнтаў). Паводле прагнозаў рынак micro LED да 2027 года павялічыцца да 580 млн долараў ЗША пры росце ў сярэднім за год на 136%.

У Рэспубліцы Карэя распрацавана тэхналогія штучнага інтэлекту рэчаў (AIoT) для папярэджання стыхійных бедстваў. Лік заявак на патэнты на папярэджанне стыхійных бедстваў, заснаваных на AIoT, на працягу 10 гадоў павялічваецца на 19,5% у год. Такія тэхналогіі збіраюць вялікія аб'ёмы даных (спадарожнікавыя даныя, метэаралагічныя даныя, даныя датчыкаў інтэрнэту рэчаў (IoT)), прагназуюць шкоду з дапамогай штучнага інтэлекту (ШІ) і падаюць маршруты эвакуацыі.

У Рэспубліцы Карэя распрацавана тэхналогія штучнага інтэлекту рэчаў (AIoT) для папярэджання стыхійных бедстваў. Лік заявак на патэнты на папярэджанне стыхійных бедстваў, заснаваных на AIoT, на працягу 10 гадоў павялічваецца на 19,5% у год.

У разбіўцы па тыпе стыхійных бедстваў колькасць патэнтных заявак, звязаных з геалагічнымі бедствамі, складала 51,4%, з ураганамі і навадненнямі – 23,9%, метэаралагічнымі – 17,0% і марскімі – 7,7%. Найбольшы рост колькасці заявак адносіцца да галіны ўраганаў і навадненняў (у сярэднім на 28,9% у год).

Паводле даных Сусветнай метэаралагічнай арганізацыі тэндэнцыя да пацяплення ў Азіі развіваецца намнога хутчэй, як у сярэднім па свеце³. Акрамя таго, паводле даных Упраўленне ААН па змяненні небяспекі бедстваў за апошнія 20 гадоў лік навадненняў павялічылася ў 2,3 разы. Улічваючы чаканы рост ліку стыхійных бедстваў, аб'ём рынку AIoT для глабальнага маніторынгу стыхійных бедстваў у 2023 годзе склаў 66,8 млрд долараў і, па прагнозах, да 2030 года дасягне 373,2 млрд долараў⁴.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20146&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20153&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20075&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20152&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>.

Праца КІРО з дзецьмі і моладдзю

18 чэрвеня 2024 г. КІРО правяло экспертную кансультацыйную нараду па забеспячэнні навучання вынаходкам у малодшай школе «Нільбом». Падчас нарады абмяркоўвалася роля ўрада і прыватнага сектара ў распрацоўцы і распаўсюджванні канкурэнтаздольнай адукацыйнай праграмы ў галіне вынаходніцтва, а таксама ў падрыхтоўцы педагагічных кадраў у галіне вынаходніцтва і эфектыўнага кіравання імі. Сярод удзельнікаў нарады былі педагогі па вынаходніцтве, а таксама прадстаўнікі рэгіянальных упраўленняў адукацыі. У мэтах прасоўвання вынаходніцкай дзейнасці сярод дзяцей КІРО актыўна супрацоўнічае з Міністэрствам адукацыі, а таксама распрацоўвае праграму навучання вынаходніцтву ў школе «Нільбом».

Паводле слоў дырэктара бюро палітыкі ў галіне прамысловай уласнасці КІРО Мок Сонха ведамства дапаможа малодшым школьнікам развіць крэатыўнасць, крытычнае мысленне, а таксама навыкі працы ў камандзе.

³ Доклад аб стане клімату ў Азіі за 2023 год // Сусветная метэаралагічная арганізацыя: сайт. URL: <https://wmo.int/ru/news/media-centre/izmenenie-klimata-i-ekstremalnye-pogodnye-yavleniya-silno-udarili-po-azii> (дата звароту: 13.08.2024).

⁴ Markets and Markets: сайт. URL: <https://www.marketsandmarkets.com> (дата звароту: 13.08.2024).

19 ліпеня 2024 г. КІРО правяло Нацыянальную выстаўку па абмене ідэямі ў галіне вынаходак і патэнтнай справы, якая стала пляцоўкай для абмену досведам паміж прадстаўнікамі старэйшых школ і ВНУ – спецыялістамі ў галіне вынаходніцтва і патэнтазнаўства, школьнікамі і студэнтамі. Падчас мерапрыемства былі ўручаныя ўзнагароды за найлепшыя вынаходкі. Найлепшай ідэяй быў прызнаны праект старшакласнікаў Кім Давона і Вон Хёнсын па стварэнні прылады для здымання нумарных знакаў з аўтамабіля без пашкоджання. Аўтары прац-пераможцаў могуць атрымаць

Японія

Прадстаўніцтву Японскай арганізацыі спрыяння развіццю знешняга гандлю ў Дзюсельдорфе – 50 гадоў

23 мая 2024 г. намеснік камісара Патэнтнага ведамства Японіі (JPO) М. Кацура ўзяў удзел у канферэнцыі ў Мюнхене, прымеркаванай да 50-годдзя напamкy прадстаўнікоў JPO у офіс Японскай арганізацыі спрыяння развіццю знешняга гандлю (JETRO) у Дзюсельдорфе. Намеснік камісара расказаў пра апошнія распрацоўкі і ініцыятывы JPO, звязаныя са штучным інтэлектам. Акрамя таго, старшынствуючы суддзя Мюнхенскага аддзялення Аб'яднанага патэнтнага суда (UPC) М. Зіган прачытаў лекцыю аб сучасным стане сістэмы адзінага еўрапейскага патэнта.

Падчас свайго візіту ў Еўропу М. Кацура таксама наведаў Ведамства па патэнтах і таварных знаках Германіі (DPMA) і Еўрапейскае патэнтнае ведамства (ЕПВ).

Тайвань (КНР)

ТІРО дапамагае бізнес-супольнасці ў ахове камерцыйнай тайны

Ведамства інтэлектуальнай уласнасці Тайваня (ТІРО) дапамагае прадпрыемствам ствараць механізмы аховы камерцыйнай тайны: вынікі доследаў і распрацовак, атрыманыя ў рамках супрацоўніцтва навуковых колаў

ТІРО апублікавала Практычныя рэкамендацыі па кіраванні камерцыйнай тайнаю ў акадэмічных і даследчых установах, якія змяшчаюць 13 практычных стратэгий паступовага ўкаранення кіраўнічага падыходу, што адпавядае ўнутранай культуры ўстановаў.

кансультацыі і падтрымку ў падачы патэнтных заявак ад патэнтных агенцтваў, дапамогу ў працаўладкаванні ад кампаній-удзельніц і далейшую падтрымку, такую як пагадненні аб гандлі тэхналогіямі

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20148&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20178&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

24 мая ў Парыжы намеснік камісара JPO дадаткова ўзяў удзел у семінары, арганізаваным Нацыянальным інстытутам прамысловай уласнасці Францыі (INPI). На канферэнцыі Viva Technology 2024, адным з самых буйных у свеце тэхналагічных мерапрыемстваў, разам з дырэктарам па эканамічных дзеяннях INPI Ф.-К. дэ Бофартам і саветнікам-пасланнікам па эканамічных пытаннях (кіраўніком рэгіянальнага эканамічнага дэпартаменту Японія—Карэя) пасольства Францыі ў Японіі Р. Келерам ён абмеркаваў меры падтрымкі стартапаў і супрацоўніцтва Японіі і Францыі ў галіне інтэлектуальнай уласнасці, а таксама наведаў кампус стартапаў Station F.

Крыніца:

JPO: сайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/ugoki/202406/2024060501.html>

і прамысловасці, таксама могуць разглядацца як камерцыйная тайна.

Прымаючы да ўвагі культуру абмену інфармацыяй паміж акадэмічнымі і даследчымі ўстановамі і маштаб абмену такой інфармацыяй, ТІРО апублікавала Практычныя рэкамендацыі па кіраванні камерцыйнай тайнаю ў акадэмічных і даследчых установах, якія змяшчаюць 13 практычных стратэгий паступовага ўкаранення кіраўнічага падыходу, што адпавядае ўнутранай культуры ўстановаў. Стварэнне надзейнай сеткі аховы камерцыйнай тайны будзе спрыяць развіццю як акадэмічных колаў, гэтак і прамысловасці па ўсёй краіне.

Крыніца:

ТІРО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-942705-87982-2.html>

Стымуляванне аховы прамысловых узораў

У мэтах павышэння дасведчанасці ўдзельнікаў выставы маладых дызайнераў YODEX, як студэнтаў, гэтак і прафесіяналаў, пра ахове прамысловых узораў

і патэнтаванні дызайнерскіх работ ТІРО адкрыла стэнд Taiwan Patent Go, дзе можна было атрымаць бясплатную кансультацыю па пытаннях патэнтаў на прамысловыя ўзоры. Стэнд стаў адной з цэнтральных кропак выстаўкі: яго гасцямі былі віцэ-міністр Чын Чан Ліен (былы генеральны дырэктар Упраўлення прамысловага развіцця), а таксама кіраўнікі Тайваньскага даследчага інстытута дызайну (TDRI).

Крыніца:

TIPO: сайт. — URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-962725-2b1a5-2.html>

Новае ў практыцы ТІРО

1 мая 2024 г. ТІРО запусціла працэдуру паскоранай экспертызы таварных знакаў для заяўнікаў, якім патрэбна тэрмінова атрымаць правы на таварны знак. Механізм паскоранай экспертызы ўведзены апошнімі зменамі ў закон «Аб таварных знаках», якія дазваляюць збалансаваць прынцып «плаціць карыстальнік» і пазбегнуць затрымак у экспертызе звычайных заявак на таварныя знакі. Каб выкарыстаць дадзеную працэдуру, заяўнікі павінны даказаць тэрміновую патрэбу, а таксама выплаціць адпаведную пошліну. Першае апавяшчэнне накіроўваецца заяўніку на працягу двух месяцаў пасля падачы заяўкі. Аднак эфектыўнасць паскоранай экспертызы можа быць зніжана, калі ў працэсе яго правядзення накіроўваецца апавяшчэнне аб патрэбе ўнясення выпраўленняў або аб прыпыненні экспертызы.

У мэтах хуткага і прафесійнага разгляду спраў аб прызнанні патэнта несапраўдным ТІРО перагледзела Праграму разгляду спраў аб прызнанні патэнта несапраўдным. Новая працэдура выкарыстоўваецца пачынаючы з 11 чэрвеня 2024 г. Змены таксама датычацца закона «Аб адміністрацыйных працэдурах», а перагледжаная працэдура паслужыць грунтам для разгляду спраў у будучыні. Асноўныя змены ўключаюць у сябе прыведзеныя ніжэй. Назва дакумента была зменена на «Інструкцыя па правядзенні слуханняў па справах аб прызнанні патэнта несапраўдным» у мэтах выканання прававых стандартаў. У функцыі падрыхтоўчых слуханняў зараз уваходзяць фармуляванне і спрашчэнне пытанняў, тлумачэнне пытанняў, што патрабуюць унясення змен у справу аб прызнанні патэнта несапраўдным, а таксама вызначэнне ключавых аргументаў істца і адказчыка на слуханні.

1 мая 2024 г. ТІРО запусціла працэдуру паскоранай экспертызы таварных знакаў для заяўнікаў, якім патрэбна тэрмінова атрымаць правы на таварны знак. Механізм паскоранай экспертызы ўведзены апошнімі зменамі ў закон «Аб таварных знаках».

Старшыня можа ва ўстаноўленым парадку выказаць сваю пазіцыю па пытаннях фактаў, заканадаўства або доказах. Слуханні цяпер могуць праводзіцца ў фармаце відэаканферэнцыі. Дакладна вызначаны наступствы няўкі. У пратаколах слуханняў можна сцісла выкласці ключавыя моманты і дапоўніць іх аўдыя- або відэазапісамі.

Крыніца:

TIPO: сайт. — URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-977427-ab7d8-2.html>;

TIPO: сайт. — URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-977424-5bc86-2.html>

Інфармацыя аб аўтару

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна, малодшы навуковы супрацоўнік Цэнтра арганізацыі навуковай дзейнасці ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., 30, корп. 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 26.08.2024

Прыняты да публікацыі 27.08.2024

6. КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Анонс манаграфіі

Monograph announcement

«Асновы фарміравання сучаснай агульнай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»

Аўтары: Р. П. Іўліеў, А. Л. Жураўлёў, Д. Ю. Рагожын, В. М. Дарына
Выдавецтва Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina
Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

У манаграфіі разгледжаныя сучасныя аспекты ўзаемадзеяння паміж вядучымі сусветнымі патэнтнымі ведамствамі ў галіне гарманізацыі заканадаўстваў і ўніфікацыі патэнтных працэдур, міжнароднага падзелу працы, у прыватнасці ў рамках праектаў па супольным разглядзе заявак на аб'екты патэнтнага права і выкарыстанні вынікаў пошуку і экспертызы, атрыманых у іншых ведамствах, а таксама пытанні стварэння агульных інфармацыйных рэсурсаў і ІТ-сістэм.

Пры складанні агляду выкарыстаны досвед і веды спецыялістаў Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці і Еўразійскага патэнтнага ведамства.

Апісаны асноўныя праграмы экспертна-арганізацыйнага і інфармацыйнага ўзаемадзеяння ведамстваў, што ўваходзяць у пяцёрку сусветных лідараў (Еўрапейскага патэнтнага ведамства, ведамстваў ЗША, Японіі, Кітая, Рэспублікі Карэя), а таксама праводзіцца параўнанне характарыстык патэнтных заканадаўстваў і працэдур, электронных сродкаў абмену інфармацыяй краін-удзельніц Еўразійскай патэнтнай канвенцыі. Прыведзены прапановы па фарміраванні агульнай экспертна-інфармацыйнай прасторы ў Еўразійскім рэгіёне.

Праца прызначаная для спецыялістаў, якія цікавяцца спецыфікай атрымання ахоўных дакументаў па заяўках на вынаходкі і прамысловыя ўзоры ў Еўразійскім рэгіёне.

Рэцэнзія

Review

Рэцэнзія І. Я. Ілліной на манаграфію «Асновы фарміравання сучаснай адзінай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»

Аўтары: Р. П. Іўліеў, А. Л. Жураўлёў, Д. Ю. Рагожын, В. М. Дарына

Ірына Яўгенаўна Ілліна,
доктар эканамічных навук, дацэнт, дырэктар Расійскага навукова-даследчага інстытута эканомікі, палітыкі і права ў навукова-тэхнічнай сферы

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Irina E. Ilyina
Doctor of Economics, associate professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field

Тэма манаграфічнага даследу з'яўляецца актуальнай, што абумоўлена адсутнасцю на міжнародным узроўні гарманізаваных падыходаў да падавання патэнтнай аховы, а таксама няўзгодненасцю рэгіянальных і нацыянальных патэнтных сістэм у пытаннях патэнтнага справаводства.

Праца змяшчае разгорнутае апісанне і аналіз сусветных тэндэнцый у развіцці ўзаемадзеяння паміж патэнтнымі ведамствамі краін свету, праектаў па гарманізацыі заканадаўстваў у сферы прамысловай уласнасці, уніфікацыі патэнтных працэдур і міжнародным падзеле працы падчас правядзення патэнтнай экспертызы. На грунце аналізу сусветнага досведу сфармуляваны прапановы па стварэнні адзінай сучаснай экспертна-інфармацыйнай патэнтнай прасторы ў Еўразійскім рэгіёне.

Разгледжаныя пытанні маюць вялікую значнасць у галіне патэнтнай інфармацыі, аб'ёмы якой павялічваюцца і патрабуюць росту эфектыўнасці супрацоўніцтва патэнтных ведамстваў і фарміравання адзінай патэнтна-інфармацыйнай прасторы. Мэты і задачы, пастаўленыя ў даследдзе ў частцы лічбавізацыі сістэм захоўвання і прапанавання інфармацыі, гарантавання

паўнаты і бяспекі абмену данымі ў Еўразійскім рэгіёне, сфармуляваныя цалкам і дакладна. Метады апрацоўкі і аналізу даных, выкарыстаныя аўтарамі манаграфіі, сучасныя і адпавядаюць праведзенаму даслед.

Грунтам для выбудоўвання агульнай экспертна-інфармацыйнай прасторы ў Еўразійскім рэгіёне з'яўляецца рэалізацыя праектаў па паскораным разглядзе заявак на вынаходкі, пададзеных у ведамствы краін-удзельніц Еўразійскай патэнтнай канвенцыі (праграма ЕА-РРН), а таксама праектаў па правядзенні супольнага пошуку і экспертызы па патэнтных заяўках, актыўнага прымянення прынцыпу міжведамаснага падзелу працы. Праграма ЕА-РРН з'яўляецца грунтам для гарманізацыі метадычных падыходаў і працэдур пры правядзенні экспертызы па сутнасці заявак на вынаходкі ў ведамствах Еўразійскага рэгіёна, а таксама для абмену найлепшымі практыкамі ў дадзенай сферы. Рэалізацыя дадзенай праграмы выгадная як ведамствам, гэтак і заяўнікам, у якіх будзе магчымасць хуткага атрымання аховы ў краінах рэгіёна без павелічэння платы.

У стадыі ўкаранення прапанова па ўжыванні аўтсорсінгу на еўразійскай прасторы. У працы апісаная пілотная праграма пашыранага інфармацыйнага пошуку

і ацэнкі патэнтаздольнасці вынаходак з удзелам сертыфікаваных інстытутаў і навуковых цэнтраў.

Мэтай такой праграмы з’яўляецца пашырэнне экспертнага ўзаемадзеяння паміж Еўразійскім патэнтным ведамствам і вядучымі навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі дзяржаў-удзельніц Еўразійскай патэнтнай канвенцыі (ЕАПК), выкарыстанне навукова-тэхнічнага патэнцыялу Еўразійскага рэгіёна пры ацэнцы патэнтаздольнасці заяўленых вынаходак. Чаканымі вынікамі ад укаранення праграмы павінны стаць павышэнне якасці якія выдаюцца еўразійскіх патэнтаў і іх надзейнасці за кошт залучэння ў працэс пошуку і экспертызы вузкапрофільных спецыялістаў у тых галінах навукі і тэхнікі, у якіх пацверджаная высокая кампетэнцыя адпаведных арганізацый, а таксама ўключэнне ў сферу інфармацыйнага пошуку крыніц на нацыянальных мовах дзяржаў-удзельніц ЕАПК.

Да добрых якасцей манаграфіі варта аднесці дэталізаванае апісанне асаблівасцей патэнтных працэдур, этапаў правядзення экспертызы заявак у раздзеле «Параўнальны аналіз арганізацыйных і тэхналагічных асноў дзейнасці экспертаў ЕАПВ і НПВ па забеспячэнні прававой аховы вынаходак». Дакладным, актуальным і прымянімым на практыцы выглядае апісанне выснова пра мэтазгоднасць развіцця супрацоўніцтва па трох напрамках: гарманізацыя норм патэнтных заканадаўстваў, узаемадзеянне экспертаў розных ведамстваў, стварэнне агульных баз даных і сістэм справаводства.

Раздзел працы «Атрыманне патэнта на прома-ўзор у краінах-членах ЕАПВ» змяшчае апісанне нарматыўна-прававога рэгулявання ключавых пытанняў, звязаных з выдачай патэнта на прамысловы ўзор, і працэдур разгляду заяўкі на прамысловы ўзор у Расіі, у Еўразійскім патэнтным ведамстве, а таксама асобна ў рэспубліках Казахстан, Беларусь, Армения, Кыргызскай і Азербайджанскай рэспубліках, рэспубліках Таджыкістан і Туркменістан, уключаючы наяўныя асаблівасці. Логіка выкладу абгрунтавана накіраваная на паслядоўную дэманстрацыю адрозненняў прававога рэгулявання асобных пытанняў у заканадаўствах розных дзяржаў.

У наступным раздзеле манаграфіі выкладзены параўнальны аналіз арганізацыйных і тэхналагічных асноў дзейнасці экспертаў Распатэнта і Еўразійскага патэнтнага ведамства па забеспячэнні прававой аховы прамысловым узорам і іх узаемадзеянню на ўзроўні асобнага ведамства і ў рамках міжведамскага супрацоўніцтва. У раздзеле апісаныя працэдурны справаводства па нацыянальных і еўразійскіх заяўках на прамысловыя ўзоры, якія здзяйсняе Распатэнт, прыведзеныя прапановы аб распрацоўцы электроннага сэрвісу падачы ў Распатэнт еўразійскіх заявак, што дае магчымасць расійскім заяўнікам падаваць

еўразійскія заяўкі ў Распатэнт у электронным выглядзе, а таксама прапановы па распрацоўцы аўтаматызаванай сістэмы справаводства без паперы па еўразійскіх заяўках у Распатэнце. Аўтары прыйшлі да высновы аб магчымасці стварэння адзінай еўразійскай прасторы ў частцы экспертнага ўзаемадзеяння, паколькі асноўныя этапы правядзення экспертызы ў розных ведамствах маюць як шмат агульных палажэнняў, так і адрозненні, якія спатрэбіцца ўлічваць пры далейшай працы.

Актуальнай з’яўляецца рэкамендацыя пра мэтазгоднасць шырокага выкарыстання для інфармацыйнага пошуку ў галіне прамысловых узораў сродкаў штучнага інтэлекту, што дазваляюць істотна знізіць аб’ёмы працы па інфармацыйным пошуку.

Сярод практычных пытанняў, якія патрэбна вырашыць для арганізацыі перадачы дакументаў паміж установамі, а таксама паміж установамі і акрэдытаванымі навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі, разглядаюцца тэхнічныя праблемы абмену данымі з забеспячэннем прыватнасці. Пры гэтым арганізацыйныя меры забеспячэння прыватнасці ў працы разгледжаныя не так падрабязна, хоць большасць выпадкаў уцечкі інфармацыі звязана з чалавечым фактарам. Уяўляецца карысным разгляд у працы юрыдычнай адказнасці ўдзельнікаў абмену прыватнай інфармацыяй, якія знаходзяцца ў розных краінах, у выпадку парушэння абавязальстваў па забеспячэнні прыватнасці, а таксама неабходнасці выканання патрабаванняў рэгіянальнага заканадаўства, што прымяняецца да аператара персанальных даных, у тым ліку сертыфікацыі і ліцэнзавання абсталявання і праграмнага забеспячэння.

У раздзеле манаграфіі, прысвечаным прапановам па стварэнні адзінай прасторы, гаворыцца аб патрэбе забяспечыць магчымасць машыннага перакладу машыначытальнага поўнага тэксту патэнтных дакументаў на мовы дзяржаў-удзельніц ЕАПК. Падчас планавання гэтых прац патрэбна ўлічваць лінгвістычныя праблемы, што ўзнікаюць пры машынным перакладзе навуковай і тэхнічнай лексікі, а таксама асаблівасці моўнай палітыкі апошніх гадоў у некаторых краінах СНД, што варта было адлюстраваць у працы на рэцэнзіі.

Указаныя заўвагі зусім не зніжаюць навуковай значнасці працы. Праведзены дослед з’яўляецца ўнікальным і выкананы на высокім навуковым узроўні. Прапановы па рэалізацыі супольных інфармацыйных і экспертных праектаў, накіраваных на павышэнне якасці працы нацыянальных патэнтных ведамстваў і ЕАПВ, а таксама задавальненні патрэб карыстальнікаў еўразійскай патэнтнай сістэмы маюць практычную накіраванасць, уяўляюцца актуальнымі і своечасовымі.

Манаграфічны дослед адрозніваецца навізнай і практычнай значнасцю.

Рэцэнзія

Review

Рэцэнзія У. А. Рабаволава на манаграфію «Асновы фарміравання сучаснай адзінай інфармацыйна-экспертнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне»

Аўтары: Р. П. Іўліеў, А. Л. Жураўлёў, Д. Ю. Рагожын, В. М. Дарына

Уладзімір Анатолевіч Рабаволаў,
кандыдат юрыдычных навук, генеральны дырэктар
Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці
(Рэспубліка Беларусь)

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Vladimir A. Ryabovolov,
Candidate of Law, Director General of the National Intellectual Property
Center (Republic of Belarus)

Працэсы гарманізацыі заканадаўства і ўніфікацыі патэнтных працэдур у рамках узаемадзеяння вядучых сусветных патэнтных ведамстваў накіраваныя на прымяненне адзіных падыходаў пры забеспячэнні патэнтнай аховы з улікам асаблівасцей узаемадзеяння рэгіянальнай і нацыянальных патэнтных сістэм.

Актуальнасць выкананага аўтарамі манаграфічнага доследу абумоўленая патрэбай фарміравання і рэалізацыі на практыцы сучаснай адзінай экспертна-інфармацыйнай прасторы, якая мае мноства пераваг, уключаючы паскарэнне працэдурны выдачы патэнтаў пры забеспячэнні іх высокай надзейнасці, што, у сваю чаргу, будзе спрыяць умацаванню прававой аховы і аховы інтэлектуальнай уласнасці як у Еўразійскім рэгіёне, гэтак і за яго межамі, а таксама зніжэнню рызыкі парушэння інтэлектуальных праў. У гэтай сувязі стварэнне агульнай прасторы для патэнтна-інфармацыйнага абмену спросціць доступ да інфармацыі аб інтэлектуальнай уласнасці.

Выкананая на высокім тэарэтычным узроўні, манаграфія падрыхтаваная з выкарыстаннем практычнага досведу і ведаў спецыялістаў Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці і Еўразійскага патэнтнага ведамства.

Манаграфія складаецца з васьмі частак, якія змяшчаюць агляд досведу экспертнага ўзаемадзеяння паміж патэнтнымі ведамствамі за межамі Еўразійскага рэгіёна; разглядаюцца асноўныя праграмы ўзаемадзеяння паміж патэнтнымі ведамствамі свету ў галіне патэнтнага пошуку і экспертызы; здзейснены аналіз экспертнага ўзаемадзеяння паміж нацыянальнымі патэнтнымі ведамствамі (НПВ) Еўразійскага рэгіёна і Еўразійскім патэнтным ведамствам (ЕАПВ); праведзены параўнальны аналіз арганізацыйных і тэхналагічных асноў дзейнасці экспертаў ЕАПВ і Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці Расійскай Федэрацыі (Распатэнта) па забеспячэнні прававой аховы вынаходак; даследаваны асаблівасці атрымання патэнта на прамысловы ўзор у краінах-членах Еўразійскай патэнтнай канвенцыі; праведзены параўнальны аналіз арганізацыйных і тэхналагічных асноў дзейнасці экспертаў ЕАПВ і НПВ па забеспячэнні прававой аховы прамысловых узораў і ўзаемадзеянні экспертаў на ўзроўні асобнага ведамства і ў рамках міжведамскага ўзаемадзеяння; таксама прааналізаваны бягучы стан інфармацыйнага ўзаемадзеяння паміж

ЕАПВ і НПВ, механізмы развіцця адзінага патэнтнага інфармацыйнага канала сувязі.

Апошняя частка манаграфіі прысвечаная пры-
ярытэтнай праграме дзеянняў на шляху развіцця
патэнтна-інтэграцыйнага ўзаемадзеяння ў Еўразій-
скім рэгіёне і ўключае ў сябе прапановы па змене
працэдур патэнтавання вынаходак і прамысловых
узораў у дзяржавах-удзельніцах Еўразійскай патэнт-
най канвенцыі; па стварэнні тэарэтыка-прававых і
арганізацыйных асноў, патрэбных для фарміравання
адзінай экспертна-інфармацыйнай прасторы ў сфе-
ры прамысловай уласнасці для дзяржаў-удзельніц
Еўразійскай патэнтнай канвенцыі; па падрыхтоўцы

двухбаковых і шматбаковых дагавораў, што забяспе-
чваюць стварэнне адзінай экспертна-інфармацыйнай
прасторы; а таксама ў частцы перспектывы ўкаранення
праграм паскоранага патэнтнага справаводства і
супольнага пошуку паміж ЕАПВ і НПВ.

Акрамя таго, у манаграфіі аўтарамі прапануецца
рэалізацыя супольных інфармацыйных і экспертных
праектаў, мэтай якіх з'яўляецца павышэнне якасці
працы ЕАПВ і НПВ.

Манаграфія прызначаная для спецыялістаў, за-
цікаўленых асаблівасцямі падачы заявак на вына-
ходкі і прамысловыя ўзоры дзеля прапанавання ім
прававой аховы за мяжой.

Часопіс
«Вестнік ФІПУ»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Адказы за выпуск рэдактар:

Алена Генадзеўна Царова
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Адказы сакратар:

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Рэдактура і камп'ютарная вёрстка:

ТАА «Група ПРСБ»:

Эльміра Магамедэмінаўна Магамедава,
Вольга Юр'еўна Вальвачова,
Алена Аляксандраўна Гаршкова,
Анастасія Сяргееўна Паламарэнка,
Анастасія Барысаўна Даўжэнка

Перакладчык ФІПУ:

Андрэй Юр'евіч Маскаленка
(вядучы перакладчык)

Фота:

Алеся Анатолеўна
і Дзмітрый Уладзіміравіч Башаравы

Падпісана ў друк: 01.10.2024

Фармат: 205×290 мм

Друк: поўнакаляровы (афсетны, 4/4)

Тыраж: 500 экз. **Заказ:** № 366

Друкарня:

Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»
125993, Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.
Г-59, ГСП-3

«Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property» journal

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 1.10.2024

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 366

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution «Federal Institute of Industrial Property»
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ, НЕЗАБУДЬТЕ ПОДПИСАТЬСЯ НА «ВЕСТНИК ФИПС»!

Оформив подписку,
вы получите постоянный доступ
к актуальной информации
об интеллектуальной
собственности и уникальным
аналитическим данным.

**ПРОДЛИТЬ ПОДПИСКУ
ИЛИ ОФОРМИТЬ ЕЕ ВПЕРВЫЕ МОЖНО
В ОТДЕЛЕНИИ «ПОЧТЫ РОССИИ»
ИЛИ ОНЛАЙН ПО КАТАЛОГАМ:**

• «Пресса России»
На сайте www.ppressa-rf.ru
Подписной индекс: 85599

• Агентство «Книга-Сервис»
На сайте www.akc.ru
Подписной индекс: Е 85599

Усе самыя актуальныя навіны
са свету інтэлектуальнай
уласнасці:

VK **УКантакце**
Распатэнт

VK **УКантакце**
ФІПУ